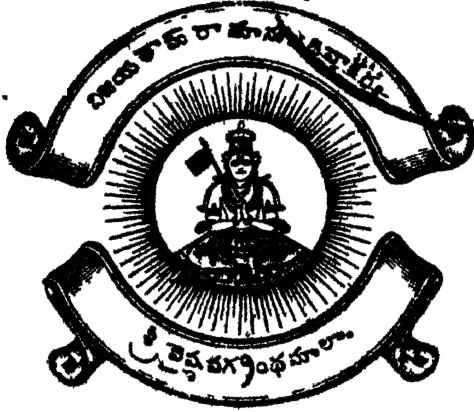

ఆంధ్ర గీర్వాణ శతకోష నహ న్నము.

100 5100 ఉత్తరా ర్థము.

శ్రీమదామరమలలి వేంకటరమ్యశాస్త్రిస్వలవాదిస్తే
రచియింపబడినది.

శ్రీవైష్ణవ ముద్దాళాలయందు
ముద్రింపబడినది.

తెంపాడు.

1980.

ALL RIGHTS RESERVED.

శ్రీ
ఆంధ్ర గీర్వాణ శతకోప సహస్రము.

+లికితే+

ఉత్తరార్థము.

[శ్రీశతకోపమూలచే నానతీయఁబడిన తిరువాయ్ మొట్ట
ప్రబంధమునకు గీర్వాణాంధ్రభాషా వివర్తనము.]

ఇ య్య ది

దేవవ్రత పరిత్రము, శ్రీకృష్ణచైత్యవప్రకాశిక మొదలగు గ్రంథములకు నిర్మాత
లును, శ్రీశ్రీశ్రీ విజయనగరము మహారాజుగారి యాస్థానకవీశ్వరు
లును, శ్రీవారి సర్వకలాశాలయందుఁ బ్రధాన సంస్కృతిపండి
తులును, ఉభయవేదాంతపరిజ్ఞాతలు నగు

శ్రీమూ మేడేపల్లి వేంకటరమణాచార్యులవారిచే
రచింపఁబడి

కెంటపాడు పురమందలి
శ్రీవైష్ణవ ముద్రాశాలయందు
ముద్రింపఁబడి

తన్నుద్రాశాలాధిపతులచేఁ
బ్రకటింపఁబడియె.

1930.

సర్వస్వామ్యసంకలితము.]

[మూల్యము రూ 2—0—0.

శ్రీనివాసాయనమః.

శ్రీశతకోపాయనమః.

శ్రీమతేగామానుభాయనమః.

అంధ్ర గీర్వాణ శతకోప సహస్రము.

ఉ త్ర రా ర మ్ము

ప ప ప ప క మ్ము

మొదటి దశకము.

[వైగల్పాంగశ్రీవాయ్.]

అ వ తా క : — అద్వైత సిద్ధాంతంబున “నో త్రనోస్థితే” అను తిరువాయ్ మొట్టియందు వాల్మీకిమార్లు శతకాగతిచేసినను తమయిష్టసిద్ధిని బడయ లేదు. తిప్పిపోవుట లేకుండు శిష్యులుగా ఫలమునిచ్చు ఉపాయమును స్వీకరించినను శిష్యులపక్షిణము లభింపకపోవుటకుఁ గారణమేమనగా ; సర్వేశ్వరుఁడు విగ్రహమును గొంగట్లు లోకహితమునుగూర్చి నోవఁ వాడుటచే మఱికొంతకాలము వీరి నీవిభూత్యయం దుంచి నీరిచే నిలోకమును దిద్దనలయునని సంకల్పము గలవాడై యుండును. అనేకవివృతములయందు నిరిగినను వానియందు తామనుకొన్నట్లు ఫలము సిద్ధింపలేదు. అనుకొన్నట్లు జరుగునేమో యని అవతానములకొఱ కాశపడినారు. అనియు కాలాంతిగమం దగుటచే కార్యకరము కాలేదు. సరిగదా మరంత తల్లడ బాటుకు పోతువయ్యెను. సన్నిహితమై యుండుటచేతను ముఖపరిచయము గలిగి యుండుటచేతను, శక్తివైకల్యము లేకుండనుండు నీ ‘తిరువల్పాంగ్ము’రిలో వేంచేసి యున్న స్వామియే చాలునని స్థలాంతిగమునకుఁ బోలేదు. తదనుసంధానముచే నాప్త

లమునకుఁగూడ నడచి పోఁజాలనంత పరవశత్వమునొంది దూతలను పంపుచున్నారు. తాము క్రింద ననుసంధించిన అవతారము దూతలను బంపుటకు శక్యమైనది కాదు. ఇక నా విరహావ్యధను దెలియజేయుటకు తిరువణ్ణందూరే అవాంఛితమైనఫలముని నిశ్చయించి యచటికే దూతలను బంపుచున్నారు. వీరిది జ్ఞానకార్యానుగృహీతమైన భక్తి కాదు. సర్వేశ్వరునికటాక్షముమూలముగాఁ గలిగినది. తా నేదో యొకప్రయత్నమును జేయుచున్నవాడై అది నెరవేరనతగునాత మనకుఁబురుషార్థము సిద్ధించునని తలంచువాడే విలంబమును సహించువాడు. వీరి కట్టి దొకటి కలదని చెప్పటకు వీలులేదు. వీరు పరిగ్రహించినసాధనము విలంబమును సహించునది కాదు. వీరికి నితగోపాయనిష్ఠులకు గొంత తారతమ్యము గలదు. కావున పురుషార్థాలాభమందలి ఉత్కంఠ ఉన్మత్తకము కాఁగా దూతలను బంపుచున్నారు. వీరు శరణాగతినిజేసి యుంటిమి కావున పురుషార్థప్రాప్తి వానివలననే కలుగునని కాంతిచియుండు స్వభావముకలవారు కారు. బ్రహ్మోద్యమవలె నమోఘమైన ప్రపత్తి వ్యర్థము కాఁగా వీరు దూతలను బంపుట జ్ఞానకార్యమో చాపలమో తెలియదు. శ్రుతికూడా “యతో వాచో నివర్తంతే” అని చెప్పిన వాచామగోచరమైన విషయమును మృత్యుశ్చకాగా నిరూపించఁగల సామర్థ్యము గలవారగుటలే వీరికి జ్ఞానము లేదని చెప్పటకు శక్యము కాదు. నోరులేని పక్షులను దూతలుగా వెళ్లుదని ప్రాథికంచుట చూడగా జ్ఞానముగలవారనియుఁ జెప్పలేము. అయితే యిది మఱియే యనఁగా : జ్ఞానకార్యమైన చాపల్యము. ఇదిగవిషయవైరాగ్యమే జ్ఞానమున్నందుకు ఫలము. ఈ చాపల మా జ్ఞానఫలమే. వీరు జ్ఞానవైరాగ్యరాశి. ఇక దూతప్రేషణము చూడగా పిరాట్టివలె నొక విందగ్రన్యాకరణపండితుని దూతగాఁ బంపినవారు కారు. ఆమెకంటె వీరికి కొంత అతిశయము కలదు. ఎట్లనగా : నామె ఒకరి ననుభవించుటకే మనోరథించినది. వీరుభయుల ననుభవించుటకు గోరినవారు. ఆమెకున్నట్లు వీరికి రావణభయము లేదు. కావున నచటనుండి వచ్చి నవారిసే దూతగాఁ బంపవలె నను నిబంధము లేదు. అందువలన నీయాత్మావర్ణకంటికిఁ గనఁబడిన వారిసందఱను దూతలగాఁ బంపుచున్నారు. దీనిలొ “వేణుగొండుమ్రోయునిఱందేన్” అనునది ముఖ్యగాధ. (ఉయిర్పాట్లు.)

1. వై గ ల్పాం గ శ్రీ వా య్.

శ్లో. రమ్యాంభోధితటివిహారరసికా నీడోద్భవాస్సప్రియా
శ్చాలేయప్రిబద్ధభృంగనగరీవాసోత్సుకం శ్రీధరమ్,

దరాది పేరివిలసద్బాహుఁ దురీతం సంకతా
బ్రూతోత్తామ్యుతిశేప్రియాఁతవిరహాదన్వన్నిమగ్నతీతమ్.

చ. ప్రితిదిన ముప్పుకాలువను • బాధక మేయుచునుండు వక్షిసం
తతి ! విను మేనువేడెదను • తప్పక సన్యపరితభృంగపూః
పతియగు చక్రహస్తుఁ గని • పద్మదళాక్షి భవద్వియోగతా
పితరునువాచు నుండెనని • ప్రీతిదలిర్పగ విన్నవింపుమా.

2. కా ద ల్ మె న్నె డై యో ము.

శ్లో. కాంచ! ప్రియాసఖ! నిరంతర వేదఘోష

ఘువృద్ధిరేఫనగరీవరవాసదీక్షమ్,

నాథం నిగీణభువనం విలయేఽద్య దృష్ట్వా

సత్త్వా దశాం మమ నివేదయ యాహి తూర్ణమ్.

మ. ప్రియతోఁగూడి చరించు వత్తరిభమా • వేదఘోషాభ్యరో
చ్చయకోలాహలనాదితాళిపురవా • స్రవ్య స్పరేశున్ జగ
చ్చయమున్మింగిన మద్విభుస్సని నమః స్కారంబుఁగావించి హృ
చ్చయపీడాదితనైన నాదు దురవ • స్థా దెల్పుమా వేడెదన్.

3. తి ట ం గ లా గి యె ం గు మ్.

శ్లో. కేదారౌఘచరద్విహంగమగణా! వస్వాః సారోపమ

శ్రీమద్భృంగపుగీనివాసనిరతం చక్రాయుధాలంకృతం,

శ్రీవత్సాంకితవక్షసం మురరిపుం దృష్ట్వా తదంఘ్రిద్వయం

సత్త్వా ఖ్యాత మదీయశోకవిధురావస్థాం స్ఫుటం మాచీరమ్.

చ. పాలములు గుంపుగూడి కడు • మోదముతోవిహరించునండజా
నలి ! సుసమ్మద్ధసంపదల • వధిలు భృంగపురి స్వసించు ను
చ్చలదరిమండితాగ్రికరు • శౌరినిఁ జూచి నమస్కరించి ని
స్తులమగు నాదు దుఃఖమునుఁదోరముగాఁ దెలుపంగ వేడెదన్.

4. ఇ డ రి ల్ పో గ మ్.

శ్లో. నీరోధప్రివిజృంభమాణనిరతకీర్తిదారసొల్లాసినో

హంసా ! స్సంతత వేదపాతముఖరశ్శీభృంగపుర్యాం హరిమ్,

అంభోరాశివిసీలనుండరతనుం స్వాంఘ్రిశ్చితైకవియం
వీక్యాఽభ్యాత విలీయతే శిథిలతామూప్తా భవశ్చేయసీ.

మ. ఎడబాపెవ్వుదులేక సంగతములై • పాచైన సాఖ్యాభిలో
బడి తేలాడెడు హంసలార ! సతిత • స్వాధ్యాయపాఠధ్వనిన్
బుడమి నాణిలు చంచరీకనగరి • న్బొల్పారు వాధిఁద్యుతిన్
గుడవదోభ్యునిఁ గృష్ణుఁ జూచి నినుఁ దా • గోరిస్మరాస్త్రవ్యధ
ల్గడిమీఱంగఁ గృశించె నోర్తనిమది • న్నాడంగ నాకుఁచుచ్చడి.

5. ఉ ణ ర్త లూ డ ల్.

శ్లో. శంఖవాతసమాస్త్రతోచ్చసికతాదుర్గాభితిగావనా
శ్రీమదభ్యుంగపురివరే కృతరతిం పద్మాలయానల్లభమ్,
సంశ్లిష్యత్తులసీనగ్రాఘువిలసతోఽతీరరుజ్జుండలం
హంసా ! వేదయత పృణమ్య శిరసా దీనాం దశాం మద్గతామ్.

మ. పాలయల్కు లెసఁదీర్చి వల్లభలతోఁ భాగించు హంసాఘమా !
జలరాశ్యూర్మిచయాస్తశంఖవిశతి • చ్చన్నాభిపుర్యాసికా
విలసద్దేవుని మాల్యశోభిశిరసు • న్నెన్ను నిస్సలోకించి యం
జలిబంధంబున నన్నుఁ గావుమనుచున్ • నాగింపుడీ సన్నతుల్.

6. పో త్తి యా ని రం దే సీ.

శ్లో. పున్నాగానోకహగన్ధిస్థితిపికనివహా ! పః పృణమ్యాద్య యాచే
పాతీనక్షోభితాంభావిసరవలయితం పుష్పవిట్పత్తనం ద్రాక్,
గత్వా తత్రత్యమహూనిరసనవిపుణం చక్రపాణిం సురేడ్యం
దృష్ట్యాతన్తోహశాంజ్యైకురుమతిమితితంప్రథమైత్రాస్యభావమ్.

శా. పున్నాగదుగ్రముమండలిం జెలగు నో • పుంస్కంకిలవాతమా !
నిన్ను న్నన్నుతిఁ జేసి కోరెదను మ • న్నిం పిట్ట నాయాచనసే
వెన్నున్ భృంగపురినివాసనిరతు • న్వేవేగ వీక్షించి యా
పన్న న్గావు మటంచు బల్కు సతిఁ డే • పృథ్వీతరం బిచ్చునో
విన్నాణంబుగ నాకుఁ దెల్పు మిదిగో • వేర్వేరుగా మొక్తెదన్.

7. ఒ రు వ ణ్ణం తె న్ను పు క్కు.

- శ్లో. పృథ్విహాస్పతి తే నిరస్య శుక! సంప్రజ్ఞప్రిసూనక్షర
 ధూళీసన్ధ్యదకాలసాంధ్యరుచిమచ్ఛ్రీభృంగపుర్యాం విశేః,
 రక్తాంభోజదృశం సురేశ్వరదృపన్నీలంచ రక్తాధరం
 జ్ఞాత్వైతచ్ఛభలక్షణైర్మరరిపుం వారాం మమ శాసనమ్.
- ఉ. కీరమ! సాంద్రీపుష్పవనం కేణము వాత్తితరంగతాడితం
 బై రహిమీయ భృంగపురముం దొకరీతినె జొచ్చి యచ్చట
 వారిధిభాగాత్రు నవం వారిజబోచము జక్కహస్తం గ
 న్నారగం జూచి మన్మనసి జాత్తురుజన్మినిపింపుమా దయన్.
- రి. తి రు ం ద క్కం డే ని క్కు.

- శ్లో. లీలానిష్కుటరమృభృంగనగరీవానాత్మకం మత్స్రీయం
 పుల్లాంభోజహాచక్రనేత్రమిమలం నీలాంబుదాభం విభుమ్,
 సర్వాభీష్టతానుమానకలనశోభితీరకాంతుజ్వలం
 దృష్ట్వా జ్ఞాతతదాశయా నద పునర్నే శాకికే! తద్వచః.
- మ. వకుళాశోకరసాలచంపకననీం పాగ్భారసంవేష్టితం
 బకలంకద్విజబృందవాసరుచిరం జా పుష్పలిట్పత్తనం
 బకృశానందముతోడ జొచ్చి కురకీ! యజ్ఞాయ తాక్షున్మలా
 హకవర్ణున్విలసచ్చతుభుజాః గిరీం టాంచచ్చిరున్మల్లుః బూ
 నిక విక్షించి మదీయతాపగరిమం స్మి నేర్పునన్ దెల్పుమా.
9. అ డి గ ల్ తే తొ యు దు.

- శ్లో. పాత్రధారితద్రౌఘరానముఖరక్తీభృంగపుర్యాశ్రితం
 దేవం మాయినమశ్శేనిఘరహృదం సంవీక్ష్య బద్ధాపైజ్జాలిం,
 హంసాః! పద్మవనీవిహారచతురాః పాపాశ్రియాయా మమ
 ఘాతాపన్నదశాం దయాద్రుమనసా జ్ఞాత్వా తదీయేంగితమ్.
- చ. కమలవనీవిహారరిసి కత్వము గల్గిన హంససంఘమా!
 కమలహితోదయోచ్చలితం కంబురవప్రతినాదితాప్తది

అంధ్ర గీర్వాణ శతకోప సహస్రము.

గృహమరపురీనికేతనుని • బద్ధదళాక్షునిఁ జూచి తొంటిపా
పమునఁ గృశించు నాడు దురఃపథ రహస్యమునందుఁ దెల్పుమా.

10. వే యు కొ ఁ దు మ్మై.

శ్లో. సర్వభృశ్శతరాః పరార్థఘటనే భృంగా ! స్వచుభృథ్భయే
వః పంపానరసీవరోత్తరదిశి శ్రీభృంగపుర్యాం స్థితమ్,
కల్పాపాయవిజృంభమాణహుతభుక్త త్వేషవిధ్వంసితి
కర్ణివ్యాదీశపురం విలోక్య గదత ప్రిణిత్యసాపిత్వంమ్.

మ. సుమగంధప్రచురద్విరేఫగణమా ! • శుద్ధాంబుపంపానదీ
ప్రమథేశాప్రహరిద్దతాళినగరీ • వాస్తవ్య బాణచ్ఛటా
దమునల్లప్తదళాస్యపత్తను సదా • ధారు నృహపీరు ని
స్సమువీక్షించియొక్కరుఁగావుమన చుక • సాంత్యోక్తితోఁజెప్పమా.

11. మి న్నో ల్ శే ర్.

శ్లో. యః ప్రాగ్వామనరూపభృష్టుహనయా వ్యక్రంస్త లోకత్రయ్యాం
తం శ్రీశం స్తువతా శతారిమునినా పోక్తే సహస్రే గిరామ్,
గాథా భృంగపురీశగా దశ పతన్నేతా నరో భక్తిత
స్సాత్సర్వావయవానవద్యవపుషామేణీదృశాం భానజః.

మ. కాంతులనీను జన్నిదము • గల్గినవామనఁడై ధరిత్రీఁ దా
నంతయుఁ గొన్న మాయయగు • నబ్జదళాక్షునిఁ పాదచింతనా
క్రాంతమనస్కుఁడైన కురు • కాపురివాని శివారియొగి గా
నాంతముగా రచించిన స • హస్రమున స్మధులిల్పురీరమా
కాంతునిఁ జెప్పనట్లు పది • గాథల నాదృతి నభ్యసించువా
రెంతయు వైష్ణవావళికి • నిష్ఠు లనంగునిమాడ్కి బోల్లకున్.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

ప ప శ త క ము - రెండవ దశకము.

[మిన్నిడై మడవార్.]

అవతారిక :—ఈ యాద్యార్థ సంసారభయముచేతను, సర్వేశ్వరునియందున్న పాపివ్యామచేతను భగవద్విషయనిష్ఠులైనవారి రీతు లన్నియుఁ గలవానై యున్నారు. “పోయేనిన్న భావముం పొల్లానొ యుక్కు మయ్యుక్కుడంబుమ్” (పోయేనిన్న = అసత్యవాద్యమయిన అచేతనమందు, భావముం = ఆత్మయనెడు జ్ఞానము, పొల్లానొ యుక్కుం = సాంసారికదుష్కర్మప్రవృత్తియు, అయ్యుక్కుడంబుం = నునదేహమును) అనిచెప్పటచే సంసారబద్ధుల రీతియును, “ఇన్నిన్ననీనైత్త యిని యాయరామై” (ఇన్నిన్ననీనైత్త = నీనియుండు శ్లోకముగానున్న రుచివాసనాస్వభావమును, ఇని = భగవత్కృతాత్మముకలిగినపిమ్మట, గూమ్ = మేము, ఉగామై = పొందుకుండునట్లు) అని శరీరసంబంధమును సహింపలేక యుండుటవలనముముక్తువుల రీతియును, “వయ్యుల వడిమై కెయ్యువేండు నాన్” (అవిచ్ఛిన్నత్వైకగ్ర్యమును మేము చేయవలయును) అనుటచే త్వైకగ్ర్యముచేఁగాని మఱియొకదానిచే దేహయాత్ర నడవని ముత్తుల రీతియును, “నిన్నలాలిలేన్గాణ్” (నివుతప్ప మనెవ్వరులేనివాడను) అనుటచే నిత్యుల రీతియును, పృణయగోషముచే పాలయల్క బూనుటవలన సిరాట్టిమాల్గ సామ్యమును, “విష్టునా సదృశో వీర్య సోమ వత్ప్రియనశకానః” అన్నట్లు శ్రీరామచంద్రుని ఆయావిస్వభావమునకు జగత్తులో నుండు నాయాము పదార్థముల నుపమానముగా జెప్పిన ట్లందఱిప్రకారములును వీరు గలిగియున్నారు. “ఆరియాక్కాలత్తుళ్ళే అడిమైక్కల్ అన్బుకెయ్ విస్త” (1-13-3) (అజ్ఞానదశయందే దాస్యమందు ప్రీతిని బుట్టించి) “మలైయో మయ్యుముత్తుం పోంనిల-ఇవళో పరమే పెరుమాన్ మలైయో తిరువేంగడ మెన్ను కర్కిన్ నువాళక మే” (తి-వి. 60) (ప్రపంచ పూజాముగా గా లేడు. ఇట్టి చిన్నతనములో స్వామి నివసించు పవిత్రము వేంకటాద్రి యని చెప్పుట మిక్కిలి యాశ్చర్యము) అనిచెప్పటచే నట్టియవస్థ వీరికి బాల్యమునుండియు గలదు. “ఏరాళు మిలైయోన్” లో సర్వేశ్వరుడవేక్షించని నేను నాసోత్తు నాకక్కఱలే దన్నారు. “మాశరుళోడి” లో నాకువయోగింపని యాసర్వేశ్వరులతోను వానివిభూతితోను నాను పనిలేదన్నారు. “పిరిందవారు” లో తన విగ్రహబాధను సహించుకొని నేను నీగుణానుసంధానము చేసికొనుటకు సామర్థ్యముగలవాడ నగునట్లు కటాక్షింపు మని శంకాగతి నొనర్చిరి. అట్టి ఆ ర్థిగో దూతలను బంపిరి. ఆ దూతలు

తెల్లి స్వామికి వీరియవస్థను తెలియజేయుగా స్వామియును గజేంద్రునికడకు
వోయిన ట్లతిత్వరతో వీరివద్దకు వచ్చుటకుఁ బ్రయత్నించుచుండగా నావిలంబము
నుగూడ సహింపలేక తల్లడించి యిక నేనిపుడు చేయవలసిన దేమి యున్నదని
యాలోచించి ఆత్మహత్య నొనర్చుటను నిశ్చయించు. ఆతనిపరమామందు నేను పాం
దిన బాధను, ఆతనియెదుట న్నాపాదములను విడిచి ఆతనికి గురుగ జేసెద ననెను.
ఇంతలో నాలస్య మైనదని శంకించి నాయకుడు, నాయక చెయిలతో కీర్తిడించుచున్న
యొకపువ్వువనమందు బ్రవేశించి తనసాంధగ్యాదులచే నాయక గోపమును దీర్చి
నాయకతో సంక్షేపించెను.

భగవద్విషయమందు సాపత్త్యము తోచునట్లు చెప్పట శేషస్వలక్షణము
కాదనియు, “వశవేత్తులగిక్” అను తిరునాయ్మొక్కలలో నీయగ్రాధ్యాయ
అయోగ్యతానుసంధానము చేసినారనియు కొందఱు పూర్వాచార్యులు నిర్వహించుట.
ఆధ్యాయ భగవద్విషయమందున్న రుచిని పరకాశింపజేయునని యొక యొక పాద
నాయ్మొక్కయు అని ధీర్వురు సాగించియున్నారు. “నిన్నిలగుముఁదియినాయ్”
అనునది యిందు ముఖ్యగాధ. (శ్రియగ్నాటు.)

1. మిన్ని పై ముడ వా ర్.

శ్లో. వియస్మధ్యా బహ్వస్సుదృశ ఇహ తే సంతి మధుజి
త్ప్రియాస్తాసామగ్గో కిమపి పరిభీతాస్త్రి గదితుమ్,
అవైమి త్వచ్చాశ్రయం సుభగ మమ మాచూచుర ఇదం
లసత్కీడావస్తు ప్రితివిస్మజ తత్సాగ్రయ తతః.

సీ. బాగాన్ని సాశ్రయత • పౌలస్త్యనాయక

లంకాపురీవర • పంకజాక్ష

నీకృతసాస్పదతాచు • నెగడు నీ తనుమధ్య

లందఱి మోల నీ • వళుకులేక

నాబంతి వారియింప • నాయంబె యిది చూచి

వారలు నీతోడ • వాడులాడు

తఱి నీదు వెతగని • తాళంగ జాలను

మాయమాట లిక్కేల • మాయలాడు

తే, గీ. నీదు నెఱవాదితన మిది • నిష్ఫలంబు

నన్ను గరుణించి నాబంతి • నా కొనంగి

యిచ్చకొలదిని విచ్చేయు • మెచటికైన
నీకరస్పృష్ట మంటిన • నాకు మేలు.

2. పో గు న ం బి.

శ్లో. రక్తాబ్జాతనశాయతాక్షియుగళం మందస్మృతం చాధరే
చాస్మాన్వ్యాకులయంతి సాధయ శనైస్సామిన్నలం కైతవైః,
రక్తానామతిలోకరమ్యవపుషాం తాసాం పురస్తాదముం
వేణుం పూరయ నందయేదతితరాం తాస్తన్ని నానః కలః.

ఉ. తామరసానుకారియగు • తావకలోచనయుగ్మ మోషమున్
కోమలమందహాసమును • గోయఁదొడంగెను మామనంబు మా
నోముఫలంబె యిద్ది యఘః • నోదక మేమిటు నాశమొందుటల్
నీమరభీరవామృతము • నీప్రియభామలకణావీధికి
న్నామిత వెట్ట గోగణము • హాపకమునొందగఁగోవి నూచుమా.

3. పో యి రు ం దు ని న్ను ట్ల వ మ్.

శ్లో. యాస్త్యత్కైతవనాగురా వలయితాస్సుప్తస్మదే త్వద్వచ
స్తే బింబాధరమాస్యమంబుజదళపౌస్పధి నేత్రద్వయమ్,
త్వద్విశ్లేషవశాద్విదూనహృదయా నస్సంతతిం బాధతే
మంధక్షుబ్ధపయోనిధే తవ కృపాం ధన్యా లభంతే చ కాః.

మ. జలధిన్ ద్రచ్చిన మేటి పంకజదళా • ట్లా నీకృపాభవ్యతా
జలజాక్షిమణు లెవ్వరో యరిగి త • తాన్నిధ్యమం దీచ్ఛలో
క్షుల నాడ నివిని వారు నమ్ముదురు తో • ట్లొ నేగు మచ్చాటి కు
జ్వలవహానీ యధరంబు కన్నగవయు • న్వాడ స్థలం బేమొకో.

4. ఆ లి నీ ళి లై.

శ్లో. కృణోద్దరే శయితవానసి సప్తలోకే
స్యగోధపల్లవతలే విలయే తదాను,
బ్రహ్మదయోఽపి నవిదు భావనీయమాయాం
కే వా నయం బత విమూఢజనాః పరాత్మన్.

చ. భవనములెల్ల మింగి వట • భూజదళంబునఁ బండు నయ్య యా
నవనభుగగ్గిగఁబులును • జాలరు నీమహిమం బెటుంగ నే
యువిద నెటుంగ నేర్తు నెటుఁ యగ్గులులందఱుఁగూడి యాడఁ జ
త్సవిధమునందుఁ జేరి పశు • సంఘము మేపు నెవంబుతోడ నీ
వనినయకృత్యము ల్గులుప • నా నె నిజేచ్ఛను పోవు మిత్తటిన్.

5. క య రే ల్ నం బి.

శ్లో. స్వామిన్ శ్యాః పృథివీచ వేత్తి భవతో యధూర్తచేష్టాదికం
కించిన్నే గదితం నిబోధ విలసచ్చక్రాయుధాలంకృతి,
చ్యోతస్మంజనుధుద్రీవప్రవచనస్త్యత్ప్రేమభాజః సరం
హ్లాసాస్యాస్సురిహేలపలత్స్యదయితాస్కంధుకక్రీడనమ్.

మ. కపటంబు ల్పచరించి నామనము గ్రు • క్కంజేయ రాకింక నీ
కపటం బీక్షితి నాకముల్ దెలియు నో • కంజాక్ష మున్నాజిలో
రిపురాడ్భీకరచక్రహేతి దినముక • రేజేయ వే యిట్లు నా
లపితం బొక్కటి నాలకింపుము మనోన్మత్తైకసంధాయినుల్
సృపకు న్నాతులు నీప్రియ ల్గునములో • భేదంబునం బొంద ని
త్రుప నాకీరముతోడ నాడకుము కృష్ణా నీకుఁ బుణ్యం బగున్.

6. కు య గి యెం గ ల్.

శ్లో. కృత్వా ధూర్తనిచేష్టితాని రభసం చాకృప్య నః పుత్రికాం
కిం లభాసి న నూతనాస్తవ నయం కేయం కృపాఽస్మాసు తే,
యాస్త్యైలోక్యవిమోహనైకచతుగా స్సాందర్యసాక్షిజ్వలా
స్తా బహ్వస్తవ సంతి మాత్ర విశ భో బాలిశ్శమేతత్తుతః.

మ. దరహాసప్రణయావరోకనగతి • సానాదిలీలారస
స్ఫురణ స్మమ్ములమోహ పెట్టి వెనమాఁబొమ్మక హరింపంగ నే
మిర నీకైన ఫలంబు నీదు చరితన్ • మేమెల్ల సత్యంబుగా
బరమోదార యెఱింగి యుంటి మిక నీభామామణు ల్మెత్తు రీ
పరిహాసోక్తులఁ బొమ్ము వారికడకున్ • వాడే మాతో మానీ.

7. క న్మ మ న్న ం గ ల్.

శ్లో. అంతే స్వాదరగుష్టలోకవితతే నైవోచితం మత్కరా
త్పంచాలిహరణం తవాఽపి జనయేద్దుష్కర్మపాపం ధృపమ్,
మర్శోఽస్తినిఃగదన్విసోదనపరోఽస్మాభిస్సహ కీడసే
సోదగ్ధ్యా యది జానతే మమ తతస్త్యాం తాడయేయుభృశమ్.

శా. మాచిత్రప్రీతిమ నృలాత్కృతి హరిం • ప స్నీకు మర్యాదగా
దాచాంతాద్వివశీతభూవలయ నీ • కన్యాయ మన్యాయ మా
నీచాపల్యము జూచిన నృదనుజుల్ • హింసాపరు ల్బుణ్యసా
పాచారంబుల నెంచకుండ నిను దం • డానిధుని జేయరే.

8. పి ణ క్కి యా వై య మ్.

శ్లో. సప్రీష్టేతి లోకనిచయస్థ యశః పశం స్వం
మార్గేఽరుణో వనవిహారసముత్సుకా నః,
ఏతత్త్వదీయదయితా యది జానతే త్వాం
నిందంతి కశ్మలమియాదమలం యశస్తే.

మ. సకలసావరజంగమాత్మకజగ • త్సర్గావనాదిక్రియా
సృష్టిటానల్పయశోవిభూషితుడవై • భాస్వస్మహాజ్ఞానివై
యకలంకాత్ముడవైన నీ విపుమ మ • మ్మాశంక బోనాడి దా
రికి నడ్డంబుగ నిల్చి యష్ట టిది నీ • రీతి స్ఫురదూషింపడే.

9. ఉ గ వై యా ల్.

శ్లో. అంభోబాతదళోపచూయతభవన్నే త్రాంతపీక్షాసిచా
బద్ధా నః పరిభూయ సస్మితముఖాంభోజం నవా తిష్ఠసి,
అస్మాభిశ్చ వినోదనాయ రచితం యద్వాలుకామందిరం
పాదేన ప్రవిలోప్య నందసి ముహున్యాకాయ్యం హి నైతత్తవ.

ఉ. నీయడఁ బ్రీతి మామనము • నీటివలె న్నగింపఁజేసి నీ
బోయగమైన కన్నగవచూ • పుల నల్లిన జాలమందు మ
మ్మియెడఁ ద్రోచి మేము రచియించిన నీటగు బొమ్మరింటి న

న్యాయముగాఁబదాబ్జమున • నాగడమొప్పగఁ బాడుచేసి కో
కోయని కూయసాగితివి • కూడునె యిట్టివను ల్బురాంతకా.

10. నిన్నిలంగుముడియినాన్.

శ్లో. ధారాతైత్త్వలసత్కుఠారదభితక్ష్మాధీశ లోకేశతా
భిజ్ఞానాయితమాశ్వలంకృతశిరో లోకోచ్చయోత్పాదక,
గోపాజ్జీవనహేతవేయదుకులే స్వేచ్ఛావర్తిణః పృభో
సుత్రామోపలసుంసరాంగ భవతా క్లేశ్యామహే సంతతమ్.

మ. మకుటాలంకృతశీఘ్ర సృష్టనిపుల • త్త్వానుండలా ఘోరశా
తకుఠారాంచలఖండితాఖలమదో • ద్దామావసీనాథ గో
పకులానుగ్రహణైకభావరచితః వ్యాపారలీలావతా
రకరీంద్రావన శక్తినిలమణిదీ • ప్రిచ్ఛాయ మమ్మీపు గో
పికల న్నాథ నలంచుచుంటినిది స • ద్వృష్టోచితంజేహరీ.

11. ఆచ్చియాగియవన్నెయాల్.

శ్లో. ముష్టే హయ్యంగవినే ప్రకృతమనసోలూఖలే బద్ధతుందో
మాత్రాగోప్యైజ్ఞానాశుప్రకలుషనయనోభీతవద్యోరురోద,
తస్యాస్త్రింస్తోత్రరూపే శతరిపురచితే సద్యసాహస్రకేఽమూ
గాఢాస్తిసోశ్చ సస్త ప్రపతితుమనసో దుర్గతిం నోపయాన్తి.

ఉ. వెన్నును దొంగలించె నని • వేగిరపాటునఁ దల్లి గొట్టరాఁ
గన్నులనీరునింపకయె • గట్టిగ నేడ్చిన నర్తకాగ్రణీం •
వెన్నుని సన్నుతించి శత • భీషణయోగి రించించినట్టి వి
ద్యన్నతవేదసమ్మితని(ప్ర) • బంధమునందలి యీపదింటినిన్
మన్ననతోడఁ బాడ భువి • మానవు లొందరుగా దరిద్రోతన్.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

షష్ఠశతకము - మూడవ దశకము.

[నల్కూరపుంశెల్లుమ్.]

అవతారిక :—అత్వార్థ సర్వేశ్వరుని గొప్పతనమును తమ నీచతను దలంచి ఆతనిని జేరుటకు నేనయోగ్యుడనని యెడబాటుట కాలించుచుండగా నిది కని యీశ్వరుడు నీరియభిప్రాయమును మారునట్లుచేసి తనతో జేర్చుకొనెను. ఇదిమాచి అత్వార్థ - ఆహా ! ఇది యేమి అభుజింపటనానామధ్యోమని ఆశ్చర్యము నొందుచుండగా నీశ్వరుడు వీరిని జూచి “ ఇందు కింత విస్మయము నొంద నేల ? నా ఆశ్చర్యములను జూడుడు. లోకములూ నెట్టి పరిస్థితిపరుడములైన పదార్థము అన్నియు నాతో నెట్లు చేయున్నవో. లోకములూ నిమిత్తమైనది ఉపాదానము కానేరదు. ఉపాదానము నిమిత్తము కానేరదు. నేనే వీని కన్నిటికి నిమిత్తము ఉపాదానమునై యున్నను వానిదోషముల నంటక యుంటిని. ప్రాప్త్య ప్రాప్తికములు నెందును నే అటుయుంటి నని చెప్పగా సంతసిల్లి యాతనిసొందర్య సౌశీల్యముల ననుసరించి యిట్టి ఉపకారశీలుడైన సర్వేశ్వరుడు తిరువిల్లగరిలో సర్విహితుడై యున్నాడు. సాతత్యమనను పామబంధు వని నిశ్చయించిరి. ఈదశక ములూ మొదటిపాఠికమే ముఖ్యగర్భ. [ఉయిర్నాట్టు.]

1. నల్కూరపుంశెల్లుమ్.

శ్లో. సమృత్తిశ్చ దరిద్రతా చ నిరయస్వక్తోచ నైరం తథా
స్తేహో హాలహలం సుధేతి సకలం న్యాద్యద్విభూతిః పరా,
నానాభూతగుహాశయం శీతజనతానాయ నానాతనూ
ధృత్వా భువ్యవతీర్ణమంబరపురేవశ్యం తమబ్జానఖమ్.

మ. ధనసంపత్తియు దుఃఖదంబగు మహా • దారిద్ర్యము నౌఖ్యసం
జనకంబైన సురాలయంబు నిరయ • స్థానంబు ప్రద్యోమము
న్ననఘప్రీతి సుధావిషంబులును దా • నై పెక్కురూపంబులున్
తమపుల్దాల్చి జగంబునిండిన విభున్ • దామోదరు న్నంపదన్
ఘనమైనట్టి వియత్పురీవరమున • న్నన్నారనే గాంచితిన్.

2. కండవిన్యమ్.

శ్లో. సుఖం దుఃఖం జ్ఞానం తదితరమథాజ్ఞానమఘక్తు
త్ప్రసాదః కోవశ్చ జ్వలనగతమాప్యం తదితరత్,

ఇదం సర్వం య త్స్యాత్తమహమవదం వాఙ్మనసయో
రపశ్యం వాఃపూరోపగతరమణీయేఽమృరపురే.

- చ. అనుభవగోచరంబులగు • నానుభదుఃఖములు నృనంబునన్
దనరు ప్రసాదమున్ రుషయు • దద్దయు వేడినిఁ జూపు నగ్ని చ
ల్లనిదగు నీడ తానయ్యి • లాతిపదార్థములెల్ల దానయై
ననుఁ దనపాదదాస్యమున • నాటిన లోకవిభుండు శౌరి నె
మ్మిని నెనియించు తానకముఁ మేలగు వ్యోమపురంబు చూడుడి.

3. న గ ర ము ం నా డు గ భు మ్.

- శ్లో. యస్యేయం పరమావిభూతివితతిస్యాత్పత్తనం ఖర్వట
స్తేజోధ్వంతచయశ్చ భూమివియతీ జ్ఞానంచ మాధ్యం తథా.
భూభృత్తుంగమహాఘృణాసాధనికరాంచద్వ్యోమపుర్యా సదా
వాస్తవ్యస్య మురద్విషశ్శుభగుణావృత్తిధావేనస్మక్తదా.

- ఉ. దేశములు స్ఫురంబులును • దెల్వీయు నజ్ఞతియు నమస్తది
గ్దేశములందు బర్వేడు ను • తేజము చీకటి భూమి యాకసం
భాశలు దానయై గగన • మంటెగు మేడలనుల్లసిల్లు నా
కాశపురంబున నెల్లుగు • కాళియమదనకీర్తి దక్క వే
తే శరణంబు లేదు భవి • నేరికి మోక్షపదంబు జేరగ.

4. పు ణ్ణీ యం పా వ మ్.

- శ్లో. పుణ్యాపుణ్యచయోపజాతసుఖదుఃఖావాప్తిరాత్యంతికీ
స్మృత్యస్తృత్యథ శూన్యతాస్థితితిస్యాద్యద్విభూతిః పరా,
ఉచ్చాట్టాలకసాధనంకటవియత్పుర్యాశ్శీతస్యాత్కృటం
కారుణ్యం ప్రవిముచ్య నాస్తి శరణం వోఽన్యద్రుప్తవే మానవాః.

- తే, గీ. స్మృతియు విస్మృతి పుణ్యంబు • నృజనవితతి
యెడయికయుఁ గలిసియుండుట • యింపుమీర
సత్తనత్తులు దానయై • సరవితోడ
నుచ్చసాధానిలసిత • వ్యోమనగర

వాసియగు కృష్ణు కృపయె మా • బ్రతుకు తెరవు
కల్లగా దిది నమ్ముడు • గట్టిమాట.

5. కై ద వ ం శె మ్మై.

- శ్లో. కాటిల్యం ఋజుతా సితత్వసహితం నైల్యంచ సత్యాన్యతే
తారుణ్యంచ జరా నవత్వమథ యజ్ఞాత్వమిత్యాదికం,
సర్వం యత్సమభూద్వియత్పురవరాధీశేన తేనాఖిల
త్రైలోక్యం పరిపథితో త్రమసుమారా మోపమం పశ్యత.
- చ. తెలుపును నల్పనాజ్ఞావము • దిన్ననిత్రోవ ఋతాన్యతంబులున్
లలి శిశుతాజరల్ నవత • లాటిదియైన పురాతనత్వమున్
వెలయగ దానయై వరణ • వేష్టితమైన వియత్పురంబునన్
విలసిలు వాధిజావిభుడు • నిజ్ఞత జేసిన తోట చూడుడీ
జలబధ వామరేంద్రగుగ • సంఘసమన్విత మీతిలోకియున్.

6. మూ పు ల గ ం గ భు మా య్.

- శ్లో. త్రైలోక్యంచ వికుంతమబ్జనిలయా జ్యేష్ఠా ప్రసాదకుగ్రధా
కీర్తిదుర్భర్యత ఇత్యనుక్తమఖిలం స్యాద్యద్విభూతిః పరా,
సూరిప్రాతనిషేవ్యమాణగగనస్థానీయవాసీ స మే
జ్యోతీరూపతయా చకాస్తి హృదయే పాపీయసాప్యాదరాత్.

- తే, గీ. ముజ్జగంబులు వైకుంఠ • మును ప్రసాద
నిగ్రహంబులు జ్యేష్ఠయు • సీరజాత
యశము నయశంబు దానయై • యతిశయిల్లు
దేవసేవ్యవియత్పురీ • ధివ్యుఁ డబ్జ
నాభునికి వాసమగు నెల్లు • నామనంబు.

7. ప ర ం శు డ రు డ ం బా య్.

- శ్లో. జ్యోతీరూపః ప్రకృతిమలినాపూర్ణదేహా నిరూఢో
మర్త్యానాం దృక్పథముపగతో రామకృష్ణాదిరూపైః,

లోకే చక్రే కుహకనటనం యో వియత్పున్జివాసీ
తస్యోజ్జిత్యా చరణకమలం నాస్తి నోన్యచ్ఛరణ్యమ్.

- చ. నిరవధికాననద్యరుచి • నిర్మలసత్త్వమయోరుగాతురై
స్థిరచరరూపహేయగుణ • సేవితసర్వజగచ్ఛరీకుడై
సరవిని ముక్తహేయుడయి • సర్వమున నిల్వనిల్లువాడునై
ధర మనుజుదిరూపమున • దా నవతారములై త్రి యాశ్రితో
త్కరముల బోలుబుద్ధిరిపు • కాండము ద్రుంచెడునావియత్పున్
నిరతుని పాదపద్మయుగ • నివ్రయె రక్షక మీధఃత్రికిన్.

8. వ న్ శ ర ణో శు ర ర్కా య్.

- శ్లో. గీర్వాణవ్రజపాలకో దితిసుతారణ్యగ్రైవేశ్వనర
స్వాస్థిఘ్నినవంశసమాశ్రితాననచణో భక్తేః శిరోపేక్షితా,
కుంభోద్భూతదశవధూముఖుః పరిమార్కరే పయత్పత్తినే
సాన్నదేవనపతిర్మమాహేసులభో మహ్మణో మత్స్యభుః.

- మ. సురసంగాననతత్పరుండు దితిజ • వైమాధ్రీచండనిలుం
డరిశంఖాంచితపాణియుగ్ముండు మదీ • యాత్ముం డగర్వజ్జలన
ద్ధరిదంతాభిపురీనివాసనిరతుం • డబ్బాఁడ తాత్మాఘ్నిదా
స్యరుచి న్నాకు జనింపజేసిన ఘనుం • డారక్షకుం డెవ్వనున్.

9. ఎ న్న పు న్ ఎ న క్కా యి గు ణా య్.

- శ్లో. ఇంద్రాశ్మోపమదేహకాంతిరుచిరో నిష్పప్తహేమపృథో
మన్మిత్రో జనసీ సఖా చ జనకో మత్స్యనరో మత్ప్రియః,
భాన్వద్రీత్నసునణానిర్మితఘనప్రాకారసంవేష్టిత
శ్రీమదోవ్యమపురీనివాసరసికః పౌదాన్నిజాంఘ్రిం మమ.

- ఉ. మజ్జనకుండు మజ్జనని • మత్సఖుండున్ లేపనీయవణుండున్
ముజ్జగముల్ సృజించి తొలిమోద మొలర్పగఁబెంచిత్రుంచువా
డిజ్జగమందు హేమసర • జేడ్యవియత్పురవాసశాలి న
న్నజ్జను జేర్చి కాచె నయ • మారగ ధన్యుడనైతిఁ దత్కృపన్.

10. ని యై లో వె య్యై లో.

శ్లో. ఛాయాతపాణుబృహదుచ్చితవామనేంగత్
స్థాన్నుసౌపంచవపుషః ఖపురాశ్రితస్య,
పద్మేశితశ్చరణకంజయుగం నిహాయ
నాన్యద్భవేచ్ఛగణమిత్యపధారయంతు.

తే, గీ ఎండ నీడయుఁ జిన్నది ♦ యెంచఁ బెద్ద
హృస్వదీఘః చరాచర ♦ రాజి దానె
యగుచు నంబరపురమున ♦ నలరుదేవు
సంఘివద్దంబె నాకగు ♦ నవనవటువు.

11. కా ణ్డై స్థ లో వు ల గీ రె న్ను.

శ్లో. లోకాః పశ్యత పశ్యతేతి నిగదంతేషాం సమక్షం పదా
క్రాంతోర్ద్వీపలయం నునావ శతజత్పద్వైస్సహస్రేణ యైః,
తేష్వేతద్దశకం వియత్పురపరం యేఽధీయతే భక్తిత
స్తే పూజ్యాస్సురిసంచయస్య సతతం నిస్సంశయం బోధత.

మ. జనులెల్ల స్సమడంచ పాదసరసీ ♦ జాతద్వయిం జాచి లో
కనికాయంబును గొట్చినట్టి కమలా ♦ కాంతు శతారాతి భ
క్తిని గీర్తించి రచించియిచ్చిన ల ♦ సద్వివృప్రబంధంబులో
ననఘంబైన వియత్పురీదశక మ ♦ త్యంతాదృతి న్బాడువా
రనయంబున దివిజాహానాహుళిదినఃత్యంబంచునూహింపుడీ.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

షష్ఠ శతకము - నాల్గవ దశకము.

[కు ర వై.]

అవతాంకః—ఆఢ్యైర్గీ తిరువాయ్మొళ్ళిలో వాల్మీకిసామ్యముగలవారై
యున్నారు. రామావతారమునుదప్ప మఱియొకటి అయిన యెఱుంగడు. వీరును

కృష్ణావతారమతప్పయితగము నెఱుగరు. ఈ తిరునామముల్లో కృష్ణవృత్తాంతమును విడిచి మఱియొకటి చెప్పదు. “ నేహోమే పరమో రాజం స్వయి నిత్యం ప్రతిష్ఠితః, భక్తిశ్చ నియతా వీర భావో నాన్యత్ర గచ్ఛతి. ” అన్నరీతిగా పదశను గూడ నపేక్షింపక తిరువడి (హనుమంతుడు) స్వామియందే దృఢలగ్నమనస్కులై యున్నట్లు వీరును కృష్ణావతారమతప్ప అన్య మెద్దియు నెఱుగరు. “ శేషయర్ వాన త్తిరుక్కుం లేవపిగాన్ ” (ఉన్నతిమైన పరమపదమందు వేంచేసియున్న ఉపకారికుడు) అన్నట్లు సన్నిహితుడైనై అనుభవంపలేకపోతి నను కొఱత తిరునట్లు భూమియందే ఉండి అనుభవించిరి. “ తొల్లరుళ్ నన్బినైయాల్ శొలక్కుడుంగొల్ ” (అనాదియైన భగవదనుగ్రహముచే గలిగిన మంచినుకృతముచే జెప్పవచ్చునా) అని వీరాశ నొందిరి. “ సిఱందనార్ ” అను తిరునామములిలో వీరున్న కొరతయంతయు దీరునట్లు శ్రీకృష్ణుడు తన బృందావనవృత్తాంతమునంతయు జూపింపగాఁ జూచి అతీతకాలముదువలె గాక సమకాలముదువలెనే దగ్గిరనుండి అనుభవించిరి. ఈ తిరునామముల్లో “ మణ్మితైపెరుంపాదమ్ ” అనునది ముఖ్యగాథ. (ఉయిరాప్పట్టు.)

1. కు ర నై.

శ్లో. యద్రోపీభిస్సమం సా వ్యరచిచ భవతా రాసగోష్ఠీ ప్రమోదాద్యచ్చైలం సప్తరాత్రం సమువహిథ బలిం యధర్మిత్రీమయాచీ, యన్నాగం సంవ్యవైషీర్మదపిహితదృశం యామునే వాథసి త్వంతస్సర్వస్యాస్యధీయ న్నుఖతనుహరహర్వర్తిషీయాబ్జనాభ.

సీ. రాగియై వల్లవీ • రమణులతోఁగూడి

రాసగోష్ఠీరక్తి • రాజిలుటయుఁ

జంఘానిలాహత • సకలగోగోపసం

త్రాణాథియై కొండఁ • బాల్కుటయును

భీషణవిషవశ్ని • దూషితజలసర

స్థితుఁడైన కాళియుఁ • జెరుచుటయును

విశ్వవిశ్వంభరా • విధృతభారము మాన్పు

ననశిశువితతి జ • క్కాడుటయును

శ్లో. మొదలుగాఁగల మితిలేని • మురహరకృత

దివ్యలీలల సతతంబు • దీప్తవక్త్రీ,

జింతఁజేసెడు నాదు కొ ధంబ లెల్ల
దీరె బరు లెవ్వరిక నాకు ధీటుభువిని.

2. కే య త్తీం కు ల్లూ ది.

శ్లో. సగ్వాశ్చర్యనిధే యదహవ్యహ తవోద్వేలక్షరన్మాధుగీ
ధుర్యం వేణురవం గవామనుస్మతిం నీళాకరాలంబనం,
ఇత్యాద్యా హృదయంగమాస్తవ గృణాన్ లీలాఃపరంకౌతుకా
త్కాలం వర్తయతో మమేహ భువనే కోవాధిరూఢస్తులామ్.

మ. మురళీగానరసాతిరంజనము గో ధూగానుయాసంబు సుం
నరమత్యేప్యప్రవిలోలలోచనసుగం ధహోల్లసత్కేశహ
శరమాసన్నిభనీల బొందుటకునై సప్తోక్షసంహారమున్
పరమాశ్చర్యములై న నీ యితరది వ్యవ్యాప్తుల్ సంతత
స్మరణాలంబముగా నొనర్ప గరగెన్ స్వాంతంబు నాకింక నీ
ధరణిన్లేరు సమాను లన్యులు గనన్ దామాంచితోరస్థలా.

3. ని గ రి ల్ల లై రై.

శ్లో. తేజఃపుంజతిరస్కృతాబ్జహిత తే మల్లవ్రజోజ్ఞాసనం
గోస్థందానుస్మతీర్మహీధరనిభస్తంబేరమోచ్ఛేదనం,
ఇత్యాదీస్యతిమానుషాణి నిరతం సంస్మృత్య కర్మాణి తే
కాలం యూపయతో మమాద్య నపునః కాచిత్క్షుతిజ్ఞాయతే.

మ. సమరాభీలుర మల్లరన్ యమపురీ సంవాసులన్ జేయుటన్
సమదానేకపకుంభపాటనము గో సంఘాతము లేపుటన్,
విమలంబు ల్భవదన్యచేష్టితముల న్వేనోళ్ల నేపొద్దు నే
కమతి న్నేస్మరియించుచు న్గడపుడు న్కాలంబు నా కింక నే
మి మనస్తాపము లుండు నాశ్రితజనో స్థిలత్కృపామందిరా.

4. నో వ వా చ్చి.

శ్లో. త్రైలోక్యాక్ష్యమృతాయితోజ్జ్వలతనో సందానితస్యాదరే
మాత్రా తే రుదితాభినీతిరతిమృద్వంఘ్రిప్రసారచ్ఛలాత్,

గంట్రీపాతనమాశ రావిపపయఃపానం తదీయాసుభి
నిత్యం సంస్మరతః కిమన్యదధికాశాన్యం భవేదత్ర మే.

- ఉ. నోములపంటవైన నిను ♦ నొవ్వగ నవ్వయు రోటంగట్టగా
వేమగు వెక్కియేడ్చుటయు ♦ పిల్లడవై దనుజ న్నధిచుటన్
కోమలపాదపద్మమున ♦ గొబ్బున బండిని రాల దన్నుటన్
శ్యామలదేహ యిట్టి భవ ♦ దమ్మతచేట్టల నెల్ల భక్తితో
నామది సంస్మరించుచు న ♦ నారతముం దివసాళిఁబుచ్చు నా
కేమి యపేక్షితంబు లింక ♦ నింపగు లోకమువారిపోలికన్.

5. వేండి త్రేవరిరక్క.

- శ్లో. అంభోజాతభువాధితస్య భవతో జన్మాజనన్యావనౌ
కంసాత్తాన ఇతి ప్రసూవచనతస్తే గోకులోత్సర్పణమ్,
గూఢం తత్ర వివృద్ధిమేత్య హసనం కంసస్య మల్లెస్సహే
త్యేతత్సర్పమనారతం పృలవతో మే స్యుర్విశీణాశ్శుచః.
మ. సననాశివ్రకరంబు వేడగ నిజే ♦ చ్చన్ దేహబద్ధుండవై
యనని గూఢతమోవృతాధానిశి నీ ♦ వత్సంతగూఢం బుగా
నవతీణుండయి నందగోపుని గృహం ♦ బండుండి వధిల్లి శా
త్రపుని స్తంసుని బిల్కుమార్చిన భవత్కల్యాణలీతాఘముల్
భవమున్నాపగఁ బాప నాకుఁగలవే ♦ లక్ష్మీశ యేదుఃఖముల్.

6. ఇగల్ కొళ్ళులై

- శ్లో. సాదాకాంతజగత్త్రేష్టవ బకవ్యాపాదనం శాక్వర
వ్రాతౌద్ధత్యనిబహుణం నిశిచరావిష్టావనీజచ్చిదామ్,
అన్యానీద్యగనేకదివ్యచరితాన్యావర్తయం స్తైన్యహం
నిర్మక్తాఖిలశోకసంతతిరహం స్వామిన్భవేయం కదా.
ఉ. తామరసాక్ష నీవు బక ♦ దానవునిం జముసొలి కంపుటక
భీమవృషంబుల నొప్పిదివి ♦ బీరమడంచుట కుందభూజము

ద్రామబలాతిరేకమున • ధాత్యిని గూల్చుట లోనుగా జగత్
క్షేమవిధానకృత్యములః • గీర్తనసేయుచు కేవల శ్లవి
శ్రామముతోడ నే గడపఁజాలితి నా కింక నేమి దుఃఖముల్.

7. మ న ప్ప రి ప్పొ డు.

శ్లో. భక్తౌఘావనదీక్షయా నరసజాతీయోఽవతీర్ణో భువి
వ్యాపాద్యోష్పథవర్తనః ప్రతియుగం యశ్శాంతరుణ్మృదతే,
సృక్సంశోభివిశాలవక్షనమహం తం మత్ప్రభుం సంతతం
ధ్యాయన్నిభఃరహషఃమేమి క ఇవా స్యాత్తుల్యభాగ్యో మమ.

ఉ. భక్తజనాభిదుఃఖముల • శాపగ హేయమనుష్యజాతిలో
రక్తిమెయిని జనించి భృశ • రమ్యవిదీప్రవర్ణధాతియై
త్యక్తిసుమాగఁదానవక • దంబము గూల్చిన రుక్మిణీశు సం
ప్రక్తివినున్నమాల్వపరి • వేష్టితకంధరుని నృజించుచున్
సక్తములన్ దినంబుల న • నన్యమనంబున బుచ్చునాకు నే
ని కల్లమందు దుల్గులు సు • ధీమణులార కనంగ లేరుగా.

8. నీ ణి ల త్తొ డు వాన్.

శ్లో. భూత్వా చ్ఛద్ధవటుబలేర్వసుమతీమాచ్ఛిద్య దానం హరే
స్సంగామే మిషతస్సురాసురగణాన్యమాపతేగ్రతః,
శాణస్యాహవదుర్మదస్య భుజసాహస్రచ్ఛిదాంచేతరా
లీలాస్తే ప్రవవస్మనోగతమహం ఛింద్యాం తమోఽజ్ఞానజమ్.

మ. సురలు న్మానవులు న్నతీంప సమర • షోణి నృహావాహిని
భరము న్మాన్ని నితాంతదుఃఖముబల • ప్రాగల్భ్యబాణాసురో
ద్ధురకండులభుజాసహస్రదళనో • దుష్టప్రభావున్ రమా
వరుఁ గీర్తించెడు నాకు లేదు గన నా • వంతైన నజ్ఞానమున్.

9. క ల క్క వే త్త క డ ల్.

శ్లో. శ్రాంత్యా సప్తకులాచలాన్పటురయో నిస్తీర్యసప్తాంబుధీన్
లోకాన్సప్తవిలంఘ్య ధామ పరమం తత్ప్రస్య సైంద్రిః పుగా,

దాగ్రాసీయ చిరాస్మృతాన్ ద్విజశిశూన్సృత్యర్పయన్తత్ప్రతు
స్తామేవం శ్రితవత్సలం ముహూరహం స్తామ్యస్తి కో మత్సమః.

- ఉ. కక్షిణహస్తపద్మమున • దారుణచక్రము వామహస్తమం
దక్షయనాదమైన దర • మందముగా ధరియించువాని స
త్పక్షమువాని సప్తకుల • పర్వతలోకపయోధులెల్ల నే
కక్షణమందు దాటి నిజ • కారణధామమునందుఁ జొచ్చి తా
నాక్షితిదేవు పుత్రకుల • నందఱఁ దెచ్చియొసంగినట్టి ప
ద్మాక్షుని లీలలన్నియు న • హనిశము న్బలవించు నాకు సా
టిక్షితిలోన లేదనుచు • నెంచి వచింపగలాడఁ జూచుచు.

10. మ శ్చై శ్చై ప్పై రుం పా ర మ్.

౩౪. రాజన్యోఘమిషోద్ధుగాసురచమూభారాదితత్త్వాం లఘూ
కర్తుం క్రూరవపాండురాజతనయానాయోధ్య పైన్యాన్వితాన్,
వ్యాపాద్యాహవసీమ్ని వీరపటలం కృత్స్నంచ పశుద్వయే
యోఽగాధ్ధామ నిజం తమేన భజతః కోఽన్యో నియంతామసు.

- తే, గీ. ఉర్వికేక్కిన భారంబు • నుడువ నెంచి
భయదభారతనమరంబు • బన్ని యంచుఁ
గృత్రిమంబున నేనల • గీటడంచి
నిజపదంబున కేగిన • నీరజాక్షు
నభినుతించెను నాకు ని • యంత లేవను.

11. నా య గ న్ము ధ్ర వే యు ల గు క్కుం.

౩౫. కల్పాపాయనిగీర్ణసన్తభువనం లోకేశ్వరం మాధవం
పద్యానాం శతకైశ్చనావ దశభిర్యైశ్చీశానిర్ముని,
తేష్వేతద్దశకం పశస్వరమయా భక్త్యా నరశ్చీవశే
రంఘ్రిం ప్రాప్య రమేత సూరినివహైస్సంస్తూయమానస్సదా.
౩౬. లోకస్వామి సమస్తలోకములఁ దా • లోనుంచి రక్షించి యా
లోకంబు ల్వేలిజమ్ముచున్ రవిశతా • లోకంబున న్వెల్లు సు

శ్లోకు న్బాడి శతారి కూర్చిన లన • త్నాక్షప్రబంధాన నీ
శ్లోకంబు ల్పది జెప్పవారు హరికిన్ • లోలు ల్విశుద్ధుల్బువిన్.

శ్రీమతేశశకోపాయనము.

శ్రీమతే గామానుజాయ నమః.

ష ష శ త క ము - అయిదవ దశకము.

[త్ర వ శి ల్ మా మ ణి మా డ మ్.]

అవతారిక :—అట్లా స్త్రీతిరువాయ్మొట్టికి క్రిందను మీదనుగూడ సర్వేశ్వరునే కీర్తించియున్నారు. ఈ తిరువాయ్మొట్టియందు స్వావస్థను దెలుపుచున్నారు. సింహావలోకన న్యాయముచే “పాయనిన్న ఇానమ్” మొదలుకొని యంతవఱకు తమను భగవద్విషయమందున్న ప్రావణ్యాశీశయమును అన్యాపదేశముగాఁ జెప్పుచున్నారు. ఈతిరువాయ్మొట్టి అట్లాన్వప్రకృతిని దెలుపుచున్నదని మన పెద్దలందఱు మిక్కిలి యాదరమును జూపుచుండెడివారు. “యతో వాచో నివర్తంతే అప్రాప్య మనసా సమా” అన్నట్లు వాచామగోచరమైన విషయమును కూలంకషముగా నిరూపింప సమర్థులగు వీరే వీర్యవంధను జెప్పవలెఁగాని యితరులకు శక్యమా?

నీతాపిరాట్టి జనించిన సమయమందు జనమహారాజు శ్రోతిష్కృలనురాపించి “ఈమెనన్మప్రణికను శీఘ్రంపు” డనియాజ్ఞాసింపగా వా కీమెజాతకమును జక్కగా వ్రాసి “ఈమె మహాభాగ్యసంపన్నురాలయి యొకసార్వభౌముని చెట్టపట్టి సకలభోగముల ననుభవించుననియుఁ గొన్నా శ్లోరణ్యవాసకప్తముల ననుభవించుననియు జెప్పి. అట్లులే యీనాయక పుట్టినప్పుడు తిల్లిమొదలగు నాత్మబంధువులు శ్రోతిష్కృలచే నీమెజాతకమును వ్రాయింపగా- “నంతయు సరిగానేయున్నది. కాని యీమె కొక అపమృత్యువున్నది. అది తప్పిపోయినయెడల యావజ్జీవము నుభయముగా జీవించును. ఆ యపమృత్యు వెదియనఁగా మీరీమెను తులైవుల్లిమంగళమునకుఁ దీసికొని నెళ్లకుండ నున్నయెడల నీమె మీకు దక్కును.” అని సలికిరి. ఈమె జీవింపక పోయినను బాధలేదు గాని తులై విల్లిమంగళమును నేవించుటకు నుండగల సామర్థ్యములేని వంశమం దీమె పుట్టినది గావున నచటికిఁ బోయి మృతినొందుట యొక మేలని కొందఱు తలంచిరి. పిరాట్టి వనవాసకప్తము ననుభవింపనపుడు గదా ఈ నాయకి తులై విల్లిమంగళమును బ్రవేశింపకుండ నుండుట. ఇచ్చట నేతునిర్మాత యగు నళునివార్త స్మరింపదగియున్నది. అడెట్లన ; పత్నీతమలను దెచ్చి సమద్రమున కడ్డుగా గట్టుట సంభావితమా యని వానరులు నళు నడుగఁగా నతడు పెరుమాళ్లరణ్యమునకుఁ బోవుట, అమ్మవారిని రావణుఁ డపహరించుట, పెరుమాళ్లు శోకించుట సంభావితమా? యని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెనట. దేహాత్మాభిమానులైన వారి

కంత జ్ఞానమున్నను, “నేను స్థూలముగా నున్నాను. నేను చిక్కినను ను” అను వ్యవహారము వదలన ట్టి యాత్మారును సంసారముం దెన్నిదోషములను జూచి నను దివ్యదేశములనుండి మళ్లరు. త్సంద్రపిషయమం కాసక్తిగలవాను “ఇది అగర్వము, ఇది నిరావహము, ఇది సరక్ప్రపము.” అని చెప్పినను మట్లకొనరు. భగవద్విషయము గుణాధికవిషయ మగుటచే లోపముల నెంచుట కవకాశము లేను సరికదా లోపముల నెంచెదమన్న నతి గుణాధిక్యమునే వక్కాణించును. అది మంతి పాప్రవణ్యము గలిగించుటకే హేతువుగును. నింద, మతిహీనత కలిగినను దానినిజూచి మళ్లశక్యము గాని అధ్యవసాయము కలవారు. అట్లైనచో నీనాయక నీ విషయమునుండి మల్లించుటకుఁ బ్రయత్న మెందునుఁ జేయవలెనగా ; పాప్రయమునుండక మునుపే మనమాట లత్యక్త పెట్టనంత పాప్రవణ్య మీ మెకు పుట్టినది. అది యీమెను శెడుపు నేమో యని తల్లి భయమునొందుచున్నది. ఈ అతిమాత్రపాప్రవణ్యము సాధనలపట్ల ను గానవచ్చుటచే నొకవేళ నీనాయక దీనిని (అతిపాప్రవణ్యమును) సాధనముగాఁ జేసికొనునేమో యని భయముచే తల్లి మల్లింపఁ బ్రయత్నించుచున్నది అనియైనచెప్పవచ్చును. ఈపాప్రవణ్యము స్వరూపముకంటె వేరైనపుడు కదా సాధనముం దన్వయించుటఁ స్వరూపభేదము నొప్పకొన్నచో స్వరూపానుభూతమైన కార్యములను గూడ నొప్పకొనవలదా. యని యీనాయక అభిప్రాయము. శేషికి నీపాపభావము స్వరూపానుభంధి అయినపుడు శేషభూతునికెఁగూడ పాప్రవణ్యము స్వరూపానుభంధి కావడముకంటె దగియున్నది.

క్రింద తిరునామముల్లీసో (దశకముతో) నీ తిరునామముల్లీసో సంగతి యెట్లనగా; ఈ యాత్మార్థుక్రింద తిరునామముల్లీసో సమధిశించిన కృష్ణగుణానుభవము నేవలము మానసికము. దానివలన బాహ్యప. క్లేషావేష పుట్టగా నదిసిద్ధింపకపోవుటచే గలిగిన మనఃకాలుష్యమును అన్యపదకముగాఁ జల్పచున్నారు. తల్లి యీనాయకప్రస్ఫుతి నెఱింగించెను నులై విల్లీనుంగళమునకుఁ దీసికొనిపోగా నీమె- “అగవిందలొకనన్, తేవపిరాన్” అని పగత్తసా. భ్యనాచకములను సర్వేశ్వరుని తిరునామములను పలకెంచుచుండఁగా భయపడి తల్లి- తోల్లీహ్మగ్నవద్దను దీసికొనిపోయి యీనాకొమా ర్థస్థితి యిట్లున్నది ఈమె నీసితినుండి మార్పుటకుపాయము జెప్పనుని యడుగఁగా నా సభి- “అమ్మా ! మీరే మునట నీమె కిట్టిపాప్రవణ్యము పుట్టనట్లు చేసి యిపుడు మల్లింపవలె నని ప్రయత్నించుట యేమి ప్రియోజనము? ఇక నీమెపట్ల నాశ విడుచుకొనుఁదని” చెప్పుచున్నది. ఇందులొ “తిరుందువేదముం వేల్చియమ్” అనుపాశుగ ముయిర్పాట్టు. (తోల్లీహ్మగ్న = చెడిక జైగారు.)

1. తు వ లి ల్కా మ ణి.

శ్లో. నిస్తాస్సోజ్జ్వలరత్న నిర్మితమహాప్రాసాదవీధీన
త్తుల్లైప్పాసపురీమియం వరతనునాంనమ్య శే త్తమహమ్,

శంఖం చక్రమితి ప్రఫుల్లజలజప్రఖ్యాచ్ఛనేతే ఇతి
పోచ్చార్పార్యశ్రుముఖీ వ్యధావరితా నిత్యం విలేలీయతే.

శా. సుతామోపలనిర్మితోచ్ఛనదన • స్త్రీమంబు మాయామహా
పోత్రీధిష్ఠ్యము తుల్యచాపపుర మీ • పూబోడి సేవించెడున్
గాతాభాదితహేమలార విమ డీ • కళ్యాణిపై నాశలన్
వ్రత్రీడ్వాహను శంఖచక్రమును ద • త్వంకేరుహాక్షిద్వయిన్
వితాసంబునులేక పల్కును సదా • విక్లిన్ననేతాబ్జయై.

2. కు మి టు మో శై.

శ్లో. పూగీభూతరమాధవోత్సవరణస్తూర్యప్రతిధ్వానితాం
తుల్యేష్వాసపురీమధఃకృతసుధాసారస్య వాఙ్మధురీమ్,
సీత్యైనాం విరహాయ్య బంధుజనతః కిం వ్యాకులీభూయతే
చైషా కోశతి మాధవేతి సతతం దోదూరియతే మానసే.

మ. శ్రుతిపాతధ్వనిమిశ్రితోత్సవరవ • త్సుభ్యధ్ధనుఃపట్టణం
బతివన్ జేకొని పోయి చూప నట సీయబ్జాక్షి యిట్లయ్యె నో
సతులారా భవదాశ లీమెకొఱకై • చాలింపుడీ స్తబ్ధయై
సితపంకేరుహనేత్ర సూరివినుత • శ్రీనాథ యంచు న్నదా
ద్రుతచిత్తంబున సాశ్రునేత్రయగుచున్ • దుఃఖస్థితి న్బొందెడున్.

3. క రై గా ల్ పైం బొ థ్రి ల్.

శ్లో. వేదాభ్యాసర తైర్మహీసురవరైరధ్యాసితాం యవ్యభి
స్తుల్యేష్వాసపురీం విలోక్య సుతనుర్లజ్జాం జహావంజనా,
ఉద్వాన్తాశ్రవిలోచనా జలనిధిశ్యామేతి లక్ష్మీసఖే
త్యాహ్వనేత్వభిలాషుకీ ముహురసా ముగ్ధేక్షణా వర్తతే.

మ. సరిదంబూక్షితనిష్కుటామలసర • స్సందోహసాందర్యభా
స్వరబాణాసనపట్టణంబునకు నీ • వామాక్షిఁ గొంపోవ నీ
కరణి నిమిమ్మల బాసె నీమెపయి నిం • క నీ్వడుడీ యాశలన్

శరధిన్బండుట ధాత్రిగొల్పుటయు గోఁ సంఘంబుల న్నాచుటన్
నిరతంబు న్బలవిఠచుచు గనుల నీనిఁంచున్ ద్రవచ్చిత్తయై.

4. ని ర్కుం నా స్మ తై వా ణ ర్.

శ్లో. తుల్యేష్వాసపురీం మహీసురవరైజ్జాప్తామియం సుందరీ
వీక్ష్య స్త్రీసమయోచితాం పరిజహా శాలీనతామున్ననాః,
కృష్ణో వాధిఃపణ్యా ఇత్యనుకలం విద్యేత్యధీశే హియా
త్యక్తా తన్నయమేవ పశ్యతి జగత్సర్వం ద్రవన్మానసా.

ఉ. ఈచపలాక్షిచిత్తమున • హెచ్చినప్రీతి ధనుఃపురంబు దా
జూచిననాటనుండియుఁ బ్ర • సూచనంబు దిరస్కరించె సం
కోచమునొంద దించుకయు • గొల్కుల నశ్రులు జారగా నదీ
ఘోచకవర్ణ కృష్ణ యని • మీరిన తాపముతోడఁ బల్కెడున్.

5. కు తై యుం వా ణ్.

శ్లో. శౌర్యతృప్తృష్టగుణానుభూతిచపలామేనాం మృగాంకాననాం
తుల్యేష్వాసపురీం ప్రవేశ్య సరసీజాత్యం మహాదశితమ్,
తద్వీక్ష్యాదినతోఽశ్రుసంప్లుతముఖి వ్యాముగ్ధచేతా ఇయం
తత్కాస్తాభిముఖి సదా ప్రణమతి పోద్గీతలీలా హరేః.

చ. అతిమృదులస్వభావ నతు • లాస్యవిభజితచంద్రబింబ నీ
సతి గొనిపోయి చాపపుర • సంస్థితఁడౌ కమలాక్షు రూపని
ర్జితరతికాంతుఁ జూపితిరి • చేడియలార యహనిఃశంబు లీ
యతివనిలోచనద్వితయ • మప్పటినుండియు నంబువాహనం
మితముయి తోచెభ్రాంతిమితి,మీరె గరంగుచుమానసంబునన్
నతియొనరించు నాదెనకు • నాతి మనోజశరాదితాత్మయై.

6. నో క్కుం ప క్క మె ల్లా మ్.

శ్లో. పుల్లాంభోరుహమండితాచ్ఛసరసీపుండ్రేక్షుసన్యాచితాం
తుల్యేష్వాసపురీం దిదృక్షతి సదా తాం తామప్రశీతతే,

నాన్యత్పశ్యతి నీలవారిదసదృగ్గాత్రస్య లక్ష్మీపతే
నామైవావిరతం గృణాతి సుముఖ పుష్టాఽపి నాన్యద్వదేత్.

ఉ. ఎచ్చటఁ జూచిన న్నిగుల • నెఱ్ఱనిధాన్యపు చేలపంక్తులున్
బచ్చని యిత్తువాటములు • పంకజయుక్తసరోవరంబులున్
హెచ్చయి తామ్రపణిదరి • నింపగు చాపపురంబుదిక్కు నే
పొచ్చములేని భక్తిగని • మొక్కుచు నన్యము జూడరోసి వా
కుచ్చును నోట నెల్లపుటుఁగోపవధూహృదయేశునామముల్.

7. అ న్నై మి ర ణి మా మ యి ల్.

శ్లో. ఏణేశాబవిలోలదృక్చరుచిహృద్ధూతబహుప్రభా
తన్వంగీయమనాశ్రవా న కిమపి బూతేఽదితాపి స్వకైః,
తుల్యేష్వానపురీతి న క్తి తదిదం తద్భాగ భేయం పుగా
పుణ్యస్య ప్రథిమా కిమంబుదరుచేదేవస్య మాయా కిము.

మ. నళినాక్షీమణి యీసుకేశ మనయా • జ్ఞ స్మిరి వర్తించె నే
పలుకు ల్పల్కుదు చాపపత్తినమనున్ • ప్రిగ్జస్మపుణ్యంబో యా
జలదశ్యాముని మాయయో తెలియ దీ • చంద్రాన్యనోటన్దదీ
యలనచ్చిహ్నుము నామమున్నడసె నత్యంతంబుచారుత్వమున్.

8. తి రుం దు వే ద ము మ్.

శ్లో. కర్మశ్రీవృతయాయజాకభరితామేషాఽసితాక్షీ యదా
తుల్యేష్వానపురీం దదశః తదహః ప్రభృతద్విజ్ఞుభిః,
ఉ త్తంసీకృతపాణిసదృముకుళా పుల్లారవిందేక్షణే
త్యుచ్చైరాలపతి ద్రవీకృతమనాస్తచ్చింతయా సర్వదా.

మ. సతతావర్తితసుస్థిరశ్రుతిగణ • శ్లోఘాస్పదంబై మహా
కృతుసంతానవిధాననిష్ఠితశుచి • క్షౌద్రేవసంస్త్రాయమై
సింహపంకేజదృగిందిరాసతులకున్ • క్షేత్రంబునై తామ్రప
ణిఃతటిన్ గాగ్రీలు శరాసపూర్వరము నీ • నిర్వాజలవణ్యాన

ద్యౌతిః దాః జూచిననాటనుండియె రమాః రామేశపర్వాక్షయం
చతి మోహంబునఁ బల్కుచుండు మదనాత్మ్యంతా ర్తి వీడింపగన్.

9. ఇ రం గి నా డొ రు మ్.

- శ్లో. నిత్యం కృష్ణగుణప్రలాపనరతా బాష్పాంబుసిక్తాంగకా
జంభారాతిమృణ్మతే నరసఖేత్వాకారయంత్యుచ్చకైః,
ధాత్రీజాంశ్చ దయాకులాన్విదధతీ కేశిద్విజో నాసభూ
స్తుల్యేష్వాసపురీత్యవేత్య పరయా భక్త్యా ముహూర్వందతే.
- ఉ. ఈరమణీలలామ మరుఁ డేచగ గాసిలి సంతతంబు క
న్నీరొలుక న్ముజంబులును డ నెట్టన దుఃఖభరంబు బూన జం
భారిమణీసవణాయని డ పల్కురు కూయిడు కేశిదైత్యసం
హారకుఁడుంచాపపురఁమంచుకరంబులు మోడ్చి మొక్కెడున్.

10. పి న్నై గొ ల్ ని ల మా మ గ ల్ గొ ల్.

- శ్లో. కిమేషా నీశా స్యాదుత ధరణిదేవి కిము రమా
పృథివ్యాం సంజాతా భవతీచ పరం విస్త్రయపదం,
సదా కోశంతీయం తదతులదయామాత్మనికృతాం
తదీయాం తాపార్తా ప్రణమతి సమేష్వాససగర్వమ్.
- ఉ. నీలయొ యీమె భూసతియొ డ నీరజబాణునిగన్న చానయో
నేలకు డిగ్గె నద్భుతము డ నీరజలోచనలారి శ్రీశి న
న్నేలు మటంచు మొట్టలిడు డ నియ్యెలనాగ ధనుపురంబనన్ .
వారిలినభక్తి వంచినశి డ రంబున మొగ్గుకు దదేకచిత్తయై.

11. శిం దై యా లుం శో ల్లా లు మ్.

- శ్లో. మాతా మే జనకస్సుహృద్గతిరితి శ్రీకాంతమేవానిశం
వాచా కర్మభిరాత్మనా శతరిపో రాసేదుషః ప్రాక్తనే,
వాఖ్యాతశ్రుతిమాళిత త్వవిలసద్గాథాసహస్రే పఠం
స్తుల్యేష్వాసపురీగతం దశకమవ్యభ్యస్య భక్తో హరౌ.

చ. మనమున వాక్కున స్వనుల • మాధవుడే మనతల్లితండ్రీయం
చనయము నమ్మి కొల్చిన శ • తారి రచించిన వేయిగాథలన్
ధనునగరిపరంబులగు • ద్రావిడపద్యము లీపదింటినిన్
మననము సేయువారు ముర • మదనము కింకరులౌదురుర్విలోక.

.శ్రీమతేశశశాపాయము.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

షష్ఠ శతకము - ఆఱవ దశకము.

[మూలము]

ఆవతారిక :—ఈ యాత్మాగ్ల నాయకకు క్రింద తిరువాయ్మొడైలో గల్గిన
దశ ముదిరి వ్యసన మతిశయించుటచే మూఁళానొంది పడియుండగా నది చూచి
పహింపలేక సఖియు మూఁళానొంపగా నీదశయం దీమెను జీవింపఁ జేయుటకుఁదగిన
యౌపాయముల నాలోచించుచుండెడి యీమెత్తలి-యీమెకంఠములు మొదలగు
నవి జాఁబోవుటను జూచి వానిని వేరువేరుగాఁ జెప్పి మొట్టజెట్టుచున్నది. క్రింద
తిరువాయ్మొడైయం దలాభదశ గలదియై పురుషార్థము సిద్ధింపదన్నను విడువశ
క్యముగాకుండ నీమెనునోవాక్కాయములు భగవద్విషయమందు ప్రవణమైన ప్రకా
రము చెప్పబడినది. అయ్యలాభముచే గలిగిన పారవశ్య మిందులోఁ జెప్పబడుచు
న్నది. “హృదయై నీర్వృడి” అను పాశుర మిందులో నుయిర్పాట్టు.

1. మూలుకు.

శ్లో. కాంతాఖిలాభిరశనం సజలాంబుదాభ
మారక్తపంకజదళాయతచారునేత్రమ్,
సంవీక్ష్య తదగ్రతమనాః కృశతామవాప్య
మద్దారికా గళితదోర్వలయా బభౌవ.

మ. జలదశ్యామునిఁ బుండరీకనయనున్ • జక్రాదిపంచాయుధీ
కలితానల్పభుజా నివలాసవిమిత • క్షమామండలుం జూచి మా
యళినీలాలక వానిసోయగముచే • నాకృష్టయై కాశ్యవి
హ్వలతన్నూనబ్రహ్మాంకంకణతతుల్ • భ్రంశంబునొందెన్మునిన్.

2. శంకువిల్వాల్.

శ్లో. పంచాయుధీసుమితసుందర బాహుదండం
బింబాధరం వికచతామరసాయతాక్షమ్,

పుష్పత్సుగంధితులసీనగలంకృతం తం
దృష్ట్వా సుతా మమ విపాంసురతామియాయు.

మ. అరిశంఖాసిగదాధనుఃప్రముఖదీ ♦ వ్యధేతిహస్తాబు మం
దరధారి స్మరుణాంబుజాతనయనున్ ♦ దామోష్ఠ్య వీక్షించిమా
తరుణీరత్నము పుష్పచాపశరవి ♦ ధస్వాంతయై గాధరా
గరసస్ఫూర్తి వహించె బాండిసుమునం ♦ గంబందునానాటికిన్.

3. ని అం క రి యా ను కు ట్.

శ్లో. లోకాఘసంఘనసూచయదోష్ఠముద్రం
తన్వాల్పయావితబృహజ్జగదండబృందం,
నిర్వణ్య మత్ప్రియసుతా కుటిలాలకేయం
జాతా శనైః ప్రముషితాత్మకులప్రతిపా.

తే. గీ. భుననముల మ్రింగువాడని ♦ బోధనేయు
నధరముగలట్టి యమితమ ♦ హత్వేశాలిఁ
జక్రిహస్తునిఁ గామించి ♦ చంచరీక
వేణి కోల్పోయె దనదగు ♦ విపులయశము.

4. పీ డు డె నా న్ను గ నై.

శ్లో. అంభోజసంభవజనిప్రదనాభిపద్మ
మంఘ్రిక్రమప్రమితలోకతతిం పరేశమ్,
సంపేక్ష్య పాండుస్పృహపుత్రనిస్సృప్తదూతం
మత్పుత్రికాజహాదియం లలనాస్వభావమ్.

తే. గీ. జ్ఞానియగు పద్మజునిఁగన్న ♦ నభిననాభు
ధాతిఁ గొల్చిన నెఱజాణ ♦ ధర్మపుత్రు
దూత నాశించి మత్పుత్రి ♦ తోయజాక్షి
హరితాత్మస్వభావగా ♦ నవని దనరె.

5. ప ణ్ణు డై వే ద మ్.

శ్లో. దంష్ట్రోద్ధృతక్షితితలే ధృతకోలవేషే
పద్మాసనప్రహితవేదగణే రమేశే,
అంభోధిశాయినీ విషక్తమనాస్సుతా మే
జాతా ప్రమోషితమతిః కిము వచ్చ్యహం పః.

మ. పరబోధప్రదసర్వవేదగణ ము ♦ త్పాదించి తావేధ కా
దరమొప్పన్ బలియింపఁజేసిన ఘనస్ ♦ దంష్ట్రోద్ధృతక్షాభరున్
శరధి స్పండిన దేవతాపరిబృడున్ ♦ చంద్రాస్య పీక్షింది త
త్పరత న్మోహముఁ జెంది కోల్పడె మతిన్ ♦ పల్నాటలంకేటికిన్.

6. క ట్పు గ క్కా వ న.

శ్లో. కల్పావసీజవిటపోపమబాహుదండే
హేమాద్రిదీప్రమకుటోల్లసదుత్తమాంగే,
సద్యోవికస్వరసరోరుహరక్తపాణా
వాసక్తహృన్మమ సుతావశగత్రయష్టిః.

తే. గీ. కల్పకారామసన్నిభ ♦ ఘనభుజౌఘ
హేమభూధరసమమహా ♦ ద్దామమాళిః
గల్వసంపుల్లవంకజ ♦ కల్పకరునిఁ
జూచి వలపూని నాపుతి ♦ చోద్య మేమి
మేనిసారెల్లఁ గోల్పోయె ♦ జానలార.

7. మె య్య మ ర్ ప ల్ల ల న్.

శ్లో. కాకోదరేశశయనం విలసన్మహాఘ్న
మాణిక్యభూషణవిభూషితదివ్యదేహమ్,
రక్తాబ్జనేత్రమనిశం హృది సంస్మరత్యా
లావణ్యమస్తమభజన్మమ చారికాయాః.

తే. గీ. దీప్రమాణిభూషణాంచిత ♦ దివ్యదేహు
ఫణిగణోద్భాసిగూఢపా ♦ త్పతిశయాను

రక్తహస్తాంఘ్రిపద్మ మా • రమణి చూచి
కాయకాంతిని గోల్పడె • గాయజార్తి.
8. శా య క్కు రు ం ద మ్.

శ్లో. దైత్యావనీజవినిపాతనదృష్టవీర్యం
పాదప్రభగ్నశకటం హృతపూతనాసుమ్,
దృష్ట్వాఽనురక్తహృదయా మమ చారికేయం
సౌందర్యసారపరిహీణవపుర్బభూవ.

మ. తరుదైత్యప్రవరాసువాయుగిశనో • ద్దామోరగగ్రామణిన్
నరకాహిగ్రసనోరగారి శకటీ • నాశోద్యమున్ బూతనా
కరిణీధ్వంసనకూటపాకలుని నా • కంసారి వీక్షించి దు
భారమీనధ్వజచాపము క్తపటునా • రాచప్రవిధాంగియై
తరుణీరత్నము గోలుపోయె దనసౌం • దర్యంబు శాతోదరీ.

9. మాణ్బ మైకోలత్తు.

శ్లో. మాయావటుత్వవినిగూఢపరేశభావం
రింగన్మహాప్రసరభూధరసన్నిభాంగమ్,
స్వేచ్ఛానతీణామిహ నిజారకార్యహేతో
దృష్ట్వా సుతా మమ హృతాభరణప్రభాఽఽసీత్.

తే. గీ. నిరవధికదివ్యలావణ్య • నిలయుడౌచు
జగతిఁ గొల్చిన వామను • చక్కదనము
దశరథాత్మజ మహిమంబు • దలంచి తలంచి
పడతి కోల్పోయె దనుగతా • భరణశోభ.

10 పొట్ట మై నీణ్బుడి.

శ్లో. లోకాధిరాజ్యపిశునోజ్వలరత్నమాశే
మల్లౌఘకాలభుజగాయతబాహుదండే,
సర్వాంతరాత్మని మదీయసుతాఽతివేలం
బద్ధాశయా పరిజపచా స్థితిమంగనాహామ్.

తే, గీ. మణికిరీటపరిష్కృత • మాళిదేశుఁ
దులసిమాల్యోపశోభితు • దోబ్బలాతి
మాత్రసంపిష్టచాఘార • మల్లగాతురీ
స్థిరచరంబుల కాత్మయై • వరలువానిఁ
గోరి మదిలోన నాపుతి • కోమలాంగి
కులలతాంగుల మర్యాద • గోలుపోయె.

11. క ట్టె థ్రి ల్ శో లై.

శ్లో. శేషాచలేశవదనే క్తమనాశ్వరారి
జగ్రంథ యద్విపులవద్యసహస్రమభ్యమ్,
తస్మిన్నిదం దశకమాదరతః పఠంత
స్తే భుంజతే పరమభేతులసూరిభోగాన్.

తే, గీ. తావులీనెడు పూదోట • లావరించు
తిరుమల వసించు సామియా • హరి నుతించి
శతమధనయోగి కూర్చిన • సత్ప్రబంధ
మందు నీవదివద్యంబు • లనఘభక్తి
జదున నమరులభోగంబు • లొదవు జగతి.

శ్రిమతేశతకోపాయనమః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

షష్ఠ శతకము - ఏడవ దశకము.

[ఉల్లంశోఽః.]

అవతారిక:—క్రింద తిరువాయ్మొలలో మూఁఛఁపొయిన తనపుత్రిక
యొక్క అవసాదమును జూచి తల్లి- “నాకూతురు కంకణములు జారి పోయినవి.
శరీరము కృశించినది. శరీరమందు వైవర్ణ్యము వ్యాపించినది.” అని మొట్టబెట్టి
తాను మూఁఛఁనొందినది. తల్లి తిరునామసంక్షిప్తము చేయగా కూతురు తెలివితే
చ్చుకొని లేచి తిరుక్కోళూరుకు బోవుటకుబయలుదేరినది. కొంతసేపటికితల్లికూడ
లేచి చూడగా కూతురు కనబడలేదు. వట్టిపక్క కనబడినది. ఈమె తనగర్భఁ

మందు పుట్టినదగుటచేతను, ఈమె గృహమందున్న దినములలో నీమెదేహయాత్ర నిత్యంగినదగుటచేతను తిరుక్కోళూరుకే యీమె వెల్లియుండునని నిశ్చయించెను. వలయాదులు పోయినను యీమెయైన మనకు దక్కునా యని బెంగపెట్టుకొని మొట్టబెట్టుచున్నది. “ఉణ్ణుంశోరు”లో నున్న పీరాట్టివిషయమై భయపడవలెనా? “కళ్ళన్దొల్లి”లో నున్న పీరాట్టివిషయమై భయపడవలెనా? అని ఆశవందారు గోష్ఠిలో నొకరు ప్రశ్నింపగా: నొంటిగాఁజోయిన ఆమెవిషయమై భయపడవలెను గాని, యిద్దరు కలిసి వెల్లినవారివిషయమై భయపడ నవసరము లేదని అచ్చటనున్న పెద్దలు సాదించగా నట్లనకూడదు. చూడుడీ: ఇద్దరు కలిసి వెల్లినవారివిషయమయ్యే భయపడవలెను. ఏలయనగా నొకరికి నుట్టియొకరు నెట్లిమొత్తించు నుమ్మెత్తకాయ వంటివారు. కావున భయపడవలెను. ఒంటిగాఁ జోయినవారివిషయమై భయపడ నవసరము లేదని ఆశవందారు సాయించిగట. వీనిలో మొదటి పాశురమే ఉయిర్పాట్టు.

1. ఉ ణ్ణుం శో 5.

శ్లో. శయ్యాగేహం ధనాని ప్రవరసుతగణో బంధుతా భోగ్యజాతం
విద్యా వాసాంసి సర్వం శ్రితజనవరదశ్శ్రీశ వవేతి మత్వా,
తందాధ్యాతిప్రకామంహృదిమురజయినంబొప్పబిందూన్విముంచ
త్యహ్నియ త్రస్య దేణీపుధుక చలదృశా తత్పురీం సంప్రతీనే.

ఉ. ధారకభోగ్యపోషకవి ♦ తానము కృష్ణుఁడె యంచుఁ గన్నులన్
గారగ సశ్రిబిందుతతి ♦ కంజదళాక్షి మహీతలంబునన్
వారిజవత్రలోచనుని ♦ వాస మదెక్కడనంచుఁ బల్కుచున్
గోరికమీర జూచె నల ♦ గోవకుమారకుడుండు దేహళిన్.

2. ఊరుం నాడుమ్.

శ్లో. గామ్యా జానపదాజనానపి హరేరుద్ధాపయంతీస్వయం
గాయంతీచ గుణానలంఘయదియం దుర్లంఘ్యలోకసితిమ్,
పుత్రీ మే నుకృశాంగికా ప్రచలితా శ్రీదేహళీపత్తనం
తిష్ఠేత్తత్ర శుకా నిబోధత తతశ్శీఘ్రం నివర్తేత వా.

ఉ. ఊరును నాడు లోకమును ♦ నొక్కవిధంబుగ దన్నుఁబోలి యా
శ్రీరమణీశునామములఁ ♦ జేవలన్లె వచింపఁజేయుచున్

గౌరవముం ద్యజించి సిరి ♦ గల్గిన దేహళిపత్తనంబు నా
సారసనేత్ర చొచ్చె నతి ♦ సాహసకృత్యము సల్పె గ్రమ్మరన్
జేరునా నాడుచక్కటికి ♦ జేరదొ కీరములార తెల్పుడీ.

3. పూ వై పై ం కి లి గ ల్.

శ్లో. క్రీడావస్తుగతప్రమోదమఖిలం తిన్నామసంకీర్తనా
ద్విందంతీ మమ పుత్రికా ప్రతిగతా శ్రీదేహళిపత్తనమ్,
గత్వా తత్ర యథామనోరథమముం సంప్రాప్య మోదేతవా
స్వాభీష్టోపహతేర్విలోచనగళద్బాష్పావతిష్ఠేత వా.

ఉ. గోరలు బంతి కీరమును ♦ గుజ్జనగూఢ్లను పూలసజ్జ కం
సారియభిఖ్యలేయనుచు ♦ నాదట బల్కును మత్తనూజ కా
సారసమూహరాజదుప ♦ శల్యము దేహళిపత్తనంబు దా
బారి విలోచనద్యయిని ♦ బాష్పములొల్కుగ నేమి నేయునో.

4. కొ ల్లె యె న్బ గ్గొ ల్.

శ్లో. స్వైరస్వాంతతయోత్పథంగతవతీత్యేషా వినింద్యేత కిం
నోచేదీప్సితకమ్రీలాభమిది తేతీద్యేత కిం బంధుభిః,
యక్షశ్రీచణదేహళిపురవరం ప్రాతిష్ఠతైషా స్ఫుర
స్మధ్యాత్రీస్తవరంగశాబనయనా ముగ్ధా మదీయా నుతా.

ఉ. శ్రీకిరవై యుపేందుగ్రు వ ♦ సింఘ మహానగరంబు దేహళిన్
నాకొమ చూడబోవఁ బయఁనంబగుచున్నది కంప్రమధ్యయై
శౌకములార దీనిని బ్ర ♦ శస్యగుణాలయయందురో భువిన్
లేక కటుప్రభాషిణులు ♦ వేమలు పాంసుల యంచునెంతురో.

5. మే వి నైం దు.

శ్లో. క్రీడారసానుభవయోగ్యదశాఽపి నూనం
త్యక్తాఽదరం సహ సఖిభిరియం విహారే,

శ్రీశావలోకనమనాస్తమావాహ్నువానా
శ్రీదేహళీపురమథోపగతా భృశార్తా.

మ. హరికల్యాణగుణావగాధమతియై • యన్యంబులన్వీడి త
త్పరత నిష్ప్రదుతచిత్తయై యరిగి శ్రీ • భామావరుండుండు పూ
ర్వరమా దేహళిజొచ్చియచ్చటిసుమా • రామాభిరామత్వము
నరసీశోభను దేవళంబుసాగసున్ • సద్భక్తి నీక్షించి నా
హరిణీలోచన యంతరంగమున నెం • తానందమున్బొందునో.

6. ఇ న్నై న క్కు ద వా దు.

శ్లో. ఏషానాదరతో విహాయ జననీం మాం ప్రసితా దేహళీ
నాథావాసమగ స్త్వదిబ్బుఖిలసత్కాశ్చీరచచాయితమ్,
కవ్యాసాంబురుహాయతాక్షియుగళం బింబాధరం శాన్టీణో
దృష్ట్వాఽఽకృష్టహృదంబుజాశిథిలతాంయూత్యశుభ్రాక్షేక్షణా.

ఉ. నాసుత నన్ను నొంటి విడ • నాడి కృతాంతదిశాస్యకుంకుమ
స్థాసకమైన దేహళిది • జయ్యన జొచ్చి రమేశునేత్రముల
భాసిలువాతెర న్ననుచు • బాష్పము కన్నుల నించు సారెకున్

7. మల్లు నీ ర్ క ణ్ణో డు.

శ్లో. బాష్పవిలేక్షణయుగా హృది జాతమోహా
నక్తం దివం హరిరితి స్రలపంత్యథోచ్చైః,
యాంతీ శనైస్సుకృశగాత్రితయా కథం మే
వత్సా విశేష్టురహారాలయసన్నికర్షణమ్.

మ. సౌనదశూర్తరనేత్రయై హరిగుణా • సక్తాంతరంగంబుతోఁ
బలునాత్రిరియు న్యదూద్వహ హరీ • పద్మాక్షయంచునరమా
ధవుని స్థిలైచు మత్తనూజ మురజి • ధ్ధామంబు శ్రీదేహళిన్
జవమొక్కింతయులేదదెట్లుచనునో • చంద్రాస్యయాహింపగణ.

8. ఒ శిం ద ను ణ్ణి జై మే ల్.

శ్లో. శ్రీవత్సామకరీవిముచ్చితలనద్వక్షస్థలస్య ప్రియం
ధామ ద్రష్టుమనాస్సుతా మమ గళద్యాపిష్యేక్షితోరస్థలా,
దూరాధ్వక్రిమశాక్షమా శ్రమవశాద్విస్యస్య మధ్యే కరం
యాయాత్తత్ర కథం శిరీషకుసుమశ్రీపేశలైరంగక్షైః.

ఉ. వంగిన సూక్ష్మమధ్యమున ♦ వామకరం బిడి గాసినొంది నా
యంగజ భక్తినిఘ్నహృద ♦ యంబున మమ్ముల బాసికంటిని
రంగమునందు జూరగ న ♦ నంగునితొడి వసించునట్టి యా
రంగగు దేహళీపురి క ♦ రంబుగ నేగె నటంచు నెంచెదన్.

9. కా రి యం న ల్ల న గ థ్.

శ్లో. భోగ్యం వస్తు సమీక్షితే యది భవేత్క్లష్టాహామిత్యన్యహం
మన్వానాఽద్రుమనాస్తృణాయతిదిదమత్వాఽఖిలమత్సుతా,
ఏషా స్వైరపదప్రధావనపరేత్యాకృత్యమానా సయ
జ్ఞురీభిః ప్రచచాల దేహళీపురం నాస్మాన్ స్మరేజ్జాతుచిత్.

ఉ. మంచిపదాధము ల్లనిన ♦ మానివి కృష్ణుని కిత్తునంచు దా
నెంచెడిదయ్య నాతలపు ♦ నేకటమాని జగంబునిందకు
గొంచక దేహళీపురికి ♦ గొబ్బున నేగెను నాతనూజ న
న్యంచనజేసి మాయగొని ♦ వారిరుహానలార కంటిరే.

10. ని నై కి లే న్ తె య్ నం గా థ్.

శ్లో అస్యా బాలమగ్రీవిలోలసుదృశశ్చేష్టాన శక్నోమ్యహం
మంతం లోకపతిత్వసూచకసరోజాతాక్షతారాచితం,
గోవిందం జహతీ న జాతుచిదసౌ తద్దేహళీపత్రం
యాతాఽస్మద్విమలాన్వవాయపతితం నావేక్షితే దుర్యతః.

ఉ. దేవతలార యీవ్యధల ♦ తీవ్రత సైవగజాల నింక నీ
భావజబాణతుల్యయగు ♦ బాలిక సర్వజగద్విధానలీ

లావిధి చేలు నంబుజద • భాయతనేతుని పాదపద్మముల్
భావమునందు నిల్పుకొని • పాయకసన్నతి నేయుచుండె న
ద్వేవునిదేహభీపురికి • దిట్టతనంబున నేగె నిందకున్
దానలమయ్యె నీమెయిక • దామరసాక్షిరొ యేమిచెప్పదున్.

11. వై త్ర మా ని ది యా మ్.

శ్లో. నిక్షిప్తోత్తమశేవధేర్మధుజిత స్త్రితాత్మకే శ్రీశత
ద్వేష్టా సంగ్రహితే త్రయీప్రతినిధౌ సత్పద్యసాహస్రకే,
శ్రీదేహశృణినాథబద్ధశకం హ్యేతత్త్వంతో నరాః
హస్తా ముక్తిపదం నిరంతరపరిబ్రహ్మనుభూతిస్థిరాః.

శా. నిక్షేపద్రవిణాహ్వయున్ మధురిపున్ • నీరేజపత్రాక్షు ని
ర్విక్షేపాత్మ్యం శ్రీశతారి నుతులన్ • బ్రీతాత్మ్యం గావించి స
త్పక్షంబుల్ బొగడంగ గూర్చిన ప్రబం • ధంబందు నద్దేహభీ
షక్షి డ్వాహను జెప్పనట్టి యథుభి • త్వన్యంబులొ నీ పదిన్
విక్షోభం బెదలేక పాడు సుజనుల్ • విందు ల్బలిధ్వంసికిన్.

శ్రీమతేశతకోపాయనమ్.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

షష్ఠ శతకము - ఎనిమిదవ దశశకము.

[పాన్సులగాళీగో.]

అవతారిక :—ఆత్మాన్యకు క్రింద నెందుతిరువాయ్మొలలోఁ గొంతనేపు
మూఁఁఁయు మఱికొంతనేపు తెలివియు వచ్చుచున్నట్లు చెప్పఁబడెను. ఈ తిరు
వాయ్మొలలో నాయదనివద్దకు చూతలను బంపుచున్నారు. భక్తిరూపాపన్న
జ్ఞానముఁ గల వీరికి మూఁఁ లేదు. బాహ్యపదార్థానుసంధానము లేకుండ విష
యములనుండి అంతఃకరణమును మరలించి నునన్సునకు సర్వేశ్వరునే విషయముగాఁ
జేసికొని యాతనిగుణముల ననుభవించుటయే వీరికి మూఁఁ యనఁబడెను. అనగా
శరీర్యైర వాఁడే జ్ఞానమునకు విషయముకాగా తన్ను మరచిపోవుట. “అహం
మనురభవమ్” “స్వగత్వాదనంతస్య” అని చెప్పబడు స్థితివంటిది. తెలివియునగా
“ప్రహ్లాదోఽస్త్రితి సస్మార” అన్నట్లు ప్రహ్లాదునివలె తమ్ము తాను తెలిసికొను

టకు శక్తిగలవారై జగద్వృత్తాంతము ననుసంధించుటకు సమర్థులై యుండుట. క్రిందను దీర్ఘకాలము సర్వేశ్వరుని గుణముల ననుసంధించుటచే ధరించి బలమును బొంది బాహ్యపదార్థాదుసంధానమందు. శక్తిగలవారైరి. వీరు పూర్వపుస్థితికి రాగా చిరకాలమునుండి వీరికున్న ఈశ్వరాలాభమే మరల తలయొత్తయొకసిరాట్టి దశను బొంది తమస్థితి నన్యపదేశముగా జెప్పుచున్నారు. క్రింద తిరువాయ్ మొత్తీలో అబ్బార్గనాయకత్వ “ఎంగనే పుగుంగొల్” (ఎట్టుప్రజేశించునో) అని తొంగపెట్టుకొన్నదియే ఫలించెను. తననాపల్యముచే బయలుదేరిన యీనాయక శుభ మట్ట నెల్లజాలక నివసించియున్న పట్టణముయొక్క ఉపవనమందు పడియుండి నాయకునిరాక కానకపోవుటచే తన కచట గానవచ్చిన పక్షులను దూతలగా బంపు చున్నది. మౌళమం దసహాయురాలై పోవుచు నవసాదముచే మధ్యపడిపోయిన యీమెకు దూతగా నెల్లవారు లేరు. ఒకవేళ నుండినను యీమెకంటె మందే యీడుపడి పడియున్నారు. తనసమీపమందున్న పక్షులకంటె నాయకునివద్దకు నడిచి పోవువారు మనెవ్వరు లేరు. ఈ సమయమందు నాదశను స్వామికి తెలుపుడని పక్షులకాళ్లమీద పడెను. ఈ తిరువాయ్ మొత్తీయందు “మిన్ననూల్కార్యన్” అనునది ఉయిర్పాట్లు.

1. పొన్నుల గాల్గినో.

భోస్నిగ్ధమయిపక్షిగో!దురితకృత్సంపాద్యేఽహంహివో నిర్మాతః కమలాసనాండవితతేనూత్నాంబువాహద్యుతేః, మార్త్యరానధసస్య మత్ప్రియవిభానందాత్మజస్యాంతికం గత్వాబ్రాతమమవ్యధాంయదితతోదద్యాంవిభూతిద్వయమ్.

ఉ. నాయెడఁ బ్రీతిఁ జూపు శకు • ననృజమా! వృజినాత్మ నేను చే దోయి మొగిడ్చి వేడెదను • తొల్లిజగంబుల సృష్టి జేసి వా లాయము బ్రోచువాడగు బ • లాహకవణుఁడు శౌర్యెల్లమ త్కాయజబాధ దెల్పి ముని • కాంక్షితము క్తిపదంబు నేలుకొం డాయది గానిచో ధరణి • సంతయు నేలుకొనుండు ప్రీతితోఁ.

2. మైయమర్.

చక్రాలంకృతహస్తపద్మమనఘం బింబాధరోష్ఠం హరిం దృష్వేషా పరిరబ్ధమిచ్ఛతి పయోవాహూపమం తే వపుః,

ఇత్యాఖ్యాయ పునర్మదంతికముపాయాత ద్రుతం హేళుకా
హస్తేన్యస్య ఘృతాక్తమోదనమలం వో భోజయేయం ముదా.

- మ. అసురానీకనికృంతనైకపటుచ • క్రాభీలహస్తాంబుజా
కిసలాభాధరుఁ జూచి నాదు మదన • క్లేశంబు ప్రిత్వరన్
వెన వాక్రుచ్చి శుకంబులార వినుడీ • వేగంబుగా వచ్చి సం
తన ముప్పొంగ సఖీసమక్షమున మ • త్పాణ్యబ్జమందుండి గో
రససంమిశ్రితృతాన్నమున్ దినుడుసం • ప్రిథిం చెదన్నిమ్మలన్.

3. ఓ డి వ ం దె న్ము య ల్.

- శ్లో. శ్రేణీభూతమధువ్రతా! బలరిహాః పుత్రస్య యంతృత్వభా
క్వంచానాం విజయాయ కౌరవశతం యః ప్రిద్దదాహాహవే,
తస్య శ్రీతులసీసౌవన్నధురూపీపానాద్విశ్వుధాననాః
ప్రత్యేత్య దుత్రమత్రమత్కచసుమచ్యోతదనం వాస్యథ.

- ఉ. తుమ్మెదలార మున్న కడు • దుష్పథవృత్తుల ధార్తరాష్ట్రులన్
దుఃస్ముగఁ జేయఁ బాథునికిఁ దోడ్పడి సారథియైనకృష్ణు మా
ల్యమున నుండు తేనియల • నాని మదాధిని జెప్పి వానికిన్
గ్రమ్మర నచ్చిరేని సుమ • కమ్రమదీయకచాంతరంబునన్
జిమ్మెడు మాకరందరస • శీధువు గోలగ మీకు గల్గెడున్.

4. తూ మ దు వా య గ ల్.

- శ్లో. మల్లివల్లిష్ఠటంతో మధుకరనిచయా! మంజులస్వానరమ్యా
బ్రామ్యంతస్తత తత్ర ప్రసవమధుగసాస్వాదలోభేనయాతాః,
మాల్యైర్బద్ధైస్తులస్యాస్సుమహితశిరసం నిత్యసూరివజేశం
దృష్ట్యాకిం తేదయాయాస్సదృశమిదమిత్రిబూతమాభీకదాచిత్.

- శా. మల్లిపుష్పచర్ణుభృంగగణమా • మాన్యప్రసూనోల్లస
ద్వల్లిబృందమరందపానవశతన్ • బంధ్రమ్యమాణస్థితిన్
ఉల్లాసంబున మాధవు న్ని హరీ • యుక్తంబెనీకీషనుల్

సల్లావణ్యపయోనిధానమగు నీ • చార్వంగి బాయంగనీ
యుల్లం బెట్లు సహించె నంచు జెప్పుడియుత్సాహ మేపారగన్.

5. నుంగ ఘ్న యా నురై క్కేన్.

శ్లో. మత్సుష్టాశ్శుకసంచయా! స్సకృదిహాయా తాస్తి కార్వం మహా
త్రాక్ష్యేణేహ సమేత్య మామకమనోహరై సరోజేక్షణి,
నీలాద్భాభతనుశ్చితామరతరుభింబాధరశ్శీపతి
దృష్టశ్చేత్స యదృచ్ఛయా నదత కిన్ద్యాయ్యందయా యాస్తవ.

శ్లో. నేవోపించిన చిల్కలార వినుడీ • నేజెప్ప నీమాటలన్
కోపాలోహితవృక్షపణతురగున్ • కుక్షిసలోకాఘు నా
పాపం బెన్ని మనస్సు దొంగిలిన యా • పద్మాక్షు నీక్షించి యి
ట్లాపె న్నానజబారి కియ్యనగునే • యం చాతని న్బల్కుడీ.

6. ఎన్ని న్ను నూల్మార్వ సి.

శ్లో. విన్యద్యాస్వరయజ్ఞసూత్రవిలసద్వత్సా పయోదచ్ఛనిః
కృష్ణస్వాగఘ్నిసమర్చితాం హి తులసీ దద్యాన్మమైవ ధ్రువం,
కీర్ణా! పాపకృతాం మయా ప్రథమయా సంవర్ధితాశ్చిక్షితా
మద్వాచో గదతాశు తస్య నికటంగ త్వా భయంమాన్త్రు వః.

చ. పాదలెడు చిల్కలార కడు • మోదముతో జని కాంతులీను జ
న్నిద మెద వెల్లునట్టి నవ • నీరదనీలతనుండు శౌరి తా
పదమున దాల్చుశ్రీతులసిబట్టుగ మాకె యొసంగుఁగాన మీ
రదనున బోయి నాపలుకులన్నియు జెప్పుదురండు కృష్ణురన్.

7. పూవై గళోల్.

శ్లో. కాశస్పధిశనూరుచేస్సితసరోజాక్షస్య కేశిద్విష
స్సర్వన్యాంతరవస్థితస్య సకలప్రత్యధిభూభృత్పవే,
ఆశ్చర్యానహచేష్టితస్య సవిధం గత్వా కురర్యో! జవా
దుక్త్వా మద్విరహవ్యధాం మమ మనోదుఃఖం సమూలం హత.

ఉ. కాశరుచిన్ హసించు తనుఁకాంతి గలాడు సిఠాంబుజాక్షుఁడున్
 తుళుఁడు సర్వచేతనుల • కెల్లజగంబుల కంతరాత్మ నా
 తాశననాథశాయి యరి • హస్తుఁడు నై వెలుగొందు శౌరియ
 భ్యాశము నొంది నాపలుకులన్నియుఁ జెప్పి సుఖంబుగూర్చుడీ.

8. పా శ ర వె య్ ది.

శ్లో. పాండుత్తామతనుర్వియోగశ్శిఖా కాలం కియంతం సహే
 శ్వేతకాంచీ ! మయి ప్రిసన్నహృదయా కస్మింశ్చినహ్నిదుతం.
 నిదుఃప్రోజ్జ్వల కేశపాశమమరాధీశం విలోక్య ప్రిభో
 నాన్యత్త్వాం ప్రవిహాయ పశ్యతి పరం సైషేతి నిభీర్యద.

ఉ. కాంచీ యికెంతకాల మిటు • కంతునిబాధకు సైచియుంచు నే
 వంచనలేక నాయెడఁ గృ • పన్ యదునాధునివద్దకేగి యో
 పంచశరాత్మజాత యెద • బాయక నిన్నె సదాస్మరించు నీ
 చంచలనేత్రో బొచ్చుటకు • జాల మొనర్చుట నీకు పాడిగా
 దంచితమైన నీదయకు • నహత గల్గిన దంచు బల్కుమా.

9. పే ర్తు మ త్తో ర్గ తై.

శ్లో. కచ్చే మత్స్యప్రకరవిచితి శృద్ధయా సంచరంతః కించా!
 నాన్యచ్ఛరణమిహ మే దుభారాఘాశ్రితాయాః,
 ప్రిన్యశ్చేఘోజ్జ్వలతనురుచేస్తస్య విష్ణోస్సకాశా
 త్సందేశానానయధ్వంమయివరహదశాసన్నగా త్ప్రిందయాద్రాః.

ఉ. మిమ్ముల వీడి యన్యు లిక • మేదిని పైనను గాచువారు లే
 రిమ్ముల పెంట్లతోడ విహ • రించు బకొఘములార కాలమే
 ఘమ్ముదిరన్న రించు తనుఁకాంతి గలట్టి యదూద్వహున్ బ్రహ్మో
 దమ్మున జూచి నామదన • తాపము దెల్పిన నాలకించి తా
 గ్గొమ్మర బల్కు మాటలను. • కాలము పుచ్చక నాకు దెల్పుడీ.

10. వందిరుందుమ్మడైయ.

- శ్లో. ప్రియోభినిజబాంధవైశ్చ మిళితా నీరేజపండాంచితే
ష్వచ్ఛాపేషు సరస్సు వీచించయే హంస్యస్తరంత్యస్సుఖం,
లక్ష్మీమండితవక్షసం మధురిపుం గత్వా ప్రియా త్వత్కృతే
క్లాంతేత్యాశు నివేద్య తత్ప్రతివచో యాయం పునర్బ్రూతమే.
- చ. సహచరబంధుమితృతతి • సంగతి బాయక సౌఖ్యయు క్షలై
విహరణశీలతన్ ధరణి • విశ్రుతి కెక్కిన హంసులార శ్రీ
సహచరుఁ జూచి నీగయిత • శంబరవైరిరుజాపరీతయై
యహములుపుచ్చుచున్న దని • యాతనితోడరహస్యమందుమీ
కుహనను వీడి చెప్పు డికఁ • గోరిన కోరిక దీర్చ వేడెదన్.

11. మాత్తంగభాయందు.

- శ్లో. పుష్పరామసుగంధజుప్తకురుకానాథశ్చతారిః పురా
నిదుఃప్రాధ్యపదైక తానమకరోద్యత్పద్యసాహసృకం,
తస్మిన్నేతదనూనపద్యదశకం భక్త్యా పఠన్మానవ
శ్రీశాంఘివ్యయగాఢరాగవశతస్సాస్యలీనచిత్తో భువి.
- ఉ. సూనపి తానగంధవన • శోభితసత్కురుకాపురీంద్రుఁడౌ
వతాని శతారి శౌరిపద • మానితభక్తిని సాధుశబ్దసం
తానమున న్రించిన వి • ద్ధనమిష్యసహస్రమందు న
న్యూనము లీపదింటి మది • నూనిన శ్రీహరిభక్తి చేకురున్.

క్రిమతేశతకోపాయనమః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

షష్ఠ శతకము—తొమ్మిదవ దశకము.

[నీరాయనిలనాయ్.]

అవతారిక:—“ఎంగుచ్చెన్నాగిలుం కందు” (ఎచ్చుటి పెట్టికను సర్వశ్చ
గుని జూచి) అనియు, “వానవర్ కోనై క్కందు” (నిత్యశూరినాయుకుని నేవించి)

అనియు పక్షులను తుమ్మెదలను మాతలగా బొమ్మని చెప్పినారు. అవి పోవజాలనట్లార్తధ్వనిచే నేడ్చిరి. “మరంగళు మిరంగుస్” అన్నట్లు అచేతనములుకూడ వీరి స్థితిఁ జూచి కనికరించుచున్నవి అని చెప్పగా కొంచెము చైతన్యముగల పక్ష్యాదుల మాట చెప్ప నవసరము లేదు. అచేతనములుకూడ వీరిదైన్యమును జూచి యేడ్చుచున్నప్పుడు పరమచేతమనివిషయమై చెప్పవలెనా? అని యాలోచించి తమకంత ధ్వనితో బిగ్గరగా వానిని పిలుచుట కుద్యమించిరి. తమ యార్తధ్వని యుండగా వేరే మరియొకరు పోవలసియున్నదా? శీఘ్రవైకుంఠమం దుండజాలక అతిశీఘ్రముగా పరుగిడి వచ్చునట్లు పెద్దకంతధ్వనితో మొగబెట్టు చున్నారు. దూతలుగా బోవువారికి కార్జతోగాని రెక్కలతోగాని వెళ్లవలసియుండుటచే నేదైన ప్రతిబంధక ముండును. గాని వీరికంతధ్వని కడ్డులేదు గదా? పిరాట్టి చరిలోనుండుటకు హేళువు చెప్పకకయ్యముగానట్లు వీరుపొందుచున్న వ్యసనమునకు గూడ హేళువు చెప్పకకయ్యము కాదు. ఆమె చెరిలోనుండుట పరానుగ్రహముకొఱకైనట్లు వీరివ్యసనముకూడ పరానుగ్రహముకొఱ కుపయోగించునదియై యున్నది. పిరాట్టి చెరిలోనున్న పృథాగమును శ్రీవాల్మీకిభగవానులు వాగ్దాసి నేడీలోకము నుతియును సుఖంపజేసినట్లు, నాడీ యాశ్వాత్థు వ్యసనమును పొందినను తాముప్రసాదించిన ప్రబంధములు లోకమునకు చలిపందిరైపవి. తనపిల్లనగ్రోవిధ్వనిచే తిరువాయ్పాడి (గొల్లపల్లె) యందన్న గోపికలు పొందిన తహతహను తను ఆర్తధ్వనిచే నీశ్వరుడు పొందనట్లు చేయుచున్నారు.

“అయ్యో, మీరు నన్నున్నచోట నుండనియ్యక యిట్లేల బాధపెట్టెదరు?” నేను మిమ్ములను విడిచి దూరముగా బోయియుంటివా? యేదో యొకదానిని పట్టినను అది మిమ్ములను బట్టియున్నదని చెప్పదగియున్న జగదాకారమును మీకు గనబర్చి యుంటిమే” అని సశ్వశ్వరుడు పలుకగా. నాశ్వాత్థు- “అందలో గొరత యేమి? నీవు జగచ్ఛరీరుడవను జ్ఞానము నాకు లేదా? ఈ జ్ఞానమే నీయొక్క అసాధారణాకారమును చూడవలెనని ప్రేరణ చేయుచున్నది. నాకు ప్రాప్తియైనదాని నటుపెట్టి కానినానిని గనబర్చుట అప్రయోజనము. అదికూడ నీవిభూతికి బహిర్భూతమైనది కాదని ప్రతిపత్తిగలవాడనై యున్నాను. అందవలెన నీది నాది అనుకొను భ్రాంతి నివర్తించినది. అజ్ఞానమును నీ విశ్వరూపమును నేలించితరువాత “తేనైవ రూపేణ చతుర్భుజ కేన” అని నీ యసాధారణ దివ్యమంగళ విగ్రహమును కనబర్చవలెనని ప్రార్థించెను గదా.” అని బదులు నుడివరి. వీరి యార్తధ్వని సర్వేశ్వరుని ఉభయ విభూతులయందుండనియ్య నట్లున్నది. దీనిలో మొదటి పాశునిమే ఉయిర్పాట్టు.

1. నీ రా య్ ని ల నా య్.

శ్లో. భూమ్యంతరిక్ష జల వాయు హుతాశనేందు
కంజాతమిత్ర) గిరిశాది శరీరధారిన్,

చక్కాది హేతిపరిచిహిత భూనభస్థ
సంతోషణాయ సక్యదేహి మదంతికం త్వమ్.

మ. జలభూవహ్నివియస్కరుద్వనజనం ♦ జాతాద్రిచాపార్కన్
ములు నీవై భుననంబు లేలు పరమా ♦ మోదంబుతోజక్రమున్
జలజంబున్ ధరియించి నాకవసుధల్ ♦ సంతోషముంబొంద ని
శ్చలత్తిన్ ర మ్మొకసారి నాకడకు నిన్ ♦ జక్షుస్సులంజూడగన్.

2. మ ణ్ణ ం వి ణ్ణ మ్.

శ్లో. దేవానాంచ నృణాం ముదం ప్రజనయన్ ధృత్వాచ రూపం వటో
స్త్యత్స్వేందర్యబలప్రనుష్టమననం తం వంచయిత్వా బలిమ్,
ఊర్ధ్వఞ్చస్థితవిష్టచాస్మమిధ హే విష్ణో యథా త్వమహం
దృష్త్వా హృషన్ముపైమి సంచర తథా భూమ్యాం సక్యన్మాధవ.

చ దివి భువి సంతసించ నశి ♦ శేజముగల్గిన వామనుండవై
దివిజరిపూర్తము న్బలిని ♦ దేరకు వంచితజేసి యుక్తిచే
దివి భువి గొన్న మాయివగు ♦ దేవ భవత్సంధంబు జేరి క
స్సవ సఫలంబుగాగ నిను ♦ గన్గొన ర మ్మొకసారి భూమికిన్.

3. భా ల నూ డే.

శ్లో. గత్వా భువి స్థిత మితశ్శయితో నిషణ్ణ
స్త్యం రక్షసి హ్యనుయుగం సకలాత్మజాతం,
దేవ్యా శ్రియా సహ భవంతమవాప్య దాసః
క్లేశాన్నియచ్చిరముపైతి భవే నిమగ్నః.

మ. ధరపైబుట్టి నరాదిరూపముల భి ♦ క్తవ్రాతసంతానిత
త్పరతినేమిరెడు నిన్ను నీదయితయా ♦ పద్మ స్థనన్ లేక దు
భారసంసారమహాబ్ధి మున్ని తరణో ♦ పాయప్రహీణుండనై
సరసీజాక్షుయికెంతకాల మిటు నే ♦ సంతాపము న్బొందెదన్.

4. త శ క్ న్దు ం ము రి ం దు.

శ్లో. త్వత్పదఘాతమధిగమ్య విభగ్నదేహా
భూమావపప్తదనురశ్శకటో మురారే,
బ్రహ్మాండగ్రుద్రముఖదేవనుతో మహీం త్వ
మాగత్య దేహి తవ దశశనమంబుజాక్షు.

చ. శకటము నూరుముక్కలయి ♦ త్వత్పదమందుఁ బడంగదన్ని గో
పకవరవణిఁ నీభయము ♦ బాసిన దేవ సరోరుహసనాం
ధకరిపువాసవాద్యదితి ♦ నందను లెల్ల నతోత్తమాంగులై
ముకుళితహస్తులై పొగడ ♦ మోము దివంబునఁ జూప వేడెదన్.

5. వి ణ్మే ది రు ప్సా య్.

శ్లో. వైకుంఠవాస భుజగ్రాదనివాసదీక్ష
క్షీరాంబుధౌ శయిత భూమిచరాంతరాత్మనై,
సంఖ్యాతిగాంబుజభవాండగతో మమాత్మ
న్యావిశ్య దశశయసి మే న భనత్స్వరూపమ్.

చ. పరమఖవాసివై భుజగ ♦ పర్వతవేశ్వరతుండవై పయ
శ్వరధిని దందనూకపతి ♦ శయ్యను నిద్దురనొందువాఁడవై
ధరపయి సంచరిష్టుపయి ♦ దాగి జగంబున కంతరాత్మవై
పరగైను నీవు నాహృదయ ♦ పంకజపీఠి వసించియున్న సుం
దరమగు నీదు రూపమును ♦ దాచక నా కొక సారిజూపుమా.

6. పా యో ర డి వై త్తు.

శ్లో. ఏకేన పాదకమలేన భువం సమస్తా
మన్యేన చోద్ధ్వభువనాని పదా మిమీథాః,
మాయినృపంత మవలోకయితుం స్పృహవాన్
లాక్షేన చాగ్ని సవిధే సముపైమి తాపమ్.

మ. ఒకపాదంబున వారిరాశివృతమా ♦ నుగ్ధీస్థలిం గొల్చి యిం
కొకపాదంబున నూధ్వలోకనికరం ♦ బొక్కుమ్మడి న్గొల్చికొం

చక దై త్యేంమృనిమట్టినట్టి పరమా • శ్చర్యైకతానుండ ని
న్నొకమూరైసను జూడఁగోరి మదిలో • నుత్కూత పెల్లేచ న
హ్నికడన్ జేరెడు మైనముంబలెను గ్లానిని జెందుచుంటిన్హరీ.

7. ఉ ల గి ల్ తి రి యు మ్.

శ్లో. త్వం కర్మణోస్సుకృతమష్కృతయోః ఫలస్య
దాతాఽసి కర్మసు నృణామసి చోదకశ్చ,
ఆత్మాఽసి సర్వజగతామపి చేతనానాం
మామజ్ఞమద్య కృపయాఽనుగృహ్ణణ దానమ్.

సీ. స్వాభిమతంబుల • సాధింప జనులెల్ల
నాదరంబున సల్పు • యాగసమితి
అయ్యాగకర్మల • నాచరింపగ దగు
లోకంబు దానియం • దేకమగుచు
వర్తించువారునై • బల్విడి దత్కర్మ
లన్నియు బచరించు • నాత్మచయము
స్వకృతకర్మల జ్ఞాన • సంకోచ మెఱుగని
సంఖ్యాతిగ విముక్త • సంఘములును

శ్లో. నీదు సంకల్పవశమున • నెగడుచుండు
జమడ నజ్ఞుడ సంసార • సక్తమతిని
నిన్ను జూచు నుపాయంబు • నేనెఱుంగ
జూపు మొకసారి నీరూపు • సుందరాంగ.

8. అ రి వి లే ను క్కు.

శ్లో. జ్ఞానీ త్వదేకనిరతో భవతి త్వదాత్మా
తేజిష్ఠవిగ్రహవిరాజిత మద్దయాళో,
అజ్ఞం త్వదేకశరణం భవఘోరగర్తే
ప్రత్యేకమిచ్చసి కియచ్చిరమబ్జనాభ.

- ఉ. జ్ఞానుల నాత్మగాఁ గొనెడు • నాకినుతాంఘ్రిసరోజసారభా
నూననుదీప్రకాయ భవ • నోదన న న్గరుణింపు మజ్జనిన్
గానను వేరుపాయముల • గాదని నిన్ను భ్రమింపజేసి నా
మానస మింక దుర్విషయ • మగ్నము జేసి నశింపజేతువో.

9. ఆ వి తి గై క్క.

- శ్లో. తుదేమి బాహ్యవిషయేషు రుచిం ప్రకల్ప్య
కిం బాధనే భయదనంస్థతిపాతితం మామ్,
భావత్కమంఘ్రికమలం నితనర్వలోకం
మాం నేతుమహాసమయః కిమనాగతోఽద్య.

- ఉ. ఎన్నగరాని బాధలిడు • నింద్రియబృందము పాలుసేసి నం
జన్నసుఖంబుల న్వలను • జిక్కఁజేసి నిరస్తుఁ జేతువో
ఎన్నగఠాయి లోకములు • బన్నుగఁ గొల్పిన తానకాంఘ్రి కా
నన్నుని జేయు కాల మిక • సన్నిహితంబుగ లేదో మాధవా.

10. కు రు గా నీ ఛా.

- శ్లో. వృద్ధిక్షయాదిరహితం పరిమాణశూన్యం
కే వల్యసౌఖ్యమనఘం ప్రానిచార్యమాణమ్,
త్వత్పదపద్మయగళీక్షణసేవనోత్త
సౌఖ్యస్య నాహతి కలామపి షోడశీం తత్.

- చ. క్షయమును వృద్ధి నంతయును • గాననిదై కలకాలముండు న
వ్యయమగు కేవలత్వమున • నబ్బు సుఖంబు భవత్పదాంబుజ
ద్వయపరిచర్య నెల్లపుడు • పట్టుగఁ జేయకయున్న నొ
క్క యగనిమేషమైన నుని • కాంక్షను జేసిన గల్లు సౌఖ్యనం
చయమున కెట్లు తుల్యమగు • సారసలోచన పాపమోచనా.

11. తె రి డ ల్ ని నై ద ల్.

- శ్లో. దుజ్జేయే మననాదిభిర్యతితతిధ్యేయాంఘ్రిపంకేరుపే
శ్చీకృష్ణేఽర్పితచేతసాం తనుభృతామగ్రేసరో మానిరాట ,

చక్రీ యచ్చతశాసనోఽతివిమలం సాహస్రమేతత్పరం
స్తస్మిన్సంచకయుగ్మచ్యుతపదాంభోజే భవేద్భక్తిమాణా.

మ. శ్రుతిశీషాగమశాస్త్రవాఙ్మనననం • శ్రుత్యాదిదుష్టజ్ఞేయవి
స్తృతమాహాత్యము గల్గు నేవునికి భ • క్తిన్ దాసులొవారి వి
శ్రుతభక్తుండు శతారి యోగిపతి న • త్సాక్షిప్రపంచంబుతో
క్షితిపై గూర్చిన వేయిపద్యముల న • క్లిష్టంబులొ నీపదిన్
సతితం బాదర మొప్ప బాడు సుజనుల్ • శౌర్యంఘ్రిభక్తుల్బువిన్.

శ్రిమతేశ్వరహోపాయనమః.

శ్రిమతే రామానుజాయ నమః.

ప ప శ త క ము—పదియవ దశకము.

[ఉలగముండ పెరువాయా.]

అపతారిక:—దిగువ తిరువాయ్ మొక్కిలో పాప్యవేషముయొక్క ప్రకా
శమును, ఈ తిరువాయ్ మొక్కియందు పాప్యవేషప్రకాశమును పరిపాదించి
నారు. క్రిందతిరువాయ్ మొక్కిలో నుపాయప్రస గ మున్నను అది పాప్యప్రధాన
మైనది. ఈ తిరువాయ్ మొక్కియందు పేయప్రసంగ మున్నను పాప్యప్రధానము.
క్రిందతిరువాయ్ మొక్కి తిరుమంత్రమువంటిది. ఈ తిరువాయ్ మొక్కి చరమశ్లోకము
వంటిది. ఈ మొదలును అనగా నుపాయత్వము ఉపేయత్వము ఈశ్వరునియందు
టచే పాప్యత్వవిశిష్టమైనపుడు పాప్యత్వవిశిష్టమై యుండును. కావున నాతిరు
వాయ్ మొక్కి పాప్యప్రసంగమనియు నిది పాప్యప్రసంగమనియు విభజించుటకు తగునా
యని శంక పాదమవచ్చును. అది శక్తియోగముచే గలుగునది. అపస్తాంతరములను
పట్టి వచ్చు నీకొడును వేరుగానే యుండును. ఈ యాత్మార్థ పరమపదమునకు విన
వచ్చునట్లు పెద్ద మొట్టబెట్టినను సర్వరక్షకుడైన సర్వేశ్వరుడు వచ్చి ముఖము కనప
ర్చికపోవుటచే మిక్కిలి అవసాదము నొందిరి. శ్రియఃపతి, అవాప్రసన్నకాము
డు, ఉభయవిభూతియు క్షుడు, సమస్తకల్యాణగుణాత్మకుడు నగు సర్వేశ్వరుడు—
“అనేకులు మద్విముఖులై దుర్విషయప్యావణ్యముగలవాడై చెడిపోవుచుండుట గని
మనమిట్లుపేక్షింప గూడ”దని తలంచి రామకృష్ణాద్యవశారముల నెత్తి సమకాలికు
లైన వారికి తన గుణచేష్టితాదులను కనపర్చి యనుభవింపజేసెను. తరువాత వచ్చిన
వారికి రుచిని పుట్టించువాడై లక్ష్మీసనాథుడై తిరుమలయందు వేంచేసియుండి కాల
నియమము, అధికారినియమము నక్కరలేకుండ సకలచేతను లాశ్రియింపదగిన సా

శీల్యము గలవాడై యుండుటను చూచి పెరియపిరాట్టి పురిస్కారముగా తమ అనన్యగతిత్వమును విన్నవించి శరణాగతిఁ జేసి తమ అధ్యవసాయమును తెలియజేయుచున్నారు. ఇందులో “అగలగిల్లేనియైమ్” అనునది ఉయిర్పాట్లు.

1. ఉ ల గ ము ం డ పె రు వా యా.

శ్లో. లోకానీకవిఘ్నరాస్య విశదప్రోద్దామకీర్తే హరే
రవ్యోఘప్రోతిభాసమాన వినమద్భక్తాన్తరాత్మన్విభో,
పృథ్వీమండనవేంకటాదినిలయ ప్రాచీనదాసస్యమే
యుష్మత్పాదసరోజచిన్తనసుధాం దత్వా దయేథాశ్చిరమ్.

చ. విమలగుణవృజ్రాధిత • విప్లవసంగిశనోరువక్త్రీ యు
త్తమతనుకాంతిపుంజజిత • తామరసాస్త్ర మదీశ లోకవి
భ్రమసువిభూషణోపమిత • సన్నగళైలనివాస నాకుల
క్రమమున దాసుడైన ననుగ్రచ్చర జేర్పుము నీపదద్వయిన్.

2. కూ రా య్ నీ రా య్.

శ్లో. తిగ్రాంశూత్కరతీక్ష్ణచక్రహుతభుగ్ద్వాళాఘభస్మీకృత
క్రీవ్యాత్సంచయ నిత్యసూరిపరివత్సంసేవితాంఘ్రిద్వయ,
కల్టారోత్పలపంక జాతవిలసద్వాపీసహస్రావృత
వ్యాళత్కృధరవాస మాం తవ పదం నేతుం దుగ్రీతం చింతయ.

ఉ. కూరిరబలిష్ఠరాత్రిచర • కోటిని భస్మముజేసి మంటిలో
జేరెడునట్టానర్చిన వి • శేషపరాక్రమ భీకరద్యుతి
స్కారసుదశనంబు కర • పద్మమునన్ ధరియించుదేవ కా
సారలసదృజంగగిరి • సంస్థిత నీపదభక్తి గల్గు న
న్నారట మొంద నీక భవదంఘ్రియుగంబున వేగ జేర్పుమా.

3. వ న్ణ మ రు ల్ గొ ల్.

శ్లో. చక్షుర్మోహకవారివాహసుభగాశ్చర్యస్వరూపేహిత
స్వాంతే మేఽమృతసారరస్య దివిజానీకాధినాథాచ్యుత,

ధారోద్వాంతసునణామాక్తికమణివ్యాతప్రదీపాగ్రగ
క్రౌఢభృద్వాసవిభోత్వదంఘ్రికమలం మాంనేతుముతో భవ.

శా. నేత్రానందకరాంబుదాభ క్రితుభు • జ్ఞేతా మహాశ్చర్యచా
రిత్రా మద్భృదయస్థితామృత జల • ధిపాస్తముక్తామణి
క్షేత్రీభూతభుజంగ నైలనిలయా • శ్రీవల్లభా త్వత్కృపా
పాతున్నన్న భవత్పదంబుదరి జే • ర్పం జూడు శీఘ్రంబుగన్.

4. ఆ వా వె న్నా దు.

శ్లో. లోకానీకవిహింసకాసురకులాన్యపాంతవైశ్వానర
జ్వాలాజాలశ్చైః ప్రిదవ్య జగతో బాధా నిరాఘ్నః ప్రభో,
లక్ష్మీవల్లభ దేవదేవ మునిభిస్సంసేవితే వేంకట
క్రౌఢభృన్మృద్ధివిరాజమాననయామాంత్వత్పాదయుగ్మంద్రుతమ్.

చ. కరుణ దోహంగి లోకముల • ఖండనసేయు నృశంసుల నిశా
చకులను జక్కుసేయు శర • సంతతి నీనెడు విల్లు బూను శ్రీ
వర సరదేవదైత్యముని • వర్గనిపేవిశ శేషశైలసు .
స్థిర భవదంఘ్రియుగ్మమును • జేరును పాయము నాకుఁ జెప్పమా.

5. పు ణ రా ని న్న.

శ్లో. నిష్పత్రాకృతసప్తసాల నిహతకూరాసురానీక ని
భగ్నప్రాప్తిశుమహీరుహద్వయ జగన్నిర్మాణశిల్పిన్ మరే,
నార్వాహూపమమత్తవారణగణాక్రాంతాహిభూభృచ్ఛిరో
లంకార ప్రియశాఙ్గ తే పదయుగం దాసకదాప్రాప్నోయాత్.

చ. కలిసిన సప్తసాలముల • గాడగ నేసిన చాపఛాతురీ
విలసిత భూరుహద్వయము • విక్కున దోసిన సర్వకారణ
జలదసదృక్ష దంతిచయ • సాంద్రీభుజంగమహీధరాగ్రని
శ్చలశుభదీప నీచరణ • సారస మెల్లు లభించునో కదా.

6. ఎ న్నా శే నా మ్.

శ్లో. మాతారం భువనత్రయస్య వికచాఽభోజాతగర్వావహం
ద్రీక్ష్యామశ్చరణం కదేతి దివిషద్వర్గా మనోవాక్తనూః,
ఏకీకృత్య యమచక్షయంతి సతతం తస్యాహితై లేశితు
స్తే పాదాంబురుహం కదా మమ దృశా దృష్ట్వా భవేయంకృతీ.

శా. విక్రాంతాఖిలవిప్లవంబును నతా • భీష్టార్థదంబున్ బ్రభా
తిక్రాంతాంబుజమున్ ద్వదంఘ్రిముగమున్ • దీవార్తిసేవింపగా
శక్రాంతభోజభవాదు లే కుధరమున్ • సంఘంబుగా బోయి ని
ర్వక్రప్రక్రియ నాశ్రయించెదరొ యా • వ్యాభాదిపై నున్నయో
చక్రాలంకృతహస్త నా కెపుడు నీ • సంపాప్తి సిద్ధించునో.

7. అ డి యే న్నే వి.

శ్లో. పీయూషాధికభోగ్య సూరిపరివత్సంస్తూయమాన పృభో
యుద్ధోద్యద్భుజగాశనధ్వజ కనద్భింబోష్ఠ సర్వాధిక,
నానాపాపసముత్థిదుఃఖనిచయవ్యాధేశ్వ జాయో ఘణి
త్కృభృచ్ఛేఖర తావకాంఘ్రికమలం ద్రిష్టుం త్వరావానహమ్.

చ. ఆననర తానుభాన్యమరు • దన్నముకై నడి భోగ్యభూతుఁడా
దనుజసరోజపండమద • దంతి భుజంగమువై రికేతనా
యనుపమనిత్యసూరినిచ • యాచిత బింబఫలాధరోష్ఠ దా
రుణవృజినామయాగద స • రోజవిలోచన దేవ పన్నగా
శనధరవాస మృత్యుభయ • వారకమైన భవత్పదంబు నా
కనులను జూడకుండ ద్రుతి • కాలమునైన సహింపజాలరా.

8. నో లా దా త్తే న్.

శ్లో. త్వత్పాదాంబుజదశనావహమహాభాగ్యేన హీనోఽవ్యహం
హిత్యా త్వాం న సహేక్షణం మురహరేత్యత్యంతభక్త్యానతైః,
సక్రీకైశ్చినవారిజాసనముఖైస్సేంద్రైస్సురై స్సేవితే
శేషత్కృభృతి నిత్యసక్త వితర త్వత్పాదసందశనమ్.

ఉ. నీపదనీరజద్వయము • నిత్యము కన్నుల జూడకుండ మే
మోప మటంచు పంకరుహ • యోని గిరీశుడు వాసవుండు స
స్త్రీపరివారులౌచు జని • సేవలుసేయు భుజంగభూమిభృ
ద్దీప కృపాసముద్ర చను • దెమ్ము నను న్నన నాదుచెంతకున్.

9. పం దా య్ పో లే.

శ్లో. భక్తానాం సులభోఽప్యభక్తజనతాదుష్పాప ఏవాసి భో
రక్తాంభోరుహపత్రలోచన సుధాభోగ్యేంద్రసీలద్యుతే,
చింతారత్నవిభానిరస్తతిమిరవ్యాళాద్వికూటస్థిత
న్వామింస్త్యత్పదపంకజం ఊణమపి త్యక్తుం న శక్నోమ్యహమ్.

సీ. పృతికూలులకు నెట్లు • భవ్యనివలెఁ దోచి
దుష్పాపిచ్చుడై యుండు • దోషదూర,
ఆశ్రితజనతతి • కందనట్లుండియు
సులభుడై యుండెడు • సుగుణశీల,
పాత్రస్తనాబ్జశో • భాచ్చటాటుంటాక
నేత్రియుగ్మంబున • నెగడువాడ,
పక్వబింబాధర • బాహుచతుష్టయో
పేత మదాత్మరం • జిల్లువాడ,

షే, గీ. బహుళచింతామణిప్రభా • భాసమాన
శేషశైలాగ్రసంస్థిత • శ్రీనివాస
నిముసమైనను నీపాద • నీరజంబు
బాసి నిల్వంగఁజాల నో • పరమపురుష.

10. అ గ ల గి లే స్.

శ్లో. హతుం త్వాం ఊణమప్యధృష్టురహమిత్యాశ్లిప్తవక్షాశ్శ్రియా
పంకేజాలయయా వినిర్మలయశోధామన్ త్రిలోకీపతే,
ఆదిత్యైర్మునిభిశ్చ సిద్ధనివహైస్సంసేవితే పన్నగా
హార్యే నిత్యనివాసనక్త భవతః పాదాబ్జ మాశిశ్రియమ్.

మ. క్షణమైన న్నినుఁ బొసియుండగ న ♦ శక్తిన్ నే నటంచు న్నదా
వనజాతాలయ చేరియుండు విలస ♦ ద్వక్షుండ నిస్తుల్యకీ
ర్తినిధానా భువనత్రయేశ మునులున్ ♦ దేవఘృణు న్భక్త బూ
జనము ల్సల్పు భుజంగభూధరమునన్ ♦ సౌఖ్యంబుతో నుండు పా
వన గత్యంతర మేది నీపదయుగ ♦ పొప్తుండనై యొప్పితిన్.

11. అ డి క్కీ య మ ర్ ను.

శ్లో. హేభక్తాస్సుఖమాప్నుత్యాశితమదీయాంఘ్రిద్వయాభిర్యురు
ప్రీత్యాభాషితవంతమబ్జనయనం స్తుత్వా శతద్వేషణః,
యజ్జగ్రంథ సహస్రమస్తకలుపం తస్మిన్ఫణిత్సౌభ్యతో
నాథస్యేతదనూనపద్యదశకం దద్యాత్పదః శ్రీహరేః.

శా. నాపాదంబుల నాశ్రయించి కనుడీ ♦ నాలోకమంచు న్కృపా
కూపారుండయి యానతిచ్చిన హరిన్ ♦ ఘోరాఘవిధ్వంసకున్
తాపంబుల్ నశియింపఁ గొల్చిన పవి ♦ త్రస్వాంతుడున్ మౌని ని
ష్పావుండౌ శతవైరి కూర్చిన సహ ♦ సంబండు శేషాచలం
బాపాదించెడు నీ పదింటి నధికా ♦ స్లదంబుతో బాడువా
రావత్సంతతి బాసి విష్ణుపదమం ♦ దావృత్తి శూన్యసీతుల్.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

ప్రశతకము సమాప్తము.

శ్రీశరణాపాయనమః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

ఆంధ్రగీర్వాణ శతకోపనహస్యము.

—♦ సప్తమశతకము. ♦—

మొదటి శతకము.

[ఉల్లాలావియవైవరాలి.]

అవతారిక:—ఈ యాత్మార్థుక్రింద తిరువాయ్మొళిలో “ఉన్నడిక్కిల్ల మర్ప పుసుంజేనే” (నీశ్రీపాదములక్రింద నమరి ప్రవేశించితిని) అని తమకు శక్యమయినంతమట్టుకు బురుషకాణాకించ్యపుగస్కారపూర్వకముగా నాతనివాశ్రయింపి స్వీకారముం దుపాయబుద్ధిని వానించుకొనియున్నను అతడు తమవిగోధినిరసన మొనర్చి స్వప్రాప్తి నొసంగకపోవుటచే సాధనము ననుష్ఠించినవాడు ఫలము సిద్ధించువరకు శాంతించియున్నట్లు తాముచేసిన ప్రపత్తి ఫలించువరకు తాళియుండక మొట్టిలిడుచున్నారు. వీరస్థల మెఱుఁబెట్టవలె నెగా: విశంబహేతువులేని సాధనమును పరిగ్రహించినవాడు ఫలము సిద్ధించువరకు కూటకయుండడు. మొఱుఁబెట్టుచునే యుండును. ఈ యాత్మార్థు లొగడ పెరియపిరాట్టిపురుషకార పురస్కరముగా తమ ఆకించనము వెల్లడిచేసికొనుచు తిరువేంగడము దైయాన్ సన్నిధిలో శరణాగతిని జేసియున్నారు. ఆ శరణాగతి “మామేవ యే ప్రపద్యంతే మాయామేతాం తరంతి తే” అన్నట్లు శీఘ్రముగా ఫలంపలేదు. అందువై నీటి సర్వేశ్వరుడు నన్ను విడిచిపెట్టునేమోయని దుఃఖించుచున్నారు. సంసారస్వభావము ననుసంధించి గతిచెడి వానితిరువడి యందు బ్రపత్తిచేసినను స్వాపేక్షితము సిద్ధింపజేయకపోవుటచే శరణాగతి జేసిన వారిని హింసించుటకు హింసకులను నియమించు కూగ్రజనులవలె నున్న సర్వేశ్వరుని దలచుకొని భీతిల్లుచున్నారు. సంసారహేయతను మనస్సులొనికి దెచ్చుకొనుట, ఈ శ్వరవై లక్షణ్యమును నిగంతరి మనుసంధించుట, ప్రపత్తిచేయుట అనెడు వీనికంటె సాధక మేమియు నీశ్వరక్రిపను సంపాదించుటకు జేయ నవసరము లేదు. ఇంతవరకు ఫలసిద్ధి కాకపోవుటచే బ్రహ్మస్త్రము మొక్కబోయినదని మొట్టిబెట్టుచున్నారు. “క్షీపామి” (సంసారములో దోరిసివేయుచున్నాను.) “దదామి” (బుద్ధియోగము నిచ్చుచున్నాను.) అను నీరెండు వాతనియొద్ద నున్నవి. వానిలో “క్షీపామి” అను వాక్యమునకు నేను విషయము కాలేదని సంతసిల్లుచున్నారు. అదేమి? వీరికి సర్వేశ్వరుడు తన్ను పొందు బుద్ధియోగము నిచ్చెనే? :- ఆ బుద్ధియోగము నిచ్చుట కూడ వీని బాధించుటకే ఆయెనని తలంచుచున్నారు. తమశక్తిని బెట్టుకొని పురుషార్థమును బొందదలంచియున్నవారు కారు. అతనియొక్క అశక్తిచే జేసినవారు

కారు. పురుషార్థలాభమునకు గావలసినదానిని బూర్వమే చేసియున్నారు. అట్లే నచో వీరి పుడు చెడుట కవకాశము లేదే? కావున వీరికి బురుషార్థమొందుకు సిద్ధింపలేదు. ఈశ్వరుడు వీరిని బెట్టి యొకపని చేయించవలెనని తలంచి యూగము న్నాడు. అదిగాక, వీరికిది చరమదేహమగుటచే వీరు ప్రపత్తిచేసినను వీరితిరుమేని యం దీశ్వరునికుండు పాపివణ్యముచే గాఢ్యము చేయలేదు. వీరితిరుమేనియందు వానికున్న పాపివణ్యమే (“మంగవొట్టు”చాపనియ్యకుము-10-7-10) అని యాతనిని అడిగెడి. సత్యమైన ప్రేమ యున్నచో నిట్లుండదే? అతనికిది స్వభావమయిపోయినది. ఈశ్వరుడు తమ్ము బెట్టి యీలాకమును దిద్దుట కిట్లు చేయుచున్నాడని వీరికి తెలిసి యుండెనను వీరిట్లు మొట్టబెట్టుటయేమనగా: నీశ్వరుడు తమచే జేయించ దలంచిన కార్యమును తనయాజ్ఞను మన్నించు మరయొకనిచే జేయించగూడదా యని యీయాజ్ఞార్థ్యం అభిప్రాయము. వీరికి తానొసగిన జ్ఞానము ధరించియుండుట కుపయోగముగానుండునని యీశ్వరుడు తలంచెను. అదియే వీరికి తొందరపడుటకు హేతువాయెను. ఈశ్వరుడు నింపాదిగా వీరికార్య మొనర్చెదననికాంతించియుండెను. అదిచూచి వీరు మనలనుఆతడు విడిచిపెట్టెనని తలంచెను. నిత్యవిభూతిని దివ్యమంగళవిగ్రహమును సాక్షాత్కరించి యిప్పుడే శ్రీవైకుంఠమునకు బోయి యీశ్వరముతోనే అనుభవింపవలెనని తొందరపడుచున్న వీరు “సంసారముకూడ తదియమైయుండెడు నొక యాకారము గల”దని జ్ఞానముచే ధరించియుండక, “యాను నీతానాయ్ తెలిసిన”రుం నన్ను మంజుషన్ నగం నానదైదర్” (8ప-1తి-9పా) (నేను నీకు శేషభూషణుడనని తెలిసికొన్నపుడెల్ల నొకమును పొందుదునేమో యని మిక్కిలి భయము నొందుచు న్నాడను) అని యెంచియున్నారు. ఈరీతిగానున్నతమ్మును, ఆతనికిరత్నీవర్గము కొరతగానున్న ప్రకారమును, ఆతనికి రత్నకర్తవ్యము స్వరూపమైయున్న ప్రకారమును, రక్షించుట కుపయోగమైన పాపిప్రిని, తమ కిందులో సంబంధము లేకుండ నున్న రీతిని, సత్త్వాదిగుణములను, ఆతనికి మూలమైన ధర్మదేహేంద్రియాదులను, వీనికి మూలమయిన మూలప్రకృతిని, మహత్తును, అహంకారమును, తత్కార్యమైన శబ్దాదివిషయములను, అవిద్యాకర్మవాసనారూపులను, ఇషయస్వియు నీశ్వరాధీనములైయున్న ప్రకారము ననుసంధించి విషయములు ఇంద్రియములు ప్రసర్తించుచున్న సంసారముం దుంచినపుడే వీనికి మనలను ఎరగాజేసి విడిచిపెట్టిపాడు. “క్షిపామి” అను కోటిలో బ్రచేకించినాము. ఇంక నితడు తెనపకరికములను చూపుట నన్నెడ బాయుట కుపయోగముగా నున్నది. నేను పడుచున్న పాట్లు చూచి అచ్చట నున్న వారితోగూడ ముచ్చటించి చిరునగవు నవ్వుట కుపయోగముగా నిత్యవిభూతిలో విచ్చేసియున్నాడు. మన చరసాలగా నీలీలాపభూతిని జూచుచున్నాడు. ఇతిరులవలె నుఖముగా నుండక బాధనొందుచుండుటకే నాకు ఆతడు భక్తిరూపాపన్న జ్ఞానము నిచ్చియున్నాడని నిశ్చయించి వానితిరువడియందు తమశతస్స సుంచి పనువారిమనస్సులు నీపై కరుగునట్లు మొట్టబెట్టుచున్నారు. ఈ దశకము(తిరువాయ్ మొత్తీ)లో మొదటి గాథ(పాశురము) ముఖ్యగాథ(ఉయిర్వాట్టు).

1. ఉ ణ్ణు లా వి యు.

శ్లో. సంఖ్యాతీతసువిస్మయావహగుణవ్యాపార సూరిస్తుత
త్రైలోక్యాధిపతే మదీశ కమలాప్రాణేశ మట్టివిత,
దేహాంతస్థితఘస్మరాతిచపతైః పంచేంద్రియాశ్వాపదై
రాకృష్య ప్రవిఖాద్యచూనమనిశం కిం మాం ముధోపేక్షసే.

మ. గణనాతీతమహద్భుతైకనిలయా • కారుణ్యవాధీ మరు
ద్గణసంసేవిత లోకనాథ యమృతో • ద్ధారాధికస్వాద్య స
ద్గణారత్నాకర యుద్రియావటముల • స్థూలంగ ద్రోయించి ని
ఘ్రుణత న్బాని భవత్పదం బిడక నన్ఘదంబు నొందించెదే.

2. ఎ నై యా ఘ మ్.

శ్లో. ప్రాప్తద్వారధిరోపమాంగక సుధాధారాతిభోగ్య స్ఫుర
చ్ఛక్రితాశ్రితపయోధివేష్టిమహీచక్రి నియోగోచర,
మాం కృత్వా స్వవశేతిపీడనపరః పంచేంద్రియాఘో యథా
త్వా నాప్నోమి తథా శృణోతి భగవన్మాలంకియంతం సహే.

మ. జలదశ్యామ పయోనిధానవలయ • త్క్రామండలీపాలనో
జ్వలచక్రాంచితహస్త వేదవినుత • ప్రాశస్త్య పీయూషభా
గ్య లలామశ్రితఫాల దాసజనర • త్కూకూతి పంచేంద్రియం
బుల కాయత్తుని జేసి రేయిబవలున్ • భూరిన్యధ స్మించి న
న్నలయింప దగునే భవచ్ఛరణ మం • దాసక్తునిం జేయవే.

3. వే ది యా ని ర్ము మై వ గా ల్.

శ్లో. లోకాఘసర్గశనోద్గరణాదిలీల
స్వర్వేశ్వరస్సముపలబ్ధసమస్తకామః,
త్వం మాం నిధాయ విషమేంద్రియపీడితం కిం
ప్రాప్నోమి తే పదయుగం నయమాముదార.

ఉ. కారణకారణుండ నిజ • కామన నీవసుధ స్మజించి యా
హారముమాడ్కి మింగి మఱియవల బెట్టియు గొల్చియెత్తిలీ

లారతిదేలు దేవ మణి ♦ లాంఛితదివ్యకిరీట శ్రీశ న
 న్కారియ నెట్టు నింద్రియని ♦ కాయముపాల్పడజేసి నీపదాం
 భోరుహ మందకుండ నిటు ♦ బోనిడువ న్నల మేమి నీ కగున్.

4. శూ దు నా న రి యా న

శ్లో. కల్పాపాయే జగన్తి త్వదుదరకుహరే గూహమానోఽర్భకస్స
 న్నైయగ్రోధేద శేత్వంస్వపిషినిజజనా ఘామయధ్వంసమామో,
 అజ్ఞంమామింద్రియాధౌరపహృతధిషణంకారయం స్వత్పదాప్తే
 దూరీభూతోయథాస్యాంరచయసిచతథానోచితం తేకృపాయాః.

మ. చిదచిద్బృందము నీదు తుండమున ని ♦ క్షేపించి వాటావనీ
 జదళంబందు బ్రనుష్ఠింజెందు పరమా ♦ శ్చైర్యైకతానాభాకా
 విదురస్తుత్యపదామ్బుజాత వృణినో ♦ ద్యేదాగదా నన్ను నీ
 పదపంకేజము జేరకుండ విషయ ♦ వ్యాళాననక్షిప్తః జే
 య దయాశీలుడవైన నీకుఁ దగునే ♦ యజ్ఞాక్ష నీ కేమగున్.

5. తీ ర్మ రు ం ది ని.

శ్లో. యుద్ధోద్యచ్ఛక్రిధారావినిహతదనుజానీక సూరినజేశ
 క్షిప్త్వాఽస్మిన్ యంత్రరూపే నపుషి నిషయరుక్సంచయేనోద్ధతేన,
 వర్గః పంచేంద్రియాణాం శకలయతి మనస్తా సమున్మూల్యసిద్ధో
 ప్రీత్యాత్వత్స్పాదపంకేరుహయుగళమముం దాసముశ్చైవయేథాః.

ఉ. సంయుగబద్ధదీక్షమగు ♦ చక్రము బూని సూరిముఖ్యులన్
 సంయమనీపురాతిథుల ♦ సారెకు నల్పెడు సూరినాథ వా
 చంయమనందితాంఘ్రియుగ ♦ సగతతదుర్విషయామయప్రదా
 హంయుశరీరయంత్రమున ♦ నాదట బెట్టి భ్రమింపజేయుదు
 స్సంయమ మింద్రియాఘ మిదిచాల గలంప నుపేక్ష సేయ నో
 సంయమివంద్య ధర్మమనఁ ♦ జాలుదువే శరణంబు వేడెదన్.

6. విష్ణుభార్యపెరుమార్కు.

శ్లో. యే వైకుంఠనివాసినశ్చ సతతం కింకుర్వతే యేచ తే
తానప్యైంద్రియికంహి కాల్యమధికం బాధేత కింమాం పునః,
అత్యాక్షీరథ నూమనన్యశరణం కావా విపన్నాశ్రయే
ద్భక్తిప్రాప్త్య మదక్షిగోచర వదోపాయం భవత్ప్రాప్తయే.

ఉ. ఇంద్రియపంచకం బిది సు • రేశ్వరులౌ భుజగాధిరాజప
క్షీంద్రులకైన మోహ మెద • హెచ్చుగఁ జేయు నటన్న నుర్విపై
సాంద్ర మహాగసు స్మమజు • జాల్ముని జెప్పగ నేల సత్ప్రభా
రుంద్ర) మదీయదుఃఖముల • రూపదగించి కృతాధుఁజేయవే.

7. బన్నులొల్లిబరుత్తినిల్.

శ్లో. మంథానం పరికల్ప్య మందరధరం యోక్తీకృతాహిః పురా
క్షీరాబ్ధిం సురదానవైశ్చ మిళితోఽమథ్నాస్సుధాం మత్సురే,
న స్యాత్తే యది సత్కృపా మయి విభో క్రూరం పరం చంచలం
నైర్భూతిమిమం మద్గిదియగణం జేతుం కథం శక్నుయామ్.

మ. తొలి దేవాసురసంఘ మెల్ల ఘనపా • ధోరాశిలో మందరా
చలము న్వైచి భుజంగరాజధృథపా • శాబద్ధముం జేసి దో
బలయుక్తస్మధియుంప నయ్యవసిభృ • ద్భారంబు మోయంగనూ
ర్మలనద్రాపముఁ దాల్చినట్టి క్రితు • భుజ్యందార నీసత్కృపా
బల మావంతయులేక యింద్రియములన్వారంప నెట్లోవుదున్.

8. ఇన్నముదెనత్తోన్ని.

శ్లో. మాతేవాతిదయాపర త్రిదశసంసేవ్యాంఘ్రిపంకేరుహ
త్వన్మాయావరికల్పితం మునిమనోవ్యామోహహేతుం సదా,
ఆపాతాతిమనోహరే విషయసంజాతే సుఖే మే స్పృహం
సంఘిద్యాతిమనోజ్ఞ తావకపదధ్యానే రుచిం మే కరు.

శా. స్వామీ సూరిపతీ సుధారసనమ • స్వాద్యంబునై ప్రిజ్ఞలన్
వ్యామోహాబ్ధిని ముంచు దుష్టవిషయ • వాగ్రతంబున న్నాన్ని నీ

యా మోదావహాదివ్యమంగళతనూ ♦ యప్తి స్మదీయాక్షికిన్
జ్యోమంబాప్సగ జూపి నన్ను జపలున్ ♦ బీతాత్ముగా జేయవే.

9. కు ల ము ద ల డు ం తీ వి నై .

శ్లో. స్వామిన్ స్థావరజంగమాత్మకజగత్సర్గస్య హేళో పరం
జ్యోతీరూప కులప్రణాళకమహాపాపవృజ్జోత్పాదకే,
ఘోరేఽగాధభవావటే పృసభతో మాం పాతయిత్వా భృశం
హృష్టస్యేంద్రియదంతినో మదమరం విజ్ఞో సమున్మూలయ.

ఉ. భూభువనాదిలోకముల ♦ బుట్టగ జేసినవాడ కృష్ణ మే
ఘాభ కులాంతకోగ్రదురి ♦ తాళికి గారణమైన సంస్కృతిన్
క్షోభ జనింపజేసి పట్టు ♦ శోక మొసంగెడు నిందిరూపభీ
పాభవ మెంతయు నెడపి ♦ పద్మవిలోచన నన్ను బోలినవే.

10. ఎ న్మ ర ం శు డ రే యె న్ను .

శ్లో. వీయూషాయ సుధాపయోధిమథనక్లేశిన్ రమేశ ప్రభో
జ్యోతీరూప సముజ్జ్వలేతి భవతో నామాని సంకీర్తయన్,
భక్త్యుద్యోగవశాదహం ద్రితమునా భూయాస మిత్యథయే
త్వం మామింద్రియపీడితం భవపదే పాప్యః కిమేతద్వద.

మ. ఉదధిన్ద్రచ్చిసుధాగ్రహించినమామూ ♦ ద్యోగాపరంజ్యోతిసి
పదపంకేరహయుగ్మభక్త్యయను స ♦ ద్భాగ్యంబు నాకియ్యకా
పదలనైట్టి భవంబులో నిడి ననుకా ♦ బాధింపగా బాడియే
సదయాస్తకరణుండవై యిక నను ♦ న్సంరక్షితుం జేయవే.

11. కొ ం డ మూ ర్తి యో ర్ము న రా య్.

శ్లో. త్రైగుణ్యాత్తవపుష్త్రికోఽఖలజగత్సంహారస్పృష్టితీ
రింతర్యామితయా స్థితః ప్రకటయన్ యో వాధిపాథశ్శయః,
తస్యాంఘ్రిద్వయభక్తపాదనిరతో మానీ శతారిః పురా
యజ్జగ్రంథ సహస్రమత్ర దశకం పాపం నృణాం నాశయేత్.

మ. త్రిగుణాబుల్ధరియించి కేశనవిధా • తృత్యక్షనామంబుల
జగము లెప్పించి సృజించి ద్రుంచు పనులన్సాగించి కీడించునా
నిగమాంతప్రతిపాద్యుడైన హరికి • స్నేమంబుతో భక్తుడైన
జగతి నాజ్రిలు శ్రీశతారిముని స • చ్చబ్దార్థము ల్గార్చి తా
దగునీతి నచయించి యిచ్చిన ప్రబం • ధంబందు నీపద్యముల్
పదియు న్నాడెనువారు పాపవితతి • న్నాపంగ దక్షు ల్బునిన్.

శ్రీమతేనరకోపాయనము.

శ్రీమతేరామానుజాయనమ..

సప్తమ శతకము—రెండవ దశకము.

[కంగులంపగలనె.

అవతాంక:—ఉల్లూలాలిలో “తొండర్ తొండర్ తొండర్ తొండన్” అని
నమశ్చబ్దార్థము ననేకవిధములుగా తదీయ శేషత్వపర్యంతముగా ననుసంధించియు
న్నాడు. ఉలగయందపెరువాయిలో పెరియపిరాట్టిని పురస్కరించుకొని తిరువేం
గడమునై కూన్ తిరువడిగల్గయందు శరణుజొచ్చినారు. విషయములు, ఇందిరియ
ములు ప్రప్రప్తంబు సంసారముం దీర్చునడు వీరి నుంచినప్పడే ఆతడు నన్ను విడిచి
పెట్టినాడని మొట్టెట్టెసాగె. ఉల్లూలాలియందు వ్యభిచార వ్యవధానములు లేని
సాధనను నవలంబించినను అది ఫలింపక పోవుటచే వానినిగూర్చి మొట్టెట్టెచున్నారు.
ఇట్టి యమోఘసాధనము ఫలింపక పోవుట యేమనగా; అని ఫలించుచున్నను యీ
గూర్వార్లు క్రిమప్రాప్తిని సహింపలేక యిట్టి బాధల నొందుచున్నారు. వీరిమాన్దవ
మీశ్వరునిసర్వజ్ఞత్వము నతిశయించు చున్నది. పిరాట్టివలె “తత్తస్య సదృశం
భవేత్” అని శాంతించియుండువారు కారు. సంసారమునుక్క దోషమును సర్వే
శ్వరుని గుణోత్క్రమమును అనుసంధించినయెడల శాంతించియుండ శక్యముగాదు.
భగవద్విషయముందు విముఖులైన సంసారచేతనులతో వీరికి పొత్తు లేదు. భగవద
బాధ మెఱుంగని నిత్యసూరులతో వీరికి పొత్తు లేదు. భగవదలాభముచే బాధ
నొందువారు వీరిొక్కరే. భట్టరువా రీతిరువాయ్ మొగ్గిని శిష్యులకు సాదించు
నపుడెల్ల “అయ్యో అద్వైతదశ నెఱుంగక వారిభావవృత్తియు లేనివార మై యున్న
మాదృశు నీ తిరువాయ్ మొగ్గిని పరులనుననుసకు నచ్చిన క్షేలా గుపదేశంపగల”

మని తలపై చేతి నుంచుకొని ఊరక యుండువారట. వీరు నిత్యవిభూతికి బోయి యనుభవించు ననుభవ మిచ్చుటనే జరుగుచుండెను గదా. వీరిందుకిట్లు చింతింప వలెను? విరోధినిదసము కాలే దను వీరికి గలుగు సత్తిశంకనుగూడ బోగొట్టెదను. నాలుగుదినములు వెనుకముందు జరుగు నని ఈశ్వరు డూరక యున్నాడు. విలంబ మును సహింపజాలని వీరికి మోక్ష మొసంగుటలో నీశ్వరుడు వెనుక బెట్టుట యేమి? అంటే : ఈశ్వరుని తాత్పర్యము మిడి-జ్వరాదులచే పిల్లవాడు లంఘనములు జేయు చున్నను తల్లి యింటికివచ్చిన చుట్టములకు విందుజేసినట్లు వీరు నాలుగుదినములు బాధ నొందిన నొందనిమ్ము. వీరిప్రబంధమునుబట్టి లోకమును బాగుచేయించెద నని తలంచుచున్నాడు. వీరిలోకమందొక ముహూర్త మున్నను స్వశక్తియగు తాను గూడ నిద్దజాలని సంసారిమును వీరినిబట్టి బాగుచేయించెద నని ఈశ్వరుని యభిప్రాయము. ఆత్మావర్ణయితే- “నాసంగతి నీశ్వరుడు బాగుగా నెఱిగినవాడు గదా? శక్తిహీనుడు కాదుగదా? ఇప్తములేని నన్ను బెట్టి యాయాపనిని జేయించదలంచి యున్నాడు. ఇప్తమున్న మరెవ్వరచేనైన నీపనిని జేయినుగూడదా? అని తలంచెరి. బ్రహ్మస్త్రి మకించిత్కరమైయుట్లు చేసినప్రపత్తి నిష్ఫలమైనది. శ్రీధరితాత్త్వాను తాతిగారిముంటినుండి వచ్చి తల్లికి ననుస్మరింపగా నామె “ఏయీ రాజా” అని పలికిన పలుకును విని సహింపజాలక వెంటనే స్వామిసన్నిధికి బోయి శోభాగతుచేసి “స్వామీ! దేవనారదు తిరువయోధ్యుని శురల పచ్చేసి పట్టము గట్టుకొనవలెను.” అని యనేకిపదముల బ్రతిమాలినను వినక గాకిపోవుటక నేకోపస్తులనుబెప్ప వశా! నీవు నన్ను నిబంధింపవలదు. నిన్ను స్వతంత్రునిగా జేసిననానందుటనే స్వరూపానురూపమైన పారితోత్యమును లభించి పోమ్ము.” అని సాదించిన స్త్రీశ్వరుడు గూడ వీరియపేక్షితముతప్ప మరియొక దానినిచ్చి విడిపించుకొను స్వభావముగల స్వతంత్రుడు. కావున తనయిష్టప్రకారము కార్యము చేయువాడు గాని పరులయిష్టప్రకారము చేయువాడు కాదు. స్వజ్ఞుడైన యీశ్వరుడు వీరిదశావసాకము నెఱిగినవాడైనను దనస్వశక్తిప్రముచే దానిని నివారంప శక్యముగానట్లు వీరి దశావసాకమున్నది. ఈ యాత్మావర్ణము “వెన్నుభార పెరుమానేయో” (నిత్యసూరులకధిపతి!) “మున్నర నైక్కడైందమదంకొంచ మూర్తయో” (తొల్లినమదగి)మును మధించి అమృతమును గ్రహించిన స్వామీ!) “పల ముద ల్పడైత్తాయ్” (సృష్టికాలమందనేకవస్తువులను సృష్టించినవాడా!) అని చెప్పినట్లుగా వీరిశ్వరుని పుత్ర్యమును, అదతారమును, జగత్కాంత్యమును ప్రలపించుచు మొట్టబెట్టువారు. ఈమూడింటిలో పుత్ర్య మనునది లోకాంతగతమైన దగుటచే మును దానిని దగ్గిరంపలేమని శాంతించియుండవచ్చును. అదతారము కాలాంతమందలిని యగుటచే నాకాలమును

కపయోగించినాము కామని శాంతించియుండవచ్చును. జగత్కాంత్యము తాను తెలిసికొని చేయునది యగుటచే నిది మనచేత శేయశక్యముకానిది యని శాంతించి యుండవచ్చును. ఆ సప్తమలన్నియు దీర్ఘములైనవిగాని సదాసన్నిహితులై పవ్వళించియున్న పెరియపెరుమాళ్ తిరువడిగల్గయందు పడినను స్వావేశితము లభింపక పోవుటచే వీరికి ధరింపశక్యము గాకుండ నున్నది. పిషయము దగ్గర లేకపోయినను జ్ఞానమందు కొంతయున్నను ధరించియుండవచ్చును. ఈశ్వరునియొక్క సౌలభ్యమందుగాని పుణ్యమందుగాని కొంతయుండదుచే జెడినవారు కారు. ఇట్లున్నను సర్వేశ్వరునివలన నీ పేక్షించిన ఫలము లభింపక పోవుటచే దమనిజన్మితిని గోలుబోయి యుకపిగాట్టియవస్థను పొందినను తమదుష్టమును తాము పైకి జెప్పకొని మొట్టెట్టె బాలక తమత్వమే తమమువస్థను జెప్పుచున్నట్లు సాదించుచున్నారు. సంయోగవియోగములయందు గలుగు లాభాలాభములచే దమరు పిరాటిమార్గదశ గలవారగుచున్నారు. తిరుత్తాయార్ స్వభావము వీరి కెట్లు కలిగిన దనగా - ఏరు రెండుగట్లు పోలి పారుచున్నను సముద్రములో బ్రవేశించు నంతము కొంతతేరుండ బ్రవేశించుటలు “అదనిల్వైయ న్ననా” (నామభినివేశము కానికంటె పెద్దది) అన్నట్లు వీరియభినివేశ మిట్లున్నది. కావున వీరికిందరియవస్థలు రావచ్చును. ఈనాయక మూర్ఖుడొక యుండగా నీ మేదు వస్థను జూచి బంధువులందఱు మూర్ఖులైరి. పెరుమాళ్లయొక్క నక్షత్రకొను ఇట్లైన పెరుమాళ్లు మేలుకొనియున్నట్లే మెత్తలియు నీమె సంక్షుణ్ణకొను మేలుకొనియుండి యెట్టివశముండైనను తమకార్యమును దాము నే పప్పుకొను బాలక సర్వేశ్వరునికాళ్ల మీదబడి తమపనులను జేయించుకొను వంశమందు బుట్టి నాగుటచే నీమెను పెరియపెరుమాళ్ల శ్రీ పాదసన్నిధికి దీసికొనినెల్లి “స్వామీ! యీనాపుత్రికి నీయందు మోహముగలదియై యేడ్చును, నేవించును, మూర్ఖులైనను, సలవలించును, అసంబద్ధముగా మాటలాడును, నిట్టూర్పు విడుచును, ఒకప్పుడు నిశ్చేష్టురాలైయుండును. ఇట్లతిశయించిన యంతిగల యీచిన్నదానివిషయమై దేవ వారు తీరుపుణ్యమం దేమి చేయుట కాలోచించియున్నారు?” అని మొట్టెట్టెచున్నది. అతిశయబ్రహ్మరాయు డడయవనైందాన్ (పాగ్కాము) కట్టించుచున్న కాలములో పాగ్కాముకొని కొక శీర్షివైష్ణునిగృహమును దీసికొనెను. భట్టరువా రాసంగతిని విని “మీరు చేయించుచున్న పని పెరుమాళ్లకు నక్షత్రమని తలంచుచుంటిరా? కాదు నుమండీ. ఇచ్చట నివసించుచున్న నాలుగు కుటుంబములవారు పెరుమాళ్లకు నక్షత్రులని తలంపుదు? ఇది యన్నియును మేము చేయుచున్నామని అహంకారమును పొందక మనచే సర్వేశ్వరుడు చేయించుచున్నాడని తలంపుదు? ఇదియే సద్ధతికి హేతువు.” అనిసాదించినాడు. అట్లుగనే

యీ నాయకత్వలియను యీ చిన్న దానిభాగము లన్నియును సర్వేశ్వరునిపై డెట్టి యీ చిన్నదాని నామోదస్తుభములకు పైగా దీనికినివెట్టి వానియొక్క అశరణ్యశరణ్య త్యాగిగుణములను విన్నవించుకొనుచు కాలనియమము, దేశనియమము, అధికార నియమము లేకుండ స్వసమాశ్రియణీయైయున్న ప్రకారము ననుసంధించి యీ తిరువాయ్మొట్టే చే తనకుమా రైదశను స్వామిహృదయములో నాటునట్లు మొట్ట బెట్టుచున్నది. ఇందులో “ఇట్లకాల్పింతుకై గళా యిరుక్తుమ్” అనునది ఉయ్యగ్నాట్టు.

1. కం గు లుం ప గ లుమ్.

శ్లో. నిద్రా నైతి దవానిశం నిజకరౌ పృథ్విశయత్యహృభి
బాధాత్యంజలిమస్య చక్రజలజే స్పృత్వా తదీయేక్షణే.
కంజాతే ఇతి బావజే కథమహం త్యక్తా త్వయా పాణిమీ
త్యేవం వక్త్ర విభోప్రియాం త్వయి రతాం కిం కర్తుమిహాతవ.

ఉ. నిదురనంగ నెట్టిదియొ • నీరజనేత్రీ యెఱుంగదయ్యె నే
పొగ్గను గంటిసీరు దన • పొల్పగు చేతుల జిమ్ముచుండును
నద్దసెలంగ చక్రిమని • శంఖమటంచును కేలుమోడ్చు నా
కెద్ది తెఱంగు నిన్విడచి • యెట్లునుచుల్ నిలుపంగనేర్చు నా
యద్దియ నివ్వలంబనుచు • నుర్వికనంబుల నెల్కుచుండు నీ
ముద్దియ నేమి నేయ నెద • ముచ్చట బుట్టెనొ రంగమనిరా.

2 ఎ న్ శే యో గి న్నా య్.

శ్లో. సుషుప్తతీచ నో నిశాం క్షిపతి బాష్పబిందూస్పదా
నఖాగ్ధుతిభిః కరౌ ముకుళయత్యుపేతవ్యధా,
జలేజమితి చక్రమిత్యనిశమాలవంతీ భృశం
విహాయ దయితం కథం విరహసానహిన్నా భవేత్.

ఉ. తామరసాక్ష నన్నిటుల • తాపదనంబున వైవనెంచితో
యేమియెనచుదానననిహెచ్చుగ నెచ్చనియూర్పుబుచ్చుతో
ల్బమున జేసినట్టి ఘన • పాపము రమ్మిక నాదుమోలకున్
శ్యామపయోధరాభ మది • జాలియు బుట్టదె యంచు బల్లు నీ
కోమలి తొల్లిలోకముల • గూర్పరియై నృజయించి పెంచి యు
ద్దామజవంబున న్గొలిచి • దాటిన దేవ గదాగ్రజ హరీ.

3. వ ల్కి ల లై యు మ్.

శ్లో. నిర్లజ్జేంద్రమణిప్రభేతి గదతి వ్యోమైవ పశ్యత్యసా
రక్షఃప్రాణహరేతి వక్తి సతతం దోదాయతే మానసే,
నేత్రాదృశ్య సకృత్ప్రదశయ శుభాం దివ్యాం త్వదీయాంతనూ
మిత్యేషా ప్రియరంగ వక్తి కిమిమాం కర్తుం సమీహా తవ.

సీ. విడనాడె సిగ్గును • వేమారు బిల్బును
పాకవైరిమణిప్రభా • భాంగ యనుచు
నింగివైపున దృష్టి • నిగుడించు నెప్పుడు
భాంతమానసయాచు • వగల బొగులు
లోకకంటకదైత్య • లోకానుచూరుత
గ్రసినోగ్రదండశూ • కంబ యనుచు
దుగ్ధచిత్తియై యనా • రతదు ఘమును జెందు
కంటిచే గనరాని • ఘనుడ నిన్ను

తే. గీ. జూచుతెర గెద్ది చెప్పమా • సుందరాంగ
వర కకుసకులాంభోధి • వనజవైరి
యనుచు బ్రలపించుచుండు నా • యనుగుబిడ్డ
వరణవేష్టితరంగని • వాసరసిక
యీతరుణి నేమి సేయంగ • నెంచినావో.

4. ఇ ట్ట కా లి ట్ట కై గ లా యి రు క్కు మ్.

శ్లో. త్వద్విశ్లేషకృతా నిజాంఘ్రికరమప్యుద్ధర్తు మప్యశ్చమా
హా కామస్య నృశంసతేతి భజతే మూఢాం ముహుస్సుందరీ,
చక్రిన్వాధిసవణా నిఘ్నాణతరోస్యాయాహి మాం ద్రష్టుమి
త్యాభ్యాతి ప్రియరంగ కిం ప్రియతమామేనాం విధత్సే వద.

సీ. సఖకరాంభోజాత • సన్యస్తగాత్రయై
మూర్ఖాబ్ధి బల్గారు • మునుగుచుండు
తేరి చేమోడ్పుల • దేవుని సేవించు
వలపు కష్టంబని • పలుకు సతము

అంభోధివణా నీ ♦ వతిన్మశంసుడ వను

సవ్యహస్తస్థిత ♦ చక్ర యనును

నాకడ కేతెంచి ♦ నాకంటి కొకపరి

దశశం బిమ్మని ♦ తత్తరించు

తే, గీ. యోగించిత్వపదాంభోజ ♦ భోగిశయన

సహ్యాజాతీరవినినిష్ట ♦ సదన రంగ

నాస యీవారిజాక్షీయ ♦ వస్థ యిద్ది

యేమి సేయడలంచితో ♦ యెఱుగరాదు.

5. శిం ది క్కుం తి శై క్కుమ్.

శ్లో. సాయంశాతనభాగ్రదీర్ఘపలభుగ్వత్సామృధాభోగ్యవా

రాశేర్మాధక తావకాంఘ్రికమలప్రాప్త్యత్తుకైషాప్రియా,

ధ్యాయత్యాత్మని ముహ్యతి ప్రతికలం బద్ధాంజలిర్వందతే

శ్రీరంగేశ్వర మత్ప్రియేతి వదతి ప్రోత్సహ్యః కాష్ఠోక్తరమ్.

సీ. సాంధ్యవేశ నృసింహ ♦ సంహనసుండవై

గూల్చితి వసురేందురీ ♦ గుంజెజీరి

కల్లోలమాలికా ♦ కలుషాంబునిధి ద్రచ్చి

యమృతంబు దీసిన ♦ యమృతభోగ్య

నీపాదకమలంబు ♦ నెమ్మిలో జేరంగ

నాశించుచున్న యి ♦ య్యంబుజాక్షి

భ్రాంతినొందించెడు ♦ పద్మాక్ష రంగేశ

చింతించు నీరూపుఁ ♦ జిత్తమందు

తే, గీ. మూఘానొందును తేరును ♦ ముగుడ మొక్కు

గడుగు గన్నీట జేతుల ♦ గమలనాథ

రమ్మటంచును బలుమారు ♦ రమణి పలుకు

నీమె నెటుసేయఁ దలచితో ♦ యెఱుగ నయ్య.

6. మై యల్ శై య్ దె న్నై.

శ్లో. ఆశ్చర్యానహలీల మామకమనోలుంటాక బింబాధర

స్వామిన్ శక్రమణిద్యుతే విమలవాఃపూరాద్రోరంగేశయ,

చక్కాబైసిగదాధనుర్వరలసద్బాహు సుపర్వాధిపే
త్యైంతం నదతి ద్విజవ్యశయన స్నిగ్ధాం దయేభా ఇమామ్.

మ. ననుమోహాబ్ధిని మగ్నఁజేసి యటుపైఁనాస్వాంతముంగొన్న యో
వసజాక్షా యను నూయవాడ యను బింబప్రభృదంతిచ్చదా
యను సహ్యప్రభవాంబువధి=తవన • శ్యామేద్ధరింగ్గపియా
యను చక్కాబ్జగణాసిచాపపిలన • ధస్తా యను నూరిసం
ఘనిపేవ్యాఘ్రియుగా యనున్ భుజగభాంగప్రీత యీమగ్ధనీ
సనుకంపామతి నేలుమయ్య యిది నా•యత్యుగపాపోతమా.

.7. పా ల తు న్న ం గ లి న్న ం గ ల్.

శ్లో. భక్తానాం సుఖద ద్విపామసుఖద త్వయ్యేవ సక్తాత్మనాం
తాత్పర్యాధిజలేశయాంబుధిరుచే శ్రీకృష్ణ లక్ష్మీపతే,
మత్స్యేఘావిలశీపాదకమయశీరంగధామపియే
త్యాలప్యాశ్రయిముంచతీయమసకృన్నే కోమలాంగీ విభా.

ఉ. ఈమృదుశీల భక్తులకు • నంతయు సౌఖ్యము శతుకోటి క
క్షేమము జేయువాడ సురి • కీర్తితనద్గుణ వాధిశాయి మ
త్స్యేమయశంబరౌఘపరి • పిక్తతరువ్రజరంగమందిర
స్థమ యటంచు బల్కు దనఁచెన్నగు కన్నుల నీరు నించుచున్.

8. కొ యు ం దు వా స వ ర్గ శ్చై న్ను మ్.

శ్లో. గోత్రోత్తమేషమరక్షితనృజవధూగోగోప దేవాఘనం
స్తుశ్యేష్యేవ విరుత్య రోదితి నమస్తే మాధవేత్యాహ సా,
ఉష్ణం నిశ్వసితం విముంచతి కథం త్వమద్య పశ్యేయమి
త్యాభ్యాతి ప్రియరంగ కింను విదధే తస్మాముపాయం వద.

సీ. నిత్యసూరుల కెల్ల • నేత యంచు వచించు

గోవర్ధనతాత్ర • గోప యనును

వెక్కియేడ్చును జోత • వెట్టు వెచ్చగ నూర్చు

నంజనవణా-య • టంచు నుడువు

అనిమిషాక్షియుగాన • సంతరిక్షము జూచు

నేతెఱంగున నిన్ను • జూతు సనును

సహ్యకన్యానీర • సంసిక్తకుసుమోప

వనరమ్యరంగని • వాస యనును

తే, గీ. నల్లగల్వలఁబోలెడు • సయసయుగ్మ

మశుసంతతి వషిఁంచు • ననవరతము

లక్ష్మిఁబోలిన యీశుభ • లక్షణాగి

రీతి యిట్లుండె నే నేమి • సేతు సయ్య.

9. ఎ న్ తి రు మ గ ల్ శే ర్.

శ్లో. కోడస్థాపితకంజగేహ నృహరే ప్రాణేశ దగ్ధప్రౌఢ్యశ
క్షుచక్ర ప్రహతాసుగాంశజనితకూరోక్ష నీశాపజే,
పుష్పగామసుగంధబంధురసభ స్వజ్జటంగక్రియ
త్వాం ధ్యాయత్యనిశంకదాస్తమయతే శోక స్తదీయః ప్రభో.

శా. పారావారతనూభవాశ్రయలస • ద్వతా యనున్ జీవితా
ధారా కొమ్మున నెత్తినట్టి ధరణీ • తస్వంగికి న్నాయకా
శ్రీరామామణి బోలు నీశఁ గొన ని • త్రింశోక్షసంహారకా
వారిప్రావృతరంగచంద్ర యిఁక నీ • వామ న్గటాక్షింపవే.

10. ము డి వి వ ల్ త స క్కొ న్ను.

శ్లో. శ్రీరంగప్రియధామ పంకజభవశ్రీకంఠనిత్యైశుహృ
త్ప్రీతినిత్యనివాసదీక్షిత హరే త్రైలోక్యరక్షాచణ,
శోకస్యాస్య నివారణక్రమమహం నాచైమి నాభేత్యసా
వాకుశ్యాంబుదనీలసుందరతనుం త్వాం ప్రాప్తం రంగేశ్వర.

ఉ. ఈ విరహాగ్ని వేదన శ • మించు నుపాయము నే నెఱుంగ నో
భావితసర్వలోక యను భగూడ వీ వను • బ్రహ్మ వీ వనున్
జేవదలిర్ప రాక్షసుల • జీరిన జెట్టి వనున్ భవత్పదద్వయీ
సేవ నెఱుంగన ట్లలరి • చేరె తలోదరి నీవదద్వయిన్.

11. ముగిల్వణ్ణనడియై.

శ్లో. మేఘశ్యామపదద్వయాశ్రయణతో ధన్యాత్మనా మానినా
పుష్పేద్యానవిలోకనీయకురుకానాథేన కృష్ణస్తుతా,
యత్సాహస్రమతాని పద్మదశకం తస్మిన్నిదం మానవా
భక్త్యైభ్యస్య భవంతి హర్షజలధౌ మగ్నాః పరే వ్యోమని.

చ. జలధరనర్ణుపాదజల ♦ జాతరతాత్మ్యం తామ్రపణిస
జ్వలపరిపూతరమ్యనన ♦ సంఘలసత్కుగుకేళుఁడా విని
ర్మలశతకోపమాని సుకఁరంబుగఁ గూర్చిన యానహస్రముం
దలి దశకంబు దీని మది ♦ దప్పక ధాత్రి బతించువార లా
జలనిధివర్ణ ధామమున ♦ సంతసముబ్బ వసించు రెప్పుడు

శ్రీమతే శతకోపాయ నమః.

శ్రీమతేగామానుజాయనమః.

సప్తమ శతకము—యూడవ దశకము.

[వైశ్ణవ్యశంకరుఁడు.]

అవతారిక:—కింద తిరువాయ్మొలలో నీయూత్పార్వతీనాయక “ఇట్టకాలి
ట్టకై” అన్నట్లు మూర్ఖిల్లియుండగా నీమెకంటె ముందే యీ మెఁచెలుకుకూడ నీమె
యవస్థను జూచి వైతస్యములేక పడియుండగా తల్లి యొక్క యీమెదశ ననుసం
ధించి దగ్గర నుండెను. “పత్తిలార్ పత్తనిన్నానే” అన్నట్లామెతల్లిగారు పెరియ
పెరుమాళ్లయొక్క అశ్రుజ్యోతశ్రుజ్యోత్వము మొదలగు గుణములను సొందర్యాని
విగ్రహగుణములను వణింపగా విని తేరి తెలివిఁబచ్చుకొని పొరిణములను నిలువ
తెట్టుకొన్నది. గుణస్వభావము పోయి పొరిణమును చుట్టించగల శక్తి గలది. ఈ
నాయకను దిగువ తిరువాయ్మొలలో బుట్టిన మోహతమన్ను విరిసిపోయి తెలివి
వచ్చినది. తెలివి రాగానే విశ్లేషవ్యసనము ననుసంధింప మొదలిడినది. తరువాత
వానిసన్నిధికి బోకుండ నిక నిలువలే నన్నంత ఉత్పంత గలదియై తత్సన్నిధ్య
లాభముచే నవసాదనము నొందెను. ఇంతలో నీమెత్పస్థకు దగినట్లు దగ్గరనున్న తిరు
ప్పేరను నివ్యదేశమును విచ్చేసియున్న స్వామియగు ‘మకరందకుంఠాత్మాతన్’

(మకరాయతకణః పాశుండు) యొక్క చూపులచే నపహృతచిత్తయై అతడున్న చోటికి బోవలెనని యుద్వోగింపగా పూర్వమువలెనే తల్లియు చెలులును యీమెను జాట్లు వారుకొని “నీ కిట్టి అతిమాత్రప్రావణ్యము తగదు, మనవంశమున కిది అపయశోదాయకము”ని బోధింపగా నామె- ‘యిక మీమాటల గట్టిపెట్టుడు. మీమాటలవలన బ్రయోజన మేమియు లేదు. వానిచే నపహృతచిత్త నైతిని గావున నిచట నిలువజాలను. నన్ను మీ గచటికి దీసికొని పొండు ’ అని బదులు పలికెను. అనంతర మీమెచెలులు తల్లియు ‘నిదేనా నీనిశ్చయము’ అని యడుగిగా ‘నిదియే నా నిశ్చయము. అమ్మవారు పెరుమాళ్ల వెనుక నరణ్యమునకు బోయి జట్లు నే నాస్వామి విచ్చేసియున్న చోటికి వెళ్లక మానను. మీరు నన్నచటికి దీసికొని పోయి విడుపు’ డనగా వా గండుకు సమ్మతంపలేదు. అపు డీచిన్నది తానే యెంట రిగా నచటికి బోవ సమక టైనను. మనకు శబ్దాదివిషయములనుండి యింద్రియములను మరలింప శక్యము గాన జ్ఞీయాత్వాగ్లను భగవద్విషయమునుండి మరలింప శక్యము కాదు. మనది కర్మమూలమయినది. వీరిది భగవత్కృతాత్మమూలకము. తాయారు (తల్లి) మాటలు గా వచ్చిన వన్నియు నాత్వార్థకు కలిగిన దశాపిశేషము. నాయిక గా జెప్పిన మాటలు వీరికి బుట్టిన అవస్థావిశేషము. అందులో నిశేధించుచున్న తల్లి ద్వారా వచ్చినమాటలు స్వరూపప్రయుక్తమైన ప్రావణ్యమం దుపాయము చెడిన యెడలఁ జేయున దేమున్న దని మనకు బోధించుచున్నవి. ఉపాయము అతడే గావున ప్రావణ్యము స్వరూపమే యగు నని నాయికతాత్పర్యము. కాఁగా నీ రెండుముఖములచే జెప్పబడిన యీరెండధికములను ఆత్వార్థకుసంధించిన ప్రకారము చెప్పబడినది. దీనిలో “ శౌంగనివాయినో తిజ త్తదాయమ్ ” అనునది ఉయిర్పాట్లు.

1. వెల్లెచ్చు రి శం గు.

శ్లో. ధృత్వా చక్రం సశంఖం సరసిజనయనస్సర్వలోక్తేకనాథో
మత్స్వంతేతాక్ష్యవాహంనయతిముహురితిజ్ఞాతుమేతన్నశక్తాః,
యత్ర శ్రీనామనామ్నాయమనుపరతశిఖక్రీడనస్యాత్మనానాం
వేదస్యాపి ప్రభుహోషో బధిరయతి దిశస్తాం పురిమద్యయాయామ్.

మ. అరిశంఖంబులఁ దాల్చి పంకరుహపఃత్రాక్షుండు నాస్వాంతముం
దురగారాతిహయంబు నెక్కి వడితోనుత్సాహముప్పొంగఁ ద్రి
మృరు చందంబును మీ రెఱుంగరు జగఁ న్మాన్యావనీదేవవే

దరవంబు న్విమలాశ్చబద్ధవిశిఖా • ధావచ్ఛిశుక్రీడనో
ద్ధురనాదంబు సురాలయోత్సవరణ • త్పూర్వస్వనంబు నిరం
తరమై యొప్పెడు నామసంజ్ఞకపురిన్ • దశింప నే బోయెదన్.

2. నా న క్క రు ం గు య ల్.

శ్లో. సౌగంధ్యస్మయరాలకాస్తవదనాస్సఖ్యా రమావల్లభే
సక్తం చిత్తమిదం వశే న మమ తదోద్ధం న శక్నోమ్యహమ్,
భృంగోద్భుప్తసుమదుమాళినిలసచ్ఛినామపూర్వాసిన
శృకాశ్శ్రాభతనూజ్జ్వలస్య నృహరేభిః • బాధరే స్నిహ్యశి.

శా. సౌరభ్యాత్కటకేశపాశ సఖ కం • సద్యేషణాకషణా
ధీరంబైన మనంబు నిల్ప నిక శ • క్షీణనైయుంటి త
ల్లి రాతిందిన మిద్ది పోయి భిమరో • ల్లిఘాతిసౌగంధ్యపు
ష్పరామావృత నామసంజ్ఞకపురం • బండుండు తద్దేవు శృం
గారంబందు నిమగ్నమయ్యె వశమే • కాదమ్మ వారింపగన్.

3. శె ం గ ని వా యి న్.

శ్లో. అశాంతోత్సవతూర్యనాదముఖరశ్మీనామపుర్యాశిత
శీశస్యాధరబింబకాంతివిభవే తదృత్నమాతృ తథా,
చక్రాబ్జాదినరాయుధోజ్జ్వలకరాంభోజాతయుగ్మే సరో
జాతాత్క్లిరోమ మానసం రతిమధాత్సంత్యజ్య లజ్జాం సఖ.

మ. సకియా నా మన మెప్పు డుత్సవసమా • జప్రాజ్యకోలాహల
ప్రకటంబై యలరారు నామపురిలో • వర్తిల్లు సర్వేశునం
గకసౌందర్యవిభూషణావళుల • గ్నంబౌచు నిరజమై
వికృతిం బొందె నికేల మీవచనము • లేవేలు చాలింపుడీ.

4. ఇ య ం ద వె మ్నా మై.

శ్లో. తన్ముష్టం భవదంగకాన్తవిసరం ప్రత్యాహరేయం క్షణ
దిత్యాఖ్యాయ తదంతికం గతమిదం మన్మానసం నైతి మామ్,

ఏకాకిన్యహమభిఘోషనదృశశుక్రతుచ్చపాతధ్వన
చ్చీనామాఖ్యపురీశితునిఁ పతితా మాయాస్వహం కిం రుషా.

శా. తల్లి దానవవైరిముచ్చిలిన సౌం ♦ దర్యంబు నేఁ చెత్తు నం
చుల్లాసంబున జన్న నామనము దే ♦ వోత్తంసుఁ గూడె న్నదీ
యొల్లాపంబు వినంగ నెవ్వ రిట సామోద్యత్స్వరశ్రోత్రియా
ఘోల్లోకోజ్జ్వలనామనామకపురీ ♦ యోగ్యాలయు న్నాధపున్
వల్లినోత్సుని జూడఁ బోయెదను నా ♦ బాధావిరామం బగున్.

5. ము నిం దు శ గ డ ము దై త్తు.

శ్లో. కోపేనాహత్య గంత్రీంవిషమయదనుజాక్షీరమాస్వాద్య గత్యా
మధ్యే భూజద్వయస్య పహతదధిశలో నత్సనిత్యేపణాద్యః,
తస్మిన్నుద్రిక్తరాగాత్పరిగళితభయవీరమాస్తా మనో మే
తస్యశ్రీనామనామ్నింనయతపురమరంబ్రాతినిర్భర్యమాంకిమ్.

మ. శకటంబు స్ఫరిమూర్చి పూతనవిష ♦ స్తన్యంబు భక్షించి భూ
జకము ల్లాల్చి కపిత్థవత్సులను వే ♦ జక్కాడి గోపవ్రజం
బకృతోపప్లుతి గాచినట్టి నవకం ♦ జాతుండు మల్లజ్జ దా
గికురింతన్ హరియించెనో చెలియమీ ♦ కిన్ననల్లం బేమి న
న్నిక నారామపరీతనామపురిలో ♦ నింపొందగాఁ జేర్చుకీ.

6. కా లం పె ర వె న్నై.

శ్లో. నీలాగ్రాభతనర్విభుర్మమ పురస్తిశ్చేత్సదా నో కర
ప్రాప్యస్తద్విషయా మమాధికతరా ప్రీతిస్సముదాదపి,
ఉగ్వ్యం తద్వసం మహీసురనవప్రారంభపూతస్థలీం
మాతగ్మాం నయ సర్వసస్యమహితాంశ్రీనామనామ్నింపురీమ్.

మ. జలదశ్యాముండు చేతి కందకయె నా ♦ సాన్నిధ్యముం జేరు నా
వల పన్నున్ జలరాశికంటె నధిక ♦ ప్రాగ్భారమై యొప్పు ను
జ్వలధాత్రీసురతన్యమాననపత ♦ వాత్రోత్థహమచ్చటా

లితంబై దనగారు నామపురిలోఁ • గాఢున్న దేవేశు న
చ్ఛలవృత్తి న్దన నన్న జేర్చును నెన • ప్పిమ్మీహలై నాయడన్.

7. పే రై యి ల్ శూ డ్రి కీ డ ల్.

శ్లో. ప్రాకారాంబుధిగుప్తగానగుపురీశోభాపహర్తుహారే
శ్రీనామాఖ్యపురిం మనో మమగతం నానూతి తిస్యాః పునః,
నో వశ్యామి సహాయమస్మి సఖ మచ్చిత్తం గతం తస్మిన్
త్ప్రీత్యానేతుమపీహ కోఽపి వ భ వేత్తిత్తైస్స గచ్ఛామ్యహమ్.

మ. శరజాలానలదగ్ధలంకుడు నువ్వే • శిష్టతృప్తిపాతుండు ను
సిరుడై వాసముసేయు నామకపురిం • జేరె న్మనం బిద్ది యీ
చరకు న్రాక యొనర్చె జాగు నిక నెవ్వ రాదురో తోడు పి
ల్వరె నామానన మివ్వడచ్చటికిఁ బోవన్ జూచుచుంటిం జెలి.

౦ డ ము వె క

ఏమా శ్రీదయితానంద ప్రహ్లాద సుఖ్యేనం యదా మయ్యసా
దుద్వాదః పృష్ఠతిప్రదాన్తీర్థతి మాత్ప్రీతిస్స తస్మిన్విభా
వ్యసూంభోధిమహీతాధికతిరా తస్మాత్తదీహం సీరియ
శ్రీనామాఖ్యపురీమహం జగమిష్య కోపేన కిం హోమయి.

శ్లో. ఈ లిరుణీలలామ కను • లేనెనిమి క్తిమహ్నయయ్యే నం
చీ తిరుణు ల్వచించి సనః • హళజేసిన నాటగోల నా
కాతనియందుఁ బ్రేమ చక్షుః • రిభిరనాదులకంటె మించె దా
నాతాతామృతనిజానని • లాన్యనామపురీనరసింహున్
జేసులు మోడ్చి మొక్కి పదఃసేవ లొనర్చగఁబోదాదం జెలి.

9. శే ర్వ స్ క న్నె న్ను ప్తే.

శ్లో. హే సఖ్యో మమ మాతరః ప్రతికలం కిం వస్సమాశ్వాసనై
నామైవత్ర భవత్సమీరితనచశ్శోశం మనో మామకమ్,
లోకేశస్య పయోదనీలనపువశ్శ్రీశస్య ధామ ప్రియం
శ్రీనామాఖ్యపురం నరసింహయతం యాతుం మయా నిశ్చితమ్.

సీ. సఖులార నాయడ • సదయలై వర్తిల్లు
తల్లులార సతీమ • తల్లులార,
విరహాన్ని వేదన • వేగుచుండెడు నాకు
నియ్యెడ మీపల్కు • లింపుగావు,
ననువీడి నామనం • బనయంబు నభినాటు
నంద సక్తింబయ్యె • నందు కేమి,
జేయుదు నిత్తటి • సింధుసంవేష్టణ
వసుమతి మిగిలిన • యవమయశురణు.

తే. గీ. చేతనులగావ నయతోడ • జేరినట్టి
పూతజలపూణఃకేదార • భూషణంబు
వేదభాసురభూసుర • వితతితతము
నామపురి కేగ నెంచితి • నానులాప.

10. న గ ర ము నా ము.

శ్లో. సఖ్యో భూధరమస్తకోన్నతమహాధానిరాజశే
కీనామాఖ్యపురే నరన్ జలధరశ్యామః పయోజేక్షణ,
రాజజ్ఞుడలమడితపురియుగో దేవశ్చిరాన్మే మనో
హృత్వాఽగాద్విచినోమి దేశనగరగ్రామేషు తిం నిత్రవా.

మ. ధరణీభృచ్చిఖరోచ్చరిత్నమయసా • ధగ్రామరాజత్పురీ
నగహా నామపురి న్వసించు సజలా • బ్రహ్మధిగాతుండు నా
భరణాలక్ష్మితనర్వకాత్రుడు మరుద్వంశ్యుడునాస్వాంతమున్
పారియించెంజెలితోల్లవాని నెనుకన్ హాసంబుతోఁబోయెదన్.

11. ఊ య తో గూ యు.

భిన్నాఖ్యాకృతికర్మణాం సముదయం బిధిజ్జగద్రీణం
కుర్వాణం ప్రతీకల్పమబ్జనయసం స్తుత్వా శరద్యేషణ,
సాహస్రీంవ్యతినోచ్చయాం నిరువమాంతిస్యావాగేనామపూ
ర్వాస్తవ్యస్య సతన్నిదం పి దశితం కైంకర్యనిష్ఠోధ వేత్.

చ. ప్రతియుగమందు భిన్నమగు ♦ రమ్యగుణంబులునామరూపక
రృతతులు చాల్చి లోకముల ♦ రక్షణసేయు హరిన్ స్తుతించి స
ద్వ్రతుండు శతారి కూర్చిన ప్రబంధమున నివసలాధాశబ్దగుం
భితమయి నామసంజ్ఞపుర ♦ నిష్ఠునివాసముఁ జెప్పనట్టి యీ
సృతిమితపంచకద్వయము ♦ గూఢముగాఁ భరియించువారికిన్
సతము రమేశుకింకరత ♦ సంధిలుఁ బ్రీతి యవార్జ్యమై తగ్గె.

శ్రీమతే శతకోపాయ నమః.

శ్రీమతే గామానజాయ నమః.

సప్తమ శతకము—నాల్గవ దశకము.

అథ శ్లోకముః.

అవతారిక :— ఈ యాత్మాత్మ భగవద్వ్యయముఁ దపహృతిచిత్తులైనట్లు
క్రింద తిరువాయ్మొలలో జెప్పబడినది. క్రింద వీరికి గతగు యవసాద మొకటి
యిచ్చి మాన్యుటకు గాని యొకరు నివారించుటకు గాని శక్యమైనది గాదు. వీరి
విషయమై యొక నేమి చేయవచ్చునని యాలోచించి యుత్సరుడు సంతకంబై వీరి
విషయమై చెయ్యవలసిన నుచేమియు జేదని తెలుచు తాను ప్రార్థన మొనర్చిన విజ
యపరంపరలును గనబొలుపగాఁ జూచి హాహమును పొందుచున్నారు. వానివిష
యొగించునపుడు తాము కావలసినయు వాని పుపయోగంపఁపుడు తాముమాడ నక్క
రజేదనియుఁ దలంపడు “ వదనైలుగు ” నందుఁ బ్రతిపాదించబడిన యాత్మాత్మ
కదా వీరు. వీరు తమకు నష్టము గలిగినను ఈశ్వరునికి మేయి చేయువారు. సర్వ
శ్వరుడు వీరిప్రకృతి నెఱింగినవా డగుటచే దనవిజయాపదానముల నన్నింటిని గన
పర్చి సమాధానము చేయగా వాని ననుభవించి సంతసిల్లిరి. ఈశ్వరుడు మొదట
వీరి కావిజయాపదానముల నన్నింటిని సాక్షాత్కరించుటకుఁ దగిన సామర్థ్యము
నొసంగి తరువాత భూతకాలమందు జరిగినవానిని సమకాలమందునలెనే ప్రత్యక్ష
విషయముగా జేసి కనపర్చెను. క్రింది “ మారునిస్తతిర్మక్కున్ ” అనునది
ఈయిగాట.

1. ఆ యై యై యై.

- శ్లో. త్రైవిక్రమావతరణే మధుసూదనస్య
పంచాయధీ పరమజ్యంభవే దిక్తపేషా,
వ్యాప్తో జయధ్వనిరవధాతా గన్నమాళా
సూర్యకాం పదాంబురుహాయుగ్మచుధాః పరివిష్టమ్.
- ఉ. శౌరిపదత్రయంబువను • సర్వజగంబుల గొల్చువేళ నె
వ్వగును పడ్డలేనిగతి • వధికాలె జక్రము పొంచడస్య మ
వ్వారిగ శాజ్జమునదిశల • పరివలెన్ జనునెట్టసాగె ప
ద్వారిజముల్ రసాతలముఁ బారెనుమాళియునూర్వాలొకసం
చార మొనర్చె నిర్దియు విచారమునెను మహద్భుతంబగున్.

2. ఆ గు మ లై క్కు.

- శ్లో. అంభోధేర్బుధనే జనిక్ష్మేతిధరవాగ్నిశ్చన్మజ్జమాగ్నిదినీ
ధ్యానో వాసుకీభాగవేష్టకచలస్మంధాచగోతౌధ్వనిః,
పంక్షుభౌంబునిధిః పాపాజనితాంభ్యేయసేవభగీషు
స్వానస్పంఘితాః పయోవనవపీనుస్పృశ్యరేకతైః.
- చ. అమృతము దేవతాలి కిడ • పంబుధి వెన్నను ద్రవ్యగా బ్రతీ
పించు గ నను అంబుజవృగి • పంక్షికి బారెను ఘోషమువృజు
గములవలి స్మహేధమాన • గట్టిగ జుట్టి మగించువాద మా
వమిదినురొంపుపండ్లితిని • నాదము గల్గెను కంధిరావమున్.

3. నా మ్ని య వే యై మ ఙ్గై మ్.

- శ్లో. వంష్టాగోద్భృతకృష్ణైర్గోమనలయే వానావతన్వా హరా
వత్సైవం మన్విణా ననుమతీ స్వస్థానవన స్థితా,
నిష్క్రంపంకులగోత్రీసత్తకమసి స్వస్థానవన స్థితం
ప్రాంభోనిధయోఽపి పూర్వావచిమ త్తమై పరం నిశ్చలం.
- మ. కిటిరూపంబు ధరించి కొమ్ముకొనచే • క్షిత్తవృక్షైః జేసిన
ప్పటివేళన్ జలరాశి సత్తకము న • త్తత్కాధంబుల్ పరిజా
ఘటితంబు ల్భువనంబు లేకు శనయు • క్తస్థానమునందె నె
ప్పటిచందంబున నిశ్చలంబులందు • పృథ్వాక్షు మేలెట్టిదో.

4. నా ఘ మె య.

శ్లో. కాలం ముహూర్తఘటికాదిమయం ధరితీ
వాయాదిభూతనిచయం శశిభాస్కరాదీన్,
భూభృద్గణం జలనిధీనిహ యద్ధిచాస్య
త్సర్వం జగార నిలయే హరిరస్మదీశః.

తే. గీ. కళ ముహూర్తంబు కాష్ఠ నా ధ గలుగుకాల
మవని మారుత సలీలాన ధ లాదికంబు
సకలకులపర్వతంబులు ధ చంద్రసూర్య
తార కావళి లయమందు ధ దనుజవైరి
మెనవె నొక ముద్దగా నెంత ధ మేటి యతఁడు.

5. ఊ ణ డై మ స్సి ర్.

శ్లో. నాథస్య భారతరణేఽజానసారథిత్వే
వీరాఘపాలనినదో నృపముక్తిరావః,
సంగ్రామవీక్షణకుతూహలినాం సురాణాం
స్తాత్రీధ్వనిశ్చ సమభూతుములస్తదానీమ్.

తే. గీ. వీరభటకంఠకర్తన ధ ఘోరరవము
శైర్యవీర్యాద్యవార్యరా ధ జన్యభీతి
జనితరావంబు నంబర ధ చరసుపర్వ
జాలనుతిఘోష మొదవెను ధ శోరిభార
తాజిసారథ్య మొనరించు ధ నవసరమున.

6. పో య్ దు మె లి ం ద.

శ్లో. మాయామృగాధిపతినోర్మధుసూదనస్య
నాయనిశాచరవధే సప్రదసృపూరమ్,
సర్వస్య చాతనుత విస్మయమద్రిశ్యంగో
చ్ఛేదైకవిక్రమనిధిర్మృగరాడిహతీ.

మ. కనకక్షౌధరశృంగమం దతులవి ధ క్రాంతిస్ఫురచ్ఛౌర్యభీ
ష్మనినాదంబున రేగి సింహము విని ధ శృంగంబుగాఁ దత్కుఁభృ

ద నకూటంబుఁ బగల్గున ట్లసురవ • ట్లపీఠి ఖండింప ద
త్తనునిగఁచ్చదన్మగ్నుఁల్లుతముగాఁదాఁ జేయడే లోకమున్.

7. మారు నిరై.

శ్లో. బాణానలే దశముఖస్య పురే హుతే స
త్సుర్వాం నిశాతశరఖండితరాక్షసాఘాః,
పేతుర్మహీధ్రీశిఖరా ఇవ వారిరాశిః
పూర్ణోఽస్పృహ నివవృతేచ నదీముఖేషు.

తే. గీ. ఈశుఁ డిల రామునవతార • మెత్తి లంక
బాణకీలిశిఖాతతి • భస్మముగనుఁ
జేయ రాక్షససముదాయ • కాయనిర్వ
దధికలోహితపూరంబు • నంబునిఘట
నిమ్మగాజాతమును జేంది • నించె నపుడు.

8. నేర్ శ రి ం దాన్.

శ్లో. కృష్ణేన జన్యభువి బాణభుజాసహస్ర
సంవృత్సనే శరజనిః ప్రపలాయితోఽభూత్,
భీత్యా కృశానురభజత్కృశతాం త్రినేత్రో
నేత్రే పిఠాయ నమరాంగణతోఽపయాతః.

తే. గీ. వాసుదేవుండు బాణుని • బాహువనముఁ
జక్కు జేసివ సమయాన • శంకరుండు
బీరముడివోవ బరచె గు • మారకుండు
కాందిశీకత నొందెను • కలగి భీతి
నగ్నులును శాంతతేజంబు • లయ్యె నపుడు.

9. అన్న మణ్డీర్.

శ్లో. సర్వేశ్వరః క్షితిమరుజ్జలపావకాభ్ర
తైలాదికానితరవస్తుచయాన్యసజ్ఞ,
తారేశపద్మహితముక్షకదంబకంచ
దేవాదికానరరచత్ప్రథమం జగచ్ఛ.

తే. గీ. చక్రి స్పృజయించెఁ దొలి భూమి • జలము గాలి
నాకసము నగ్ని నదుల • నంబునిధుల
నర్కచంద్రాదితేజఃప • దాథములను
నాకినగంబు మర్త్యుల • లోకములను.

10. మే య్ ని రై వే థ్.

శ్లో. వృష్టిం యదా నిరసితుం హరిరుజ్జహర
గోత్రం తదా పశుగణా వివిశు స్త్వధస్తాత్,
కూలంకషాస్సమభవన్సకలాశ్చ సద్యో
లీనంచ గోపకులమస్య గిరేరధస్తాత్.

తే. గీ. నిజమఖివిఘాతకుపితుడై • నిజారేశుఁ
డతులజంఘానిలంబున • నధికవీడ
నొనగఁ గృష్ణుండు గోవధ • నోద్ధరణము
సలిపి గోపకగోవత్స • సమితిఁ గాచె.

11. కు న్న మె డు త్త పి రా న్.

శ్లో. గోవధానోద్ధరణరక్షితగోపసంఘే
సందాత్మజే రతిహృదా శతవైరిణా యత్,
తేనే సహస్రమమలం దశకం కిలైత
త్తస్మిన్సరన్ విజయమృచ్ఛతి మానవోఽత్యై.

తే. గీ. కుధరమెత్తిన గోపాలుఁ • గొలుచు భక్త
వరులలో నొక్కఁడౌ శత • వైఁమాని
ధరను గూర్చిన వేయిప • ద్యములలోన
నీపదింటినిఁ జదువువా • రేవుమీర
భవజయంబును బడయుదు • రవనియందు.

శ్రీమతే శతకోపాయ నమః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

సప్తమ శతకము—విదవ దశకము.

[కర్వారిరామసిరానై.]

అవతారక :—ఆత్మావర్ణ క్రిందతిరువాయ్మొయిందు సర్వేశ్వరుని విజయాపదానముల ననుభవించియున్నాడు. అవియున్నియు నాశ్రితాథకమై వాడు చేసినవి. వాడీచేతనులకొరకు పాటుపడుచుండ వీరు బాహ్యవిషయప్రావణ్యముఁ గలవారగుచున్నారని వీ గాళ్ళర్థపడుచున్నారు. రక్షణమున కేకాంతమయిన జన్మములై త్తిన ప్రకారమును తనస్వరూపరూపగుణాదులను పరాయత్తముగాఁ జేసిన ప్రకారమును దానికి మూలమైన కృపనే తనకు శరీరముగా గలవాడై యున్న ప్రకారమును కృపా కార్యమైన వ్యాపారములను అనుసంధించి “ అపవరకే హిరణ్యనిధినిధాయ ఉపరిసంచగంతో నద్రక్ష్యంతి ” గదిలో హిరణ్యనిధి యున్నదని యెఱుఁగక మీదమీద సంవరించువారివలెనే యీసంపదను వాడు తమకధీనము చేసియుండగా సంసారాల్ల బాహ్యవిషయములచే బ్రద్దుఁ బుచ్చుచున్నారని యాత్మాత్మాశ్చర్యపడుచున్నారు. “ పేగయల్ శూఢ్రకడల్ తెన్నిలం గైకెత్తిరాన్ (పెద్దపాకారములచేతను సముద్రముచేతను చుట్టబడి దశకనీయమైన లంకాపురమును సంచరించిన స్వామి-7-3-7) అనియును. “ మారునిడైత్తిరక్కంశరంగళ్ (7-4-7 ఎదురుపడి యొరునుకొని ఘోషించుచున్న బాణములు) అనియును క్రింద ప్రస్తుతమైన శ్రీరామవృత్తాంతము ననుసంధించి యామాగకముగా నవతారముల నన్నిటిని యనుసంధించినారు. ఇతరావతారప్రావణ్యముఁ గలవారు కూడ రామావతార ప్రస్తావము రాగా “ శ్రీరామచంద్రుడు మనస్సున కతిభోగ్యుడని ” చెప్పదురు. శ్రీభట్టరువాకి శ్రీరామావతారమందు హెచ్చుపక్షపాతిమని విని దానిని చాలనఁ జేయుట కొక నాడు శిరియాతైన్ “ అయ్యా ! పెరుమాళ్లకు సకలసద్గుణములున్నను మెడలో చీటిగట్టి దూతిగాఁ బొమ్మ ” అని చెప్పదగిన శ్రీకృష్ణుని సౌలభ్యము లేదే అని నుడువగా నెడకుం డట్టడ- “ అదికాదు నుమంజీ వీరిమెడలో చీటిగట్టి దూతగా వెళ్లుమని చెప్పగలపాటివా నెవ్వరును లేకపోయిరి. రాజ్యమును కిరీటమును పరిహరించి జటావల్కలములను ధరించి యరణ్యమునకుఁ బొమ్మనగాఁ బోయిన స్వామి దూతిగాఁ బొమ్మనగాఁ బోయి రారా? వీ రరణ్యమునకు వెళ్లినను “ యత్ర నూక్తం దురుక్తంవా సమం స్యాన్మధునూధన ” అన్నట్లున్న దుర్యోధనగోష్ఠికి వెళ్లదగిన వారుకారు. పాండవుల కయినూళ్లు చాలునన్న వార్తకు నూనిపట్టినంత ప్రదేశమువైన నేనియ్యనన్న దుర్యోధనుని వార్తకు తారతమ్య మెఱుగని గోష్ఠిలో

గృహ్యుడు వెల్లి ప్రవేశించెను. రామావతారమందు దూతగా వెల్లిన తిరువడియొక్క అతిశయమును తమ హృదయముం దుంచుకొన బట్టిగదా కీర్తికృష్ణావతారమందు “పిన్నీర్ తూదాదిమన్న రాగ్రి పెరునిలత్తార్ ఇన్నార్ తూదనెన నిన్నదు” అన్నట్లు జగత్ప్రసిద్ధముగా పాండవదూత అయెను. దీనిలో మొదటిపాశుర మే ఉయిరావట్టు.

1. క ర్పా ర్.

శ్లో. స్వాయోధ్యానగరీనివాససుకృతా ధన్యా నశేషాంశ్చర
స్థాస్మాన్ప్రాణిచయాన్ని నాయకృపయాయస్వీయధామప్రభుః,
తం రామం రఘునంశవాధిశశినం భక్తామరానోకహం
ముక్త్యాకేనృ ముపాసతే బుధవరా నిశ్చేయసాయాత్మనః.

శా. వైరాగ్యంబును భక్తి బోధములు రఃస్వంతైన శేనట్టి ని
స్సారంబైన తృణాళికిన్ క్రిములకున్ • సాకేతవాసైకనిష్ఠా
రాధ్యత్వనిభంబున నిజవదం • బామోదియై యిచ్చి వి
స్తారంబైన యశస్సు గాంచినమహాహదారున్ ఘనశ్యామునా
శ్రీరాము వృజియించువారితరులఁ జేకొందురే యెన్నడున్.

2. నా ట్టి ల్పి రం ద న ర్.

శ్లో. భక్తత్రాణపరోఽవతీర్య జగతి పాప్తశ్రమో మర్త్యవ
ల్లోకా నదకాయతః ఖలాన్ దితిసుతా నన్విష్య నిర్మూల్య తాన్,
యః శ్రేయం విదధాతి లోకవితశే ర్ముక్తిప్రదానాదిభి
స్తంనారాయణమాదిదేవమనఘంముక్త్యాకురోఽన్యోఽవితా.

శా. ఈలోకంబున బుట్టి దుస్సహముతా • నెన్నో మహాబాధలన్
జాలిం బొందియు లోకకంటకుల ర • క్షున్నంఘముం గూల్చి స
జ్జాలార్తి నిరసించి ప్రోచి మరల • న్నృపానముం జేరె న
న్నాలాపంబు నెఱుంగువారు దశకం • తారాతి నజ్ఞించి కా
కోలప్రభుల నన్యదైవతముల • న్నోల్వంగ మేకొందురే.

3. కే శ్చార్గ భ కే శ వ న్.

శ్లో శ్రోతృశ్రోత్రనుదుస్సవైః పరుషవాగ్జాలై స్త్వపస్యాధ్యరే
నిందంతం శిశుపాల సుస్తధిషణం దీప్యేన్ స్థితం శాత్రవే,

యః కారుణ్యవశా న్నిజాంఘ్రి మనయ త్తస్యైవ కేశిద్విష
స్సత్కల్యాణగుణా నివహాయ సుధియ శ్శృంగ్వాంతినాన్యత్పరమ్.

మ. వినువార లెచి మూసికొం చవలకు • స్వేవేగ బావన్ జరం
తననైరంబున దుశ్శృవంబులగు నిందావాక్యము ల్బల్కు దు
జ్జనుడౌ నాశిశుపాలు నంతమున తన్నాయుజ్యము స్సూర్చి ప్రో
చిన లక్ష్మీశుని కీర్తిదప్ప విబుధుల్ • చింతింతురే యన్యమున్.

4. త న్నై య రి బ వ ర్.

శ్లో. నష్టే పురా చిదచిదాశ్శుకభూతసగ్ధే
శూన్యే లయే సృజనహేతుమపో విరచ్య,
సంకల్పతః ప్రథమ మబ్జభవం తతోన్య
ద్యస్సప్రప్తవాన్మునిగణైశ్చ స ఏవ చింత్యః.

చ. సురనరతీర్థగాదివిధ • సూచితసగ్ధము శూన్యమైన య
త్తటి జలమున్ సృజించి యటఃతామరసానను జేసి మున్ను రూ
పరిన పదార్థజాతమును • బాగుగ గ్రమ్మర సృష్టిజేయు నా
పుగుషనరేణ్యుతత్త్వమును • బుద్ధి నెఱింగినవారు వానికే
నిరతము దాసులౌదు రిల • నేత్రముల న్దననొల్ల రన్యులన్.

5. శూ య ల్ల శ్ శి ం ది క్కి ల్.

శ్లో. గంభీరపాదసి నిమగ్నతనుం ధరితీం
యో దంష్ట్రీయా విధృతవాన్ ధృతకోలరూపః,
తస్యైవతారగుణకర్మసు సక్తచిత్తా
వాంఛంతి నాన్య దపహాయ పదం తదీయమ్.

మ. ప్రళయాంభోధినిమగ్నధాత్రి నిజదం • స్ట్రాకోటిచే నెత్తి ని
శ్చలత నిల్చిన దంభదంష్ట్రీ పరమా • శ్చరైకతాను నివి
ర్మలచిత్తంబున జింతసేయు మనుజుల్ • మాన్యంబులౌ తత్పదం
బుల నెక్కాలము నాశ్రయింతు రితరంబు ల్పీడి ధన్యాత్ములై.

6. కే ట్టు ము ణ ర్ న్ద వ ర్.

శ్లో. అశ్రాంతోదార్యరాజద్బలిదనుజబలాశ్రాంతధిష్ట్యై స్సురౌఘై

రభక్త్యసంప్రార్థితస్తత్పరిభవమఖిలంమాఘ్వాకామోదయాభుః,
ధృత్వామాయావటోర్యఃప్రశమయుతతనంయాన్విలాసాన్వితేనే
తాన్జ్ఞాత్వాధ్యాయినస్తత్పదయుగళరతా నేతరాస్సంశయంతే.

శా. అశ్రాంతామితదాతృతాజనితది • గ్వ్యస్తాచ్చక్రీర్తిచ్చటా
సశ్రీకుండు బలీందు డెల్లసురలన్ • సంపీడ నొందింపగా
నశ్రేయంబని వామనుండయి జగం • బాత్మాంఘ్రివిక్రాన్తిచే
నిశ్రీకుం బలిః జేసి దేవతతికి • నైవ్వ న్వస న్నాపు నా
శ్రీశ్రీనాయకు దప్ప వేరొకని జే • జేగా బుధు ల్లాల్తురే.

7. కండుంతెలిందుమ్.

శ్లో. దీర్ఘాయుఃప్రాప్తికామంమధువగణరవోద్దుషమాల్యంమృకంఘోః
పులింరుద్రేణసీతం స్వసవిధ మధికప్రీతియక్తోఽనుగృహ్లా,
కృత్వాజైవాత్మకంతం వ్యతనుత నికటస్థాయినయోమహాత్మా
తస్యైతద్జ్ఞాతవంతో జగతి న హి భజంత్యన్యదేవాన్వినాతమ్.

చ. మధుకరఘృష్టమాల్యపరి • మండితదేవల మృకండుజఘ్నికేన
విధుధరు డాయు వియ్యమని • వేడిన నంత చిరాయునిచ్చి స
న్నిధి నెడబాయకుండ దన • నెయ్యనిగా దయజూచినట్టి యా
విధము నెఱుంగువారు మనఃవెన్ననిదప్ప మఱొక్కదైవమున్
విధిజెడియైన గొల్వరిని • వేరుగ జెప్ప నికేల వాదముల్.

8. శైల్లిపు ణ ర్ న్ద వ ర్.

శ్లో. తప్తా సుదుశ్చరితపో వరదానదృప్తం
ఘ్నంతం హిరణ్యకశిపుం కృతుభుక్కుదంబమ్,
యో దంభకేసరివపు నిజఘాన తస్య
కీర్తిం విహాయ విబుధాః ప్రవదంతి నాన్యత్.

చ. తప మొనరించి పద్మజుని • దర్పితుజేసి వరోద్ధతిన్ త్రివి
ష్టపగతులౌ సుపర్వులకు • జాల గలంతనొనర్చి ధాత్రీలౌ

రిపుకథలేని దైత్యవరు ♦ రీతి నెఱింగి నృసింహుడై నిశా
తపటునఖాగ్రఖడ్గముల ♦ దద్గురువక్షము జీరినట్టి మా
యపుపని విన్నవారు భువి ♦ నన్యకథ ల్వివనొల్ల రెంతయున్.

9. మా య మ రి బ వ ణ్.

శ్లో. దాయందాతుని పేద్ధాన్ ఖలమతినచివాన్ ధార్తరాష్ట్రాన్విజేతుం
కర్తుం పంచాపి రాజ్ఞ స్సమరజయరమావల్లభాన్స్వాంఘ్రిభక్తాన్,
కుర్వన్నారభ్య నాత్మేతదరిసృపచమూనాశయిత్వా యయాస్వం
ధామేత్మేత ద్విదిత్వా నిబుధతతిరముం సేవతే జాతు నాన్యమ్.

ఉ. దాయము మీకు లేదనుచు ♦ దబ్బరలాడెడు ధార్తరాష్ట్రం ల
న్యాయపరుల్ నశింప దనఁ యావులు పాండుసుతు ల్జయింపగా
బాయక యుద్ధభూమి నకుఁ బండిని దోలెడు యంతఃయాచు సై
న్యాయువు గంటిచే మెనపు ♦ నచ్చెరులెల్ల నెఱుంగువారు శ్రీ
నాయకు నఁఘ్రిపద్మములె ♦ నమ్మిక గొల్చెడువార లిద్ధరన్.

10. వా రై య రి బ వ ణ్.

శ్లో. జన్మవ్యాధిజరామృతీః ప్రశమయన్తైః పల్యవాంఛాం హరన్
ప్రాసయ్య స్వపదాబ్జమేవ మధికక్షేమంకరస్య పృథోః,
తాస్తాః క్షేమవిధాయినీ రుపకృతీ స్సంస్మృత్య బోధోజ్వలా
స్తస్యాంత్యోక్తివిదో విహాయ పరమం తం నాన్యదైవం విదుః.

చ. జనిమరణామయాదిభవ ♦ సంజనితాఖలదుఃఖపుంజమున్
దనకృపచేత బోసడచి ♦ తద్ద నిజాంఘ్రియుగంబు జేర్చు నా
ఘనుఁ డొనరించునట్టి యువ ♦ కారములెల్ల నెఱుంగువారలా
ఘననిభగాత్మి దాసులయిఁ కాంచెద రిమ్ముల మోక్షసంపదన్.

11. తె లి పు త్తు వీ వి న్ని.

శ్లో. స్వాంఘ్రిద్వంద్వైకనిశాప్రివిమలమనసాంముక్తిదే వాసుదేవే
భక్తానామగ్రణీ శ్రీశతమథనముని ర్యత్సహస్రం వ్యతానీత్,
తస్మిన్నాథా దతైతా మృదుపదరచితా శృద్ధయా యే పరేయు
స్తేస్యఃప్రజ్ఞానవిద్యోతితహృదయగుహః పాపపూర్ణైత్రలోకే.

మ. హరియే మాకిక సాధ్యసాధనయుగంబానంచు స్వాంతంబునన్
 సిరవిజ్ఞానము గల్లువారలకు ము * క్తి స్థూర్పు సర్వజ్ఞః బం
 కిరుహాక్షు న్నుతియించి కారిజుడు తా * గల్మాణ మేసారగా
 ధరపై గూర్చిన వేయిపద్యమాలలో * దత్త్వానుసంధానత
 త్పరముల్ పద్యము లీశదిం జదువ దత్త్వజ్ఞాన ముత్పన్నమా.
 శ్రీమతేశకపాదనము.

శ్రీమతేగామానుజాయనమః.

స స్త మ శ త క ము - ఆటన దశకము.

[పామరుమూవులగుమ్.]

అవతారిక:— అనిష్టముల నిగసించి యిష్టముల నొసంగువా పీశ్వరు డొక్కడే
 గావున నాతిడే యుపాయమని తెలిసికొన్న తరువాత పురుషార్థలాభమునకు మొర
 బెట్టుటతప్ప కర్తవ్యంశము మఱిదియు లేదు. ఇట్లుకానిచో సంసారము నుంచి
 దనే యందురు. “ అమ్మంగియమ్మాళ్ ” అనునొక భాగవతుఁ డీ తరువాయ్
 మొట్టిని విని యనుభవించి “ యిందులో బ్రతిపాదించబడిన సమూహ్యోత్తరి
 మనకు వాచామగోచరమైయున్నది ” అని సాదించునట. దిగువను “ అత్తియొడ్డు
 చ్చుగు ” లో సర్వేశ్వరుఁడు కనబచ్చిన విజయముల ననుభవించుట కుపయోగ
 ముగా నాతని యపదానముల ననుసంధించిరి. ఆప్రసంగములో నాతనియవతారము
 లను, అందుకు మూలమైన యాతనికృపానిగుణములను అనుసంధించి ‘యాత డిట్టిగు
 ణవంశుడైయున్నను, ప్రాప్తిగలవాడైయున్నను తాము చేతనులైయున్నను సంసారి
 చేతను లిట్లుచెడిపోనా’ యని యాశ్చర్యమునొందుచున్నారు. బద్ధచేతనులు భగవ
 ద్విషయమును వైముఖ్యముగలవారగుటచే జెడుట యుక్తమే. భగవద్విషయమం
 దవేత్తుగల మనము చెడుట యుక్తము కాదని తలంచి యాతనియవతారములను
 యాతనిదివ్యచుంగళవిగ్రహసౌందర్యమును అనుభవించెదమని యాలోచించి యాత్మ
 ణమందే ఆతని ననుభవంప లభింపకపోవుటచే మిక్కిలి యవసన్నులై సర్వేశ్వరుని
 పరమపదనివాసముకూడ దులభమై తోచునంత ఆర్తితో మొట్టిబెట్టుచున్నారు.
 దీనిలో “ కందెయదుమా అటియేన్ ” అనునది ఉయిర్పాట్లు.

1. పా మ రు మూ వు ల గు మ్.

శ్లో. సర్వసావరజంగమాదికలితత్రైలోక్యసర్గక్రియాఽ
 లంకర్మణ వదాంబుజాతవిమితత్రైలోక్య భక్తావన,

పంకేజాతదళాక్ష రక్తసరసీజాతోపమశ్రీకర
తాత్రాసజనస్య తే పదయుగం విష్ణో కదా పాప్రన్నయామ్.

- ఉ. సావరజంగమాదినము • దాయసుపూణజగత్త్రియీసము
ద్భావననాభిపంకరుహ • పాదసరోజమితాబ్జజాండ స
త్యేవిత కంజనేత్రకర • శ్రీరమణీప్రియ నీదుపాదరా
జీవయుగంబు నేనెపుడు • చేరగలాడనొ చెప్పమా హరీ.

2. ఎన్ను గొల్ శేర్వ దం దో.

- శ్లో. పృథ్వీవాయుజలానలాచ్యుతపదప్రాణ్యదికస్యాఖిల
స్యాన్తర్యామితయా స్థిత త్రిదశరాడ్వంద్యాంఘ్రిపద్మ పృభో,
ఛత్రీకృత్య వహీధరం పశుగుణస్యాన్తి సమ త్కృతవన్
శర్వబ్రహ్మనమాశ్రితం తవ పదం స్వామి స్తదా ప్రాప్నుయామ్.

- ఉ. ట్పాసలిలాస్మివిష్ణుపద • గంధవహదుల కాశ్యకోటికిన్
భాసురకారణంబగుచు • భాసిలు దేవ నగోధృతి స్వృజ
తాసనివారకా స్మరచా • రదుఃపాణస్తుతపాదపద్మ నే
జేసిన పాప మేమి నిను • జేరగ నెన్నడు గల్గునో హరీ.

3. కా త్త వెం కూ త్తా వో.

- శ్లో. ఉర్విభృదుద్ధరణవారితగండవృష్టే
రుద్రాత్మభూప్రముఖలేఖచయాంతరాత్మన్,
మత్ప్రాణభూత సవిలాసమనోజ్ఞచేష్ట
సంపాప్రన్నయాం కథమహం తవ పాదపద్మన్.

- మ. అలగోవర్ధనభూధరంబు దనబా • హాస్సున్చే నెత్తి గో
కులము న్గోవుల గాచినట్టి వరదా • గోవింద మాల్యాంచితా
నభినోద్భూతహారాద్యమర్హనివహా • న్తర్యామివై యుండు నా
యలఘుప్రాణమ నన్ను జేర్చుకొనుమా యంఘ్రిద్వయాసన్నిధి.

4. ఎం గు త్తలై పెయ్ వన్.

- శ్లో. అశ్రాంతసుతమాకరన్దలహరీతిమ్యత్సుమస్రక్కన
తోక్తీరద్యుతిరంజిత వ్రజవధూప్రాణేశ గోపాలక,

త్యోక్షబ్రహ్మపురందరాదిదివిజోత్కృష్టాస్తవాయత్ర ఇ
త్యాచప్తే శ్రుతిమాళివాక్యవితతిః క్వాహం భవంతలభే.
మ. తులసీసక్త్యయమండితోరుమకుటా • దోర్వీర్యవిద్రావితా
ఖలదైత్యప్రకరా చతుర్ముఖగిరీ • ట్పుత్తాద్రిపక్షాదిదే
పులు సీవే భవనంబు లీవే తలపన్ • భూభృతతుల్ సీవే యే
వల నొప్ప న్నిను జూడగలుగునా దేవా సీవే యోచింపుమా.

5. ఎ న్ను క్షై క్కో న ల నే.

శ్లో. హే గోపాలక వాసవాశ్మరుచిభృద్దేహ త్వయా నిర్మితే
శబ్దానా ప్రవణం మదీయహృదయం హి త్వా తదాస్వాదనమ్,
తేజఃపుంజమయే వికుంతనగరే నిత్యైస్సదాసేవితం
త్వాం శక్నోతి న లభ్య మచ్యుత నయ త్వత్పదమేన ద్రుతమ్.
శా. నాగోపాలక నాసుపర్వపతిర • త్నంబా భవన్నాభికం
జాగారోత్థగత్త్రీయీవితతశ • బ్దాదిప్రసక్తాత్ముడ
న్నాగఃపూర్ణదనై న నే నలుల సీ • యర్చిశ్చటాదీ ప్తిసం
యోగాలక్ష్మ్యవికుంతభామగతు ను • ద్యోగించెడక జూడగన్.

6. వ ం దె య్ దు మా అ తి యే న్.

శ్లో. శోణాశ్మప్రకరప్రమండిత సునాసీరోపలక్ష్మధరం
న్యక్కుర్వన్నివ లోహితచ్చవిరుగీముగ్ధిర్మనోజ్ఞః పరం,
క్షామోద్భాసికటిక రాఙ్ఘ్రినయనకోఙ్ఢాదిభిశ్శోభితం
బిభ్రాణంనపురాశ్రితేందిరమహం సంప్రాప్నుయాంత్యాంకథమ్.

తే. గీ. సీలమాణిక్యమగదాక • నిరుపమాన
రక్తమణి పూచినవిధంబు • రాజిలంగ
దివ్యతనుసీలకాంతుల • దీప్తివలన
పీతవసనాంఘ్రినాభికం • జాతచరణ
కాస్తుభశ్రీవిశోభివ • క్షుప్తలక్షి
వదనరక్తాంశువితతిచే • భానమాను
నిన్ను జూడక నేనుండ • నేరనయ్య
చెప్పమా నాకు వెరవొందు • శ్రీరమేశ.

7. ఎన్ తిరుమార్బం ద నై.

- శ్లో. లక్ష్మ్యాల్లింగితవత్సనం మృడసురజ్యేష్ఠాదిబృందారక
 స్థామస్యాత్మతయా స్థితం కిటివపుధృత్వా ధృతోర్వీభరమ్,
 స్వాంఘ్స్యర్చాపరభక్తకోటిఫలదం నైకుంతనాథం హరిం
 నేత్రాభ్యామభివీక్షితుం జడమశేరప్యస్తి భాగ్యం మమ.
- చ. కలుములలేమ రొమ్మపయి • గల్గినవాని హరాంబుజాతభూ
 బలరిపుముఖ్యదేవతల • పాలిటిభాగ్యము నుద్భృతావనిన్
 జలదవినీలగాత్రీవరు • సాగరశాయిని సర్వసద్గుణో
 జ్జ్వలు నిను జూచు మార్గ మిక • వారిరుహాయుతినేత్ర చెప్పవే.

8. ఆ శి యై క్కాణ్బి రి యా య్.

- శ్లో. సింహత్రైస్తవ్యగాలసంచయ ఇవ త్యక్త్వా స్వలంకాస్థితిం
 ధావిత్వా బలిసద్భూతాధవనతీన్ దైత్యాన్సుమాల్యాదికాన్,
 ఆరుహ్య ద్విజరాజవాహనమరం గత్వా రణే తాన్ శ్రణా
 ద్యశ్చక్రేణ తతహా తం మురరిపుం వీక్షే కదాఽహం ముదా.
- చ. కరిరిపుజూచి పారెడు మృగంబులభంగి సుమాలిమాలియున్
 వెరపున లంకగాపురము • వీడి రసాతలమందు డాగగా
 గరుడతురంగమెక్కి చని • కాంచీ సురారుల ద్రుంచినట్టియా
 సురపతితమ్మునిన్ గనుల • జూడగ నెన్నడు గల్గునో కదా.

9. కాండుంగొలో నెంజమే.

- శ్లో. కూరే కర్మణి నిష్ఠితం భుజబలోత్పిక్తం రణోత్సాహినం
 హత్వా పంక్తిముఖం సపుత్రీసచివం తస్యానుజం తత్పదే,
 కారుణ్యదభిషిచ్య కోసలగతా న్నర్వాం శ్చిరస్థావరాన్
 యోఽనైషీన్నిజధామ సూరిమహితం ప్రేక్షే కదా తం హరిమ్.
- మ. బలియున్ గూర్చుని లోకకంటకుని బాంపస్వాన్తు నారావణున్
 బొరియంతేసి విభీషణున్ దదనుజున్ • బుణ్యాత్ము దద్రాజ్యని
 శ్చలలక్ష్మీయుతుజేసి యాత్మధరణీసామ్రాజ్యసంపన్నులూ
 జ్వలుడై క్రీమృర నై జధామమునకున్ • జన్నట్టి సీతాపతిన్
 జలజాతాయతపత్రీనేతుని మనఃస్సా యెన్న డీక్షించెదన్.

10. వత్తరుంవైగుండఁజై.

శ్లో. ఆహూతో ధనురాహవాహు మధురాం గత్వా గజం కంసమ
ప్యాపిష్య స్వబలేన పాండుతనమేష్వాబద్ధకామ శ్చియమ్,
యో దుష్టం ధృతగాప్తృపుత్రోశ్చకం వైవైశ్చ సాకం వ్యసుం
కృత్వా ధామ నిజం జగామ న హరివచ్యాద్ధి నస్త్వం పదమ్.

ఉ. గోపకులావతీర్ణుడయి • కూరిమి గోపకులంబు జూపుచున్
బాపుని గంనుఁ బోనడచి • పాండునృపాలునుతు ల్జయింపగా
బ్రావయి యుద్ధమందు ధృత • గాప్తృతనూజుల జంపి లోకసం
తాపకుల న్వధించి నిజ • ధామమునొందిన దేవకీసుతుం
డాపద లెల్ల బాపి మన • కాత్మవిదంబు నొసంగు జూడుడీ.

11. పుక్కవరియురువాయ్.

శ్లో. ప్రాదుర్భూయ నృసింహాదివ్యవపుషా తీక్ష్ణైర్నభాగైః పురా
హంతారం సురవిద్విష స్తుతిపదై స్సంస్తుత్య కార్యాత్మజః,
యచ్ఛక్రే శతజత్సహస్రమమలం తస్మిన్ దశైః శాః పఠన్
వైకుంఠాలయవాసినీభి రనిశం సంవీజ్య తే చామరైః.

మ. కుసానాకేసరియై హిరణ్యకశిపున్ • గూర్రాత్ము జెండాడి ని
ర్మోహుం దత్తుతు గాచినట్టి హరికి • న్మోదంబు సంధిల్ల మో
క్షేహుండైన శతాచెప్పిన సుశబ్దే • ధృవీబుధాన న
త్యూహాథంబుల నీవదింటిజహువన్ • యోషామణీసంఘము
త్సాహబౌప్పగ నూడిగంబుసలుపన్ • సౌఖ్యంబుగాంతుర్దివిన్.

కృమతేరామానుజాయనమః.

సస్తమ శతకము - ఏడవ దశకము.

[ఏడైయరావి.]

అవతారిక :— అద్వైత క్రిందతిరువాయ్ మొదటిగా “ మల్లునీళ్ళుడర్ తత్తై ప్పొణ్ణాడర్ తోదిగళ్ ” (7-6-6) అని చెప్పినట్లు సర్వేశ్వరుని విగ్రహసౌం దర్యము ననుసంధించినారు. ఆ విగ్రహసౌందర్యము హృదయమందు స్థిరముగా నిలువగా దానిని భావించి భావించి యాభావనా పర్యవసాముచే బ్రహ్మత్వపరా నాకారము కాగా నది పరబ్రహ్మమని నిశ్చయించి చెయ్యబాచగ అతిదు దొరికిక పోవుటచే తమకు గలిగిన విరహోవస్థను, సర్వేశ్వరునితో గలిసికొని యెడబాసినయొక విరహిణివాక్కులచే తెప్పరున్నారు. సాధారణముగా లోకముగా స్త్రీలకు బురు షులకు పరస్పరానురాగము కలుగుటకు బ్రధనుకారణము దృక్పింగము. తరువాత మనస్సుంగసంకల్పావ్యవస్థలుపొడమును. అందవలన వీరును మొదట సర్వేశ్వరుని నేత్రసౌందర్యాప్తచిత్తులై దానివారా ముఖసౌందర్యము ననుసంధించి తరువాత మదికొన్నింటికొఱకు మనోనిధిపగా నాక్షణమందే అవి లభింపక పోవుటచే బాధప టుచుండగా నీమెయవస్థను జూచిన చెలులు తల్లి నీకేమిబాధయని యడిగి. అందుకీ చిన్నది ఆతని ముఖకమలసౌందర్యము నన్ను మక్కిలిబాధించుచున్నదనెను. అందు పైని వారు నీవిట్లు నీస్త్రీత్వమునకు, నీస్వభావమునకు, నాతనినాయకత్వమునకు నెంతమాత్రము తగదనిరి. కావున నీప్రలాపమునుచాలించుచునీ హితముచెప్పి నిందిం పగా నామె నేన మానను. ఇకమీరు నాయాశను విడుచుకొనుడని నిష్ఠాముగా బలికెను.

సర్వేశ్వరునిగుణములయం దాశపడుటయు, అది మానసికానుభవమై యుండు టయు, అనుభూతగుణములను విడిచి గుణాంతములయం దపేక్షాప్రట్టటయు, వాని క్రమప్రాప్తిని సహింపక పోవుటయు, అది దిగువనున్న తమస్థితి ముచుట్లు చేయు టయు ననునవియే యీయాద్వైతాల్లకు తరువాయ్ మొదటియందున్న స్వభావము.

దీనిని “ కోలిత్తై త్తమనైయుమ్ ” అనునది ఉయిర్వార్టు.

1. ఏ డై య రా వి.

శ్లో. కిం శృణ్వస్య విలోచనే కిమథవా మృత్యుద్వయం తద్గత
స్వాంతానామనుభుస్మరం కిమపి తద్ జ్ఞాతం సశక్నోన్ముహమ్,
సఖ్యః కింతు పరీత్య మాంచ పరితః పోస్మీలదబ్జాణవ
దృశ్యే తే బత మాతరః పరిగతా దుఃఖేన కర్తాఽస్మి కిమ్.

మ. చపల స్త్రీల వధించు మృత్యుయుగమో • చక్రాకునేత్రంబులో
విఫులాక్షీమణులార నే నెఱుగ న • నేవ్వెచ్చించి సదృశస్సృహ
నువమాంభోజముభంగిజూచుకొలదికా నూత్నంబుగాదో చెడిన్
చపలాస్పథిశరీరలార యెటులే • సైరింతు నీదుఃఖమున్.

2. ఆ ట్టి యుం శూ త్తి యుమ్.

శ్లో. అంబా మా మతిస్థురైః ప్రలపితైర్నిర్భర్తృస్య కిం లభ్యతే
మత్పాశ్వేనః పరివధితామరతరో శ్వాభా కిమేషా భవేత్,
నోచే త్తత్కింసలం భవేదితి మనస్సందేహసంధాయినీ
నానా ముష్టపయశః శోక్తితతనోర్మన్నానసే దీపికా
జ్వాలేవాతీనమజ్జ్వలాం స్థితిమితా మాం బాధతేహనిశమ్.

చ. సురతిరువల్లియో దనుజ • సూదను నాసికయో యెఱుంగనో
తరుణిరో చొచ్చి నామనములెద్ద దశింశగ నాయె నక్కటా
స్ఫుగమరుదీపకార్చినలే • సుక్ష్మ మదంగ మికేల యివ్వడి
పరుషపుమాటల స్ఫలికి • బాధనొసంగుట పాడియే చెలీ.

3. వా లి య దో క్ క ని గొ ల్.

శ్లో. కిం వైతద్రుచిగం ఫలం కిము మహత్పాపం పురామత్కృతం
స్నిగ్ధం మంజులపిద్యుమస్య శక్తిలం కింవా న జానామ్యహమ్,
నీలాంభోధరకాంతిహరివపుషః కృష్ణస్య బింబాధరో
మత్ప్రిణానపహర్తు మద్యత ఇవ ప్రత్యాశిమాలక్ష్మణే.

మ. ఫలమో విద్రుమఖండమో నను సదా • బాధించుపాపంబో యా
జలదశ్యాముని సుందరోపమై చెలీ • సందేహ మయ్యెన్నదిన్
దెలియం జాల నదేమొ సల్లెసల దా • దీపించు నాప్రణముల్
చలమొప్పన్ హరియింపను వ్విదిసుమీసాంతోక్తిజాలింపుమీ.

4. ఇ న్న య క్కే త్తై య క్.

శ్లో. హతం క్షీణం లాస్థ్యశం విగమతీ కిం కార్ముకే బూత మే
కామస్యేక్షుశరాసనే కిము జగజ్జిత్రే మనోజ్ఞే పరమ్,

పంచేషోరపి భావజన్య రితిరాత్మాతన్య కిం భూయుగం
స్థిత్యా మత్సవిధే హి న స్తి మదసూ న్న క్తం దివం చాజహత్.

మ. స్ఫురతస్తాంబుజలోచనాసురహమా • చాపద్వయంబో నిరు
త్తరసాందర్యవిరాజితాత్మభవకో • దండంబూ చూడంగ శం
బరవిచ్చేషినిగన్నతండ్రిబొమ్మ లో • మత్స్యగముల్ ద్రుంపగా
స్థిరమై నాకడ నిల్చునెప్పుడు చెలీ • చెప్పంగ నింకేలనే.

5. ఎ న్ను ని న్నే తి గ య మ్.

శ్లో. స్థిత్యా మన్నిక టేతిలోహితరచం విద్యుత్సువంతీ సితా
కిం స్యాత్ప్రణాహరం మనోష్ఠమమలం ముక్తాఫలం కింధ వేత్,
బాహూత్ ష్టమహీభృతి స్స్థిరలవో మాం బాధతే సంతతం
కింవా సాధనమద్య న స్ఫురతి మే మత్స్యగరక్షావిధా.

చ. స్థితవహించి కాంతులను • జమ్మతటిల్లతయో సువృత్తభా
స్వరములు మా క్రికంబులొకొంసాంసనేతునిదంతపంక్తియో
తరుణి యెటుంగజాల విదితధ్యమే మిధ్యయో చిత్ర మీవిధం
బరయగ నింక నాకగిడి • యమ్మనొ ప్రాణము లెట్లునిల్పునున్.

6. ఉ య వి డ మే తై య ర్కం.

శ్లో. స్త్రీణా మాసురరక్షసాంచ మనసః పీడాకరం తేజసాం
సంస్త్రాయం ఫణిరాజభోగశయనస్యాభోజగేహపతేః,
పద్మాత్రస్య సకుండలం శృతియుగం మాం బాధతే సర్వదా
కింకుర్యామిహమాతరో వడతమే నిభాత్స్వకింమాంధ వేత్.

శ్లో. గీ. మకరకుండలదీధితి • మండితంబు
నూతనారుణవల్లవ • ద్యోతిరుచిర
మంబుజాత్మని శ్రీవణద్వ • యంబు నన్ను
వెదకి బాధించుచున్నది • వెలదులార.

7. కా ణ్డీ న్ల శ న్నై య గ్ధా శ్.

శ్లో. శుక్లాప్తముద్గితః కిమంబుజరీపుః కింవా విషత్కూరుహ
స్యాదిత్యాత్మని సంశయస్య జనకః కంసద్విష శ్రీపతేః,

పద్మాక్షస్య లలాటమేత్య మదసూస్సంపీడయత్యుద్ధతం
తద్బాధాం మమ మాతరితమితి తే బ్రూయాం కథం వాపినీ.

తే. గీ. భుజచతుష్టయశాకావి • భూతి బొల్చు
కల్పభూరుహ మనదగు • కంజనేతు
శుక్లపక్షావృషాచంద్ర • శోభదనరు
ఫాలమొప్పడు బాధించు • బడలి నన్ను.

8. కో లి తై త్రా మ యై మ్.

శ్లో. కాలోన్మృతితపుండరీకయుగళం వల్లీం ప్రవాళం ధను
ర్లావణ్యాస్పదమాక్తికం కిసలయం ఖండం హిమాంశోస్తథా,
ఇత్యేతైః పరిమండ్యమానమురుతజ్జ్యోతిర్వితానం హరే
రాస్యీభూయ శృణాతి మానసమలం మాత్రబ్రువే కిం తవ.

మ. నయనాంభోజము నాసికాప్రతియున్ • నమ్రోష్టబింబంబుభూ
ద్వయచాపంబును మందహాసమనుము • క్తాదామముశ్రోత్రకా
వ్యాయసత్పల్లవమున్ ముఖాంబుజరిపున్ • హషంబుతోదానలం
క్రియగా గైకొని వెల్లు తేజమొ సము • ద్రిక్తాత్మకాంతుజ్వలం
బయిదీపించు రమేశు మోమొ ననున • త్యంతంబు బాధించెడున్.

9. కొ ల్లి న్న కో లి రు తై .

శ్లో. లోకాచ్ఛాదకమేదురాంధతమసప్రాగ్భరసారోచ్చయా
రభస్నిగ్ధసుసూక్ష్మతంతునివహభాంతిపద శ్రీహరేః,
రాజప్రీతులసీప్రసూనసురభి స్తత్యేశవాశ స్సదా
మత్పాణానపహంతి వేద భవతీ నైతదుష్టా కిం భవేత్.

తే. గీ. బహుళసంతమసాఖ్యకా • ర్వానవితతి
వడికి తీసిన తంతుసం • భారమేమొ
కావు శ్రీకృష్ణు కరులివి • కానియెడల
దోరమా తులసిగంధంబు • దోచునెట్లు.

10. ని త్తి ము త్త త్తు త్తే.

శ్లో. కిం త్వం తిష్ఠసి చత్వరే ప్రవిశ తే సద్వేతి కిం నిష్ఠరం
మాం సంతర్జయత ప్రభాపటలసంఘన్నావృతాఘాతతే,
మా శేనాందతనూభవస్య నితరాం నిఘ్నం మదీయం మనో
మయ్యాశాం ప్రజహాహి మాతరతనుక్తేః కృశాయాంభృశమ్.

ఉ. అందరిలోన సిగ్గు విడ ♦ నాడి చరించెదవంచు నన్ను మీ
రందఱు గూడి చుట్టుకొని ♦ యావలికిం జననీక తర్జానం
బెందుకు జేయుచుంటిరిక ♦ నేమి వచించెద నామనంబు గో
విందుని మాళియందు విని ♦ వేళిలమయ్యె మదాశ మానుడి.

11. క శ్క రి య పి ర మ న్.

శ్లో. అంభోజప్రభవోగ్రవానవముఖాప్రాప్యంహరిం సంస్తువ
భక్త్యా శ్రీకురుకాపురీవరవతి రాసీ శతద్వేషణః,
యజ్జగ్రంథ నమాసమత్రీదశకం హ్యేతత్పరన్నానవో
నిత్యైస్సూరిభిరన్వితః పరమభే వాసం భజేచ్ఛాశ్వతమ్.

మ. జలజాతప్రభవత్రిలోచనదీవ ♦ స్పృత్యాద్యద్యగ్గోచరున్
జలజాతాక్షుని సంస్తుతించి శతజ ♦ త్సంజ్ఞుండు మానీశ్వరుం
డిలపై గూర్చినవేయిపద్యములలో ♦ నీపంచకద్వంద్వ మ
చ్ఛలభక్తి స్థితియించువారు దివిను ♦ త్సాహంబుదీపింప సూ
రులతోగూడి భజంతు రెల్లపుడు నా ♦ రుక్మాభు లక్ష్మీపతిన్.

శ్రీమతే శతకోపాయ నమః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

సప్తమ శతకము - ఎనిమిదవ దశకము.

[మాయావాసుననే.]

అవతారిక :— క్రిందలిరువాయ్మొట్టి రూపసాక్షాత్కారమును బ్రతిపా
దించుచున్నది. ఈ యాధ్యాత్మిక రూపసాక్షాత్కారము కలిగినను ఈశ్వరుడు చేతికి

దొరకకపోవుటచే నిది రూపసాక్షాత్కారమని యెఱుగరు. ఇంకను సర్వేశ్వరుడు తాను చేయించదలంచిన కార్యము సమాప్తినొందువఱకు నన్నీవిభూతిలోనే యుంచదలంచి యున్నాడన్న యంశమునుగూడ నెఱుగరు. అయినను వానిని విడిచి ధరింపజాలనివారుగావున నీయంశమును దలంచి శాంతించి యుండుటకుగూడ శక్తి లేనివారు. విరోధులను పోగొట్టవలెనని పార్థిక్రించినను ఆతడు వీరిచేత జేయించదలంచిన ప్రబంధములు సమాప్తినొందువఱకు వీరియపేక్షితము చేయడు. ఈశ్వరుడు వీరియపేక్షితమును చేయకపోయినను వీరి నిచ్చటనేయుంచి జీవింపజేయు నుపాయముల నెఱింగినవాడు. మత్స్యములు మొదలగు పదార్థములను చావకుండ ద్రావ్యాంతరముతో గలిపి యుంచినట్లు వీరిని చావనియ్యక బ్రతుకనియ్యక మధ్యస్థితిలోనుంచి బాధించుచున్నప్రకారము నాలోచించి, స్వామీ! ఈసంసారమునందుండుట దాసునికి పరమాసహ్యమైయున్నదని మొట్టిబెట్టుచున్నను దాసుని యిందులోనే యుంచడపు ఆశ్చర్యమేమో సాదించవలెనని వీరడుగగా నొకటి యడిగినవారికి మఱియొక ప్రత్యుత్తర మిచ్చువారివలె “ అద్వైత్ ! ఇదొక్క ఆశ్చర్యము నేనా మీరు చూచినారు? ఇట్టి యాశ్చర్యము లసంఖ్యాతములు నాయొద్దనున్నవి. నాయొక్క విచిత్రజగదాకారమును చూడుడీ” యని తనయొక్క ఆశ్చర్యజగదాకారమును జూపింపగా జూచి యదియు వీరి కభిమతమగుటచే బ్రతిహేతువై యుండెను. వీరిొకదాని నడుగగా నాత డనేకాశ్చర్యములను గనబర్చెను. అక్రూరుడు యమునలో మునిగి స్నానము చేయుచుండగా యమునాజలములోపల కీబలరామకృష్ణులను జూచి యొడ్డుకువచ్చి చూడగా రథముపై మరల గనపడిరి. “ అంతర్జాతే యదాశ్చర్యం దృష్టం తత్ర మయాచ్యుత । తదత్రాపిచ పశ్యామి మూర్తిమత్సురతః స్థితమ్ । జగ త్తన్మహాశ్చర్యం కూపం యస్య మహాత్మనః । తేనాశ్చర్యవరేణాహం భవతా కృష్ణసంకతః॥ ” అని ఆశ్చర్యమునొందినట్లు ఈయాత్మాత్ముని సర్వేశ్వరుని విచిత్రజగదాకారము ననుసంధించి విస్మితులైరి. దీనిలో “ పాశంఖోనీక్తిక్ ” యనునది ఉయిర్పాట్లు.

1. మా యా వా మ న నే.

శ్లో. మాయిన్వామన మధ్వరే మయి దయాం కుర్వింధనీలద్యుతే
పుణ్యేవాయుజలాంబరానలతనో సర్వాసుభృత్సంతతేః,
త్వం మాతాఽసి పితాఽసి బాంధవజనస్త్యం చుత్రపౌత్రాహ్యసి
త్వం సర్వం నృహరే విధాస్తవ బత స్తుః కీదృశా బ్రూహి మే.

శా. మాయా వామన మధ్వరీ నను దయఃస్మన్నింపుమా మాధవా
వామయత్కృజలవహ్నులీవే సభము • న్వార్వాహముల్ నీవెకా
నాయాత్ముండును తెల్లి దండ్రీ సుతు లఃస్యంబంతయున్నీ వె యా
యాయినావరజంగమంబులకు నీ • వంతర్యామికావే హరీ.

2. అంగణ్యలర్.

శ్లో. పుష్పచ్చీతులసీసృజితమకుట శ్రీశానుకంపస్వ మాం
సూర్యాచంద్రమసోశ్శుభాశుభనిదానానాం గ్రహాణాం తథా,
పుష్పేధ్వాంతచయస్య కీర్త్యయశసో ర్మృత్యోఃపురాచేస్తథా
చాంతర్యామితయా స్థితోఽసి భగవన్ చేష్టా విచిత్రాస్తవ.

శా. చ్యోతత్సాగ్రదమరందబిందుతులసీ • సూనావబద్ధోరుసృ
గ్వృతాంచన్మకుటా శశాంకడినకృ • ద్వమాంధకారాంబుభృ
చ్చీతోష్ణాదిక మెల్లనీవ యశము • త్రిమృత్యువులోనీవ ని
ధూతేంద్రారిసమూహ నీచరిత లు • ధూతాశుభంబుల్లదా.

3. శి త్తి ర త్తే ర్వల వా.

శ్లో. జన్యే స్యందనవాహచోదనపటో చక్రీ యుగానాంపతే
నానాకారవిలక్షణాత్మవిత తే రాత్మస్వయోజేక్షణ,
సర్వాంభోజభవాండసంతతిజనిస్థిత్యంత హేతో భవ
చేష్టా జ్ఞానవతాం మనాంస్యపి పరం సంమోహాయంతి ప్రభో.

ఉ. భారతసంప్రహరమున • బాధునిసూతుడవై జయద్రథు
మూరితుజేయ జక్రమున • మూటొనరించినవాడ భాస్కరు
స్ఫారయుగోత్కరప్రథిత • సర్వజడాజడనేతృతాస్ఫుర
త్సారయశోనిధి సుగుణ • సంచయపేటి యిదేటి చిత్రముల్.

4. క శృ వి ధ్ తా మ రై క్క లో.

శ్లో. పుల్లాంభోజదళాయతేక్షణ హరే సంఖ్యాతిగానాం చితాం
నిత్యానామచితాం క్షణస్థితిజహం నిర్వాహకోఽసి ప్రభో,
క్షీరాంభోనిధివిస్తృతాహిశయనే స్థిత్యా జగద్రక్షణోపాయాం
చ్చింతితవా స్పహూనపి మనస్యాశ్చర్యధుర్యా హి తే.

శా. సద్యఃప్రస్ఫుటపుండరీకనయనా • సాంద్రాంబువాహచ్ఛవీ
విద్యుత్పుంజవిభావిశోభినననా • వేదాంతవాగ్భోధ్య స
ద్విద్యోక్తమలరూప సర్వచిదచి • ద్విస్తారనిర్మాత సం
రాధ్యా వాధిః ఫణీంద్రతల్పమున • విశ్రాంతిండవై లోకర
క్షోద్యోగంబున నుండువాడ కరుణాయుక్తుండవై బ్రవునూ.

5. పా శం గ లో నీ క్కె.

శ్లో. సారభ్యాకృష్టభృంగీముఖరితసుమనోదామసంవీతమాభిన్
స్వామిన్నాశ్చర్యచేష్టాగుణవిభవనియంతాఽసిజన్మాంతయోస్త్యమ్,
లజ్జనాదీన్వివాశ్యశ్వదమలచరణాంభోజయుగ్మేనివేశ్య
ప్రాప్తస్సంసారసింధౌ మురహర భవతః కోవిజనాతిమాయాః.

శా. సారభ్యప్రచురప్రసూనతులసీ • స్రగ్వృందరమ్యాత్మకో
టీరా మద్భవపాశఖండనము తు • ప్రింజేసి రక్షింపు కుం
భీరగ్రస్తమశంగజాద్విహరణా • భీతిప్రదాసారసం
సారాంభోనిధి నన్ను దోయు టిది నీచాతుర్యమే చెప్పమా.

6. మ య క్కా వా మ న నే.

శ్లో. మాయావామన వేషవంచితిబలే త్వాం జ్ఞాతుమేకం వదో
పాయం మే స్మృతివిస్మృతీ త్వమసి సంతాపశ్చ తైత్వం తిథా,
ఆశ్చర్యావహుస్త్రిసంబెతిరసి త్వం పుణ్యనాపే ఫలం
చాసి ప్రోథతదానవాదికులిశ త్వదీతి రత్యద్భుతా.

తే. గీ. సుఖము దుఃఖంబు దుష్కృత • సుకృతములును
స్మృతియు విస్మృతి యుష్టంబు • శీతతయును
పరిభవము జయము మొదలుగు • ద్వంద్వములకు
నీవు నిర్వాహకుండవై • నెగడునట్టి
శీల మెఱిగించి నను బోవు • శీరమేశ.

7. తు య ర ం గ ల్ శె య్యు మ్.

శ్లో. మాణిక్యజ్వలమాళిభాసిత భవద్భక్తాఘదుఃఖప్రద
శ్రీకృష్ణాఘలచేతనేషు బహుదుఃఖోత్పదకా స్సర్వదా,
కామకోధమతిభిమానపి భయాహంకారగర్వాదికా
న్నిత్యం సంజనయన్యసంతవిభవో లీలాస్తవైతా బత.

మ. ఉదయార్కప్రతిమల్లరత్ననికరాం ♦ శూచ్ఛప్రభాసంచయా
స్పదమాళీ భవదీయచేతనతతీన్ ♦ శబ్దాదులం దోసి యా
పదల నైట్టట లీలలంచు మదిలో ♦ భావించువే నిదయా
స్పద నీ కిద్దియె లీల వాధితనయా ♦ పాణేశ నాగావనా.

8. ఎ న్న శు ం డా య ం గ ల్.

శ్లో. అస్మత్పాలక సందనందన యశోదాపుణ్యవారానిధే
త్వల్లీలాః పరమాద్భుతా మధురిపుస్తీవృద్ధక్తయా వర్తతే,
ఇత్యర్థా భవదీయతత్త్వమమరా అవ్యక్తమా వేదితుం
సృష్టేద్దం బహిరంతరస్య లలసి త్వచ్ఛిలమత్యద్భుతమ్.

తే. గీ. నన్ను రక్షించు శ్రీకృష్ణ ♦ నళిననేత్ర
యిట్టిదని నీదు తత్త్వంబు ♦ నేర్పరింప
నెవ్వరికి శత్యమగు నయ్య ♦ యీజగంబు
లన్ని సృజించి వానికి ♦ సంతరాత్మ
నయ్య వెలి దోచెద విడేటి ♦ యద్భుతంబు.

9. ఎ న్న వి య త్కై గ ల్.

శ్లో. శ్రీకృష్ణ పృస్థికులనాథ దశేంద్రియాఘ
సంవేద్యమానవిషయా విహితాస్త్యయైవ,
త్వత్తోఽపి సూక్ష్మతరవస్తు న చేహ లోకే
వక్తి శ్రుతిస్త్యమణితోఽపి భవస్యణీయాన్.

తే. గీ. వాక్కు కరపాదము లుపస్థ ♦ పాయువనెడు
పంచకర్మేంద్రియంబులు ♦ పంచధీంద్రి

యంబులును శబ్దరూపాది • కంబు నీదు
మాయచేఁ గల్పితములయ్యె • మారజవక.

10. ఇ లై ను ణు క్కం గ లే.

శ్లో. పంకేజాతదళానువిద్యతులసీమాల్యాంచితోరస్థుల
స్థూలాయాః ప్రకృతే రణిచపురుషస్యాప్యంతిరాత్నా భవాన్,
ఇత్యాఖ్యాతి సరస్వతీ చిరతమా త్వాం ప్రాజ్ఞమానీ యథా
శక్తి స్తాతి యది త్వదీయమహిమోదన్వత్కణస్యాస్య స్మృతః.

ఉ. స్థూలము సూక్ష్మమై భువిని • దోచు చరాచరవస్తుకోటి కే
క్కాలము సంతరాత్మవయి • క్రాలుదు వన్యులు గొప్పవారలున్
జాలరు నీమహామహిమ • సన్నతినేయగ నంచు వేదవా
ఙ్గాలము చెప్ప వంకరుహ • సంగతసత్తులసీసగించితా.

11. ఆ మ్ వ ణ్ణ మి న్న దె న్ను.

శ్లో. తత్త్వం యస్య యథాస్థితం కథయితుం జ్ఞాతుం న కోపి త్తమ
స్తస్యానుగ్రహత స్తదీయమహిమాంభారాశిపారంగతః,
యచ్ఛక్తి శతజత్సహస్రమమలం తస్మిన్ దశై తాన్వతన్
మర్త్యో భక్తివశో బుధాఘమహితో ధన్యో భవేద్భూతలే.

మ. తెలియన్ శక్యముగాని దివ్యమహిమున్ • దేవుఁ యథార్థంబుగా
దెలియంజాలిన శ్రీశతారిముని సం • దీప్రాధకరుచ్యంబులొ
పలుకు ల్గూర్చి రచించినట్టి ద్రవిడ • ప్రాథోక్తిపద్యాభిలో
నిలపై నీపదిపద్యము జ్ఞదువువా • రెంచన్ గృతార్థాత్ములే.

శ్రీమతే శతకోపాయ నమః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

స ప్ర మ శ త క ము - తొమ్మిదవ దశకము.

[ఎనైక్కుమెనై.]

అవతారిక :— ఈయాత్మాదు క్రింద ననేకపర్యాయములు సర్వేశ్వరుని
లభించువారికి ప్రతిబంధకములున్నను తానే వానిని నిరసించి తన్ను వారికొసంగు

వాడై యుండగా వానివలననే పురుషార్థమనియున్న నన్నీ సంసారమం దుంచుట యేమి యని సర్వేశ్వరు నడిగిరి. అతడును యందుకు దగిన పరిహారమును చేయక యేదో యొకగుణావిష్కారమును చేసి కీరి కన్యపరతమ గలిగించి స్వావేక్షితమును మగచునట్లు చేయును. క్రిందతిరువాయ్ మొఱ్ఱిలో 'స్వామీ నన్నీ సంసారమం దుంచ నీము. నాకిది మిక్కిలి దుష్సహము గానున్నది. నిన్ను విడిచి నాకు వేరు రక్షకులు లేరు. నీవే నాకుపాయభూతుడవని మొఱ్ఱి బెట్టుచున్నను నన్నుచుటనే యుంచి చావ కుండ బ్రతికింపజేయు నీయాశ్చర్య మిదేమి ?' యని వీరడుగ గా : అత్తూర్ ! ఈయొక అశ్చర్యమునేనా నాయుద్ధ మీరు చూచితిర? చూడండి యెన్ని యాశ్చర్యములున్నవో నాయుద్ధనని లెనవిచిత్రుడగ దాకాగమును జూపించి ప్రకృతిమును మగపించెను. కీరును గానినిజూచి కొంతనేపు దాని ననుసంధించి తిరిగి 'స్వామీ ! దుష్సహమైన యీసంసారమం దింక నన్నుంచుటకు 'హేళువేమి'యని నిబంధించి యుడుగ గా : మీకింక రుచివాసనాదులు నశింపలేదు. అందుచే నింక నిచట నుండ వలసివచ్చినది' యని యీశ్వరుడు చెప్పెను. 'నే నితిరులకింకె సతిశయముతో నుండుటకు నాకు భక్తిరూపాపన్నజ్ఞానము నొసంగియును మరిల నన్నీ సంసారమం దెందు కుంచిత' వనిగట్టిగా నిబంధించి యడుగ గా : 'నీకోటకు నన్ను పరగ్రహించవలెను. నాకోటకని అక్కరలేదు. అని మునుపు మీకంటిరే ? అందుచేత నేను మిమ్ములను నాయుద్ధమువచ్చినట్లు వినియోగపర్చుకొందును. మాకతిశయమును కలుగ జేయుట మీకు స్వరూపముకాదా ? అందువలన పూర్వము శరతల్పమందుండి బాణ వ్రణవేదనచే మిక్కిలి బాధనొంది చున్న భీష్ములవాని బెట్టి లోకమునకు సకల ధర్మముల నుపదేశింపజేసిట్లు లోకోపకారాధాము మీచే గొన్ని ప్రబంధములను రచింపఁ జేయ దలంపియున్నాము గావున నతిశయము మిమ్ముల నిచటనుంచుకీరదు. అని యీశ్వరుడు ఖండితిముగా బ్రతిఱుత్తమిచ్చెను. దానిని విని యీయాత్మార్థు అయ్యా సర్వేశ్వరుడవై అవాత్సవమస్తకముఁడయి సర్వప్రకారపరిపూర్ణుడై వైన నీకోక కొరతయందుట, ఆకొరత నన్ను బెట్టుకొని భీర్షకునుట అగునీ కేవల మసందర్భముగా గావచ్చుచున్నది. నిజముగా నీకు నొన్ని ప్రబంధములను రచింపజేయవలయునని బుద్ధి యుదయించియుండల నందుకు దగిన జ్ఞానశక్త్యా దులుగల క్రివేదవ్యాసులవారు, క్రిపరాశరులవారు, క్రివాల్మీకిభగవానులు, " శేందమిత్త పాడునార్ " అని ప్రసిద్ధులైన ముదలాశ్వాత్తు మొదలగువారుండగా వారిచే నీపని జేయింపక యనాదికాలమునుండి సంసారిములొ గొట్టుకొనుచు శబ్దాదిపిషయములయందు బ్రావణ్యముగలవాడనై " అసన్నేవ స భవతి " అన్నట్లు

అసత్కల్పదనైన నన్ను దెట్టి ప్రబంధరచన జేయించుట యనెడు వార్త యేమి వార్త? ఇది యేమిసౌలభ్యము? అని యీశ్వరుడు తమవిషయమై చేసిన మహా పకారము ననుసంధించి దానికి దగిన బ్రతుకపకార మేమి యని తల్లడపడుచున్నారు. దీనిలో “ ఇష్టవిపాడుం పరమకవిగళాత్ ” అనునది ఉయిర్పాటు.

1. ఎ న్నై క్కు మె న్నై.

శ్లో. మాం జ్ఞానశూన్య మనుగృహ్య విధాయ విజ్ఞం
త్వద్రూపకీర్తిగుణవణానచారుతాధ్యమ్,
ఏకం ప్రబంధమిహ కారితవాన్మయా త్వ
మేతస్య కాం ప్రతికృతిం కరవాణి దేవ.

ఉ. జ్ఞానములేనివాడనయి ♦ నాశక రాక్షయసంస్మృతివ్యధా
దూనుడనైన నన్ను దన ♦ తోరపుసత్కృప గావనెంచి ను
జ్ఞానిగజేసి సూరిగణ ♦ నవ్యగుణాస్పదుడైన తన్ను న
న్యూనరసాజ్ఞులంబగుచు ♦ నొప్పు ప్రబంధముజేసి పాడగా
నాన యొసంగినట్టి వన♦జాక్షుని యిటులు మెట్లు దీర్చెదన్.

2. ఎన్ శోల్లి నిర్పన్.

శ్లో. అంర్యామితయా స్థితః కమలభూశీకంఠయో స్సృష్టిసం
హారౌ సంవిదధ త్వయం తదుభయం తత్కర్తృకం చేతి సః,
లోకే సంప్రదయేద్యథా ప్రథమతో మాం శిక్షయిత్వా తథా
తస్యేయం కవిజేతి సంప్రథితవాన్ప్రశోపకారక్రమమ్.

చ. తనకృపచే మదాత్మ గడు ♦ ధన్యముగా నొనరించి పంకజా
సనునికి గృత్తివాసుని క ♦ జనము జానయి యంతరాత్మగా
నొనరించి సర్గసంహృతుల ♦ నొప్పుగ నవ్వి తదీయకర్మలం
చును బ్రకటించుమాడ్కి నిజ♦సూక్తినిబద్ధమహాప్రబంధమున్
ఘనముగ మత్కృతంబెయని ♦ కల్పనజేసిన కైటభారి కా
వనజదళాయతాక్షునకు ♦ బ్రతుకపకారము జేయ శక్యమే.

3. ఆ ము ద ల్వ ని వ నె న్ను.

శ్లో. లోకానామయమేవ కారణమితి జ్ఞానం మమోత్పాద్య మ
జ్జిహ్వగ్రస్థిమేత్య మంజులవచోమాధుర్యధుర్యం మహత్,

భక్తశ్రోత్రపుటాంజలిప్రకరసంచూష్యం ప్రబంధం మయా
శీఘ్రం కారితవాన్విభో కథ మహం త్వాం విస్మరేయం వద.

తే. గీ. ధరణి భక్తులు పాడి సం ♦ తనమునొంద
నాదు జిహ్వగ్రపీఠిక ♦ మీద నిల్చి
చావనంబగు ద్రవిడప్ర ♦ బంధమొసగి
నేనె కారణమౌదు నీ ♦ నిఖిలమునకు
ననుచు దెల్పిన యుపకర్త ♦ నౌనె మరువ.

4. అ ప్ప నై యె న్ను మ ర ప్ప న్.

శ్లో. వ్యాజీకృత్య జడం వివేకవిధురం మాం శుద్ధశబ్దార్థసం
శంభత్కావ్యవరం విరచ్య భగవా న్స్వస్తిస్వయం కేశవః,
కర్తృత్వం వినివేశ్య మయ్యవికలం చోత్తరయామాస మాం
జ్ఞాత్వా తస్య సుశీలతాం కథమహం తం విస్మరేయం హృది.

తే. గీ. నన్ను నీచుని యుపకర ♦ ణంబుజేసి
తనవిషయమైన కవితను ♦ దాన చెప్పి
నన్ను సుతీర్ణుజేసిన ♦ సళిననాభు
కరుణ నెఱిగిన నేనెల్లు ♦ మరువనేర్తు.

5. శీ ర్క ం డు గొ ం డు.

శ్లో. తత్కల్యాణగుణావబోధవిధురం తస్మి న్మనోహరిణీం
కర్తు సత్కవితాం చ శక్తివికలం సంయోజ్య మాం ప్రజ్ఞయా,
స్వస్తిశ్రీముఖసూక్తికావ్యమమలం తత్కారయిత్వా మయా
లోకేఽప్రపదదీదృగస్య మహిమా స్యాత్కస్య వాచాంపదమ్.

తే. గీ. తద్గుణంబుల నెఱిగియు ♦ దగినభంగి
కృతి వినిర్మించునేర్పు నా ♦ కతికరుణను
గలుగఁజేసి ప్రబంధంబు ♦ కర్త వీవె
యని జగంబున జాటిన ♦ యనఘముహిమ
మెట్టివారికినైన ను ♦ తింప దరమె.

6. ఇన్కవిపాడుమ్.

శ్లో. నిద్యుండ్యప్రిభాప్రిసూతకవితాలోకాతిగా స్సత్కవీ
వ్యాసాదీనపహాయ సంప్రి మహాహాఘోల్లసన్మానసః,
మత్సాన్నిధ్యముపేత్య సాధనతయా స్వీకృత్య మాం స్వప్రధా
విస్తారప్రిపాదకం రచయతి గృంథం రమేశోఽద్య మామ్.

తే. గీ. కవివృషభులంచు సత్కీర్తి ♦ కాంచినట్టి
వ్యాసవాల్మీకిఋషులను ♦ వదలి నన్ను
నీచబంధంబు రచియింప ♦ నెలమి జేసి
తన్ను జరితాఘానిగ మది ♦ దలచువాని
శీల మెవ్వరికైనను ♦ జెప్పఁదరమె.

7. వైగుండనాదన్.

శ్లో. మత్పాపాని వినాశ్య మహ్యమమలం జ్ఞానం వితీర్య ప్రభు
వైకుంఠ స్సతతం మదీడితనిజై శ్వర్యప్రిభావాదికః,
ఆత్మానం మనుతే విభూతియుగ శేషానత్వసంశోభితం
తృప్తిర్మే న భవేత్తమేవ హృదయే భక్త్యా సదా ధ్యాయతః.

తే. గీ. కరుణ వైకుంఠపతి నాదు ♦ దురితములను
బాపి తనతో సమానుని ♦ బరగజేసి
మధురకవితను దనపైని ♦ మాన్యముగను
జెప్పజేసిన పరిశుద్ధ ♦ శీలుఁ గృష్ణు
నెంత నుతియించినను ♦ దృప్తి యెట్లుదీరు.

8. ఆర్వనోవాత్రి.

శ్లో. స్వంస్తోతుం మందబుద్ధే ర్మమ కవనవిధౌ నైపుణం సంప్రదాయ
స్వాదిప్తం సత్ప్రబంధం స్వనవనకలితం కారయిత్యామయా సః,
సాశీల్యం సర్వలోకస్తుతివిషయమిదం ఖ్యాపయామాస చక్రీ
సర్వైభావైస్తువంస్తచ్చుభగుణవితతినాహమాప్నోమిత్కృత్తిమ్.

తే. గీ. జ్ఞానహీనుడనౌ నాకు ♦ జ్ఞాన మొసగి
ద్రవిడభాషామయస్తోత్ర ♦ రచనకర్మఁ

గరుణ నాచేత జేయించి ♦ వరలు కృష్ణు
శీలము నుతింప నెవ్వరు ♦ జాల రిలను.

9. తి ర త్తు క్కే తు ప్ప ర.

శ్లో. మాం జ్ఞానగంధరహితం స్వసమం విధాయ
కావ్యం మయామలమజగపదబ్జనాభః,
తస్యోపకారపరివృత్తితయా తదీయా
న్కాలత్రయే శుభగుణాన్నవతో న తృప్తిః.

తే. గీ. తెలివి యిసుమంత లేకుండ ♦ దిరుగునాకు
దెలివి గలిగించి తనమీద ♦ దివ్యగాధ
లోకసహస్రంబు జేయించె ♦ నొప్పమీర
నిట్టియుపకారమున కేమి ♦ నెప్పుడతని
యశము బాగడిన బ్రతికృతి ♦ యానె చెపుమ.

10. ఉ ద వి క్కై మ్మ రు.

శ్లో. లక్ష్మీశోపకృతేరహం ప్రతికృతిం కర్తుం మమాత్మా యది
ప్రత్యక్షేత తదీయమేవహి భవేత్స్వం సోఽపి కిం దీయతే,
స్వస్మి న్నాపయతో మృదిప్తసువచస్సంభృతకావ్యం మయా
దేవస్యాస్య సమర్పణోచితమిహాముత్యాపి నో లభ్యతే.

తే. గీ. హరియైనర్చిన యుపకార ♦ మరసి నేను
నందధుజ్ఞానములకెల్లు ♦ మందిరంబు
మామకీనాత్మ నర్పించి ♦ మారుపకృతి
జేసితినిగాని యదియును ♦ శ్రీశుసాత్తు
యింక నేమున్న దతనికి ♦ నియ్య నాకు.

11. ఇ ం గు మ ం గు మ్.

శ్లో. సోముత్రేహచ కృష్ణవ శరణం నాన్యోస్త్యతో మేఽవితే
త్యాత్మన్యధ్యవసాయవా శతరిపుర్మానీ కురూకాధిపః,

యజ్ఞగ్రింథ సహస్రిమత్ర దశకం హ్యేతద్యథావా తథా
చాభ్యస్యన్నుజో భజేత పరమానందం పరబ్రహ్మణః.

తే. గీ. ఉభయలోకంబులందును ♦ నభయమొసగ
హరియె రక్షకుడని నిశ్చ ♦ యాత్ముడైన
శతరిపుండు రచించిన ♦ సరసపద్య
నంచయంబున నీపది ♦ జరుపువార
బీశ్వరానందసంప్రాప్తి ♦ నెసగువారు.

శ్రీమతే శతకోపాయ నమః.

శ్రీమలేరామానుజాయనమః.

స ప్ర మ శ త క ము - పదియవ దశకము.

[ఇష్టంపయక్తం.]

అవతారిక :—క్రింద తిరువాయ్ మొత్తీలో సర్వేశ్వరుడు తమ్మునుబెట్టి తిరు
వాయ్ మొత్తీని పాడించిన మహాపాకమునకు బ్రతుకపకారమును వెదకి కాన
లేక తల్లడమును పొందిరి. కీరు తెనుభ్రాతిచేత నాతని కొక ప్రత్యుపకారము చేయ
వలయునని యాలోచించిరిగాని యథార్థముగా జెప్పబోలే నాతనికిచ్చుటకు వీరి
కొక్కవస్తువు లేదు. ఆతడును వీరివలన నొకవస్తువును స్వీకరించి తనకొరత దీర్చు
కొను సాపేక్షుడైయుండి లేడు. తమఉపకారస్మృతి తమ్ము నున్నచోటనుంచక
గందరగోళము చేయుటచే నిట్లు చేయుచున్నాడు. అయినను తాళియుండలేదు.
ఇకను మనము ఆతరికేదైన సమర్పించవలెను. ఆతడు మనవద్దనుండి యేదైన లభించ
వలెను. అనునది యొకటి యున్నది. కావున నాతనికి యోగ్యమైన కైంకర్యము
చేయుటయే తనకొక ప్రత్యుపకారముగా దలంచు స్వభావముగలవాడు. కాబట్టి
తమకు స్వరూపానురూపమైన ఆత్మాంతదాస్యమందు ప్రవేశించుట కాలోచించిరి.
కుమారాకృత్యమునకు “ స్వేన రూపేనాభినిష్పద్యతే” అని స్వరూపప్రాప్తివఱకును
జెప్పి అటపైని కైంకర్యమునని దంపగా బుట్టిన చెనుటవలె దానంతట నదియే
కలుగునని బ్రహ్మప్రాప్తివరకు చెప్పి విడిచెను. తక్కిన ఆత్మార్థదఱు “ వత్తు
విలాపడి మైశెయ్యు వేంకునామ్. 3-3-1. (మనము విడుపులేని దాస్యమును చేయ

వలయును.) అని చెప్పుదురు. వారు పొప్తిఫలమైన కైంకర్యమందుండు రుచిచేత 'సంసారము త్యాజ్యము ఈశ్వరు డుద్దేశ్యుడు' అను జ్ఞానముకలిగి భగవత్సమాశ్రయణము జేసినవారు. "భేషజం భగవత్సాప్తి" అన్నట్లు భగవత్సాప్తికొరకెదురుచూచు వారు. వారికంటె "మయ్యరమదినలమరులినన్" భగవత్ప్రసాదలబ్ధమైన జ్ఞానముగల యీనమ్మాత్వార్థము తారతమ్యమిది. కైంకర్యము చేయుటలో శరీరవిగమానంతరము పరమపదమును పొంది కైంకర్యమును జేసెదమని శాంతించి యుండువారు కారు. వీరి యుపకారస్మృతి వీరిని హెచ్చుగా బాధించుచున్నది. అందుచేత శ్రీవాల్మీకిరచించిన శ్రీరామాయణమును వినుటకు తిరువయోధ్యయందు పెరుమాళ్లు లక్షమ్రణస్వామితో పేలోలగంబుతో విచ్చేసియున్నట్లు సర్వేశ్వరుడును మనము పాడిన తిరువాయ్ మొలిని వినుటకు 'తిరువారన్వితై'యిలో పర్యంకవిద్యలో జెప్పబడినట్లు తిరువనదాత్వార్థమైన వాయ్చిమాల్లతోను నిత్యనూరులతోను విచ్చేసియుండును. అచటికిబోయి యీతిరువాయ్ మొల్లిని వినిపింపవలెనని మనోరధించి. ఆమనోరథానుసారముగా సర్వేశ్వరుడు ప్రాప్త్యదైనచో నచ్చిరాదిగతి దేశవిశేషము మొదలగునవి యన్నియుఁ బ్రాప్త్యాంతర్గతములే. అనగా మున్న పొప్తిప్రమే తరువాత సుహాసనకు ఫలములుగా గలుగునవి కొన్నియున్నవి. అవి యన్నియును ప్రాప్త్యాంతర్గతములే. అట్లే 'తిరువారన్వితై'లో వేంచేసియున్న సర్వేశ్వరుని తిరువడిగళులందు కైంకర్యమును చేయుదము. అదియు నవసరములేదు. ఆదేశపొప్తియే చాలును. అదియు నక్కరలేదు. ఇచ్చటనేయుండి యచ్చటికి బోవ మనోరధించుటయే చాలును. మన మాదేశము పొప్తిప్రమనియెంచి అచ్చటికి బోవునట్లు మన మున్నచోటి కరడును వచ్చును. అంతవఱకు మనము వాని ననువర్తించి అచ్చటికి బోయి పుజేకొంతము. ఆదేశమే మనకుఁ బ్రాప్త్యము. అచ్చటికి బోయి ప్రవేశింపగా మన విరోధులన్నియును బోవును. ఇక నేను వేరొకదానియందిచ్చగలవాడనైనను నామనస్సు "భావోవాన్యత్రగచ్ఛతి" అన్నట్లు మఱియొక దేశమునకు దాస్యముచేయదు. కాబట్టి తిరువారన్వితైయిలో బ్రజేశించి యాతనికి కైంకర్యముల నొనర్చుటకు మనోరధించి సంతసిల్లుచున్నారు. శ్రీరామాయణమునకు నీతిరువాయ్ మొల్లికి గల తారతమ్యమిది. దీనిని గ్రంథకర్తయే వినిపించెను. గ్రంథప్రతిపాద్యుడే వినెను. "నీతాయాశ్చరితం మహత్" అని ప్రతిపాదింపబడినను గ్రంథప్రతిపాద్యురాలైన అమృతారిని విడిచి స్వామి యొక రే వన్న వారు. పాడినవారు శ్రీవాల్మీకిభగవానుడు. వినిపించినవారు కుశలపులు. ఈ తిరువాయ్ మొలిలో మొదటిపాకురమే ఉయిర్పాట్లు.

1. ఇ స్త ం ప య క్క.

శ్లో. సోల్లాసం సప్తలోకీం కనులనిలయయా పాలయంతం పరేశం
భక్తానా మిష్టితాథాప్రద మమరపతిబ్రహ్మరుద్రాదివంద్యమ్,
పుష్పద్వానైః పరీతే ద్విజవరవితతే శ్రీసరిదృద్ధిపుర్యా
మాసీనం దేవదేవం విసమితశిరసా తం కదాఽహం నమామి.

శా. ఆనందానుభవైకనిష్ఠనిరతం • బంభజనీగేహతో
నానాభూతతతిప్రీక్షిర్ణజగతి • నాథత్వసంపన్నుడై
నూనాధుండు వసించు పుష్పవనభూ • మాంచన్నదీవృద్ధియౌ
స్థానీయంబు నమస్కరించుచినముల్ • సంపాప్త మెన్నఁడాకో.

2. ఆ గు ం గౌ ల్.

శ్లో. పాదద్వయావిమితలోకతతే నివాసం
ప్రోత్తుంగసాధనదివృద్ధిపురం కదాఽహమ్,
పానీయమచ్ఛసురభి ప్రవిక్రీర్ష భక్త్యా
కృత్వా ప్రదక్షిణశతాని కృతీ భవేయమ్.

చ. పదమితసర్వలోకుడగు • పద్మదళాక్షుడు వామనుండు దా
సదలకయుండు సంబుధర • నర్తకతతద్వజమండితోచ్చస
త్పదససుహర్ష్యసంఘవర • సాలపరిష్కృతనిమ్నగాపురి
సదమలగంధవారి గొనిఁచల్లుచు ముక్కుట యెన్న డానాకో.

3. కూ డు ం గౌ ల్ వై గ లు మ్.

శ్లో. గోవిందం మధుదాననద్విపశిరోనిభేదపంచాననం
దృష్ట్వా పన్నగశత్రువాహనగతిం తస్య ప్రియం ధామచ,
తత్కల్యాణగుణాభివర్ణనపరా నేదా స్మరద్భి ద్విజై
రాపూణాం నదివృద్ధినామకపురం వీక్షే కదా భక్తితః.

శా. గోవిందు స్మధుదానవాంతకు హరి • స్తోపీప్రియు స్పంకజా
దేవీవల్లభు దాక్షుకపైని గని భక్తి స్మృక్క వాడుండు భూ
దేవాఘశ్రుతిపాతశబ్దితమునై • దివ్యదుర్మోహద్యానవా
టీవారావృతమా సరిత్పురము జూఁడ్కిన్ జూడ నెన్నఁడాకో.

4. వా యే క్కుం గొల్ నిచ్చులుమ్.

శ్లో. కేదారాఘవిరోహదిక్షువనసంఘస్నం సరిద్వృద్ధిరి
త్యాఖ్యాతం పుర మాశ్రితం త్రిభువనాధ్యక్షం శుభై కాస్పదమ్,
జాతం శ్రీసుధురాపురే కుధరభిన్నలద్యుతిం మాధవం
స్థితేష్వైవాలభేయ కిం హృది సదా ధ్యాతుం విహాయేతరత్.

శా. కాంతారేక్షుననోత్కరోపవనికా • కైదార్యకల్లోలిసి
కాంతంబై గనుపట్టు శ్రీనదిపురి • నల్ల్యాణకీర్తి నసమా
కాంతుక లోకపతి స్సురేశ్వరమణి • గాత్రాక్ష త్రయీశీర్ష వా
క్తాంతిప్రాపక వైభవు న్నతముక • ధ్యానింప నా కల్గునే.

5. మలరడి పోదుగల్.

శ్లో. ధ్యాతుంపావంఘ్రియుగంమదీయహృదయేయోనుగ్రహేణస్యధా
ద్యః ప్రాంశూజ్వలహర్ష్యమండితధునీవృద్ధ్యాఖ్యపుర్యాశ్రితః,
తస్య శ్రీదయితస్య లోకవితతాం కీర్తిం సదా గాయతాం
సః పాపం విలయం వ్రజేల్లనణవత్ శ్చిష్టం పయోధాక్షణత్.

మ. నిజపాదాంబుజయుగ్మమెప్పు డెదలో • నిశ్చింతగానిల్చి నే
భజియింపం దయజూచి యివ్వడు లన • త్యాకార వేశ్మధ్వజ
వ్రజసంశోభితమా సరిత్పురమునన్ • వాస్తవ్యుడై యుండు పం
కజవత్రాక్షు యశంబు బాడ నఘముల్లంచు నివనాశస్థితిన్.

6. ఒన్నునిల్లాకెడుమ్.

శ్లో. యః పూర్వం శిశుపాలపక్షపతితం దుక్కిం తదీయాస్మృతాన్
జిత్వోపాయత భీనురాజతనయాం పంకేజవత్రేక్షణామ్,
యోఽధ్యాస్తేసతతంమదీయహృదయంసంస్తాయమానోమయా
ధిష్ఠ్యం తస్య సరిద్విపృద్ధినగరం పాపాపనుత్తైస్త్తుత.

మ. శిశుపాలాదుల గెల్చి యుద్ధమున నా • శ్రీరూపిణి నుక్కిణిన్
శశిబింబాననఁ బెండ్లియాడి కృప మ • తాస్వంతస్థితుఁడౌ ఫణి
శ శివేంద్రాదినుతుండు సంతతనివా • నప్రీతి జెన్నొండ స
ద్యశము ల్లలు సరిన్మహానగరమున్ • దశింపగాఁ బోవుడీ.

7. నీ ణ గ ర మ దు వే.

- శ్లో. గత్వా బాణపురిం పురత్రయరిపుం క్షిప్రం నిరస్యాహవే
దోఃఖజాఃపరిగజఃద్రవపతే శ్చేత్తుర్భుజానాం తతేః,
పుష్పరామపరీతశీలసరిద్వద్ధ్యాఖ్యపూర్వాసినో
విష్ణోః పాదసరోజమేవ శరణం స్యాన్నః కిమన్యత్పవేత్.
- మ. సుమవాటివృతమా సరిన్నగరమై * శోచిల్లు వైకుంఠమం
దమరాధీశమణిపృభాంచితతనుం * డంభోజనేత్రుండు బా
ణమహాదైత్యభుజాటవీప్రిలవనో * న్మానపృతాపుండు శ్రీ
రమణుండే మన కెల్లకాలము పరి * త్రాణంబు గావింపగా
క్షము డన్యంఢిలలేడు రక్షకుడు విశ్వంబందు నూహింపగన్.

8. అన్ని మత్తున్నిలను.

- శ్లో. త్వత్పాదాంబురుహం విహాయ శరణం నాస్త్యన్యదిత్యా ర్తితః
క్రిందంతం విపదో గజం కరుణయా త్రాతుం జవాద్యో గతః,
తస్యాతిప్రియధామ పుష్పవనికారమ్లం సరిద్వద్ధిరి
త్యాఖ్యాతం నగరం పరీత్య ననుత ద్రా జ్నశయేత్కిల్బిషమ్.
- శ్లో. నీపాదాబ్జముదప్ప రక్షక మిల * న్నేగాన సన్యంబు నో
గోపీవల్లభ కావవే యని సుహా * కుంభీరవక్త్రాంతర
వ్యాపాద్యుండగుదంతియూధపునికుఃక్యాలింఛియయాపదన్
బాప న్యోయినవాని వేశ్మ సుమనో * వాటాపగాపూర్వరం
బేపార న్వలగొంచు మొక్కులిడగా * నేదుఃఖము ల్లలునే.

9. తీ వి నై యు ల్ల త్తిన్.

- శ్లో. పాపానాం నికరం వినాశ్య పరమం ప్రాప్తం పదం వాంఛతో
మే స్వాంతం కరణైస్త్రిభిర్బుధవరైః సుసేవ్యమానం ముహుః,
సాంద్రామానునివారితోష్ణకిరణప్రాచండ్యమచ్ఛం సరి
ద్వద్ధ్యాఖ్యం నగరం పరీత్య నతిభి స్స్థితం సతా సస్పృహమ్.
- తే. గీ. నిత్యసూరుల నుతులచే * నివ్వటిల్లు
నిమ్మ గావృద్ధిపురమును * నీరజాక్షు

పరమపదమును నాకు సం ♦ ప్రిప్తమైన
పరమఖంబును వీడి నా ♦ స్వాంత మెప్పు
డాశతో నిమ్నగాపురి ♦ నభిలషించు.

10. శి ం దై మ త్తొన్నిన్.

శ్లో. భూదేవైః కరణత్రయేణ సతతం సంసేవ్యమానం మనో
హ్లాదోత్పాదకగామణీయకజాపి ప్రిప్త్యే విరక్తాత్మనామ్,
శ్రీహృదిన్యభిధానపత్తనవరే నిత్యానుషక్తం హరిః
త్యక్తౌన్యస్త్వమ మానసం న మనుతే జానాతి తచ్ఛ్రీపతిః.

ఉ. భూసురసంఘము ల్లలిసి ♦ భూరినుతుల్పచరించి దాసులై
వాసముజేయుచున్న నది ♦ పట్టనమందు మదీయమానసం
బాసజెలంగ సక్తిగనె ♦ నన్యమెఱుంగదు కైటభారియున్
మోసము గాదటంచెఱుగుమున్నె సమస్తమెఱింగియుండుటన్.

11. తీ ర్త ను క్క త్త పిన్.

శ్లో. శేషీభూయ హరేః పదాంబుజయుగాదన్యన్న మే రక్షకం
స్యాదిత్యేవ ధృతవ్రతస్స కురుకానాథ శ్శతారి ఝునిః,
యచ్చ కే పరమం సహస్రమమలం తస్మిన్ దత్తైతా న్పఠన్
దేవీనాం పురతస్సుపావన ఇతి ప్రోఘ్నప్యతే సూరిభిః.

ఉ. పావననాముడైన నవ ♦ పద్మదళాక్షునికంటె వేరుగా
దైవము లేడటంచు మది ♦ దాధ్యముగల్గిన శ్రీశతారి స
ద్యావముతో రచించిన ప్రి ♦ బంధమునందలి యీపదింటి శ్రీ
ద్ధావశులై పఠింపగల ♦ ధన్యులు తీర్థసమానులంచు నా
దేవగణంబు మెచ్చి తమ ♦ దేవులతోడ వచింతు రాద్యతిన్.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

సప్తమశతకము సమాప్తము.

శ్రీశంకారాయనము.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

ఆంధ్రగీర్వాణ శతకోపసహస్రము.

—♦ అష్టమ శతకము. ♦—

మొదటి దశకము.

[తే వి మా రా వా ర్.]

అవతారిక :—పిరాట్టిమార్గతో నిత్యపరికరము నేవింపగా పర్యంకవిద్య
యందు జెప్పబడినట్లు సర్వేశ్వరుడు తిరువనన్దాశ్వాసై వేంచేసి యుండి మనము
రచించిన తిరువాయ్ మొట్టిని వినుటకు తిరువారన్వితైయిలో సిద్ధముగా నున్నాడు.
మనమచ్చటికి బోయి యాగ్రంథమును వినిపించి కైంకర్య మొనరించి భగవంతుని
యనుభవించెదమని వీరు మనోగళించిరి. కాని యిది మనోగధమాత్రమేగాని నిజ
ముగా నెన్నడు ఫలింపలేదు. పిరాట్టిమార్గ సమీపమం దుండగా నిత్యమారులు
చుట్టివారుకొని యుండగా ననుకొన్నట్లు కార్యము కావడమునకు దగిన యొశ్వ
గ్యము పూర్ణమై యుండగా అక్రితుల్లిప్తపడిన ద్రవ్యమే తనకు తిరుమేనిగా స్వీకరించి
యపకరించు స్వభావము గలవాడై యుండగా నాకు రుచిపూర్ణమై యుండగా
నే ననుకొన్నట్లు కార్యము కాలేదే యని యాయాశ్వాసై మిక్కిలి దుఃఖితులైరి.
ఈయాశ్వాసై తమకు రక్షకములని తలంచియుండు రెండుస్వభావములు ఈశ్వ
రుని కున్నవి. అవి యెవ్వయనగా : ఒకటి అక్రితపరతంత్రుడై యుండుట, రెం
డవది స్వవ్యతిరక్తసమస్తవస్తువులు తనకు ప్రకారముగాను తాను ప్రకారిగాను నై
వీనికి వచ్చిన వ్యసనము తనకు వచ్చినట్లు తలంచుపొమ్మి. ఈశ్వరునియొక్క యీ
రెండుస్వభావములు తమపట్లను కార్యకరము లగుట వీరు చూడలేదు. నే నుం
డుటఁబట్టి కాబోలు యీశ్వరుని యీరెండుస్వభావములు అసత్యమై పోయినవి.
ఇదియు నాదురదృష్టమేయని శంకించినారు. గుణజ్ఞానముచే జీవించువారిలు గుణ
ములయం దతిశంక పొడమినచో జీవింప జాలరు. ఇంతలో నీశ్వరుడు వీరిని
మనము పోగొట్టుకొన గూడదు. వీరిని సమాహితులనుగా జేయునుపాయ మెద్దియో
యని యాలోచించి, ఆశ్వాసై ! ఇట్లొకసారి రండు. మీరు చూచిన ప్రతివిషయ
మందును మీకెందు కింత శంక ? నేను మీకేమియు జేయలేదా ? ఇంతవఱకు మీ
కుపకారము చేసినవాడ నికవూడ జేయలేనా ? మీకిట్టి సంశయ మవసరము లేదు.

అని చెప్పి తనవిస్మయభరిత్యప్రమాణములైన కల్యాణగుణములను తానిదివరకు వీరి విషయమై చేసిన యుపకారములను కనబర్చి వీరి శంకను పోగొట్టి సమాధానము చెప్పుగా సమాపించుటై సంతసిల్లిరి. ఈతిరువాయ్మొట్టికి ఆశవందారు- “ ఖ్యాతః ప్రాజ్ఞఃకృతిజ్ఞశ్చ సామక్రోశశ్చ రాఘవః, సద్వృత్తో నిరనుక్రోశ శృంకే మద్యా గ్యసంక్షయాత్. ” అను శ్లోకమును సాదించువారట. “ ఇతిందదుం నీయే ” అను నది ఉయిత్పాట.

1. తే వి మా రా వా ర్.

శ్లో. త్రైలోక్యం తవశాస్య మబ్జనిలయాధాత్యో మహిష్యో నురాః
కింకుర్వాణగణాస్తవాఘలమిదం యుత్తద్యపుస్తే హరే,
దృష్టస్వాంతనువిష్టునాయితసరోజాక్ష ప్రవాళాధర
క్షౌభృద్భిన్నణిభాసముజ్జ్వలతనో త్వద్దశానం దేహి మే.

శా. శ్రీభూదేవులు నీకు దివ్యమహిషుల్ ♦ చిత్రంబు రంజింప శ్రీ
ద్ధాభక్తిప్రవణు ల్గుపర్వులు భవ ♦ ద్ద్యౌస్సైక్ కదీక్షారతుల్
నాభీవంక జన్మప్రపంక జభవా ♦ ణ్డంబెల్ల నీపాల్యమా
స్వాభీష్టంబగు రూపమే మహదుపా ♦ న్యంబైన రూపంబు న
బ్దాభా నీయధరప్రవాళజలజా ♦ తాక్షిద్వయూసంస్ఫుర
చ్ఛోభల్ నన్ను గలంచుచున్నవి కుభృత్ ♦ త్తుభ్రాంబురాశీ భవ
ల్లాభానందము గల్గునట్లు కృపతో ♦ లక్ష్మీశ ఏక్షింపుమా.

2. కా ణు మా ఆ రు ఛా య్.

శ్లో. ఆత్మానం మమ దశయేతి ముహూరస్యాక్రశ్య సాశ్రస్త్యయి
న్యూతాశస్తవ నామ సంతతమహం జల్పప్రసృతిక్షే కృపామ్,
మద్భోగ్యామరభూజవక్త్రఫల సద్భక్తామృతాధోక్షజాఽఽ
స్థాయ కోగ్రడతనుం మహీం జలగతాముల్క్షిప్తవన్కేశవ.

పీ. ఒకపరి దశానం ♦ బాసగుమయ్య యటంచు
గన్నుల నశ్రువు ♦ లట్టకుండ
మొఱవెట్టుచుంటినీ ♦ మురహర నాయాస
దీరంగ నీదగు ♦ దివ్యనామ

వితతి నే నెప్పుడు • విసువక వాక్కుచ్చ
 గరుణింపుమీ నన్ను • గమలనాథ
 మదోభగ్యసురభూజ • మధురఫలోపమ
 యదుకులాభిశతాంశ • సదయహృదయ
 శే.గీ. ప్రళయపాథోధిపాథఃప్ర • వాహమగ్న
 కాశ్యపీమండలోద్భృతి • కలితసార
 కుటిలదంష్ట్రావిభూషిత • కోడరూప
 శ్రీశ నినుజూచు విధమెద్ది • చెప్పమిళను.

గి. ఎ డు త్త పే రా శ న్.

శ్లో. శ్రీమన్నందయశోదయోనిధిరివ ప్రాప్తోతిసాలభ్యతో
 మన్నాథ క్రీకచోపమాత్మనఖరక్షణ్ణాసురోంస్థల,
 స్వామిన్సమయికం నపుః పరిగతో మాం నోపసర్పేర్యది
 త్వద్వాత్సల్యగుణైక తానమతయస్త్యాం విశ్వసేయుః కథమ్.
 ఉ. నందునిపుణ్యపుంగవి య • సంతమహాహిశయాను డంబుజా
 సందకరుండు దాసజన • నాకమహీరుహ మంబుజాసనా
 మండవరప్రదానమద • మత్తహిరణ్యవపుర్విదారణా
 సంవకతుల్యశాతనఖ • నన్ను దయామతి నేలు మచ్యుతా.

4. ఉ మ రు క ం దు క ం ద పు రు వ మ్.

శ్లో. కారవ్యధ్యజినీవనాఘదమునా గీర్వాణపీయూషవ
 దోభగ్య క్రీవ్యభుగంతకాయిత హరే మధారకాజ్ఞానఖ,
 భక్తేష్టం నపురేవ నైజతనురిత్యంగీకరోషి ప్రభో
 భక్తాస్తోదకరాంస్తవాద్భుతగుణాన్మంకే మృషేతి స్ఫుటమ్.
 చ బవరము బన్ని దుష్టనర • పాలనమూహము బిల్లుమార్చి యీ
 భువి భరమెల్ల మాన్విన విభ్రువవరా సుధమాడ్కి భోగ్యుడా
 సవనవిరోధివర్గవిష • సామ్య మదీయవరివృజీవమా
 భవదఘభిత్పదాంబురుహ • భక్తు లొనంగిన రూపనామముల్

భవదభిమానపాత్రముగ • భావన సేసెద వీవు పట్ననం
భవభవముఖ్యదేవనుత • భక్తజనావళినిఘ్నచేష్టితా.

5. ఆ రు యి రే యో.

శ్లో. య స్సృష్ట్యా విశ్వమేతన్నిగిరతి విలయే యః పున స్సర్గకాలే
నిష్ఠీవత్యంతరాత్మా నిఖిలతనభృతాం యో మమేచ త్రిలోకీమ్,
యేనానా సృష్టమంభఃప్రమథనశయనోత్తాపనై స్సంస్కృతంతం
త్వాం దేవందేవతానాంకథమహముపయామ్యాశ్రితానిష్టహరిణ్.

సీ. జగమెల్ల సృజించి • జలనిమగ్నంబైన
ధాత్రీని బోత్రియై • దంప్తీనైతి
ప్రళయకాలంబున • భంగంబు రాకుండ
కడుపులోనుంచి యు • పృథమిగాచి
వెలిసిడి సృష్టిలో • విధృతవామనవేష
మున గొల్చి రక్షించి • ముదముతోడ
గలశపాధోరాశి • జలికి సువర్సుల
కమృతం బొసంగియు • నవనిజాత

తే. గీ. కొఱకు వాధిని బంధించి • కుటిలదైత్యు
జంపి జగముల రక్షించు • జాణవీపు
దేవతలకెల్ల నెక్కుడు • దైవమీవె
యిట్టినిన్నెట్లు పొంతుంగ • నెంచువాడ
నీవె నాకడ కేతెంచి • కాపునుయ్యు.

6. ఎం గు వం ద ణ గో.

శ్లో. స్వామిం స్త్వంసర్వలోకా స్త్వమసిసురగణ స్తద్గతైరచ్యమాన
స్త్వం తల్లోకస్థజీవోత్కరకృతమఖిలం కర్మ విద్యా స్త్వమేవ,
అండాబ్జావ్యాప్తితాని ప్రకృతిమహదహంకారతత్త్వాన్యదృశ్యా
జీవా స్త్వం వ్యాప్యసర్వంసితమహ జడధీకుత్రలప్యేభవంతమ్.

సీ. ఎచ్చట నిను బొంద ♦ నిచ్చగించెద సామి
 యీరేడులోకంబు ♦ లీవెకావె
 తల్లోకముల నుండు ♦ దైవంబులును నీవె
 వారొనరెచ్చడు కర్మ ♦ భార మీవె
 పద్మజాండమునకు ♦ బైనున్న మహదాది
 తత్త్వజాతం బెల్ల ♦ దలప నీవె
 ప్రళయకాలంబున ♦ బ్రభచెడి సూక్ష్మమై
 శేషించియుండెడు ♦ జీవు లీవె

తే. గీ. చక్షురాదీంద్రియంబుల ♦ సమితి వీవె
 నీవుకానిది యెచ్చట ♦ నెమక నేర్తు
 'నేతినేతి'నిషేధంబు ♦ నీక చెల్లు
 నేను యత్నించి నినుజూడ ♦ నేరనయ్య.

7. ఇ అ ం ద దు ం నీ యే.

శ్లో. సద్యోదుగ్ధపయోఘృతామృతరసస్వాద్విష్ట తత్త్వాదన
 ప్రీతిప్రస్ఫుటరూప సద్గుణనిధే నీభావధూవల్లభ,
 త్రైకాల్యవ్రతిబద్ధజీవితతే రాశ్రేతి సంప్రత్యయా
 జ్ఞేవామృత విశంకతే మమ మనః పాపీయస శ్రీసఖ.

సీ. అప్పుడు పితికిన ♦ యావుపాల్ నెయ్యియు
 గాచిననేతిలో ♦ గమ్మదనము
 క్షీరాబ్ధి ద్రచ్చితీ ♦ సిన సూత్నపీయూష
 మందున వర్తిల్లు ♦ నధికరసము
 నిస్సార మివియని ♦ నిరసించుభోగ్యత
 గలవాడ నీభాస ♦ భారమేత
 కాలత్రయంబున ♦ గల్గుపదార్థంబు
 లన్ని నీకాయంబు ♦ లబ్ధవాభ

తే. గీ. అఖలశేషిని సర్వాత్మ ♦ వఖలకత్తి
 వనుచు నిగమాస్త్రపాగ్వాంది ♦ గణము బొగడు

నీగుణంబులు వమ్మగు ♦ నీరజాక్ష
నన్ను గృహజూచి రక్షింప ♦ కన్న నేడు.

8. మ ణ ం ద పే రా యా.

శ్లో. నీశాబాహులతోపగూహనమహామాయీన్సురార్యంతక
శ్రీమన్ దాసజనాతిహింసకగుణస్తోమాహిభుగ్వాహన.
క్షీరాబ్ధౌ ఫణిరాజభోగశయనే నిద్రాణ మద్వాఙ్మనః
కర్మాణి త్వదధీనతాముపగ తాన్యజ్ఞో నమేయం కథమ్.

సీ. నీశాస్తనద్వయీ ♦ నిభా-రాలింగన
పీనవత్స్ఫలీ ♦ నిలసితుండ
దాసహృద్విదళన ♦ దక్షమంగళగుణ
పాథోనిధి జగ ♦ త్వావనుండ
పన్నగాశనకేతు ♦ పరిమండితశ తాంగ
దైత్యసంహోవావి ♦ తారకుండ
విస్తృతఫణిఫణా ♦ విమలపర్యంకుండ
క్షీరాంబునిధిశాయి ♦ మారజనక.

తే. గీ. విబుధనుతిపాత్ర పాపాల ♦ వీలవిత్ర
నేను కరణప్రియంబును ♦ నీయధీన
మగుట నే నెట్లు నుతిసేయ ♦ దగుదునయ్య
విమలచారిత్ర విస్ఫుట ♦ కమలనేత్ర.

9. యా ను నీ దా నే.

శ్లో. ఏహోఽహం త్వమితి ప్రమా జగదిదం స్యాజ్జే శరీరం తతో
ముక్తిర్వా నియోధవాస్తు మమ కా హాని స్తథాపి ప్రభో,
స్మృత్వాఽహంభవదీయతామయిభిభేమ్మధాసితంసంస్మృతిం
త్వత్పాదౌ మమ దశయాచ్యుత పరవ్యోమాధివాసిన్ హరే.

సీ. శ్రీవాధ నీకు నే ♦ శేషభూతుడనన్న
శాస్త్రోక్తి నిజము సరి ♦ శయములేదు

అమితదుస్సహఘోర • యాతనాసందోహ

దాయకంబులు శ్లోత్ర • దారకములు

సరకంబులును మహా • సందసందాయకం

బగు మోక్షపదము నీ • వగుటవలన

సరక మొందిన నేమి • పరమఖుంబొందిన

నేమి రెండును నాకు • నిష్పదములె

తే. గీ విధిశివాదిసుధాశనా • భీష్టదములు

వికచవంకేరుసాక్ష్యండ్వ • విభ్రమములు

భవదవప్లుప్తుపరితాప • భంజకమాలు

నీవదంబుల నొకసారి • జూపు మయ్య.

10. తా ల్ గ రై యె న క్కే.

శ్లో. త్వత్పాదాబ్జరుచిం వితీర్య సుమహాన్ దేవోపకారః కృతః
కాం వా నిష్క్రమితి మస్య వేద్మి భగవత్ కించి త్తథావ్యర్పయే,
ఆత్మానం మమ పూణాపాత్రవిధినా గృహ్ణీష్వ పాదాబ్జదృ
గ్బాహశీర్షసహస్ర దాసజనతాసల్పాపకారి నిస్సభా.

తే. గీ. హస్తశీషాంఘ్రినేత్రస • హస్తములును

నామములు వేయిగలవాడ • నాకు నీదు

పదయుగం బిచ్చినందుకు • బ్రతిగ నీకు

నాత్మ నర్పించితిని దీని • నవధరింపు.

11. పె రి య వ స్ప నై.

శ్లో. నాథం సర్వచరాచరస్య పితరం రుద్రస్యచ బ్రహ్మణో
ధ్యేయం యోగిజనస్య దేవవితతేరీశం పతిం చాత్మనామ్,
స్తుత్వా కారితనూభవేన మునినా గీతే సహస్రే లన
ద్వాగ్బద్ధం దశకం త్విదం పఠతిచేత్సంసారబాధిం తరేత్.

శా. లోకస్వామి హిరణ్యగర్భాజనకున్ • లూనాంధకసృష్ట నా
కాకస్సన్మునిగమ్ము దైత్యచయహ • త్యుద్ధామునిన్ గృష్ణు న

స్త్రీశ్రీధ నుతించి కారిజుడు ను • శ్లోకుండు దా గూర్చి యీ
లోకంబందున నిల్వినట్టి ద్రవిడ • శ్లోకాఘమం దీపదీన్
వీక న్బాడెడు భక్తు లొందుదురు శ్రీ • విష్ణ్వంఘ్రికంజాతమున్.

శ్రీ మ తే శ త కో వా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

అష్టమ శతకము—రెండవ దశకము.

[సంగళ్ళరివలై.]

అవతారిక :— క్రిందతిరువాయ్ మొత్తీ ప్రాపక ప్రధానము. ఇది ప్రాప్త్యపరి
ధానము. ఈయాజ్ఞార్లు క్రిందతిరువాయ్ మొత్తీలో వాని గుణములయందు స్వరూప
మందు నతిశయక గలవారై కొనకు తెలివి దెచ్చుకొని “ వణంగుమా అరియేన్ ”
అని తమయందు సాధనయోగ్యతను విడుచుకొని “ యానునీతానే యావదోమయ్యే ”
అని వానియందు తమ స్వస్థభగతను జెప్పి యిట్లు ప్రాసంగికముగా “ వాడే
ప్రాప్తకుడు ” అను సంశయము నివృత్తింపచుచున్నారు. అలాడే ప్రాప్తకుడైనపుడు
పురుషార్థలాభమునకు విలంబ హేతువు లేకుండ నుండగా నాతడు వచ్చి ముఖము
కనబర్చకపోవుట కేదో యొక హేతువుండవలెనని యాలోచింపగా నట్టిదోషము
ఆతనియందు దెద్దియు గానరాలేదు. ఇందుకు మూలము మనయందే యుండవలెనని
తలంచిరి. “ మమైవ దుష్కృతిం కించి న్మహద్ స్తీనసంశయః ” అని పిరాట్టియొ
సాదించిరి. వీరు నారీతిగానే చిరకాలము సంచారిమందుండి కంటికి గనబడిన
విషయమందెల్ల రుచిగలవాడనై యుంటిని. మన పూర్వవృత్తమును మనప్రకృతపు
స్థితిని సర్వజ్ఞుడైనవాడు తెలియనివాడుకాదు. నేను వానియొడల నుండవలసిన
రుచిలో గొంత నొందియుంటినిని యాలోచించి “ అది యుండనిమ్మై లేకపోనిమ్మై ”
బాహ్యవిషయములయందు నాకు రుచిలేదను సంగతిని నాతని మున్నుల బడునట్లు
చేయుదమని తలంచి ప్రాప్త్యవిరోధులయందు ప్రాప్తకవిరోధులయందు తమకు
రుచిలేదని యన్యూపదేశముఖముగా సాదించుచున్నారు. సర్వేశ్వరునితో సంతే
షించి వియోగమును జెందిన యొకపిరాట్టి, నాయకుడు తనవద్దకు రాకపోవుట జూచి
నాయకు డున్నచోటి కభిసరింప నుద్యోగింపగా నామెచెలులు మొదలగువా రిది
చూచి “ నీకిది తగదు నుమా ” యని హితము చెప్పి మరలించుటకు బ్రయత్నిం

పగా “ ఇక మీతో నాకు సంబంధములేదు. నాయాశను మీరు విడుచుకొను ”
డనిచెప్పిన మాటలచే బాహ్యవిషయములయందు తమకు రుచిలేదని సర్వేశ్వరునికి
దలియ జేయుచున్నారు. ఇందులో “ ఇడైయిల్లైయాన్ ” అనునది ఉయిర్పాట్టు.

1. నంగ శ్వరి వలై.

శ్లో. మన్నాతుః పురతో మదాధికథనాజ్ఞహేమి సభ్యో భృశం
తద్వో వక్తుమనా విచార్య నగిరా శక్నోమి యోక్తుం మనః,
శేషాదీశమహిద్విడాసన మహం బద్ధాభిలాషా గతా
దృష్టుం పశ్యత దుర్విధిం నైవతటి వైవర్ణ్యమాపద్యతే.

మ. చెలులారా మనశత్రుసన్నిధిని నే • జెప్పంగ లజ్జించి యీ
పలుకు త్రీకు వచించెద న్వినుడు మా • పద్మాక్షు దర్శకరా
చలశృంగాగ్రనిషక్తు శ్రీదయితునిన్ • సౌందర్యసారాస్పదున్
గలయం జూడ నురోజయుగ్మము విము • క్తప్రేక్షణీయత్వమై
చెలగెం జారెను కంకణావళులు హే • చ్చెన్నేన వైవర్ణ్యమున్.

2. వేండిల్ శెన్నొన్ను.

శ్లో. సఖ్యః ప్రాణసమాః కథం మనసిజోద్దామవ్యథాం వచ్చి వో
దృష్టుస్వాంతవిమోహకారుణసరోజాతాయతాక్షో హరిః,
దేవానామధిపో జహర వలయైస్సాకం వినీతిం మమ
ప్రత్యాదాతుమిదం ద్వయం చిరమహం క్లిష్టా ప్రతీక్షే కియల్.

తే. గీ. నాకు సమదూఃఖసుఖులైన • నాతులార
యేమి జెప్పదు మీకు నే • నెంచిచూడ
మద్గుణంబుల హరియించి • మరుగువడిన
కమలనాభుండు వెదకిన • గానరాడు.

3. కాలమిలై క్కిలల్లాల్.

శ్లో. నీలాంభోదనిభాత్మదేహరుచినా కృష్ణేన ముష్టాం తను
చ్ఛాయాం మే వలయైస్సమంపునరపి ప్రత్యాగృహీతుం దృఢా,
ఆతత్ప్రాప్తి తమన్వితాచ సతతం నోపారయా మ్యుద్యమా
ల్లోకేచ పృథితం మమాప్యశయశః కిం వా భవే ల్లజ్జయా.

శా. నీలాంభోధర కాంతిహారివికస • స్నీరేజవత్రాక్షుడున్
 నీలోత్తుంగకుచోపగూహనరసో • నిద్రైకనిష్ఠుండు నా
 లీలామండనజాతమున్ తనుగుచిత్ • లేకుండ దా ముచ్చిల్చె
 రోలంబాలకలార వానిపిరుదన్ • రూఢాతిసంతాపనై
 శీలభ్రంశమునై న పైచి చనగా • శ్రీనాయకాంఘ్రిద్వయా
 లోలస్వాంతతి నొందె నిద్రి యనుచున్ • లోకంబు నన్నాడెడన్.

4. కూ డ చెప్ప న్నే న్.

శ్లో. ప్రాకారధ్వజహమ్యుశోభితమహాకాసారపుర్యాశ్శితం
 చక్రాలంకృతసవ్యపాణిమమితాశ్చర్యైక తానం హరిమ్,
 ఆదృత్యానుసరామి పాణిపలయస్వాంతాద్య శేషం త్రిపాం
 ముంచామ్యస్య సమీపవీచ మమ కిం హతుం పరం శిష్యతే.
 ఉ. అంబరచుంబిహర్ష్యగణ • మై దనగారెడు కుంభఘోణమం
 దంబుజసంభవాదిసుర • లంఘి నుతించ వసించుచుండు న
 య్యంబుజలోచనండు పర • నూద్భుతలీలుడు దైత్యమదనా
 ధ్యంబగు చక్రముం దనదు • హస్తమున న్నలవాడు నాదు హ
 స్తంబుల కంకణాదులను • స్వాంతమనున్ హరియించె నేమనన్.

5. ఆ ధ్రి వ ల వ నై.

శ్లో. సఖ్య స్సృష్టు విచారితే నిరుపమజ్ఞానాత్మనాం యోగినాం
 నిత్యజ్ఞానజుహుగమ్యమహిమా మాయూ రథాంగాంచితః,
 సర్వాది ర్విహతాఖిలప్రతిభతో జ్యోతిర్నయ శ్రీపతి
 ధ్యాతోఽస్మత్సత్సవిధం వ్రజేదితి భవేత్కిం సిఘ్న మస్మాదృశే.

సీ. పడయ శక్యముగాదు • విడుపు డాశలనంచు

బలుకంగ నగునె యా • పరమపురుషు

సుగుణాంబునిధి బరం • జ్యోతిస్స్వరూపుని

సర్వేశు సర్వాది • సర్వమయుని

శంఖచక్రగదాసి • శాశ్వాదిదివ్యాయు

ధోపేతు సర్వాత్ము • నుదధిశాయి

సంతతధ్యానైక • సత్తననందన

సనకాదులకు నైన • సన్నుతింప

తే. గీ. దరముగాని మహత్త్వంబు • దాల్చువాని
నేషణాత్రయసంగవి • శోషణమున
నాశ భజించి పొందంగ • నవనిమిద
జాలుదురుగాని విడువంగ • జాలరెపుడు.

6. తొలైయంజోడి.

శ్లో. సారామాఘబృహత్సరోవరపురే సుప్తోఽతిభాస్వత్తను
ర్మద్వాచోవిభవాతిలంఘిమహిమా బ్రహ్మదిసంశీతికృత్,
మత్స్సందర్యమసాహర న్నతులసీదామ్ని స్వసాదార్పితే
పత్రం వా న దదాతి కస్య పురతః క్రిందామి మే శంసత.

శా. వల్లీసంచయవేష్టితావనిరుహ • వాగ్రితాంచదుద్యానస
మ్మల్లోకోత్తరకుంభఘోణనగరీ • వాస్తవ్యుడౌ వాడు సం
పుల్లాంభోరుహపత్రనేతురీ డుదయ • త్వావప్రభాదుస్సహం
డల్లోలాబ్ధిశయ్యుడు శౌరి కపటోద్వోగంబున స్మృచ్చిలెం
దల్లీ నాతనుకాన్తి జిన్నతులసీ • దామంబు నాకియ్యగా
నొల్లం డేమియునర్చెద స్వరులు లే • రున్నారె కూపెట్టగన్.

7. మాలరికేశవన్.

శ్లో. వ్యాముగ్ధస్వజనే హరి ర్మధురిపు నారాయణః కేశవో
గోవిందోఽవతు మామితిప్రతికలం చాశ్రయన్తామయమ్,
నో మే దశకాయతి స్వరూపమథవా స్వావాసచిహ్నం బహుః
కాలా దప్యవిలోక్య తం న విరమా మ్యేతస్మదీయవ్రతమ్.

మ. శ్రితదేవావనిజంబు కేశవుడు మ • చేతులోహరుం డంబుజా
పతి నారాయణుడంచు బల్లరు నను • న్వాక్రచ్చగాజేసి దు
ర్మతి వీడె న్గనబర్చ డాత్మవపువున్ • రమ్యాత్మచిహ్నంబునున్
సతులారా యిక వాని జూడక మదుఁ త్సాహంబు భగ్నంబగున్.

8. శ్లోకైః.

శ్లో. మత్స్యస్తా శ్శుకబహిణాః పరభృతో మే నాస్తి వస్సంగతి
 ర్మత్స్యంతంవలయానికాయరుచిమప్యాయమాజహ్నావా,
 వైకుంఠం కలశోదధి ర్వృషగిరి శ్చాసన్నభూమా వసు
 చ్చిన్నే సంస్మతిబంధనే ఘమ న తాస్సందశ్శయే చ్చీపతిః.

సీ. వీరితో బెంచిన • వికళుక శారితా

తతులార బహిణ • వితతులార

తనజగన్మోహన • తనువు నాకగవర్చి

మామకతనుకాంతి • మంజుమనుగు

సంతతానుస్యూత • చింతనామృతపాన

మత్తమైయుండెడు • మన్మనంబు

మత్కాంబుజలగ్న • మహితకంకణములు

మొదలగువానిని • మోసపుచ్చి

తే. గీ. శౌరి హరియించె నైనను • చపలనేత్రీ

విడిచిననుగాని మీపాత్రు • విమలుడతడు

పరమపదమును క్షీరాబ్ధి • ఫణిగుధరము

మనకు నేదివ్వమైయున్న • గన నశక్య

మెంతయభిలాష మున్నను • చెంతజేర.

9. కావ్యోక్తు పాన్.

శ్లో. దుడకశోక యమినామపి త్రిభువనం వైరోచనాదాత్తవా
 న్మాయావామనభూమికా ముపగతో దేవాధిదేవో హరిః,
 రాజశ్రావణిభాసనాః ప్రియతమా స్సఖ్యో జహారాచ్యుతో
 లజ్జాం మద్గుణపూర్తి మన్యదపివా దాతుం కి మస్యాస్తి మే.

చ. నిరుపమరామణీయకము • నిస్తులకల్పక శాఖశాఖసుం
 దరభుజయుగ్మమండితము • దారము నౌ వటువేషమూని దే
 వరివు బలీంద్రు జన్మమున • బారి పదత్రయమానమేదిసి

వరణమునన్ జగత్ప్రియము ♦ వంచనగొన్న పరేశు డెప్పుడున్
పరమమునీంద్రయోగిజన ♦ భావనకైన నగమ్యు డట్టివా
డరుదగుమధుణోత్కరము ♦ నమ్మరొమ్ముచ్చితేమిసేయుతున్.

10. ఎన్నుడై నన్ను కల్.

శ్లో. శృంగాగ్రప్రవిషక్తసూర్యశశభృద్భింబోజ్జ్వలజ్వంగమా
నీలత్కూఢరవత్కరద్వయలసచ్చక్రాబ్జశోభాజుషః,
శృష్టస్యాంఘ్రిసరోకుహం శ్రితమిదం సంత్యజ్య మాం మన్మథః
కిం కుర్యా మధునా సహాయవిధురా రాకేందుబింబాననాః.

చ. ధృతరవిచంద్రబింబమయి ♦ దృష్టివిలోభకనైల్యవిస్ఫురత్
క్షితిధరశోభ దాల్చు కర ♦ సిద్ధసుదశనశంఖధారియై
ధృతజలవారిజాభుడగు ♦ దేవుని సన్నిధి కేగ నామనం
బతిశయితానురాగమున ♦ నచ్చటనుండియు రానటంచు నో
యతిన వచింపుచున్న దిక ♦ నాన భవద్ధితవాక్యభోధనల్.

11. పాదమడై వదన్.

శ్లో. యశ్శ్రీకృష్ణపదాబ్జభక్తివివశో ముక్తాన్యసంగః కృతీ
నాథ శ్రీకుసుకాపుర శృమవతా మక్లేసరః పావనః,
తేన శ్రీశతకోపమానిశశినా గీతే సహస్రే త్విదం
గాయతో దశకం సమృద్ధిముపయాంత్యద్ధా పరతేహచ.

ఉ. శ్రీపతిపాదలగ్ననిజ ♦ చిత్తత సంస్మృతిబంధశృంఖలన్
ఏపున దుగ్ధించినై చిన య ♦ హీనయశస్కుడు శ్రీశతారి సం
తాపితదైత్యుడైన వారి ♦ కద్దయు బాడి రచించినట్టి న్నా
ఘాపదమా సహస్రమున ♦ గన్నడు నీపదిపద్యము ల్పా
రేపకడ స్మరింప నతి ♦ రిక్తరతి న్నువనద్యయంబునన్
బాపము బాసి పూర్ణులయి భాసిలుచుందురుసర్వకాలమున్.

శ్రీ మ శే శ త కో పా య న మః.

క్రిమలేతామానుజాయనమః.

అప్తము శతకము—మూడవ దశకము.

[ఆంగుమింగుమ్.]

అవతారిక :—క్రింద తిరువాయ్ మొట్టిలో నున్న పదియవ పాశురమందు “ఓర్క్కొలనీల నన్నెడుంకున్నం వరువదొప్పాన్” (ఒకనీలపర్వతము నడిచినప్పు నట్లువలె) అని సర్వేశ్వరునిదివ్యచుంగళవిగ్రహసౌందర్యము ననుసంధించి యిదివరకు తాము పొందినక్షేత్రమును మరచి “ఇట్టి విగ్రహసౌందర్యముతో సంసారమందు వచ్చియుండి యొంటరిగా సంచరించుచుండును. ఇచ్చటనున్న వారందఱు శత్రువులు, మధ్యస్థులు, ప్రయోజనాంతరపరులునుగాని వీనియందు స్నేహము జూపువాఁడెవరును లేరు. ఇట్లు ప్రీతిజూపువా ఁవ్వరును లేని యీసంసారమందు యాచకుల అపేక్షితములను పూరించుటకొరకు సంసారిసహితముడై తన అవతారమునకు వెనుక బడినవారికి కోయిలలయందు గృహములయందు పన్నిహితుడై వర్తించు వీనిసౌకుమార్యము నెఱింగి స్నేహించువా ఁవ్వరునులేరు. నేనును వాని కుపయోగింపక పోతిని.” అని యాయాత్మావల్ల భీతినొందగా, “నాయందు బ్రీతిగలవాఁడెవ్వరును లే”రని మీరు భయపడవలదు. ముముక్షువులు, ముక్తులు, నిత్యసిద్ధులు అసంఖ్యాకులై యున్నారగురా? నాయందు బ్రీతిజేయుటయే వారికి నిత్యయాత్రకాదా? అని సర్వేశ్వరుడు తన సర్వోశక్తిత్వమును గనబర్చి సమాధానముచేయగా సమాహితులై సంతసించుచున్నారు. ఇందులో “ఆశుమాళార్” అనునది ఉయిగ్నాట్టు.

1. ఆం గు మింగుమ్.

శ్లో. ఊర్ధ్వాఽధోభవనేషు దేవపటభుజ్యర్హాశ్చ తత్త్వం తవా
జానంత శ్శకనాదికాన్ శుభగుణానావర్తయంతో ముహః,
శ్రీభూనాగ్నజతీభి రాశ్రితతను శ్చక్రాబ్జరాజత్కర
శ్రీనారాయణవివ రక్షకఇతి ప్రఖ్యాపయంతి ప్రభో.

ఉ. మీదజెలంగు లోకముల • మేదినిపైని రసాతలంబునన్
మోదముతోడనుండుసురముఖ్యులుమానవులున్నారారులున్
గోదయు శ్రీము భూమియును • గోరిక లీరికలెత్త గాంతలై
మోదమునింప జక్రదర • ముల్గిహియించి వెలుంగుడేవుడే
ఫేదములేక మమ్ము గృహకృత్యుల జేయుచు బోచువాడటం

చాదరబుద్ధి గాని మరి ♦ యాతనిదేహవరాయుధాభి కే
బాధయు లేక మంగళము ♦ బాడెనువా రిలలేరు చూడుడీ.

శ ర ణ మూ గి యు.

శ్లో. ఐశ్వర్యాదిపుమధాసాధనపరా న్వేదాన్నిరస్యాంజసా
లోకద్విష్టసురానైస్యదహనాచ్ఛిర్మూలభాన్ధవత్,
చక్రం భక్తజనావనైకనిరతం యస్యాయుధం తద్విభో
దాసీభూయ జరామయాదివికృతి గుచ్ఛిన్నవంతో వయమ్
స్వర్గానివాసజన్యము ల ♦ సారపుభోగముల నివధించు వా
గ్వర్గము దోసిపుచ్చి సుర ♦ బాధక నైత్యచమూవిమదానా
నర్గళచక్రధారి సుర ♦ నాధవిసేల మణిప్రభాంగునిన్
భర్గముఖామరస్తుతుని ♦ పాదము బట్టి జరామయాదిదు
ర్వర్గము బారదోలితిమి భద్రము గంటిమి వాని సత్కృపన్.

3. ఆ ఖ మూ ఛా ర్.

శ్లో. దేవ స్వయం వహతి హేతివరాన్కరేణ
నైకం నియోజయతి తద్వహనే స్వభృత్యం.
నాన్వేతి కోఽపి ధృతచాపధను స్తదీయ బా
హ్వాంఘ్రిదశానరహో విచిన్తోమి నిశ్యమ్.

ఉ. ఎవ్వరులేరు కింకరుల ♦ దేమియొగాని స్వశింఖచక్రముల్
దవ్వలకేగు మోసికొని ♦ తామరసాక్షుడు ఖడ్గచాపముల్
చివ్వలవెంట దీసికొని ♦ శీఘ్రముగా జనువారులేడుగా
బువ్వలవంటి పాదముల ♦ బూజలొనర్పగ జాలనైతినే
కవ్వడి భంగినేవెదకి ♦ గానగ నాతరమే ధరాస్థిన్.

4. ఛా లం పో న కం ప త్తి.

శ్లో. భూత్వా శిశు నిఁగభితాఖలలోక నూత్నే
న్యగోధపల్లవపుటే శయితా స్మదీశ,

భావత్కసుందరతనుద్యుతిదశనేహ్ని
రేఖః క్షణో మమ భవే చ్ఛతకల్పకల్పః.

- చ. శిశువయి లోకములైనవి • చెన్నగు మట్టిని బండినట్టి యో
వశిధినుతా భవద్ధనని • భవభిజ్ఞ జూచెడువేడ్క చేతనే
కృతవహించియుంటిగడు • కృచ్ఛ్రముతోదురిటికల్పమయ్యెనీ
నిశలు మహాంధకారమున నిండె నికేమి వచించెదన్ హరీ.

5. కొ డి యా ర్థా డ.

- శ్లో. ఉచ్చధ్వజాంబితగృహభివిరాజతే శ్రీ
కోభూరుపతనవరే లలితాష్టపుత్ర్యాం
నిత్యాసి నిశ్చలతయా స్వజనార్తినాశ
శాంత్యా కిము క్షితితల క్రమణశ్రీమో వా.

- తే. గీ. ధ్వజపరిష్కృతకోభూరు • వరపురాన
నాష్టనగరంబునను దేవ • యతిసుఖముగ
బవ్వలించుట భక్తుల • బాధలుచుప
గలిగినశ్రీమంబుననొ లేక • కమలమృదుల
చరణముల లోకములగొల్చు • శ్రీమయో చెవుమ.

6. ప ణి యా వ మ ర ణ్.

- శ్లో. సూరివ్రజేన సతతస్తుతసద్గుణౌఘ
శ్చక్రాబ్జమండితకరశ్చ వికుంఠవాసీ,
లోకస్య తాప మపనేతు మిహ వరణః
పాశారి నీలమణి సుందరవిగ్రహస్సన్.

- ఉ. సూరిజనౌఘదివ్యమతి • శోభితడైరమణీయశాఙ్గ శం
భారివరాయుధోత్కరము • హస్తములన్ ధరించువాడె జల
భారిమణిప్రభాంగయుతు • డై శ్రీతచేతన సంస్కృతివ్యధా
వారణబుద్ధి నీవనుధ • పై జనియించె మనుష్యదేహుడై.

7. నరువార్ శెల్వార్.

శ్లో. ఆయాంతి యాంతి బహవః పరిశారపుర్యాం
పద్మాలయాధ్యుషితరమ్యభుజాంతరస్య,
ధృత్వా యథాని తవ పృష్ఠమనుప్రయాతు
మస్తీహ కశ్చిదతి కోపి న వేదయేన్మామ్.

తే. గీ. వచ్చువారును జనువారు • హెచ్చుగాని
వెలయ బరిశారపురవర • నిలయుడైన
శ్రీపతికి శంఖచక్రముల్ • చేతబట్టి
వెంట జనుదెంచుదాసుడు • వేడ్కమీర
నుండె నొకడంచు జెప్పవా • డొకడులేడు.

8. ఎన్నేయెన్నై.

శ్లో. పాదభాజమితాభివేష్టిత జగత్సందోహ చక్రీన్విధో
పంకేజాత భవామరేంద్రముఖగీర్వాణౌఘ సంసేవిత,
సౌందర్యైకనిధాన ముఖ్యియుగళం ప్రాప్యమాం కింకరం
కర్తుం శ్రీశ కదా వ్యవస్యసి తతో ధన్యో భవిష్యామ్యహమ్.

శా. సప్తార్చిని-చయాతిభీషణమహా • చక్రారమేశా హరీ
సప్తదీప్తపకులాచలాంబునిధియా • త్కృమండలంబెల్ల సం
గుప్తప్రక్రియ గొల్చి మించిన భవ • ద్గూఢాంఘ్రి నజ్జనసం
సుప్తిం జెందిననన్ను జేర్చి భవమున్ • శోషింపగాజేసి పూ
జాప్తిన్ ధన్యుని జేయ నీమనములో • నాహ్లాద మెన్నుండొకో.

9. తిరుమాల నాన్ముగన్.

శ్లో. లక్ష్మీకాంత! సరోజసంభవమృదస్వారాణ్యభా నిజారా
స్త్రుతుం త్వస్మహిమైకదేశమపి నో శక్తాః కియంతః పరే,
ప్రీత్యా త్వయ్యరవిందనేత్ర కలుషీభూతాంతరాత్మా జగ
ద్దేతో నీలతనుద్యుతే మమ పరే త్యుచ్చైః ప్రజల్పమ్యహమ్.

మ. సరసీకాక్ష భవస్మహత్వ మెఱుగన్ • సామధ్యహీను ల్భవం
డరవిందానను డన్నచో నితరదే • వాళు ల్లనన్ శక్తులే
పరమా సర్వజగన్నిదాన స్పహారీ • ప్రివృత్తయోదాభ కా
య రమానల్లభ యంచు నిన్న సతతం బౌశించి కీర్తించెదన్.

10. క ల క్క మి ల్లా.

శ్లో. అజ్ఞాతసంస్పృతకథా మునయశ్చముక్తా
నిత్యాశ్చ తం మధితవారినిధిం స్తువంతి,
అజ్ఞాశ్చ దుర్విషయసక్తహృదః పరేశం
కాశ్చేన్నైవ తం నుమిషతి భగ్నిమమేవ యాంతి.

చ. సనక సనందనాది ముని • సంగుచు ముక్తులు సత్తవస్సులున్.
ఘనవిచుల ప్రిభోధ మెద • గల్గిననిత్యులు వారిజేక్షణున్
వనధి మధించినట్టి నవ • వారిదసన్నిభగాతుని న్నదా
వినతశిరస్కులై నుతుల • బ్రీతుని జేయుచునుండగా నకిం
చనులు నుతింప నేమియగు • శిర్వముఖామగ సేవితాంఘ్రికిన్.

11. ఉ రై యా వె న్నో య్.

శ్లో. భీతేనికానక ముదోగతికంజకేహం
స్తుత్వా కృతే శరజతా విచులే సహస్రే,
ఎతద్ధి పంచకయుగం మనుజాః పఠంతో
లోకేత్రే జన్మ న కదాచిదతి వ్రజేయుః.

చెప్పనశక్యమైన గజ • శీఘ్రము బోవగ శాఙ్గధన్వతై
నొప్పుగ శ్రీశతారి పద • యుక్తిని గూర్చినవేయిలోని యీ
తప్పలులేనిపద్యముల • దప్పకనిత్యము బాడుచుండువా
రప్పలదీర్చి పొందగల • రవ్యయలోకనివాససౌఖ్యముల్.

శ్రీ మ తే శ ర కో పా య న మః.

క్రీమలేరామానుజాయనమః.

అష్టమ శతకము - నాల్గవ దశకము.

[వార్కడావరువియానై.]

అవతారిక :—క్రింద తిరువాయిమొట్టిలో సర్వేశ్వరుడు సంసారచేతనుల యపేక్షయే యాలంబనముగా సంసారముం దవతరించి యొంటరిగా సంపరించుచుండును. సంసారులును తమ తమ యపేక్షితములను లభించుకొనుటకు వానియొద్దకు బోవుటతప్ప వానియతిశయమును దెలిసికొని వానియందు ప్రేమజేయువారులేరు. ఏమి యనధికము వానికి సంభవించునో అని భయపడిన యాయాత్మాత్మకు సర్వేశ్వరుడు భయము తీరునట్లు “మాయందు ప్రీతిగలవాడున్నాడు. ఒకరిప్రేమతో నవ సములేని శక్తియు నాకున్నది” అని తనరితని గనపర్చి సమాధానము చెయ్యగా సమాపింతులైరి. “కాతలైత్తయలేని క్కలంగి” అన్నట్లు యాయాత్మాత్మ ప్రేమ స్వభావులై యున్నారు. ముక్తులు నిత్యులు నీవిభూతియందులేరు. సనకాదు లెల్ల పుడు తపోభ్యాససమాధులలో మగ్నులై యుందురు. సముద్రమును మధించుట దేవ బాధికారకేకదా? అని కాలువ్యమును జెందగా నీశ్వరుడు వీరికిట్టి భయమిక నుండ గూడదని యొచించి తనశౌఖ్యవీర్యాదిగుణములను, సృష్ట్యగ్రంథభృతకర్మములను, ఎదిర్చిన శత్రువర్గమును కంకటివేరుతో నున్మూలంపగల శక్తిని గనపర్చి అందుకు ప్రేగా నతిశయితజ్ఞానశక్తులు గలవారై తనయందు ప్రేమగల మూడువేలమంది బ్రాహ్మణులున్నారని కనపర్చగా జూచి కృతార్థులై వానివిగ్రహసౌందర్య ముందు సక్రమనస్కులయి యనుభవించి సంతసించుచున్నారు.

క్రీవిభీషణాత్మాన్ “రాఘవం శరణం గతః” అన్నట్లు వచ్చిపడ్డప్పుడు మహారాజ పెరుమాళ్లయందున్న ప్రేమచే “వీడన్నవార్గ పెరుమాళ్ల చెవిలోబడిన యడల ననధికము సంభవించునని భయపడి “స్వామీ, రాక్షసుడు రావణుని తమ్ముడు దేవరసన్నిధికి వచ్చుచున్నాడు, వాడిచటికి రాకూడదు” అని పలుకగా స్వామి నాయందు ప్రీతిచే నితడిట్లు పలుకుచున్నాడు మనశక్తి నితనికి దెలియజేయగా నితనికిభయము పోవుననియెంచి “పితాచాక్ దానవాక్ యక్షాక్ పృథివ్యాం చైవ గాక్షసాక్ అంగుళ్యగణ తాక్ మాన్యా మిచ్చక్ హరిగణేశ్వర” అని తమ లోకోత్తరపరాక్రమమును వెల్లడింపగా దెలిసికొని సుగ్రీవుడు “కిమత్ర చిత్రం ధర్మజ్ఞ లోక నాథ సుఖావహ” అనిపలికి నిభిక్యయై నెట్లును మల్లయొద్దమందు “ననమం యుద్ధ మిత్యాహుః” అన్నట్లు మల్లులను జంపి ప్రక్కనున్నవారి భయమును తీర్చినట్లు సర్వేశ్వరుడు తమభయమును తీచకగా గృతార్థులై ఆత్మాత్మ

సర్వేశ్వరుడే మనకు భాగ్యపాపకభోగ్యములని ప్రీతులై మనువు వానివిగ్రహసాంద్ర్యమునుజూచి భయపడిన వీరు దానియందే సక్తమనస్తులై యనుభవించుచున్నారు. ఇందులో మొదటి పాశురమే ఉయిర్పాట్టు.

1. వా ర్క్కు డా వ రు వి యూ నై.

శ్లో. చోత్యతద్దానాంబుధారద్విరదధరణిభృద్దంతకూటం నిహత్య
ప్రాణాపేతం విధాయ ప్రకటభుజబలా న్నాగపాలంచ రంగే,
మల్లాన్వ్యాపాద్య మంచస్థితస్తపవితతే స్థీతి ముత్పాద్య వాంతా
కంసస్యా ల్పిష్టనద్యాదరపురినికటే రాజమానో గతి నః॥

సీ. స్యందమానమదాంబు • సరిదావృతకర్ణద్ర
దంతకూటంబులు • దండీ విరిచి
దంతిపాలకు జంపి • తద్దంతముసలాయు
ధంబుల ధరియించి • తాను ముసలి
రంగమధ్యంబున • బొంగుచుజొర బారి
సింహపోతద్వయ • శ్రీ వహించి
మంచోపరిస్థిత • మానవేందులు జూడ
నుచ్చాసనంబున • నున్న కంసు

శే. గీ. కేశపాశంబు చేబట్టి • క్రిందకీడ్చి
వధనొనర్చిన చిన్నిగో • పాలుడుండు
శైంకుమారిని చిత్తారు • శీఘ్రముగను
బోయి నేవింప ప్రాప్య మీ • పుడమిలోన.

2. ఎం గ లే శై కి శార్దు.

శ్లో. మత్ప్రాప్యంచ మదేశభోగ్య మమరాధీశం మదీశం హరిం
లోకానాం సృజనావనాంతక రణవ్యాసక్తమూర్తిత్రయమ్,
దుడేశం విషయప్రసక్తమనసాం శ్రీశంఖ పుర్యాం స్థితం
క్షుద్రాయా స్మరిత స్తతే మురరిపుం ముక్త్యా న మేన్యాగతిః.

సీ. నాకెల్ల ప్రాప్యండు • నాసుధాభోగ్యండు
నాస్వామి సూరుల • నాయకుండు

మూర్తిత్రయంబున • ముజ్జగంబుల జేసి
 రక్షించి తుంచెడు • దక్షుడతడు
 శఫరీవిలోడిత • జలనరస్సముదాయ
 పహతోపశల్యతా • ప్రీతికరము
 శెంగునూరుపురస్థ • చిత్తారునిన్నుగ
 తీరమందు • న దివ్యతేజమెనగ
 తే. గీ. వెలుగుచుండెడి లోకాళి • బీజభూతు
 సిద్ధసాధ్యాదిసురముని • సేవితాఁఘ్రి
 భక్తజనముల పాలిటి • పారిజాత
 మంబుజోదరు విడిచి న • హాయ మెవరు.

పి. వి న్న ము ర్ పె రు మాన్.

శ్లో. నిత్యానామధిపం మదీశ మమలం బంష్టౌద్ధతోర్వభరం
 మత్పాపాని వినాశ్య మాం నిజపదాంభోజాతదాస్యే సదా,
 స్వీకృత్యాప్తముదం దిశః పితృపతే రుద్దీపకే శంఖపు
 ర్యల్పాయా స్సరితస్తతే మురరిపుం ముక్త్యా న మే న్యాగతిః.
 ఉ. వాసునరూపుడై విబుధ • వైరిబలీందుని యజ్ఞవాటికన్
 భూమిసుర ల్మహాస్ఫుతము • బొందగ బాదమితోర్వి గోరి ని
 స్సీను వపుధృతిం జగము • చేకొని కొల్చి సుపర్వసంచయ
 క్షేమవిధాయయై భువిని • శెంగుపురంబున జిన్నయేటిపై
 బ్రేమదలిర్ప నుండువారి • శ్రీపదకంజమె నాశరణ్యమా.

4. పి రి ది ల్లె యె న క్కు.

శ్లో. మానాతీతవివర్ధితాత్మవపుషా వికాంతలోకావళే
 రంభోధే ర్మధితు స్తనుద్యుతిజితస్వారాణ్యణేరీ శితుః,
 మోచాపూగవనావృతే దర పురే త్సుదాప్రగాయాస్తటి
 మధ్యాస్య స్ఫురతః పదాబ్జయుగళం త్యక్త్యా న మే న్యాగతిః.

సీ. నిర్వాజరమణీయం ♦ నిర్జరసందోహ
 సంసేవ్యసాందర్యం ♦ సారుడగుచు
 నిస్సీమవధితం ♦ నిజరూపపరిపూర్ణ
 విపులవిష్టపసన్ని ♦ వేశుడగుచు
 మందరోర్వీధరం ♦ మథితమహారవ
 పాథోధియగుచు. దే ♦ వతలకొరకు
 మరుదధీశ్వరసీలం ♦ మణిమేచకచ్చని
 లోభనీయసమస్తం ♦ లోకుడగుచు

తే. గీ. బహుళఫలపుంజభరనమృతం ♦ పనసపూగం
 నారికేళఘరాజద్వయం ♦ నాళియగుచు
 చెంగునూరుని చిత్తారు ♦ చెంతనున్న
 విష్ణుపాదాబ్జములు తప్ప ♦ వేరుమనకు
 రక్షకములేదు నమ్ముడు ♦ భ్రాన్తివిడిచి.

5. అల్లదోరరణి.

శ్లో. సర్వేష్వంబుజనాభివవ నివసత్వే తన్నమిథ్యా తిథా
 ప్యాత్మా మేల్పసరిత్రటిగతిహరిం ముక్త్యానయాత్యన్యతః,
 తస్మాద్వైదికతస్యమానసవనప్రొద్భూతధూమచ్ఛటా
 సంఘన్నాబ్జపురాంతకస్థకుసరి తస్యన్న శ్శరణ్యం సదా.

సీ. దివ్యదేశంబుల ♦ దేజరిల్లెడు దేవు
 లందరు నొక్కటి ♦ యయినగాని
 తలపనాన్వాంతంబు ♦ జామోదరునియందు
 నాసక్తమైయుండు ♦ ననవరతము
 కానవాడుండెడు ♦ ఘననివాసస్థలం
 బవనితీర్థాలలో ♦ నధికతరము
 బాడబక్రియ మాణ ♦ బహుళయాగసముత్త
 హేమామధూమాచ్ఛాది ♦ తోడుపథము

తే. గీ. దశ-నీయోచ్చసాధాగ్ర • దప్తచంద్ర
మండలము పుష్పతరుషండ • మండితంబు
చెంగుసూరుని జెన్నారు • చిన్ననదియె
మనకు దిక్కని నమ్ముడు • మనములోన.

6. ఎ న క్కు న ల్ల ర డై.

శ్లో. స్వాజ్ఞాతస్వమహత్త్వభూరిజలధేః పారం సదారక్షకం
నిత్యానాంపితరం ప్రసూంచ జలధౌ భోగీంద్రశయ్యాగతం,
సర్వజ్ఞాంబుజసంభవోవముహూదేవోత్కరై స్సేవితే
సాధప్రోజ్వలశంఖపత్తనవరేంద్రాక్షం మదన్యోః ఫలమ్.

ఉ. నాకును నిత్యసూరులకు • నాకులకు నివృధాత్మబంధువై
శ్రీకరమగ్ధసింధువున • జెన్నుగ నిద్దురజెందువాడు న
వ్యాకులతో జగంబులను • బాలనసేయు పటిష్ఠుడు స్ఫురా
నీకనుతప్రితస్తగుణ • నీరధి సర్పలపుష్పరాజతా
నోకవామైన శంఖపురి • నూత్నఘనాభుని గంటి భక్తితో.

7. తి రు చె య గు న్నూ రి ల్.

శ్లో. చిత్తరాఖ్యతరంగిణీతలగగశ్రీశంఖపుర్యాం మయా
దృష్ట శ్రీలలనాపతి ర్వికసితాంభోజాతనేతో హరిః,
వక్షోనాభికరోష్టపాదకటినా రక్తేన సంశోభితో
హరేణోరసి రాజితో వసతి మత్స్యాంతే ప్రహృష్టోనిశమ్.

శా. చెంగున్నూరిని నేను గన్నవిమల • శ్రీకుండు నాస్వామి తా
గంగోత్పాదకపాదపంకజుడు ర • క్రాంభోజనేత్రుండు హే
మాంగప్రోజ్వలకాంతిలోహితపటీ • హస్తాంఘ్రియ్యుగ్మోష్ఠుడీ
శృంగారంబు వెలుంగ నామనములో జేరె స్సమీ పీతుడై.

8. తి గ య్ వే న శి ం దై.

శ్లో. ప్రీత్యా మన్మనసిస్థితం శుభివచాపారంగతక్షానుర
స్తోత్రైకాశ్రయశంఖపుర్యనుగతక్షుదాప్రగాయా స్తతే,

రాజంతం త్రిదశోత్కరైకశరణం దైత్యేఘ్నిధ్వంసకం
లోకోత్పత్తిలయావనాదిచతురం దేవం స్తువీయాం కథమ్.

సీ. నిజమంగళగుణాఘం • నిరతలోకోత్పత్తి

చాలనసంహార • లీలుడగుచు

భక్తినిష్ఠసరోజ • భవఖండ పరశును

త్రామాదివిబుధశ • రణ్ముడగుచు

సురవైరిసంచయా • సుమరుత్పృభూపణ

సక్తదర్శికర • స్వామియగుచు

వేదవిద్యుసుర • బృందనంతతనేవ్య

మానాంఘ్రికజాత • మహితుడగుచు

తే. గీ. చెలగునూరిని నివసించి • చెన్నునిార

నామనంబును గైకొన్న • నభిసనేశు

నిత్యసూరీశ్వరు స.తించు • నేర్పు నాకు

నేవిధంబున నలవడు • నెఱుగ రాదు.

9. పక్షే హృదు కే దు ప్ప.

శ్లో. భక్తిజ్ఞానవతాం త్రియాపథజహం హర్యచనాశాలినాం
విప్రీణాం నికరై స్సదా విలసితే శ్రీశంఖపుష్కాం శ్రీతే,
చిత్తాఘ్ననదీవిశేషనికటే గాజస్త్వకుందో జగ

త్సప్తస్యానా నిరత స్సవవారిశో బ్రహ్మాంతరాత్మాచ మే

ఉ. ఛాత్రుల కెల్ల విద్యలను • జక్కగ నేర్చి తమంతవారిగా

బాత్రులజేసి లోకమున • బర్వినకీర్తిగలట్టి భూసుగుల్

స్తోత్రముజేసి పూజనల • దుష్టునిజేయగ జెగునూరిలో

చిత్రచరిత్రుడై నెలుగు • శ్రీపతియే జగదాది పద్మభూ

గోత్రభిదాద్యమర్చ్యులక • గోచరుడైన పరండు చూడుడీ.

10. అ మ ర్ ద నా ద నై .

శ్లో. నాథం భక్తజనేష్పితాథాఘటనాశీలం శరణ్యం హరిం

కాసారావృతశంఖపుర్యనుగతక్షుద్రాపగాయా స్తతే,

ధాత్రీ దేవసహస్రసద్మని కృతావాసం మహామాయినం
రుద్రాంభోజభవాదిదేవవితతే రంతస్థితం ప్రిష్టవమ్.

మ. ప్రవరానేకమహీసురాచ్ఛితపదా • జ్ఞాతుండు స్వాంఘ్రిశీత
ప్రసాదస్వాంతత వాంఛితాధికఫల • వ్రాతప్రదం డబ్బసం
భవరుద్రాదుల కంతరాత్మ సరసీ • వాఘూరసంవధిత
ధ్రువసీసంభృతశేంగుమూరిపురమం • దుఃఖ దేవునిన్ జూచితన్.

11. తెనై న న్నాల్లై.

శ్లో. ఔద్రక్షీరసుధాతిభోగ్య మమరాధీశోపలాంగద్యుతిం
నాభిఃకజస్పష్టపంకజ భవం స్తుత్వా శతారి ర్మునిః,
యచ్చక్రే నచసాం నిబంధ మమలగ తస్మిన్ దక్షై తా నృతన్
దివ్యం ఘోసముపేత్య సంస్మృతిపరీతాపా స్విఖండ్యా ద్ద్రితమ్

చ. నిరుపమభోగ్యుడై న నన • నీరజనేతుగ్గు స్తీయనాభిపం
కరుహనుజాతి తామరస • గర్భుఁ డనంఖ్యగుణాస్పదండునౌ
హరిపయి శ్రీశతారి విను • లాభకముతో రచియించినట్టి యా
నిరతిశయప్రబంధమన • నిస్తులగాధల నీవడింటి నా
దరమున బాచువారు భన • తాపముల న్నశియింపజేసి తా
మరిసదళాక్షునన్నిధి న • మూనసుఖంబులు గాంతూ రెప్పకన్.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

అష్టమ శతకము - ఐదవ దశకము.

[మాయక్కూత్తై.]

అజ్ఞాన్లు పరులచే భగవత్తత్త్వము నశింపజేయబడుచున్నదని క్రింది రెండు
తిరువాయిమొట్టలచే భయమునొందిరి. దీనిలో డమలర్తనాదముచే వానిని చెడ
గొట్టవలంబియున్నారు. క్రిందతిరువాయిమొట్టిలో వానియందు ప్రేమగలవారున్నా
రని నిర్ణయములై వానిననుభవించిరి. అవిగ్రహసౌందర్యము “తిగ్గవై శింజై యు

లిరుం దాన్ ” (ప్రకాశింపగా నాచి త్తమందున్నాడు.) అన్నట్లు వీరి మనస్సులలో స్థిరమైయుండుటచే బుట్టిన బాహ్యసంక్షేపాపేక్ష సఫలము కాకపోవుటచే గ్రింద తాముపొందిన క్షేణకాలమంతయు దీనిలో నొకకళామాత్రమన్నట్లు బాధనొంది దావాగ్నిపరీకులవలె సంతప్తులై తమకంటె సధికతరముగా నాకులమైన కరణగ్రామముగలవారై నావిదాహము తిరునట్లు దివ్యావయవములు, మణికిరీటము దివ్యమంగళవిగ్రహము మొదలగునవి ప్రకాశింపగా వపుణకబలాహకమువలెను దయార్కమండలద్యుతితో నాకడకు రావలెనని మొఱ్ఱబెట్టగా నానిరామిజూచి యీక్షణముతోనే సేమ మృతినొందగలవాడనని విరమించుచున్నార. ఇందులో “కాణవారాయ్ ” అనునది ప్రధానగాధ.

1. మాయా క్కూ త్తా.

శ్లో. అత్యాశ్చర్యగుణౌఘచేష్టిత మదీయాక్షీభవద్వామన
స్వచ్ఛాఘ్నిద్యయహస్తయుగ్మనయనద్వంద్వజ్జుప్తమ్పంచిత,
రక్తస్తాంబుజకుట్టలశ్చ తితనూపత్ర స్సుగంధోల్లస
త్కాసారప్రతిమో మదంతికము హైహళ్యశుప్రమోదాత్సకృత్.

ఉ. నేత్రకరాంఘ్రిపుష్పములు ♦ నీటగువాతెర మొగ్గ శ్యామచూ
గ్రాతము పత్రసంచయము ♦ కమనరొరుహసారభంబునక
చిత్రముగా ధరించిన వి ♦ చిత్రసరోజతటాకముంబలెక
గోత్రభిదాతిదేవనుత ♦ గొబ్బున రమ్మొకసారి నే గనక.

2. కాణవారాయ్.

శ్లో. ఉద్యద్భాస్కరరశ్మిరంజితమహానీలావనీధ్రస్ఫుర
న్మౌఘ్యధ్వాసితమస్తకాగ్రీ భగవత్ శ్రీవామనాస్సుత్ప్రభో,
మాంద్రప్టుం సముపైహి మన్నికట మిత్యాక్రోశతో మే ముఖం
నే తేచా పి విశువ్యతిశ్చ కృపయా త్వద్దశనం దేహి మే.

సీ. ఒకసారి దశశనం ♦ బొసగుమయ్యయటంచు
పలుమాట మొఱివెట్ట ♦ వద్దనయన
నోరెండసాగెను ♦ నొప్పియు జనియించె
గనుదోయి కాయలు ♦ గాసెనయ్య

అయిన నీరామికి • నవనివారలు నిన్ను
దయలేనివాడని • తలతురనుచు
భీతిజెందెద గాన • బీతితో నొకపరి
డంబు మీరెడు కిరీ • టంబుతోడ.

తే. గీ. చండకరరశ్మిసంతతి • మండితేంద్ర
నీలమాణిక్యభూధర • లీలనడచి
రమ్మునాయొద్దకొకసారి • రాక్షసారి
పారుహూతమణిప్రభా • ధారమైన
దివ్యమంగళ విగ్రహ • దీప్తిమెఱయ.

3. ముడిశేర్ శెన్ని.

శ్లో. సారభృత్కటచైత్యజుప్తులసీనజృంఙితోరస్థల
స్వామి నౌలివిదీప్తికీర్ణజలదస్యామేతి జల్పన్ముహూః,
రోది మృత్యోతథాపి కుండలయుతం రమ్మప్రవాళాధరం
వృత్తస్థితభుజార్గళం తవవపు నోదశయస్యజనా.
మ. తులసీమాల్యపరిష్కృతోరుమకుటాతోతెంచు నాయొద్ద కం
చలత న్నే నిను జీర కుండలలన • ధారావళీసింహసు
ధ్యలలాటాధానుధాంశుబింబమహికా • యస్పధిశాహర్గళో
జ్వలవార్యాహముమాడ్కినచ్చి వెసనాసంతాపము ల్లాన్యవే.

4. తూనీర్పుగిల్పోల్.

శ్లో. మద్యేపాం రజతావనీభృతి వినీలాంభోధరోవా పయః
పారావారతరంగవిస్తృత ఫణీత్పర్యంకశాయిన్ హరే,
పాతఃపూర్ణపయోదసన్నిభతను బింబాధరస్తే విభో
కంజాతోపమలోచనే చ వివిశు ర్మన్మానసే కిం బుగ్రీవే.
మ. రజతక్షూధర మస్తకాగ్రినయిత • ప్రావృట్పయోవాహారి
తి జెలంగ న్లశాంబురాసి భుజగా • ధీసోరు తల్పంబునన్
బ్రజల నోప్పగ నిద్రజెందు వికన • త్పద్మాక్ష నీకాయమున్
భుజబింబాధరము ల్గునంబున సదాపూర్ణంబులై యుండెడున్.

5. శో ల మా తే న.

శో. కల్పాంతప్రవిగీర్ణవాధికరశనక్షోణే పయోదాభ శే
పాదా నిస్తులదీ ప్తిమద్దినకరద్వంద్వోపమా మన్మనః,
ఆవిశ్య స్ఫురత స్తతో మమ హృది ప్రాదుభావే త్సంస్మృతి
కూర క్లేశవిలాససంభవమహాదుఃఖాంధకారకథమ్.

మ. ప్రళయగర్హిస్తసమస్తలోక శితివా • ర్వాహభగాత్రా భవ
జ్జలజాతాప్రయుగప్రభావటలనం • చన్నాంఘ్రిముగ్ధంబు చం
చలమా నామన మేచసాగె నకిటా • సహ్యంబుగా దింక నే
బలుకంజాలనుపాయ మొక్కటి నిను • న్న్యాయంగ వాక్రుచ్చుమీ.

6. కొ ం డ ల్వ ణ్ణా.

శో. ప్రావృద్వాంధరాభదేహ ఘటన్మత్తాభ్యాసపారీణ మ
న్నేత్రీభూత యదూద్వహేతి సతతంత్యా మాహ్వాయే కేశవ,
నైకుంచే తవ ధామ్ని వాక్షితితలే క్షీరాంబుధావా న్యత
ప్రవృత్పాదాబ్జయుగంప్రదశయనకృచ్యో పేత్యమత్సన్నిధిమ్.

శా. మేఘశ్యామలదేహ కుంభనటకా • మీనాంకలావణ్య నా
నాఘస్ఫుర్దినివారకా యదుపతీ • యంచు న్మోఽలెట్టినిన్
నాఘోపస్వినగాపు క్షీరనిధిలో • నన్ లేక నీయుండునం
న్దాఘాపాత్రీపదాననైన నినునే • సంతుష్టితో జూడ దే
నాఘప్రస్తుత దశేనం బాసగుమా • యుద్యత్ప్రపాద్యప్తివై.

7. వ ం దు తో న్నా య్.

శో. రక్తాంభోజసదృక్షపాణిచరణాక్షిద్వంద్వ మూలోహితం
చోష్ఠం బిభ్రీ దనంతదీ ప్తిజటిలో నీలో వివస్వానివ,
ఆత్మానం సముపేత్య దశేయ విభో నోచే త్వదగ్గ్రిద్వయం
మాం సీత్వానుగృహణ కింకరతయా మత్ప్రార్థనైతావతీ.

శా. శోణబాధకరాంఘ్రినేత్రీముగళి • శుంభత్ప్రవాళోష్ణముల్
తానైదాల్చిన కొత్తసూర్యుడు నిజోద్దామద్యుతి స్ఫుర్తిచే

నానాదిక్కుల దేజరిల్లుపగిదిన్ ♦ నాయొద్ద కేతేరగా
మానంబైన యడ న్నితావని భవన్మాన్యాంఘ్రిసాన్నిధ్యమున్
దీనున్ జేర్చుము నన్ను దాస్యవిధముల్ ♦ తీంఁడింప లక్ష్మీపతి.

8. ఒక్క మ మ్మాన్.

శ్లో. దృష్ట్యానీలపయోధరోత్కర మహం త్వద్దాత్రాకాంతిప్రతి
స్పర్థిత్యాకలయన్ భవామి శిథిలస్వాంతః పరం చింతయా,
ప్రీత్యా పాండుసుతేషు వాసవిరధే యంతాభవ స్సంయుగే
హంతః కారవసంతతే సృక్మ దుపైహ్యేషా కిము త్వద్దయా.

మ. జలదవ్రాతయు నేను జూచుతిరి కం ♦ జాతాక్షు నెమ్మేనుతో
దులయానంచు గృశించె దన్యనములో దోరంపు దుఃఖః బుసన్
ఖలుల న్నూర్గుగ ధార్తరాష్ట్రులను సంఘ్రామంబులో జంపగా
నరవివచ్చుని జేరు దోలిన హాన్ ♦ వ్యక్తాస్యసంగుండనై
కలకాలంబు భజించు నన్నిటుల నీకారింతుల న్న్యాయమే.

9. ఇ దు వో పా రు త్త మ్.

శ్లో. చక్రాలంకృత తాక్ష్యవాహన సువర్ణాంచద్వజేదృక్కిము
ప్రీతి బాధమితిపరోదిమిముహుస్తాండ్రమ్మ మాశాంవహన్.
పృథ్వీభారనివారణాయ మధుగా మాసేదివాం స్త్వం హరే
మద్వృత్తం సమవేక్ష్య చింతయసి కిం త్వన్మానసే మత్ప్రభో.

మ. గరుడాంకృతకేతనా పతగరా ♦ స్థంధర్వ చక్రాంచితా
వరదా యంచును వెక్కియేడ్చినధరన్ భారంబుమాన్వస్మరం
దరసాపూరితనిష్కుటాళిమధురా ♦ ధామంబున న్బట్టిజే
వరిపువ్రాతము గూల్చినట్టి హరియే ♦ భంగిన్ దలంచు న్ననున్.

10. పి రం ద మా యా.

శ్లో. ఆకాశాగ్నిసమారణాంబుధరణీ ష్వాత్మప్రజేతేతనే
ప్వంతర్యామితయా స్థితోపి పుత్రపత్క్షీరే నిగూఢోహ్యసి,

లోక త్యాగకృతావతార పరమాశ్చర్యైకధామ ప్రభో
కుత్రత్వాంప్రవిలోకయేయమమరాధీశాచి తాంఘ్రిద్వయమ్.

చ. అవతరణంబు లెత్తి ధర • నద్భుతచేష్టలొనర్చినట్టి మా
యివి యయిన స్వమీరమున • కిమ్మహికిన్ గగనానలాదిభూ
తవితతి కంతరాత్మవయి • దాగొనియుండువు పాల నెయ్యిబోల్
నవజలదాభ నిన్నెచట • నాకు గనుంగొన వచ్చు దెల్పవే.

11. ఎం గే కా క్లేన్.

శ్లో. పశ్యేయం కుత్ర దేవం నవదళతులసీమాల్య మిత్యచ్ఛవాచాం
గుంథే శ్రీశప్రభావే శరనిపురచితే పద్మసాహస్ర కేఽస్మిన్
గాధాప్యేతా దశాపిస్వరుచిమనుసరన్యః పరేచ్ఛద్ధయాసః
ప్రాప్నోత్యానందమేతజ్జనుషినిరుపమంపశ్యతాంమానవానామ్.

మ. తులసీమాల్యసమంచితు న్నమలనే • త్రున్ శౌరి నేనేడ దృ
క్కుల జూడంగలనంచుమానసమునన్ • గోర్కెల్విజృంభింప మం
జులవాక్కుంజసుధారసంబు లొలుకక • శుంభత్కురూకాపురీ
నిలయుండైన శతారి సంయమి దయన్నిర్మించి దానింపుతో
ధరలో నిల్పిన వేయిపద్యముల వి • ద్వత్తోపణం బీపడిన్
సలితంబేది పఠించువారికి హాసాఖ్యం • బెట్టు చేకూరెడున్.

శ్రీ మ తే శ ర కో పా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

అష్టమ శతకము - ఆరవ దశకము.

[ఎల్లియమ్.]

అవతారిక :—మాయకూర్తయం దాత్మార్థగలిగిన భగవద్విషయక మైన
తృప్త వాగ్విషయమయినది గావున పైకి జెప్పగలిగిరి. వీరివిషయమై యాశ్చర్యునికి
గలిగిన తృప్త వాచామగోచరమగుటచే నాతడు చెప్పజాలకపోయెను. “ఊర్ధ్వం
మాసా స్మరీష్యే” అని అత్మార్థతృప్త ; “న జీవేయః క్షణమపి వినా తా మసి

లేక్షణామ్ " అని సర్వేశ్వరుని తృప్తి; మాయక్కు త్రయందు వీరికి గలిగిన తృప్తికు నేనేమియు నుపకరింపజాలకపోతినని ఈశ్వరుడు సంతప్తుడై ఆకులుడై "ప్రీతేమి హి మమాకులా" అన్నట్లు లజ్జించి, 'ఇప్పుడు నేను శీఘ్రముగా బోయి కనబడిన యెడల నానందోద్రేకముచే నాత్మార్థ చనిపోవుదు' రని భయపడి శాంతించి చెల్ల వలెనని తలంచి పదునాలుగు సంవత్సరములు 'పెరుమాళ్ళవియోగ క్లేశముచే బాధనొందిన శ్రీభరతాత్మ్యాసుని ధరింపజేయుటకు తిరువడిని ముందుపంపి తాము భరద్వాజా శ్రమమందున్నట్లును, పాండవదూతగా బోయినపుడు ప్రేమపరవశులైన విదురాదులకు శాంతించి ముఖము కనబరచుటకు "ఉపస్థనా దిహ త్త ఉపయాతో జనాదౌనః, కుశశ్శలే నివసతి సచ ప్రాత రిహైష్ట్యతి" అన్నట్లు కుశశ్శలమును విడిచి మరునాడు హస్తినపురమునకు వేంచేసినట్లును తమతో సంక్షేపించుట కున్ముఖుడైన సర్వేశ్వరుడు తమప్రీతి శాంతించిన తరువాత తమతో గలిసికొనుటకు తిరుక్కడి త్తానమందు వేంచేసియుండి తమపట్లు కనబర్చిన వ్యామోహము ననుసంధించి సంతసించి యనుభవించుచున్నారు. క్రిందతిరువాయ్మొళ్ళిలో వ్యసనహేతువైన తలంపేయిపు డుజ్జీవనహేతువగున ట్టిశ్వరు డొనర్చెను. "శేమం శెంగో నరుశే శెరువారు నట్నకువర్" (తిరువిరు త్రమ-27 పా.) (భగవంతునికృప యున్నయెడల బాధకులే బంధువు లగుదురు.) ఇందులో "తానగర్గల్" అనునది ఉయ్యరాప్పట్టు.

1. ఎల్లియుంకాల్లెయుమ్.

శ్లో. రాత్రిండివం న్వచరణాహాణమానసేషు
య సుత్కృపాం నిజజనేషు కరోతి శశ్వత్,
తస్యోల్లసత్తులసిమాల్యపరిష్కృతస్య
వాసస్థలం కటిపురీతి భువి పృసిద్ధా.

తే. గీ. సంతతము తన్ను భజించు ♦ సజ్జనులకు
మంగళంబుల నొడగూర్చు ♦ మాధవునకు
వసతి సద్భక్తిసంపద ♦ వన్నెకెక్కు
దాసులుండెడు నాకటి ♦ స్థానపురము.

2. తిరుక్కడి త్తానముమ్.

శ్లో. సంగ్రామదుర్మదదశాస్యముఖానురౌఘ
తృణ్యాం దదాహ శరవప్నిచయైః పురా యః,

సోయం కటిస్థలపురం మమ మానసంచ
స్వస్థో వసత్యమరబృందనిషేవితాంఘ్రిః.

తే. గీ. తొల్లి దుర్గర్వదై తేయం ♦ దోబలంబు
శితశిలీముఖపావక ♦ శిఖిలలోను
వేల్చి మించిన జగదేక ♦ వీరు డెవుడు
శ్రీకటిస్థానపురము నా ♦ చిత్తపదము
వీడకుండగ వసియించు ♦ వాడు చూవె.

ప. ఒ రు వ రి రు వ ర్.

శ్లో. ధర్తేవ కాయవితతే రవభాసమానో
లంకాపురే నిశిచరాస్ప్రజఘాన యః పాక్,
సోఽయం రమాశ్రితతనుస్సరసీరుహాక్ష
స్వస్థోఽధితిష్ఠతి కటిపురమద్య రమ్యమ్.

తే. గీ. ఒక్కడై నను లంకలో ♦ నుక్కుమిగిలి
యందటికి నన్నిరూపులై ♦ యసురబలము
జక్కుజేసిన శ్రీరమా ♦ సఖుడు ప్రితి
దప్పక నసించు శ్రీకటి ♦ స్థానపురిని.

4. మాయప్పిరాన్.

శ్లో. తేజస్థసూరిపరివత్సప్తహణీయధామ
సౌగంధ్యనిర్భరలతాంతవనీపరీతః,
రమ్యం కటిపుర మధిష్ఠితవా స్మదీయే
స్వాంతే వసత్యఖిలపాపనివర్తక స్సన్.

తే. గీ. పరమసూరిజనాళికిః ♦ బ్రాహ్మమగుచు
సురభికుసుమాకరోద్యాన ♦ శోభ నవుడు
దాల్చుచుండెడి శ్రీకటి ♦ స్థానపురము
వానముగ గొన్నశౌరి నా ♦ పాపములను
బాపి నాలోన నివసించె ♦ వరదుండగుచు.

5. కోయిల్కొండ స్తన్.

శ్లో. సంసేవ్యమాసచరణస్త్రిదశైర్వికంఠే
వాసీ ఘటప్రకటనర్తక ఆదిదేవః,
సాకం కటిపురవరేణ మనో మదీయ
మంగీచకార నిజవాసగృహం దయాభుః.

తే. గీ. నిత్యసూరిజనంబులు ♦ నిత్యసేవ
సలుప వైకుంఠముననుండు ♦ శార్ఙ్గపాణి
శ్రీకటిస్థానవసతిని ♦ స్వీకరించె
దానితోగూడ నామన ♦ స్థానమొందె.

6. కూత్తవమ్మన్.

శ్లో. పాపీయసోపి మమ దుఃఖవినాశకస్య
భక్తాత్మహారినిజసద్గుణచేష్టితస్య,
స్థానం కటిపురవరం స్తుత దుఃఖపుంజం
సశ్చేద్ధృనిం మమ వచోఽహృతయేఽవధత్త.

తే. గీ. దివ్యచేష్టలుగలవాడు ♦ భవ్యయశుడు
దాసనకలాఘనాశన ♦ దత్తుడైన
మధురిపుండు వసించెడు ♦ మానసియ
శ్రీకటిస్థాన మెప్పుడు ♦ చేరికొల్వ
దుఃఖమెల్లను నమ్ముడు ♦ తొలగిపోవు.

7. కొణ్ణినిడక్కెడ.

శ్లో. గోవిందపాదకమలం మితభూనభస్కం
యత్ప్రాప్య మానవసుపర్వగణశ్చ నిత్యమ్,
సంసేవతే కటిపురం తదఘాద్రీవజ్రం
దుఃఖాపనోదనపరా హృదయే నిధత్త.

తే. గీ. మన్ను మిన్నును గొల్చిన ♦ మాధవాంఘ్రి
పద్మమును గొల్వ నిత్యులు ♦ వసుధవారు

నాశ్రయించెడు రమణీయం ♦ మైనయట్టి
శ్రీకటిస్థానపురమును ♦ చిత్తమందు
సంస్కరింపంగ భవతాప ♦ శాంతియగును.

8. తా న న గ ర్ గ ల్ :

శ్లో. క్షీరాబ్ధిభూపరమఖాదిషు దివ్యదేశే
ష్వన్యేషు సత్పు బహుషు పృథితేషు నాథః,
మన్నానసం కటిపురం నిజదాయలబ్ధం
ప్రీత్యా నివాసగృహమిత్యభిమన్యతే స్మ.

తే. గీ. వసుమతీదుగ్ధవారాశి ♦ పరమఖాది
దివ్యదేశంబులం దెల్ల ♦ దేవుడుండు
గాని యతనికి శ్రీకటి ♦ స్థానపురము
మన్మనంబును దాయాప్తి ♦ మహితమైన
వసతులని ప్రీతి వర్తించు ♦ వాడు సతము.

9. తా య ప్ప డి గ ల్ .

శ్లో. సర్వేష్వనాదిషు పవిత్రతరేషు దివ్య
దేశేషు సంతతనివాసరతో మురారిః,
సూరివ్రజాప్యకటిపు ర్యధికాదరేణ
వాసం కరోతి యదువంశపయోధిసోమః.

తే. గీ. శ్లాఘ్యమైనట్టి దివ్యదేశే ♦ శములయందు
ప్రీతి నివసించియున్నవా ♦ డాత దేవుడు
కాని సూరిజనప్రీత్య ♦ కలుషదూర
శ్రీకటిస్థానమున హేచ్ఛు ♦ ప్రీతినుండు.

10. అ ప్ప డ న్నా రా య ణ న్ .

శ్లో. సత్కర్తృరాజదవనీగుర వేదఘోష
సన్నాదితే కటిపురే పృథితే ధరణ్యామ్,
అశ్రాంతవాసరసికో కుహనావటు
నారాయణో వసతి మద్భవయేధునా సః.

తే. గీ. ప్రాథమైదికజనబృందః పత్యమాన
వేదనిస్స్వనముఖరమైః వెలయుచుండు
శ్రీకటిస్థానమున నివః సించియుండు
నాధుడెప్పుడువదలడుః నామనంబు.

11. శో లై త్తి రు క్కా డి త్తా న త్తు.

శ్లో. ఉద్వానశోభితకటిపురవాసలోలం
స్తుత్వా శతారి రకరోద్యదిదంసహస్రం,
తస్మి న్పతన్ దశక మేత దఘాపనోది
లబ్ధ్వా ఏదం పరమభే సముపైతి హవఃమ్.

తే. గీ. రమ్యసుమనంభృతారామః రాజతంబు
నగుకటిస్థానపురమునః నమరియున్న
శ్రీశుపయి కారిజును భక్తిః జెప్పియున్న
యతిమనోహరగాధానః హాస్యమండు
దశక మియ్యది మోక్షప్రదంబు చూపె.

శ్రీ మ తే శ శ కో పా య న మః.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

ఎనిమిదవ శతకము - ఏడవ దశకము.

[ఇరుత్తుంవియందెన్నె.]

అవతారిక:— పురుషార్థమునకు కృషి చేసిన ప్రకారము దిగువను పూర్ణముగా బ్రతిపాదించబడినది మీదగ్రంథము పురుషార్థమునకు వర్ధకమై యున్నది. ఈతిరువాయిమొట్టియందు చేయునది యేమనగా చిరకాలము ఈము బుద్ధిభూర్వకముగా జేసిన ప్రాతికూల్యములను పూర్ణముగా మరచిపోయి, అనుకూల్యము పుట్టిన తరువాత ప్రామాదికముగా జేసినవానిని జూడక తమ పురుషార్థమునకు జామే పోయితిని తమకు బుట్టిన తృప్త తీరునట్లు సంక్షేపించి, తనపురుషార్థమయియున్న రీతి ననుసంధించి “తానే అధికారై తనపురుషార్థముగా వచ్చి సంక్షేపించిన వానిని మన మధులమై మొట్టబెట్టితిమని లజ్జించి “ఒకసంసారిచేత

నుని యెడల సశ్వశ్వరుడు చేయు విషయకార మాహా యెట్లున్నది" అని ఆశ్చర్యవిధులగుచున్నారు. " రామవేదా భయే దత్తే సన్నతో రావణానుజః, విభీషణో మహాపాక్షో భూమిం సమవహాయన్ " అన్నట్లు రావణానుజుడైన నేను రఘుకులసంభూతులైన వారికి దానులమైతిమని పెరుమాళ్లవద్దనుండి యరుగొచ్చాడు రాగా "నన్నే నా యిట్లు స్వామివారు పరిగ్రహించుట ఆహా ? రావణానుజత్వ ప్రియ క్తనీచతి యుచ్చటికి బోయినదో" అని వేరుతెగిపోయిన వృక్షమువలె కూడి వచ్చిన నలుగురుగుంతులతో పెరుమాళ్ల పాదములయందు పడినట్లును, లేక మైనను రామగుణసంక్తీర్తనము సంభవించని అశోకవనమందు తిరువడి— "సంక్రమే మధురం వాక్యం వైదేహ్య వ్యాజసరహ " అని పిరాట్టి లభ్యపత్తాకురాలగునట్లు రామగుణ సంక్తీర్తనము చేయగా " నామె యిచ్చటరామగుణ సంక్తీర్తన మసంభావ్యము " గదా " కింను స్యా చ్చిత్తమాహాాయం భవే ద్వాతగతి స్త్రీయన్, ఉన్మాదజో వికాగోవా స్యానియం మృగతృప్తికా " నాకిది చిత్తమాహముచే గలిగిదియా, వాతగతియా, ఉన్మాదమువలన గలిగినవికారమా లేక మృగతృప్తికా అని పలుకె అగుల శంకించి, ఎవడో ముందు నిలువబడి మాటలు చెప్పుచున్నాడు ఇదివినికేను వికృతినొందితిని ఇంతిగుట్టును నిజము ఇదిసత్యమే యగునని జనకరాజదుహిత తెలుసుకొని సంతోషించినరీతిగా నీయాత్మార్థులు యిది భ్రమస్వప్నాదులని శంకించి " కాదు " " సత్యమే " యని తెలుసుకొని ప్రీతులై " మన కద్వేషాళిముఖ్యములను బుట్టించి తప్పు విడిచి యుడలేకపోవుటకు గలిగించి తనపరత్వమును జూడక నాకు శేషభూతుడై వచ్చి నాతో సంశ్లేషించెనే—అహా-ఇదేమి అశ్రితపారతంత్ర్యము ? ఇదేమి సౌలభ్యము, అని వాని రీతిననుసంధించిసంతసించుచున్నారు. ఇందులలో " అరియెన్నుత్తరలే " అనునది ఉయిగ్వాట్టు.

1. ఇ రు త్తుం వి య త దే న్నై.

శ్లో. స్వామిం ప్రవాంఘ్రినికటం నయ మాం సుకీఘ్రీ
మిత్యాత్రితో విరచితం మమ విప్రలూపమ్,
ఆకణ్య వామనతయా మితసర్వలోక
మదాత్మని వసత్యధికప్రమోదాత్.

మ. భవదాంఘ్రిద్వయమందు జేర్చుకొనుమాః పంకేకుహాక్షా యటం
చ విరామంబుగ మొట్టవెట్టిన మదీ యప్రార్థన న్సౌరిదా

ను విచారింపక సత్కృపాబలముచే ♦ నున్నాత్ముడై నామనో
భవనంబందు వసింపసాగె నిక నే ♦ భవ్యుండ నైతి న్నవా.

2 ఇ తు ల దా న్క ం డు గొ ం డు.

శ్లో. జౌద్ధత్య మాత్మవశగీకృతమానసస్య
పంచేంద్రియారివిశతేః ప్రవినాశ్య దేహః,
మచ్చిత్తపీఘ్ని నివస త్యతివృష్టచేతా
దంతావళస్యకియదాచరితం హి తేన.

తే. గీ. మామకేంద్రియదుర్వృత్తి మాన్సి కగుణ
నన్ను గాచుటకంటెను ♦ సళిననేతు
డల్లగజరాజు బోచుట ♦ యధికమనుచు
నానినంబుచ దలచను ♦ నమ్ముడిద్ది.

4. అ రు ల్ తా ని ని.

శ్లో. నేతోస్తి మేఽధికపుమర్థ ఇతి ప్రచింత్య
విధ్వంసయ న్ని బిడ మోహమహాంధకారమ్,
దేవో మదీయవృషదయే నివస త్యజస్రం
కిం సత్యమేత నుతమే మనసి భిమోవా.

మ. పురుషార్థాంబులకంటె నిద్దియె మహా ♦ పుణ్యావహాబైనన
త్పురుషార్థాంబని యెంచి శ్రీగరుడు మఃత్పూర్ణాజ్ఞతం ద్రోసిన
త్వరుడై నామనమందు నిల్చెనిక నా ♦ వాంఛ ల్ఫలించెంజుమీ
పరిశీలింపగ నిద్ది సత్యమగునా ♦ భ్రాంతుండనేమో రమా
వరు కారుణ్య మదేడ నీచుడను వా ♦ పాత్ముండ నే నెక్కడన్.

4. మా తు మ య త్క ం.

శ్లో. సూరివ్రజేడ్యచరితో యదువంశదీప
స్సండశ్శయ స్మయి కృపాం వపురుజ్జ్వలం స్వమ్,
మన్మానసే నిహితవా స్ఫులి సుప్రసిద్ధ
మేతద్భిమో నచ మృషా నచ సత్యమేవ.

తే. గీ. నిత్యసూరీశ్వరుడ ధ త్యమలుడు
 తాకమెటుగంగ న ధ స్త్రప స్వీకరించి
 తనదు తేజోమయంబైన ధ తనువునాడు
 స్వాంతము న నిల్పెనాకు వం ధ చకుడు గాడు.

5. తి గ యు-ం త న్ తి మ వ రు ఖ్.

శ్లో. సందశయా స్మయి శృపా మతులాః పరేశో
 మాం సర్వలోకనుతివాగ్విషయం చకార,
 రాజస్మణీక్షితిభర పృతిమోఽం తరాస్తే
 కింస్యాదితో గురుతరామలక్ష్మీర్తిహేతుః.

తే. గీ. అమలనిహేతుకాను ధ గ్రహంబు జూపి
 నామనంబున నిల్చిన ధ నభినయను
 జనులు పొగడెడుపొగడిత ధ ఘనముగాని
 యితరనుతివాక్కు నేరీతి ధ నింపు నించు.

6. పా రు శ్మ తై న క్కు.

శ్లో. అస్మై పుమధా మపరం వితరా మ్యహంచే
 ల్లోకే పుమధా ఇతి మాం వృణుతే న కోపి,
 ఇత్థం విచింత్య స హరి ర్మయి బద్ధభావో
 హ్యతాన మప్రితినివృ త్త్యదదాచ్చ మహ్యం.

మ. బలభిన్నీలధరాధరాగ్రముపయి ధ న్భసిల్లు శోణాంబుజా
 వళిమాడ్కి నివలసిల్లు రక్తగుచిమ ధ ద్వక్షుకరాక్షిద్వయా
 మలనాభీనయనంబు లొప్పెడు రమామాన్యండు తుచ్ఛంబులొ
 ఫలముల్ నాకొనగంగ దన్నుగొను న ధ ధృక్తు ల్మరెవ్వారలం
 చిలలో వారికి వాని నిచ్చి దయనా ధ కిచ్చె స్వదివ్యాకృతిన.

7. శై వ్యా యుం ది.

శ్లో. రక్తాధరాచ్చరదనావళినాభికణఁ
 పత్రాదికాంతినిచయే పృథమంసమేత్య,

మాం ప్లావయ త్యమలహః సపరిష్కృతాస్య
స్సాంత ర్వివేశ మమ పద్మదళాయ తాక్షః.

తే. గీ. దివ్యతేజావయవశోభః ♦ తేజరిల్ల
మందహాసప్రభాంకూర ♦ మండితుడయి
నామనంబున నిల్చిన ♦ నయముదక్క
నన్యమెన్నడు స్మరియింప ♦ నవనిమిద.

8. అ రి యే స్మ త్త రు శ్.

శ్లో. న్వాంగీకృతా స్మరరిపు దేయతే దయాభు
నిహేతుకం మమవిభుః కమలాలయేశః,
కుక్షాని వేశితజగత్ప్రియ ఆదిదేవో
మన్మానసే స్థిరనివాస మభిప్రేదే.

తే. గీ. నన్ను దయతోడ నేలిన ♦ నళిననేతు
డహలను నూరకయెబోడు ♦ నవనిమిద
భుననముల నెల్ల లయమున ♦ బొజ్జఁబెట్టి
కాచెడుఘనుండు నాలోన ♦ గాపురంబు.

9. వ యి త్తి ల్కాం డు.

శ్లో. లోకత్రయం సకమలాసన మాత్మకుక్షౌ
నిక్షిప్య నిర్వికృతిరేవ సదా పతీ శః,
తత్తాదృగాపిపురుషః జగతాం నిదానం
మన్మానసే స్థితయా న్యదధాం ప్రహృష్టః.

తే. గీ. సరసిజాసనముఖదేవ ♦ సంచయంబు
నెల్లజగముల దనకుక్షి ♦ నింపుమీఱ
నుంచుకొని నిర్వికారత ♦ నుండువాని
నామనంబున నిడుకొన ♦ నాకుగల్గె.

10. వై త్తే స్మ ది యా త్.

శ్లో. లోలోల్లలద్భహుశ శీతలవీచిమాలా
సంబాధవారినిధివిస్తృతశేషతల్పే,

నిద్రాగ మబ్జనయనం మమ చిత్తసిమ్ని
నిశ్చిప్తవా న్నవిజహామి కదాచి దేనమ్.

తే. గీ. ఉత్తరంగితకలశాబ్ధి • నురగనాథ
తల్పమున నిద్రజెందెడు • దనజవైరి
చేరి నాచిత్తమున నుండఁ • జేసికొంటి
వాని నెడబాయ నికమీదఁ • బ్రీతిననాకు.

11. శు డ ర్ పా ం బ ఙ్గై.

శ్లో. లక్ష్మీవతే భుజగరాట్మ్యమనన్యపాదం
హృప్తుః శతారి రివా యత్ప్రళేవా న్సహస్రం,
తస్మిన్నదం దశక మాదరతః పతంత
స్సంతస్వజన్మవిపినం సహసా దహేయః.

తే. గీ. భుజగశయనునిపాదంబుఁ • బొందఁగోరి
భవము విరమింపశతవైరి • పరమభక్తి
రచనజేసినవేలులో • రమ్యమైన
దశకమిద్దానిఁబరియించు • ధరిజిజ్ఞాసులు
వీతభవులొదరజ్ఞాతు • ప్రీతివగిలి.

శ్రీ మ తే శ త శో పా య న మః.

[శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

అష్టమ శతకము - ఎనిమిదవ దశకము.

[కణ్ణో శివండు.]

అవతాంకః :— మాయకూత్తయం దీయూత్థాన్లకుఁ గలిగినతృప్తి తీరునట్లు
వచ్చి సంశ్లేషించి యీశ్వరుడు తనతృప్త్యనుగూడఁ దీర్చుకొని యిట్లు పృవర్తించిన
సంశ్లేషము శిథిలము కాకూడదనితలంచి వీరును“వశేష్టైలగు”యందుఁ బ్రతిపాదించు
పలుడిన ఆత్మార్థ ముమ్మ సమీపించుటకు తా మనహృదయముని నీచులకుని తలంచె
వరు. అందువలన ముమ్మల నెడబాయ జూతురు. ఇట్టి యభిప్రాయమును తీసివె

య్యవలెనని ఆలోచించి ఇంకను వీరు మమ్ముల నెడలయ దలంచుట అనాదికాలము సంసారదూషితమైన యీయాత్మ మమ్ముల బొందుట కయోగ్యమనిగదా వీరియభిప్రాయము ఇది సరికాదు. అగంతుకమైన యీయాత్మయొక్క అయోగ్యతనుఁజూడక దీనిమూలమును జూడుదని- ఈయాత్మవస్తువుయొక్క- వైలక్షణ్యమును వీరి మనస్సునకుఁ దోచునట్లు చేయవలయునని ఈశ్వరుడు వీరినిఁ బిలిచి “అయ్య ఇటుచూడండి. మీయాత్మ జ్ఞానానందములు లక్షణముగా గలది. మా కత్యంత శేషభూతిమైనది. మీరుమాదగ్గరికి వచ్చుట మాకవద్యపాతవుకాదు మీయాత్మ మాకు కాస్తుభవముతోను పిరాట్టితోను సమానముగా నౌజ్వల్యపాతువగుచున్నది” అని వీరి స్వరూపవైలక్షణ్యమును వీరిమనస్సుకు నచ్చుకొప్పెను. అట్లు చేయుటలో “మీయాత్మ స్వరూపమున్న రీతినిజూచుటకు రండియని యీశ్వరుడు వీరినిఁ బిలువగా మెరుగుడిపురుగువలె నున్న దీనివస్తుత్వమేపాటి యని వీరిష్టపడలేదు. అందుపైని యీశ్వరుడు “మావిగ్రహ సౌందర్యముం దీయాత్మ సక్తమైయుండును. నేను ముందు నిలిచి నాకు ప్రకారభూతమైన యీయాత్మ స్వరూపమును వీరికి గనపఱచెదనని ఆశ్చర్యము బిలిచి. “మావిగ్రహసౌందర్య మెట్లున్నదో చూచినారా? మమ్ములనుఁ జూచిన చూపులో మిమ్ములను గూడ జూడవచ్చును.” అని తనవిగ్రహసౌందర్యమును ముందు గనపర్చి పిదప కటకమకుటూనిభూషణములవలె నత్యంత భోగ్యమై అత్యంత శేషమయి యుండునాత్మ స్వరూపమును గనపర్చిగా దాని ననుభవించి సంతసిల్లుచున్నారు. ఇందులో “నిన్నవో న్నెయులొందేసుక్కు” అనునది ఉయిర్పాట్లు.

1. కల్లాళ్ శివండు.

- శ్లో. రక్తం గోచనయుగ్మ మంబుదనిభం కాయం ప్రవాళాధరం
తేజస్తాతివశక్షుదంతనికరం రత్నప్రభ కుండలే,
నానాసమ్యక్ మణిప్రవేశిరుచిరం మాళించ బాహుద్వయీ
యుగ్మం హేతి తతించ బిభ్రీ దనిశం మయ్యేవ కశ్చిత్ స్థితః.
- శా. రక్తాంభోజదళాయ తాక్షుడు విదీ • ప్రప్రోచ్చకోటీసు డు
ద్రోక్తారుణ్యసమంచితాధరుడు వై • రివాతభీష్మారిని
నిఁక్తాసప్రముఖాయుధప్రవరరు • జ్ఞీరాజితాంగుండు సం
సక్తాంభోరుహగోపి నీనిలయవ • శ్మస్కుండు నిత్యంబు సం
రక్తి న్నావృదయంబున న్నిలిచె న • ద్రక్షాచణుండై కృపన్.

2. అ డి యే ను శ్లా న్.

శ్లో. అండాంతర్గతసర్వవస్తునిచయం చాధ్యాప్య యో భాసతే
జ్ఞాతుం సప్రభవంతి యః సుమనసో బ్రహ్మదయో యత్నతః,
దుఃఖామిశ్రితనిత్యసిద్ధపరమానందైకతానశ్చ య
స్సాయం సంపత్తి మానసే వపుషి మే వాసం కరో త్యచ్యుతః.

చ. సరసిజసంభవాండమున • సర్వచరాచరవస్తుకోటికిన్
గురుమహాదాదితత్త్వముల • కు న్నోలుపాగగ సంతరాత్మయై
నిరువమభాధనందధుల • నీరధి నిస్సము డబ్బనేతుండ
దరమెనగ న్వసించె సత • తంబు మదీయమనోవపుస్సులన్.

3. ఉ ణ ర్వి లు ం బ ర్.

శ్లో. సూరివ్రాతనిషేవితాంఘ్రికమలం లక్ష్మీశ మిహో ర్మమ
న్వాంతే న్యక్షిప మాదరాత్సచక్రపాపూణో మయి త్సుల్లకే,
కృత్వా మాం స్వపదాంబుజాతయుగళీబద్ధాభిలాషం భవే
చోత్ప ద్యారుచి మంతరాత్మని వస త్యానందదాయా మమ.

ఉ. హేతువు లేకయే పరుడ • హీనకృపన్ దనయందు నాకు వి
శ్వాతిగభక్తి నిల్చి విష • యంబులనుండి మరల్చి నామనః
ప్రీతిగ దాన్యకర్మనిడి • వెల్లు మదాత్మను నాకుజూపె నా
కే తగునాదుసాటి మరి • యాక్షితిఁ దుల్గులులేరు నాకికన్.

4. యం నుం తా నాయ్.

శ్లో. హేతు సర్వచరాచరస్య కమలానాథాబ్జభూశూలభృ
ద్రాప్రేణ స్థితిసగఽసంహృతికరో లోకస్య సర్వాత్మకః,
మిశ్రిభూతవయస్సితామృత రసక్షాద్రాదీవద్భృగ్యతా
బుద్ధిం చాత్మని మే విధాయ రమతే మయ్యేవ శశ్వ ధరిః.

చ. చిదచిదశేషకారిణుడు • చిత్తజవైరికి బ్రహ్మకున్ జని
ప్రదుడు జగంబుఁజేయఁ బరి • పాలనము న్బచరింప దుర్గంప స

మృతమునఁజెందువాని సుధఁ మాడ్చిని భోగ్యునిమన్మనఁబులోఁ
గుదురుగనున్నవాని హరిఁగోర్కులుమీఱ నెఱింగితిఁ జూచి.

5. నిన్ను వొన్నె.

శ్లో. అజ్ఞాసిషం పరమయా కృపయైవ తస్య
జీవస్వరూప మపరే న విదు ర్యథాహం,
అజ్ఞాసిషు ర్యది త మిందిరియ కాయధీభ్యో
భిన్నం విలోకయితు మత్ర సశక్నువంతి.

తే. గీ. నీరజాత్ముని కృపచేత • నేనుగన్న
మామకాత్మస్వరూపంబు • మానవులకుఁ
దెలిసికొనుటకు శక్యమా • తెలిసికొన్న
కాక బుద్ధిందిరియంబుల • కంటెమిగుల
భిన్నమగుదాని నేభంగి • గన్నుజూచు.

6. నన్నా య్ జానమ్.

శ్లో. యోగాభ్యాసపటు జ్ఞః తేంద్రియగణో హేయత్వమస్యాస్తనో
జ్ఞాత్వావై పయికంవిహాయ చసుఖందూరోఽష్టితాశేషశుక్,
గేహా వత్యకశశ్రీవిత్తపచయే త్వక్త్వా మమత్వం భజ
నైర్నరాశ్యం పురుష స్సవచతురో హ్యత్మానముద్వీక్షితుమ్.

శా. యోగాభ్యాసముచేసి తేంద్రియగణో • ద్యోగంబు వారించి ని
ర్యోగక్షేముడు నిర్మముండునుఖుఁడుః • భోన్ముక్తులై యుండువా
డే గాఢంబుగ జూడ శక్తుడగువా • డీమాత్మరూపంబులన్
యోగు లేవలముక్తి యుదురిదిదు • ర్యోగు ల్లనన్ శక్తులే.

7. ఆదువేవీదు.

శ్లో. సా కైవల్యవిముక్తి రిత్యభిహితా యాత్మానుభూతిః పరా
మోక్షాస్తా వనుభావ్య నందధురపి హ్యత్మానుభూతిస్స్మృతా,
ఏతస్యాః ప్రతికూల మన్యదఖలం సంత్యజ్య తేచే త్తదా
కైవల్యం సమవాప్య తే జడధియో నైతద్రహస్యం విదుః,

శ్లో. గీ. అదియై కైవల్యముక్తి యః ♦ త్యానుభవము
నందు గలిగెడునానంద ♦ మదియెఱువె
ప్రకృతినంబంధ మెట్లు స ♦ వాసనముగ
విడువగలిగిన మోక్షంబు ♦ బడయవచ్చు
నిట్లుదెలియంగ నోపని ♦ హీనమతులు
సంస్కృతిక్లిష్టులగుదు రీ ♦ క్షాతలమున.

8. ఎ య్ తా రె య్ తా ర్.

శ్లో. అస్తం యాస్యతి నూన మేష సభవే దిత్యాస్తవర్గే భిః
కృంద త్యుచ్చరవేణ దారతనయే ష్వాబద్ధరాగోఽధికమ్,
బుద్ధిభ్రంశ ముపైతి మానవ ఇహ ప్రైవ్యం స్తదా శౌరిణా
హ్యత్మా తుల్యైతి స్మరే ద్యది భజ త్యంతే స సిద్ధిం పరామ్.

ఉ. ఆశలవీడి యింద్రియచ ♦ యంబు జయించిన వీరరాగియున్
నాశమునొందువేళఁ దన ♦ నాతియుఁ బుత్రులు దగ్గరించి యా
కౌశలము జేయ బుద్ధిచెడి ♦ కుంగునుగాని నిజాత్మయెల్లు స
ర్వేశుని శేషభూతమని ♦ యెంచగ నిర్మలమైనదంచు దా
లేశము నంతిమస్మృతియు ♦ లేనిజనుండు విముక్తి నొందెడున్.

9. కూ డి త్తా గి ల్.

శ్లో. అంతే స్యాత్స్మృతిమా స్యది ప్రభజతే సిద్ధిం పరాం మానవో
ప్రైవ్యం జీవపరేశయో శ్మశివిషాణోత్పత్తితుల్యం భవేత్,
తస్మా జీవపరేశయో శ్మృతిగణో వక్తి ప్రభేదం సదా
కేచిద్భారతజనా స్తదైక్యమితి స శృద్ధేయ మేతద్వచః.

ఉ. జీవుడు తత్త్వబోధమును ♦ జెంది పరేశత నొందుగాన స
ద్భావముతోడ సంతమున ♦ స్వాంతమున స్మరియింపగావలెన్
జీవునటంచుఁ బల్కుటది ♦ జేశుకు లోపనిమాట బ్రహ్మకున్
జీవునికి నివ్వఁబడి ♦ సిద్ధ మనాదిగ నుండుగాని మా
యావిమలస్థు లివ్వసుధ ♦ నట్లు వచింతురు భారతచిత్తులె.

10. ఉ శ రు మి లై

శ్లో. సస్యం యథా కుసుతిగర్తనిపాతితోఽహం
కృత్వా తథా స్వవశగం హృదయే నివిప్త్తిః,
తస్మాన్నిరాస్థ మఖిలం మమ దుఃఖజాతం
యత్కాయమానసకృతం కృపయైవ తస్య.

శే. గీ. దుర్మతమునందుఁ శారకుండఁ ♦ దోయజాక్షు
డధికకారుణ్యమున నామన ♦ మందు నిత్య
వాసమొనరించుచుంట నా ♦ వనటదీరె
నిదియె హరి నాకొనర్చిన ♦ తుదియుపకృతి.

11. తె రు ఘం మ రు ఘమ్.

శ్లో. భక్తజ్ఞానవిసౌశకం కమలభూశర్వారిదేవవ్రజ
స్యాత్మానం నిజపాదసంశ్రితజన స్యాంఘ్రిద్వయాప్రాపకమ్,
స్తుత్వా శ్రీశతకోపమాని రకరో ద్య త్సద్యసాహస్రకం
తస్మిన్నేతదనూనపద్యదశకం దద్యాత్పదం శ్రీహరేః.

చ. హరునకు పంకజాసనుని ♦ కం తరవస్థితుడైనవాని సనసరణ
మహాహిదప్తజన ♦ జాంగులికున్ కమలాయతాక్షు నా
దరమునఁ గారిజండు నుతి ♦ తర్పితుఁజేసి రచించినట్టి నుం
దరమగు వేయిపద్యములఁ ♦ దప్పక యీదశకంబుఁ బాడగా
సరసిజనేతుఁగ నంఘ్రియుగఁగ నన్నిధి యబ్బును నిశ్చయంబుగన్.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

కృమతేరామానుజాయనమః.

అష్టమ శతకము - తొమ్మిదవ దశకము.

[కరుమాణిక్కమలై.]

అవతారిక :— క్రిందితిరువాయి మొత్తముందు మొదటిరెండధికపాతురము
లచే సర్వేశ్వరుని సొందర్యకీలాడుల ఎనుసంధించి వానితోఁబాటు విలక్షణము

యనన్యాహామై యుండునాత్మస్వరూపమును మిగిలినపాకురభాగముచే ననుసంధించి సంతసిల్లినారు. ఆశేషత్వరసముచే ప్రీతులై ప్రీతిపారవశ్యముచే తమస్వస్వభావమును పోగొట్టుకొని యొకపిరాట్టిదళను పొంది తమదళము అన్యాపదేశముగా జెప్పి సంతోషించుచున్నారు. (ప్రీతిచే కన్యాపదేశముగాఁ జెప్పటంబు యాయొకతిరువాయితొయ్యియందేయని కూరత్వాద్వాన్ని ర్వాహము. తిరుప్పలియూరునందు వెంచేసి యున్న స్వామితో యాదృచ్చికముగా సంక్లేషించి యడబాసిన యొకపిరాట్టి వానిచే నపహృతచిత్తయ్యి యున్న ప్రకారము నామె ప్రాణసఖి యొకర్లు చూచి యీమె శరీరముందు వాక్కులయందు వైలక్షణ్యమునుబట్టి సంక్లేషము జరిగినదని తెలుసుకొన్నది. వీనిలో నొక దాని నెఱుంగక “పతిసంయోగములభిం వయో దృష్ట్యాచ మె పితా” అన్నట్లు చిన్నదానికి పరువము నిండినదన్న యంశమునే గ్రహించి తండ్రిమొదలగు వారు స్వయంబరమునకు రాజపుత్రులను రావించి తూర్ణములను వాయించుచుండగా విన్నచెలికత్తై “నీవురాజువయ్యితిని” అని వాయించిన మంగళవాద్యధ్వని చెవిలోఁబడగా శ్రీధరతాత్త్వాను పడ్డ బాధనంతయును పడి “యీ తూర్ణధ్వని యాచిన్నదాని చెవిలోఁబడినయడ “మానిడవక్కాన్ను పేచ్చుప్పడిల్ వాఱిగిల్లే న్గండాయ్ మన్మదనే (నాయచ్చిమారతిరు-1-5) అన్నట్లు వెంటనే మృతినొందును. దీనిని శిఘ్రముగా నివారింపవలెను. తిరుప్పలియూరు నందు వెంచేసియున్న స్వామితో నీమెకు సంక్లేషము జరిగినదని వెల్లడిచేసెను. అట్లుచేయనిచో నీమె మృతినొందును. ఇకనిపుడు చెయ్యవలసిన దేమన్నది. అని చెలులందఱొకచోటగూడి “ఈమెశరీరముందు వైలక్షణ్యము కానవచ్చుచున్నది. ఇందుకు హేతువేమియని యాలోచించిరి. ఇంతలో నీమె ప్రాణసఖియు నేనుగూడ వీరితోగూడి యాలోచించి యిందుకుఁ దగిన హేతువును బాగుగా నిరూపింపవలెనని తెలుసుకొని నివారింపవలెనని తలంచి” ఈమెశరీరమునుబట్టి చూడగా తిరుప్పలియూరుస్వామితో నీమెకు సంక్లేషము జరిగినది. వానిగుణచేష్టితములనే యీమె తరుచుగా ననుసంధించుచున్నది. మీప్రయత్నములను మానుడు అని ధర్మమును చెప్పెను. ఇది ధర్మము కాడ నెను అందుపైని వారు నీవుచెప్పిన తిరుప్పలియూరు స్వామికి సౌందర్యము, వీరత్వము, సద్గుణములు, విశ్వరథము, ఔదార్యము, ప్రాణయిత్యము, వేదాధారతత్త్వజ్ఞానము మొదలగు యోగ్యతలున్నవా యని యడిగిరి. అందుపై నీమె ఆయన గుణసముద్రుడని బదులుచెప్పి. యీగుణములనుపట్టియే యీమె ఆస్వామి కన్యాహామయయినది కావున మీప్రయత్నము మానుడని నివారింపెను. ఇందులో “పున్నెయిత్తై గళణిపుమ్” అనునది ఉయిర్పాట్టు.

1. కరుమాణిక్కమలై మేల్.

శ్లో. నీలాశ్మావనిభృత్తటాకవిలసత్పద్మాటవీస్పధిః య
ద్వక్షోనాభిక రాధరాక్షిచరణం పీతాంబరం బిభ్రీతః,
లక్ష్మీశస్య సమృద్ధతీలజలై ర్వృషైః పరీతే పురే
వైయాఘ్రే వసతిః పవన్తీ సతతం నామాని పుత్రీ మమ.

శా. జంభారాతిమణీమహీధరముపై • సంపుల్లపద్మాటవీ
శుంభ త్వాదక గాంధ్యుగ్ములచే • శోభిల్లు నారాయణున్
కుంభీంద్రావనదక్ష భక్తజనతా • ఘోరాఘవిధ్వంసనా
రంభున్ వ్యాఘ్రపురీవరస్థితుని యీ • రమ్యాంగి వీక్షించి ని
దాంభపక్రియ వాని నామ మనుసంధానంబు సేయున్మదా.

2. అన్నై మీరిదర్శన్ శైయే గేన్.

శ్లో. హేమత్మాధరమస్తకోఽఽచరన్మారాండతారాగణ
ప్రప్తై రుజ్జ్వలరత్నహాలివిమలప్రాలంబికాద్యైః పరైః,
భూషామైస్సమలంకృతస్య నృపారే కుత్తుంగసద్మాంచితః
వైయాఘ్రే నృరమేవ సంతతమియం లాలప్తి పుత్రీ మమ.

ఉ. మేరునగేంద్రమస్తకము • మీన దినాకర తారకాదివి
స్ఫారకుచు ల్వలుంగుగతి • వారిధరోపమకాయకాంతిపై
మీరిన వివ్యమాలిమణి • మేదురరశ్మిచయంబు హారవి
స్తావిభూషణాలి పివి • ధద్యుతులు ల్లసిలంగనొప్పు శ్రీ
శ్రీరమణీశు వ్యాఘ్రపురి • జెప్పినతించును సంతతంబు మ
ద్దారిక తల్లులార యివి • ధాతీని గంటిరె మీర లెప్పుడున్.

3. పుగళుమివల్.

శ్లో. ఆభీలానలకీలసంచయసమాలీఢాంబురాశిప్రభం
చక్రిః చే తరహేతిజాల ముఖయో ధృత్యాచపాఞ్శ్యరణే,
యః కోపాన్నిచక్రై ర్దైత్యనివహం తస్య ప్రభో స్సదృశ
శ్రీకాదూలపురః ప్రణౌతి సతతం రమ్యత్వ మేహవధూః.

ఉ. ఈసుదతీలలామమన • సెప్పడు తీవ్రసుదశనాయుధో
జ్ఞాసితదైత్యుఁ డంబుధర • సన్నిభగాతుఁడు కంజనేతుఁ డ
ధ్యాసితతామ్రవాహనుఁడు • దానివసించెడు సాధవిధికా
భాసితమైన వ్యాఘ్రపురి • భాగ్యమునే నుతియించుచుండెడున్.

4. ఊర్వ ఖంకి ఖర్.

శ్లో. శాతేయేక్షువనీపరిష్కృతతలే కాసారసంశోభితే
శ్రీశాదూలపురే స్థితస్య జతరే నిక్షిప్తలోకావళేః,
దేవానీకవిభో స్సముద్రీతనయాహృద్యస్య నామోత్కరం
త్యక్త్వా నాస్య దియం బ్రవీతి ముదితా మత్పుత్రికా పశ్యత

శా. నానాసూనవనీక్షువాటనిచయా • నాహూరుకై దారశో
చూపనాపాచ్ఛవికస్వరాంబుజవనీ • శుంభత్తటాకావృతం
బై నిత్యోత్సవఘోషితంబు పులియా • రందున్నదావాసియై
సూనాత్రప్రతిమల్లసుందరతనూ • శోభాచితుండై నమ
ద్దీన కావను నీమె బాడు నెపుడున్ • తీవ్రాబ్జబాణార్తయై.

5. పు నై య తై గ ఖ ని పు మ్.

శ్లో. అస్యా స్త్రీస్తవిలోలశంబరవధూదృష్టే స్తరుణ్యా స్తనో
సౌందర్యం మణిభూషణౌఘసుషమావాచాంపదం నోభవేత్,
పుల్లాంభోరుహపండమండితసరస్సందోహాశైత్యాంచితాం
శ్రీశాదూలపురీ మధిష్ఠితవతో మగ్నా కృపాయామియమ్.

శా. ఈలావణ్యపతీశరీరరుచియన్ • హైచైచన భూషామణీ
జాలోద్యోతము వణానాతిగము లా • సారప్రపుల్లాబ్జినీ
లోలాభీస్వననాదితంబు సదా • లోకాఘసంసేవ్యల
క్షీల్రీలాస్పదమైన వ్యాఘ్రపురి శ్రీకృష్ణున్ బ్రశంసించుచున్
గాలం బెప్పడుపుచ్చు వానిదయ మగ్నత్వంబునొడెంజుమీ.

6. తి రు వ రు ల్ మూ య గి.

శ్లో. సౌందర్యం వచసా మగోచర మియం కాంతిశ్చ భూషోజ్జ్వలా
సంక్లేషా దభవ ద్గృహీతపసతే శ్శాదూలపుర్యాం హరేః,

ఇత్యావేదయితుంచ చిహ్నమధరోఽస్యా స్తత్పురీవాసినః
పద్మాక్షస్య కృపైధితస్య సదృశః పూగీఫలానాం తతః.

మ. శ్రముకారామవీరతమై దనరు వ్యా • ఘ్రుగ్రామవాస్తవ్యుడౌ
విమలాంభోజశళాయతాక్షు కృపకీ • బింబోష్టిసాత్రంబలం
చమరంజెప్పంగ జిహ్వా ఘ్రుక్కుటియెయి • యజ్ఞాక్షి యోష్టంబుత
త్క్రముకాళీఫలసామ్యలబ్ధి గ నె నిక్కుంబిది యూహింపగన్.

7. మెల్లిలైచ్చల్వ.

శ్లో. నానాపుష్పలతావృతోచ్చకదళీపూగాదిధాత్రీరుహ
వ్యాతాకీర్ణననాళికృష్ణనిబిడామోదానిలాసేవితే,
శ్రీశాదూలపురే స్థితస్య వినమద్భ్రుహ్మడిబహిర్ముఖ
స్తోమవిస్ఫుటమాళిగత్నకిరణపద్మోతితాఘ్నిం శ్రితా.

శా. నానాపుష్పలతాకుడుంగనిచయో • న్నమూతిసంఖ్యద్రుమా
నూనోద్యానపరంపరాసరిచల • న్నూత్నానిలాసేవిత
స్థానంబై దనరారు వ్యాఘ్రపురిలో • సంతుష్టుడై యుండునా
శ్రీనారాయణుపాదపద్మములఁ జే • రె న్బల సంప్రీతయై.

8. మడవరలనైమి.

శ్లో. కిం బూరియా మిహ మాతరః ప్రవరభూదేవోత్కరాణాం సవే
ష్వాజ్యై స్తర్పితవహ్నిధూమపిహితామర్త్యాలయే భాసురే,
శ్రీశాదూలపురే ఫణేంద్రశయనే సుప్తస్య లక్ష్మీవతే
స్తవక్త్వా నామతతీం మమ ప్రియసుతా సంభాషతే నావరమ్.

ఉ. ఏమని మీకుఁ జెప్పెద మృ • గేక్షణలార సమస్తవేదశా
స్త్రామలబోధదీప్సినవ • నాహరణాతులయత్నభీతసు
త్రామపదాభిలాషులు ధ • రాసురవర్ములు సల్పు నధ్వర
స్తోమపలుతాద్యహూమ • తతధూమశిఖావృతనాకమై మహా
శ్రీ మితిమీరు వ్యాఘ్రపురి • శేషశయానుని నామజాతమున్
యేసురకుండఁజెప్ప మరి • యేమియుఁ బల్కుదు వేరుమాటలన్.

9. వ ర వా లి వ ల్ ని ని తా ప్ప గ ల్.

శ్లో. ప్రివృద్ధాఽరిధరాఘనన్నిభతనోః కృష్ణస్య కంసద్విషః
 ప్రేక్ష స్యాననధస్య సామపకనై శృద్ధాయమానస్య చ,
 కాసారప్రకరప్రపుల్లనభినసాగంధ్యసంసేవినః
 శ్రీశాదూలపురస్య నాతి సతతం కీర్తిం మమే యం సుతా.

ఉ. వారిదసన్నిభాంగుడగు • వారిజనేత్రుని ధామమై పది
 త్రోగుయశఃప్రకాశితులు • నుత్తమవిద్యులు భాసురాలి వే
 సారక పాకుచుండు శ్రుతి • సారము సామముచే జనించును
 చ్చారవ మెప్పుడు స్థలిగి • యహజనాలినివాసమై జన
 శ్రేమకరంబు వ్యాఘ్రపురి • కీర్తి నె నాసుత బాసుచుండెడిన్.

10. అ ని మ త్తో రు పా య మ్.

శ్లో. క్షృభృత్తుంగమహాఽర్తుకలిత ప్రాసాదసంశోభితే
 కుంభీడింధిశావధూముఖపరిష్కారే ధనాఢ్యాస్పదే,
 శ్రీశాదూలపురే కృతాధిపతే శ్రీశస్య లేభే కృపా
 మేషా మత్తనయా సచేద్వపుషిసారభ్యం తులస్యాః కథమ్.

శా. గ్రాహోచ్చామలచంద్రకాంతమణి సం • ఘాబద్ధహార్యఘమై
 సేవాధాగతభక్తసంకులమునై • శ్రీధామమై యొప్పి రా
 జీవాప్తాంగజదిగ్విధూతిలకమై • చెన్నందు శాదూలపు
 ర్యావాసంబున నున్న శౌరికృప నీ • యబ్జాక్షి ప్రిపించె నీ
 హావం బేమియులేనిచో తులసిగం • ధాఢ్యాంగి యెట్లైనాకో.

11. నే ర్ప ట్ట ని దై.

శ్లో. త్రైలోక్యైకపతే ర్మరాసురజతః పాదాబ్జదాసాశ్శిత
 వ్రాతాంఘ్రిద్వయదాసదాసనికరశ్రీపాదసంసేవినా,
 మానీంజేణ శతారిణా విరచితే గాధాసహస్రీ త్విదం
 గాధానాం దశకం ప్రదాపయతి తత్త్రైలోకర్యభాగ్యం హరేః.

చ. జగముల కెల్లనేతయగు • సారసలోచను పాదభక్తిచే
నెగడెడువారి భక్తులకు • నిర్మలభక్తుడు శ్రీశతారిదా
నిగమవచోవిలాసముల • నిర్మితిజేసిన వేయిలోనివా
సుగమము లీపదిం జదువు • సూనులు శౌరికి నిత్యకింకరుల్.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

కృమతేరామానుజాయనమః.

అష్టమ శతకము - పదియవ దశకము.

[నెడుమల్కడిమై.]

అవతారక :— క్రింద చెందుతిరువాయి మొత్తములచేతను అత్మయొక్క అనన్యార్థశేషత్వము చెప్పబడినది. అది పరులకు తెనకు గూడ నుపయోగములే నుండ బ్రతిపాదించబడినది. ప్రణవమందు మధ్యమపదముచేతను నమఃపదముచేతను చెప్పబడిన యర్థమును చెప్పుచున్నది అనన్యార్థశేషత్వమును పరమావధితిదీయ శేషత్వము. తదీయులకు క్రయవిక్రయార్థములైనప్పడే తచ్చేషత్వము స్థిరపడుట. “ ఎండమ్మై విక్రమం పెరువార్గల్ ” అని న్యాయము. అమ్మణియాత్తాన్ అనునాతడు పోశళరాజ్యమునుండి వచ్చియున్నదివములలో భట్టరువా రాతని గట్లాక్షించి “ ఓయినీవు భాగవతులపట్ల మిక్కిలి ప్రావణ్యముగలవాడవని వినియున్నాము. కావున నీవు నెడుమల్కడిమై ” అను తిరువాయి మొట్టినీ పినవలయునని సాదించిరట. ఈశ్వరశేషమని తెలుసుకొన్నప్పుడు భ్రమించి మల్లిపోవచ్చును. తదీయ శేషత్వపర్యంతము తెలుసుకొన్నయెడల మళ్ల నవపరములేను. “ స్వస్వప్రభావ మతివేల మబుద్ధమానో లక్ష్మీ సహాయ గుణమంగ పంక లగ్నః । తద్భక్తిని ఘ్నమనసాం క్రయవిక్రయంహోఽ నాప్రతాపితై త్వరితో బభూవ ” అనిన్యాయము. కొంద రైశ్వర్యము పురుషార్థమందురు. మరికొందరాత్మలాభము పురుషార్థమనియు నింకొక తెగవారు భగవచ్చేషత్వము పురుషార్థమనియు, మంయొకమతస్థులు ఈశ్వరుడై అనందమయుడు కావడము పురుషార్థమందురు. ఇట్టి పురుషార్థములన్నియు సమస్తముగాను వ్యస్తముగాను దీసికొన్నను సేనుపట్టిన భాగవతశేషత్వముతో సమానములు కావు. ఇట్టి యీ భాగవతశేషత్వమే కాలతత్వమున్నంతవరకు నాను నాసంబంధులకు ఫలించునుగాక అనిప్రాధికించి సమాప్తి

నొందించుచున్నారు. పయిలుండుడరొలికంటె నీతిరువాయియుత్తమన్న భేద మేమనగా “భాగవతులు శేషులని అచ్చట చెప్పబడినది. భాగవతులు భోగ్యులని యిందులో జెప్పబడినది. గచ్ఛతా మాకులకులమ్” శ్రీశక్రుఘ్నాద్వానుకు యాయాద్వార్యకు నీయధామరుచించుట- “నిత్యశక్రుఘ్నః” పెరుమాళ్ళ భోగ్యతయందు కంటిని బ్రసరింప జేయనివారు శక్రుఘ్నాద్వాను. ఇందులో “తనిమాప్సుగత్తే యెఞ్జాన్నమ్” అనునది (ఉయిర్వాట్టు.)

1. నె డి మా ల్క డి మై.

శ్లో. శ్రియః కాంతే విష్ణో స్మృతివధగతే దోషనివహా
మమా జ్ఞాతం నేశు జానయతి తదాశ్చర్య మతులమ్,
తతోఽహం దై త్యారిశ్రితచరణకంజాతియుగళం
పరిత్య జ్యో శంసే నహి సురపతేశ్చాపి విభవమ్.

ఉ పంకజనాభు దాసుడని • పైకినటించిన తోడనే మహా
పంకములెల్ల నన్న వడి • బాసి నశించె నిరన్వయంబుగా
శంకలికేల నాకిపుడు • సర్వనియంత్యపదారవిందస
త్కింకరులైనవారి పద • కింకరత న్నెసపూని నేను ని
శ్శంకముగాద్యజించెదను • సర్వజగద్విభవంబు లబ్ధివన్.

2. వి య న్మా వు ల గు.

శ్లో. కైవల్యం భవనత్రియాధిపతితాం లభ్యాపి నహోకస్మృఖ
స్నిగ్ధాంభోధరసన్నిభాత్మవపుషః కృష్ణస్య సర్వేశితుః
మాల్యాంకృతపాదపద్మయుగళే యై ద్దాస్య మంగీకృతం
తేనామంఘ్రిసమాశ్రయోత్థసుఖవ న్నాన్య త్ప్రమోదాయ మే.

ఉ. శ్రీరమణీప్రియాంఘ్రిసం • సీరుహసంతతచింతినామృతా
నారిముస స్ప్రిశంతెభవ • సంజ్వరులై విలసిల్లుభక్తులన్
జేరి తదీయవా దముల • నేవలొ సర్వగ గల్లుసౌఖ్యముల్
నారివిహీనమా ద్రవిణ • సంచయ కేవలముక్తులిచ్చునే.

3. ఉ రు మో వా వి యే ను క్కు.

శ్లో. కాయే లేప్యః నిజే మహిమ్ని గురుషు శ్రీనాథభక్తే ష్యమీ
ష్యత్రైవ స్రుతినంచర త్వపచితిం తేనాం విహానూదరాత్,

హృస్వామాత్మతనుం హతాదుపచితిం హృపయ్య లోకత్రయీ
మాతుః పద్మదళేక్షణస్య చరణప్రీతి సః మే రోచతే.

- ఉ. శ్రీమురభిత్పదాంబుజము • జేరి భజించెనువారు దాసు న
స్నీమహినేలువారు నగు • సీమహనీయుల సం త్యజించి శ్రీ
వామనరూపత న్మోదట • వంచనజేసి బలి న్వదాన్యు ని
స్సీమవివృద్ధకాయమున • శీఘ్రముగా భువనత్రయంబు న
ర్వామరు లుల్లసిల్లగ ని • జాంఘుల గొల్చిన వాని గొల్తునే,

4. ఇ ం గే తి రి ం దే ర్ము.

- జ్ఞో. యో లోకా నృశయే నిగీర్య పున రపుష్కరీర్య సృష్టా వవ
త్యారక్తాధరలోచనో మయివిభు స్సందశితృ న్నాన్వంకృతాం,
మద్వాణ్యా మతిమంగళా నిజగుణా స్మన్మానసే న్వం వపు
హఃస్తే మే సుమసంతతిం యది కరో త్యత్ర క్షతిః కాచ మే.

- మ. వసుధ స్పూర్వము మ్రంగి గ్రన్మరబహిఃస్వక్తంబుగాజేసి రా
క్షసుల న్నొల్చిన కంజనేతుని యశోః గానంబువాగ్బృందమం
దు సుమంబుల్కరమందు బూజపలుచంఃదోరంబుగా సర్వతః
ప్రసర త్కాంతి తదీయదేహము మనో • భావంబున న్గలు న
య్యసమానాభ్యుదయంబు వానికృప నాకబ్జంగ నేనిష్టుహిన్
వసియింప న్మోర జేమిదివ్యపదసంప్రాప్తిన్ స్పృహశూన్యడన్.

5. వ త్త్రీ ప ట్టో డ వ రు ల్.

- జ్ఞో. దేవస్య దానవరిపోః కగుణావిశేషా
త్సౌప్రాప్తమోక్షసుఖమ వ్యహ మాద్రిత్యే న,
తత్క్రిత్రివణానవరే వినులే ప్రబంధే
ప్రీతిస్తు మే సుమహతీ భవతీహ నిత్యమ్.

- తే. గీ. మాధవుం డిచ్చు దివ్యధా • మంబులగు
ననుభవించెడు నానంద • వనధి యెంచ
వకుళభూషణనవ్యప్రీ • బంధవతన
జనితనిరవధికాహ్లాద • మునకు సరియే

6. ను గ ర్పి యు రు మో.

శ్లో. యః ప్రి గ్జంగమభూధరోపమమదస్తంబేరమం భీషదం
 క్రవ్యాత్సంచయ ముచ్చకర్త భుజగవాతారివాహస్తు యః,
 తస్య శ్రీదయితస్య మంగళగుణగామిస్తవాపాదకే
 కావ్యే యా హి రసానుభూతి రధికా తస్య స్తులాంకోభజేత్.

మ. ద్వీరదప్రాణహరుండు దానవచమూనిద్రావణోద్యద్భయం
 కరచక్రాసిగదాదిహేతి గరుడాకాంతధ్వజుండై సురా
 సురకోటిరమణిప్రభాస్థగితప • చోళాబ్జుడై యుష్మనా
 హరికళ్యాణగుణానుభూతిజనితా • హ్లాదంబుతో నాటియే
 తరమించంగ జగత్త్రయస్థితిలయో • త్పత్తిపభుత్వప్రథల్.

7. తి ని మా వ్పు గ ధే.

శ్లో. రాజత్కర్తివితాన మత్రభుననే నేతుం చిరన్తాయితాం
 జాత సోజ్జ్వలజేజసో భగవతి స్సేవాపి నేష్టామమ,
 తద్భక్తైర్మమ దేశీకైః ప్రియశ్చమై నిత్యం భజా మ్యచ్యుతం
 తత్ప్రీత్యై ప్రతిజన్మ సిద్ధ్యతు మమ త్వేమైవ సంపాదకానా.

చ అనుపమాతాత్మ కామమున • నైత్రివిధంబగుకారణంబు దా
 ననువున ముజ్జగంబుల న • యత్నముగా నృజయించువాని శో
 భసగుణవర్ణనంబు నలు • ప న్నదిలే దిసునుంతవాంఛయున్
 నిరతము తత్పదాశ్రితుల • నిత్యసంకర్యయే నాకు గావలెన్.

8. నా భుం వా య్ క్క.

శ్లో. స్పష్టాగ్రే జలరాసి మత్ర బహుదోశలూపసీజనృజః
 సంఖ్యాతీతికీర్తిభాస్కరతతి రాణిక్యై లేంద్రీవత్,
 య శ్చేషే నిభృతం సరోజనయన స్తస్యా త్మభూతై ర్మమ
 ష్టై భక్తజనై స్సదా భవసు మే సంగో వియోగం విహ.

చ. జలధి సృజించి యందు దనఁచారుభుజంబులు హస్తపాదముల్
తలలును జూపి తెందు నవ • తామరసాక్షు ననారతంబు ని
శ్చలమతి నన్యనంగమును • సర్వమువీడి భజించు భక్తులన్
విలసితభక్తి గొల్పుటయె • వేడుక నాకు మహితలంబునన్.

9. త మ ర్గ భూ ట్ట.

శ్లో. భక్తాఘాఘునిషద్వరావహరణే సంవర్తకోష్ఠద్వ్యతే
శ్చక్రాబ్జాసిగదాదినుండితచతుర్భాహూ స్సురారిద్విషః,
పాదాబ్జాశ్రితదానదాసచరణద్వంద్వాశ్రితానాం సదా
దాస్యం స్యాత్ప్రేవరఃపుమధఃఇహ మేనాన్యద్వ్యణేవాంఛితమ్.

చ. తనకు ననన్యభక్తులయి • తద్ద భజించెడువారి పాపముల్
వినిహతి నొందజేయ గృహ • విస్ఫురదాయుధదీప్తిహస్తుడై
మనుజునిభంగి బుట్టిన న • మర్త్యపతిపవచింత్యమానప
ద్వనజుని భక్తభక్తులగు • వారికి భక్తుడనాట గోరెదన్.

10 వా య్ క్క త మి యే ర్ము.

శ్లో. కాశస్పథితనూరుచే రరిలసత్పాణేః పయోజాలయా
సంశ్లిష్టస్య చతుర్భుజస్యనిరతం యే స్యుః పదాబ్జాశ్రితాః,
జేషాం దాసజనస్య దాసనిచయా మశ్వామిన సంతతిం
తద్దాస్యైకరసజ్జతైవహి మమ స్యాత్పురుషార్థః పర

మ. అతినీపుష్పసమానదేహరుచితో • నాయామభాహలతా
ద్యుతితో ధిక్క్రత హేళినంచయవిభా • దుదేశచక్రంబుతో
సతతం బొప్పు రమావధూహృదయకం • జాతాళిన్ దాసులై
క్షితి బాలించెడువారి దాసులను నేసేవెందు నశ్శాంతమున్.

11. స ల్ల కో భూ ట్ట.

శ్లో. త్రైలోక్యవ్యాప్తకీర్త్యైకచవనరుహాక్షస్య దేవస్యభక్తో
హాసింద్ర శ్రీశతారి ర్విమలతరపదై ర్యత్సహస్రిం తతాన,

తస్మిన్నాధా దృశైతాః పృముదితమనసా వర్తయంతఃపుమాంసాః
జీవేయుదాఃరపుత్తైఃపరమసుఖమవాప్యాశ మేత్రద్వితీయే.

మ. భువనసృష్ట రమేశునుజ్జ్వలనవాం ♦ భోజితనేత్రున్ వారిన్
నమనంబు ల్పచరించి కారిజుడు దా ♦ నవ్యాధానందభాస
త్కవితాయుక్తముగా రచించిన మహా ♦ కావ్యంబునందీపదీన్
జవిశో బాడెడువార లైహికసుఖా ♦ స్వాదైకనిష్ఠు ల్భువిన్,

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

అష్టమశతకము సమాప్తము.

శ్రీశతకోపాయనము.

శ్రీమతేరామానుజాయనము.

ఆంధ్రగీర్వాణ శతకోపనహస్తము.

—॥॥॥—

—॥ న వ మ శ త క ము. ॥—

మొదటి దశకము.

[కొండపెండీర్.]

అవతారిక :— ఆత్మార్థ క్రిందతిరువాయి మొదటి భాగవతశేషత్వ మవ
ధిగాగల నిరతిశయపురుషార్థమును నిఖిలవిరోధినివృత్తిపూర్వకముగా సర్వేశ్వ
రుడు కనపర్చగా జూచి యట్టిమహోపకారము నతిప్రీతితో ననుసంధించి “శయమే
యడిమైతలైనిన్నార్ తిరుత్తా శ్వణంగి (8-10-2) స్వయంప్రయోజనమైన దాస్య
ముయొక్క వైభాగమందున్న శ్రీవైష్ణవలయొక్క శ్రీపాదములను ఆశ్రయించి”
అనియు, “నీక్కిమిల్లావడియార్” (8-10-10) (“చిక్లేషించని దాసులు”) అనియు,
“కోనిలడియార్” (దోషములేనివాసులు) (8-10-9) అనియు భాగవతులను
క్లాఘించి యున్నారు. అప్పాన్ తిరువత్తుందూరనైయర్. (అశ్రీయమునవాళ
పైరుమాళ్ తిరువత్తుందూరనైయర్. అని వీరవ్యవహారనామము) కూర్తాత్వాను
నాశ్రయించియే తిరువాయి మొదటి నభ్యసించిరి. శ్రీభగవాత్మాన్ వంటివారిని
“శయమేయడిమైతలైనిన్నార్” అనియు, “ఇలైయ పెరుమాళ్” వంటివారిని
“నీక్కిమిల్లావడియార్” అనియు, శ్రీశతగ్రన్థాత్మాన్ వంటివారిని “కోనిలడి
యార్” అనియు నాత్మార్థ క్లాఘించియున్నారని కూర్తాత్మాను సాదించువాగట.
ఇట్టి భాగవతశేషత్వరూపమైన పురుషార్థమును మనకు గటాక్షించిన సర్వేశ్వరుడే
మనకు నిరుపాధికబంధువు. తక్కినవారందరు సోపాధికబంధువులు. వాడే నిరు
పాధికనుకూర్తు. తక్కినవారి సోపాధికము సోపాధికమనియు, ప్రాప్త్యాభాసము
లను ప్రాపకాభాసములను విడిచి సర్వేశ్వరుడే ప్రాప్త్యమనియు, ప్రాపకమనియునిశ్చ
యించుటవలన గలిగిన ప్రహషణముచే “మీరు సోపాధికబంధువులయిన వారినంద
రినివిడిచిపెట్టి సర్వేశ్వరునేఆశ్రయించి ఉజ్జీవింపుడని చేతనులకుపడేకించుచున్నారు.
“సర్వేసామేవలోకానామ్” అనియు, “అవ్యయఃపితా” అనియు, సర్వేశ్వ
రుడే తల్లియు దండీయు నగుచున్నాడు. లోకములొని తలిదండ్రులినుకతోడే

సివపిచ్చుక గూడువలె నాలుగుదినములుండి నకించెదరు. ఎన్నడు నకింతునివాడు, కాశ్య
కుడు నగు సర్వేశ్వరుడే మనల శేకరీతిగా రక్షించు తుండ్రు. తనకు హితముపడేకిం
చిన తమ్ముడగు విభీషణుని రావణుడు “ త్యాంతు ధిక్కులపాంసనమ్ ” అని వెద
లగొట్టెను. అట్టి విభీషణుడే నాకు ముఖ్యుడని స్వామి సాదించియున్నారు. అన్న
యగు వారిచే బాధింపబడిన సుగ్రీవుని స్వామి చేపట్టి రక్షించిరి. కన్నతండ్రి పర
మశత్రువై సకలబాధల నొందింపగా బ్రహ్మాదుని స్వామి రక్షించిరి. “ సమిత్రాచ
పరిత్యక్తః ” అన్నట్లు తలదండ్రులుకూడ విడిచిపెట్టిన జయంతుడైన కాకాసురునిపై
బ్రహ్మ స్త్రీమును పర్యాయించి చంప దలంచిన స్వామియే కొనకు వానిని రక్షిం
చిరి. ద్రౌపది ధర్మప్రధానులైన భర్తలయిదుగురు సమీపమందున్నను వారిని విడిచి
దూగఁజూడైన శ్రీకృష్ణునికొఱకు మొఱ్ఱబెట్టగా నయ్యో ఇట్టి యాపత్సమయమందు
నేను ద్రౌపది కుమకపరింప జాలకపోయితి నని “ గోవిందేతి యదాకర్షింద త్కృష్ణా
మాం దూగవాసి నమ్. ఋణం ప్రవృద్ధమివ మే హృదయా న్నాపసర్వతి ” అని
స్వామి అనుతపించిరి. అజానుడు “ నాఅభిమతమును నేను సంపాదించుకొన
జాలనని దుఃఖింపగా- ” నీమట్టుకు నీవు చేసుకొనుపని యొకటి యుండినపుడుగదా
దానినెరవేర్చుట కశక్తుడనని నీవుశోకించుట- నీభారములన్నిటిని నాతలపైనుంచి
నీపనులన్నిటిని జేయుటకు నేనే సమర్థుడనని యుండుము నీవిగోధి వర్గమును నిర
సించి నీకార్యములను నేనే నిర్వహించెదనని పలికెను. ఈరీతిగా నాద్రావ్యుడు “ సర్వ
శ్వరుడే నిరుపాధికబంధువు. వానినే ఆశ్రయించుడు. ” అని తాము నిష్కర్షిం
చిన యధర్మమును పరుల కుపదేశించుచున్నారు. ఇందులూ “ తుత్సాన్నితైకురుంగ
చ్చాన్సామ్ ” అనునది (ఉయిర్నాట్టు.)

1. కొం డ పెం డీ ర్.

శ్లో. కాంతావుత్రీనువృజ్జనాప్రవితతి భృత్యాస్తథా బాంధవాః
స్నిహ్యాం త్యాధ్యజనే తతః పరిజవా త్యేనం వున దుర్గతమ్,
సంప్రాప్తే పృథియే నిధాయ భువనా న్యాత్మోదరే పాతి య
స్తస్యాంఘ్రిశరణంభజధ్వ మిహ వోనాన్య ద్భవే ద్రక్షుకమ్.

ఉ. కాంతలు వుత్త్రీ లావులును • గర్విగలట్టిది నాల బీరియు
కాన్వంతముతో మెలంగుదురు • సంపదవోయినవేళ వారలా
చెంతకు జేర రెప్పుడును • సింధునుతాపరిభగాత్త్రీ మీ
స్వాంతమున స్థజింపుడు కృ • పానిధి రక్షక మెవ్వ డనుకడ.

2. తు ల్లై యుం శా ర్యుమ్.

శ్లో. బంధుజ్ఞాతిసుహృత్తమేతరజనా స్సాహాయసంరక్షణ
ప్రాప్త్యుక్తాఞవ సన్నిపత్య ధనినం చూషంతి సృక్తాఞవ,
ఏకేషుప్రహతావనీరుహచయం కాలాంబుదాభం హరిం
ప్రాప్యో జ్జీవత రక్షకం నతుపరైరణ్యత్ర సిద్ధ్యే త్ఫలమ్.

ఉ. మిమ్ముల బాంధవాళి మితిమీరిన స్నేహముతోడ జూచితా
రిమ్ముల జేరి మీధనము • లెల్ల భుజింతు జలూకమాడ్కిసే
మ మ్మిదిగాదు నేననెడు • మాట వినుండిక సాలసప్తకం
బమ్మున గొట్టినట్టి జల • జాప్తకులాంబుధిచందు ప్రదయు
గ్గుమ్ము బరిత్యజించి మరి • కల్గదు వేరుశరణ్య మిమ్ముహిన్.

3. పౌ రు ల్లై యుం డా య్.

శ్లో. పశ్యంతో ధనినం కరస్థితధనం భూయా ధనిష్ఠో భవా
న్స్య ర్భద్రాణి తవే త్యభీకవచనై స్సంవర్షాయంతో భృశం,
దార్శణ్యోపహతిం తమేవ సపునదక్షిణం సహంతే జనా
స్తస్మా త్కృష్ణపదాబ్జ మాశ్రియత భో నాన్యద్ధి నో రక్షకమ్.

ఉ. మీరు ధనాఘ్యులై బ్రతుక • మేదినిలో భవదీయబంధువుల
చారములేని గౌరవము • బంధుసపర్యల సల్పుచుందుర
వ్వారలై మీరు దుర్గతికి • బాల్పడ జూచి యొకండు జీవనా
ధారము లేక సుక్కిలితివి • తాపము నొందితివలచు జాలి నో
రారగ బల్కరింప డఖలా • సురకోటి వధింప భూమిపై
గోరి జనించినట్టి మన • గోపవధూదయితుండు తప్ప నీ
ధారుణి లేరు రక్షకులు • తప్పక నమ్ముడు నాదుమాటలన్.

4. అ రుణ మా వ ర్.

శ్లో. కుర్యా దాపది సాహ్య మిత్యధిసుహృన్నిక్షిప్యతేచే ధనం
గృహ్ను స్సోపి హరత్య ముష్య న దదా త్యంతే స జహ్యన్మృతః,

కిం స్యా ద్వ్యజ్ఞేతయా కృతఘ్నకథయా నిర్వాజబంధోహారే
సత్కర్మాణగుణా నివహాయ న భవే దన్య ద్విముక్తిపదమ్.

ఉ. ఆపదలందు వీరు మన • యార్తిని దీర్తురటంచు బ్రీతితో
బావులకాత్మబంధుసుత • భార్యలకున్ ధనమిచ్చి కావ నా
యాపదలందు వాని కిను • మంతయు దోడ్పడ బోవరయ్యయో
పావులసంగము న్విడిచి • పాయక శ్రీమధురాపురంబులో
బ్రావుగ బుట్టి కంసముఖ • బాధకుల స్వరిమార్చినట్టి యా
గోపకులావతంసు మది • గోరి భజంపును భద్రమిద్దియే.

5. శ ది ర మె న్ను త మ్మై త్తా మే.

శ్లో. ఆత్మానం శ్లాఘమానానయమతిచతురాస్సమృతాస్త్రీజనస్యే
త్యేతద్దృక్పాతజాలచ్యుతవృదయమృగాదీఘమాభిర్వివృత్యై,
అంతే తన్మృక్కతాస్య్యుఃఖలదితీతనయోజ్ఞాసనాయానతీణం
కృష్ణం సంశ్రిత్య ముక్తిం భజత తదితరో నాస్తిహేతుస్సఖస్య.

చ. ధనమున యావనంబున ను • దగ్రిత గర్వితులై సుఖేచ్ఛలన్
వనితల దృష్టివాగురల • బద్ధులు వాధక మొంద వారిచే
శునక ముమాడ్కి జూడబడి • శోకితు లాదురుగాన వారితో
బని యక మాని పంకరుహ • పత్రవిలోచను నాశ్రయింపుడి.

6. ఇ త్తై క ం డీ రి న్న మ్.

శ్లో. నాస్త్యే వాత్రీ సుఖం బతా ఖలజగన్నాధాంఘ్రిచింతాబహి
యృతా కత్య భజన్మృతం నృపశవః ప్రించోజనిత్వాముధా,
గాయంతో మధురాపురీనిలయినః కృష్ణస్య లీలాశ్శుభా
సత్కర్మాణగుణా స్థితీతయది వో మోక్షైఽభిలాషో భవేత్.

శా. ఆనందంబు రవంతయైన గలదే • యాత్మ నివచారింప తా
చీను ల్లాశ్యపి నెందరో మునుపు సం • క్షీణత్వము న్బొందరే
నానేభ్యప్రవిక్కిణామైన మధుర • న్నారాయణుండయ్యదా

దీనత్రాణము సేయ బుట్టిన పరున్ ♦ దేహంబుతోనుండగా
ధ్యానార్చాదులదృష్ట జేసి ♦ ధరలో ధన్యత్వముం గాంచుడి.

7. మ త్తొన్నితై.

శ్లో. అన్య న్నాస్య యనాయ సాధన మిదం య త్సంగ హేణాబ్రవం
సర్వాత్మప్రచయస్య చింతన మలం మా యస్యతే మానవాః,
హంతే దం విదితం న వో మధుపురీజాతస్య దివ్యా స్థణా
న్నిత్యం జీవత కీర్తయంత ఇహ తత్సా దేవ ముక్తిప్రదమ్.

ఉ. లేదిల నన్యసాధన మ ♦ లీకముగాదు వినుండు చెప్పెదన్
శ్రీదయితాంఘ్రి సంస్కృతియె సిద్ధము ముక్తి భయంబుమానుడి
వేదశిరోవహోగదిత ♦ వీధ్యయశస్కుని కీర్తి బాడుచున్
మోదముతోడ గాలమును బుచ్చుటయే మనపూరుషార్థమా.

8. వా య్ ద ల్క ం డీ ర్.

శ్లో. ఉజ్జ్విత్య మధోక్షజస్మరణతో యుక్తం జనా శ్రీపతేః
సాదాంభోరుహచింతనేన దివసాన్ హేమం సమధ్యస్యతామ్,
సంసారాణావతారణాయ మధురాజాతం యదూనాం పతిం
కృష్ణం చింతయతా నిశం న హి భవే న్ముక్తే రుపాయోపరః.

చ. పరిహితసర్వసంగులగు ♦ భక్తులబోచుతలంపుతోడను
త్తరమధురాపురిన్ మనుజ ♦ ధామమునందు జనించి వైరిసం
హరణపటిష్ఠడైనవారి ♦ నస్యము వీడి నుతింపుచుంటయే
పరమపుమర్థమంచు మది ♦ భావనసేయుడు మీర లెల్లరున్.

9. యా దు మి తై.

శ్లో. త్వక్త్వా కృష్ణపదాంబుజం కతిపయే త్రాజేతి మత్వేతరం
కణాచ్చిద్రీపుధూక్యతో నరణవ చ్చిన్నశ్రీవాః పాక్స్థితేః
భ్రీష్టా స్సుస్య ర్మధురాపురీనిలయినం పుష్పసృగంచద్యుజం
శ్రీకృష్ణం త్వవహాయ నాస్తి శరణం ప్రత్యేత లోకాదృథమ్.

ఉ. అంతకు మించినట్టి పురు • సాధాము లేదని నిశ్చయించి తా
మెంతయు గణారంధ్రము ప • దింతలు బెంచ దలంచీడునన్
వంత గలంగువారివలె • బ్రాహ్మిని గోల్పడి నట్టలాడు రే
చింతయు మాని కృష్ణవిభు • జేరి భజించుట రక్షకంబగున్.

10. క ణ్డ న ల్లా ల్.

శ్లో. సర్వేషాం హరిరేవ రక్షక ఇతోనా న్యోస్తి పాతే త్యసా
నస్సత్యావయమమధుపురీమాయా స్మహీభారనుత్,
భ్రాంత్యా యద్భవదీయ మిత్యభిమతం స్వం చేత్తదస్మై ద్రుతం
ప్రత్యర్వాఙ్మిముతైత తన్నభవతాం సర్వం తదీయంస్మృతమ్.

ఉ. కృష్ణుడే రక్షకుండనుచు • గీర్తితుడయ్యె నటన్న మాటరో
చిష్టత మజ్జగంబులను • సిద్ధము సేయ ధరితిలో నలం
బూష్టత దాజనించి ధర • బూనిన భారము మాన్పినట్టి యా
విష్టపుకంటె రక్షకులు • వేరుగ గల్గుదురే తలంపగన్.

11. ఆ దు మి ల్లా.

శ్లో. కృష్ణా న్నాస్తి పర శ్శరణ్యతీ యో నిశ్చిత్త్య కృష్ణం లస
న్మాల్యాలంకృత బాహుదండయుగళం తుష్టావ కార్యాత్మజః,
తేనోద్గీతసహస్రకే శుభవచోగుంథే ౭వద్యే ధాత
స్సాక్షీనాందశకం త్విదం కలయ తామ్ ప్రాచీనదాసావయమ్.

ఉ. ఆతనికంటె భక్తులకు • నన్యు డికెవ్వడు రక్షకుండటం
చాతత నిశ్చయంబు గల • యట్టి శతారి రచించినట్టి వి
భ్యాతసహస్రగాధలను • గన్నడు నీపదిపద్యముల్న దా
కూతముతో బలింపగల • కోవిదు లెల్లరు మత్ప్రభూత్తముల్.

శ్రీ మ తే శ త శా పా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

నవమ శతకము - రెండవ దశకము.

[పండైనాశాలి.]

అవతారిక :— అబ్బొర్లు క్రిందతిరునాయిమొట్టిలో సర్వేశ్వరుడొక్కడే నిరుపాధికబంధువనియు దక్కినవారందరు పోపాధికబంధువులనియు సాదించియున్నారు. వాడునిరుపాధిక బంధువైనచో బంధుకృత్యము చేయకుండ నుండడుగదా? ఇట్లు పామబంధువైన యీశ్వరుడు నిద్రించుచున్న తిరుప్పలింగుడికి బోయినచో సకలమనోరథములు సిద్ధించునని యాశపడి యచ్చటికి బోవగా వీరివిజ్ఞాచి సర్వేశ్వరు డేమని పురుకరించుటగాని కన్నులతో జల్లగా జూచుటగాని యొకమాటచెప్పటగాని కానగాలేదు. అందుచే మిక్కిలి యవసాదమునొందిరి. శరీరము శ్రమ జెందున లేక కూపముగా నిద్రించుచున్నాడనియు నిందువలన నేమియపాయము కలుగునోయనియు భయము నొందిరి. క్రిందనున్న “ అరావముడే ” అను తిరువాయిమొట్టిలో నాయార్తిని పోగొట్టలేదని దుఃఖితులైరి. ఇచ్చట తనయార్తిని నాయార్తినిగూడ నిరసింపలేదని దుఃఖము నొందుచున్నారు. అందుచే “ కొడియార్మాడ కొక్కూరగత్తుం పులింగుడియుం మడియా దిన్నే ” (జండాలోనిండిన మేడలు గల తిరుక్కొక్కూరులోను, తిరుప్పలింగుడియందు చలింపక యీవిధముగా రి-రి-ర్) అనుపదయుమే తలయుత్తి బహుళోత్కండంతో నాయార్తి యంతయు దీరునట్లు నీకన్నులతో నన్ను జల్లగా గటాక్షింపవలెను. నాశరన్నుపైని నీపాదముల నుంచవలెను దేవగ వార్లు పిగాట్టిమార్లతో వేంచేసియున్న యునికిని నాకు గనపరుపవలెను. సంజయుడుపొందిన పురుషాధిక్షాము నాకు కొంత కాకూడదు. “ నచా భిమన్య న్నాయనా తందేశ మభిజగ్మతుః | యత్రోక్తస్థాచ కృష్ణాచ సత్యభామాచ భామిని | ఉభౌ మధ్యాపవక్షీభా వగ చందనరూపిణౌ | స్రగ్వణౌ వగవప్త్రాంగౌ వరాభరణ భూషితౌ | నానాస్తరణసంక్షణం యత్రాసాతే నగవక్షాభౌ | సత్యాంక ముపధానంతు కృత్వా శేతే జనాదనః | అజానాంకగతౌపాదౌ కేశవస్యోపలక్షయే | అని మహాభారతము దుద్యోగపర్వములో జెప్పబడినట్లు “ సంజయుడు దశకానమునకు వచ్చియున్నా ” డని తెలియజేయుగా “ మనయడల నితిడు మిక్కిలి మంచివాడు మనమున్నస్థితిని మనశక్తువుల కితడు తెలియజేయువాడు లోనికి బ్రవేశపెట్టెడు. ” అని శ్రీకృష్ణుడు సాదించెను. తల్లిదండ్రు లొకచోనుండగా కుమారుడుబోయి చూచుటకాటంకముండదు గదా. అట్టి పుక్కుడైన యభిమన్యుడుకూడ వెళ్లుటకు శక్తియుగాని స్థితిలో సంజయుని విలిచి దశకానమొసగినట్లు దేవర వార్లు

పిరాట్టిమార్గతో వేంచేసియున్నస్థితిని నాకు గనపగ్గువలెను. నేను చూచుచుండగా నాముందర సంచరింపవలెను. అనుకూలదశావస్థనుచే గలిగిన స్మృతమును నేనుచూడ వలెను. ఒకవార్తను సాదించవలెను. అని తమ మనోరథము లనన్విడిచి తెలియజేసి యివియున్నయు నిప్పుడే ఫలింపవలెనని త్వరపడిరి. క్రిందతిరువాయి మొట్టెలో బ్రాహ్మి ననుభవించియున్నారు. ఇందులో బ్రాహ్మిఫలము కొఱకా శపడిరి. దీనిలో “కిడందవాళ్ కిడందాయ్” అనునది (ఉయిర్వాట్టు.)

1. పండ్లై నాళాలే.

శ్లో. నద్వీచితామృషణీ-తటభువి సరసీపూర్ణ చించాపురీశ
ప్రాక్త్యత్కూరుణ్యదృష్టోభవదధివనతేర్మాజ్జతాత్వద్గతాత్మా,
పారంపర్యేణ దాస్యం సముపగతవతా మంతిమ స్సానుగస్తే
పాదంప్రాప్తోస్మి విజ్ఞో సకృదపి లప మాందృక్సుధాభి నిఁపించన్.

సీ. తామృషణీనదీ • తటమున రాజల్లు
చించాపురీశిత • శ్రీనివాస
తొలినుండి నీకృప • తోయజాతాలయా
నుగ్రహంబును బొంద • నోమునోచి
నీవుండుకోవల • నిర్మలంబుగ జేసి
బహుపురుషాంతర • ప్రభృతి మిశ్ర
బంధుభార్యాపుత్ర • పరివారయుతముగా
శాస్త్రాక్రవిధి నీకు • శాన్యులమయి

తే. గీ. దాసులై యున్నమాయడ • దయను జూపి
పలుకు మొకమాలా సీముఖ • పంకజంబు
దెరచి కండోయివిప్పి యు • దీణదయను
మము గటాక్షించు మొకపరి • మధురభంగి.

2. కుడిక్కిడందాక్కంశెయ్దు.

శ్లో. కైదార్యోపవనోజ్జ్వలే కదళికాంచద్వప్రసంవేష్టితే
శ్రీచించానగరే హరౌ ప్రసితయా వంశస్య మర్యాదయా

బద్ధ స్సాతీశయం స్వవంశ మఖిలం కృత్వా భవత్పాదయోః
కైంకర్యైకరతి స్తవాంఘ్రియుగళే త్యక్తేతరం స్యస్తథిః.

శ్లో. త్వద్దాస్యైకపరాయణాన్వయజనిం సంప్రాప్తవాన్ శ్రీపతే
యత్సర్వం వసుథాంమమేంద్రఘ్రిజలజంసర్వాత్మసంతారకం,
తస్మై మూఢానిధాయమండనతయీమాంత్యత్కటాక్షామృత
స్యాతోబిందునిషేచనా ధృవమరుక్లాంతం సముజ్జ్వయ.

సీ. ఉచ్చసాలావృతం ♦ బువనావృతమునై
రాజిల్లు చించాపు ♦ రంబునందు
అవ్వళించినసామి ♦ భవదీయశేషత్వ
వృత్తిచే గులమును ♦ వెలుగజేసి
సంసారనాశక ♦ సకలకైంకర్యైక
నిష్ఠునిగా జేసి ♦ నీరజాక్ష
నీపాదదాస్యంబు ♦ నిత్యంబు సలుపంగ
జవి బుట్టగాజేసి ♦ సదయుడవయు

శే. గీ. మమ్ముబొచ్చిన మాధవా ♦ మహితచరిత
జగముగొల్చిన నీపాద ♦ సరసిజంబు
నొక్కపరి మాశిరంబుల ♦ కెక్కుడైన
మండనంబుగ నుంచుమా ♦ మహికివచ్చి.

తి. కి డ ం ద నా ళ్కి డ ం దా య్.

శ్లో. శ్రీచించానగరీశయాలమహతే కామోపమదళం కియ
చ్చేషే ప్రాక్తనదాస్యమార్గనిరతా నేకాంతసేవాజుషః,
అస్మాం స్తామరసానుకారినయనాలోక్తైః పరం హషణయ
న్పాదాబ్జానతలోక మేధి శయనా దుద్ధాయ దేవ్యాసహ.

శా. చించాపుర్యధినాథ కోరదగు నీ ♦ శ్రీమత్తనూవల్లికిన్
యెంచ న్నోవు జనివదే కటకటా ♦ యెన్నాళ్లునీనిద్ర నై
ష్కించన్యాశ్రీతదాసులై నిను సదా ♦ కీర్తించుమామీద నీ

కొంచుచైన కృపారసంబు జలుకన్ • గోవింద నేత్రాబ్జశో
భాంచద్వప్తి వెలుంగ శ్రీదయితతో • మాచాంబుదీపింపగా
బంచాస్యోపమమధ్యలెమ్ము జగముల్ • పాదంబు నేపింపగన్.

4. పు లి ం గు డి క్కి డ ం దు.

శ్లో. సుప్త శ్చించానగర్యాం వరగుణనగరే సన్నిష్ఠాః వికుంతే
తిష్ఠ స్మన్మానసాంతర్వసతి మవిజహ త్వం మమ త్రాణబోలః,
సృత్యుతః కీర్తయంత స్తవగుణవితతిం మజ్జయంతోఽద్భుతాభ్యా
లోకం నందామ దేవ త్వదనులవదనం దశయా స్తాకమీశః.

చ. వరగుణమంగయందునభు • వైఖరినుండి వికుంతధానుమం
దిరమున నిల్చి యాఘ్రురి • దెండి మదీయమనోనికేతనాం
తరవసతిం ద్యజింపక న • దా ననునేలినవాడ నీ గుణో
త్కరము జగంబు బాడ జలదంబుపయి న్ననడంబుమాడ్కి వి
స్ఫురదధరంబువెల్ల భువి • శోభనరూపము జూపరాగదే.

5. ప వ శ ం బో ల్క ని వా య్.

శ్లో. శంఖపోతఘనప్రవాళవిలసచ్ఛ్రితామ్రపణీవృణ
శ్రీచించానగరేశయ ద్విసపరిత్రాణత్వరాధావక,
త్వద్బింబోష్ఠ మమందమంద హసితాంకూరై ర్విభోమండయన్
పుల్లాబ్జారుణకాంతిద్యౌలసితై రాయాహి మత్సన్నిధిమ్.

మ. సరసీజాయతనేత్ర యాఘ్రురివా • స్తవ్యా మహాగ్రాహభీ
కరవక్త్రాంతరలగ్నదంతివహర • త్తాయ త్తచి త్తంబుతో
గరుడారూఢుడవై సరోవరతిటి • సస్పటి సట్టిత్తన్
దరహాసాంకురభూషితాధగడవై • త్వద్విన్యగాత్రప్రభా
తరళాంగంబులతోడ గన్పడుము నేధన్యత్వము నొప్పందగన్.

6. కా య్ శి న పు ర వై.

శ్లో. స్వణాత్ప్రధరసన్నివిష్టసజలాంభోవాహవత్పక్షిరా
ల్పక్షత్యూథవపు ధృతాంబుజధనుశ్చకాదీదివ్యాయుధ

కృత్వా పీతపురాతిధీ దితిసుతౌ మాలిం సుమాలిం రణే
శ్రీచించానగరీంశ్రిత ప్రజహి నో దుఃఖం భవోత్థం హరే.

మ. కనకోర్విధరమస్తకోవరిలన • త్కలాంబువాహంబనన్
దనుజానికవధత్వరాప్రివిచల • త్తాత్యశ్వశృపుష్టంబునన్
ఘనరూపంబు ధరించి హేతితతితో • గాన్పించి యుద్ధావనిన్
దనుజాధీశసుమాలిమాలిముఖదై • త్యవ్రాతము స్సూల్పి దే
వనికాయంబుల బోచినట్టి వ • రదా పద్మాక్ష చించానికే
తన మాదుఃఖము బోనడంచి మములన్ • ధాత్రీస్థలిన్ జూడుమా.

7. ఎ మ్మి డ ర్క డి ం దు.

శ్లో. పుల్లాంభోరుహవండరాజితసరస్వంశోభి చించాపురీ
వాసిన్ దుఃఖనివారకా మరవశే మత్పాలకాం భోజద్యక్
త్వద్దాసా స్మృతసంభ్రమాని హ యదానవీక్ష్య మోదామ హే
పశ్యే త్త్వం జనతా యథా సకృద్దుపై హ్యస్తాక మత్క్లోః పురిః.
శా. నూదుఃఖంబుల బోనడంచి దయతో • మమ్మేలువాడా సుప
ర్వాదిస్తుత్యపదాబ్జ పద్మసరసీ • భ్రాజిష్టుచించాపురా
మోదన్వాంత మదీయసంభ్రమములన్ • భూమిస్థలిం జూడ నీ
మేదిన్యాశ్రితు లెల్ల నిన్ను గన ర • మ్మి దేవనాయొద్దకున్.

8. ఎ ం గ ల్ క ణ్ణు గ ప్పె.

శ్లో. తారేశశ్రితహర్యువీధివిలసచ్చించాపురే సుస్థిత
శ్రీవైకుంఠనికేతనా యాతరవిజ్యోతిస్సురద్విగ్రహ
అస్మాకం మిషతాం యథేహ జనతా త్వత్పాదసేవాపరా
ప్రీత్య నౌతి తథాత్రతిష్ఠ సకృద ప్యాత్మాన మావిష్కురు.
శా. శ్రీధామంబయి యుచ్చసాధతతమా • చించాపురిన్నిత్యమున్
బోధేడ్యావనిదేవపూజితపదా • భూమిస్థభక్తాఘముల్
గాధల్బాదుచు వారిశక్తికొలదిన్ • గాధస్తుతు ల్పల్పి తే
జోధామంబు భవత్స్వరూపము గనన్ • క్షోణిస్సప్రవేశింపుమా.

అమృతం ప్రాధికాయానస్య తత్రే భవతు మంగళమ్ ” అన్నట్లు మంగళాశాసన మొనర్చి తనయిచ్చజనెను. ఇట్లాతని పలుకులు విస్మారకములు. అతడేదైన నొక మాట చెప్పినయడల దానిపరికారము ప్రతివాడును చేయక యుండలేడు. కాగా నతడు నారాయణుడై యుండు ఉనికిని యీయాభ్యాసమునందించిరి. ఆనారాయణశబ్దార్థమును విచారింపగా నొకనికిని తనలాభసప్తములకు దాను యత్నింపవలసిన యవసరములేదు. ఈరీతిగానుండు సర్వేశ్వరుడు తమయెడ జూపిన విశేషకటాక్షమును నారాయణశబ్దార్థమున కెల్లయొని వానిశీలగుణము ననుసందించి “ ఇప్పుడే ఇట్టి శీలవంతుని దళానము నాకు కావలెను” అని ఆక్షేపించిరి. వాడున్నచోటికి వీరు స్వయముగా నడచిపోవ కాలనట్లు వాని శీలగుణమందు సక్తులై యవసాదము నొందిరి. ఒక వేళ వీరు తనయొద్దకు వచ్చిననొకదానిని చేయుట గొప్ప యనియుండువాడు. వీరొకటిఁజేసి అనుభవించుటకు సమర్థులు కాకుండనున్నారు. ఈరీతిగానున్న సర్వేశ్వరుని శీలగుణప్రాచుర్యమును చెప్పి యీతిరువాయిమొడ్డి ముగియుచున్నది.

“ కల్లలో శివండు” అను తిరువాయిమొడ్డిలో ప్రణవాధా మనుసందించిరి. దానిలో మొదటిరెండధాపాశురములచే ఆకాగార్థము అనుసందింపబడినది. మీదనున్న అగపాశురములచే చతుర్ధ్యాధామ, మధ్యమాక్షరాధామ, తృతీయాక్షరాధామ సాదింపబడినది. చతుర్ధ్యాధామ మధ్యమాక్షరాధామ సన్యోన్య సావేత్తములై యుండుటచే విడదీసి చెప్పక విప్పి చెప్పబడినది. మీదనున్న నాలుగు పాశురములచే తృతీయాక్షరవాచ్యుని వైలక్షణ్యము ప్రతిపాదించబడినది. మీదనున్న రెండుపాశురములచే బ్రణవాధామ ననుసందింపని బాహ్యులు కుదృష్టులు నిరసింపబడినది. “ కరుమాణ్కిమలై, ” “ నెడుమాల్కడిమై ” అనుతిరువాయిమొడ్డులచే సమశ్చబ్దార్థము సాదింపబడినది. సమశ్చబ్దార్థము శాబ్దమనియు నాధామనియు రెండువిధములుగా నున్నది. వానిలో శాబ్దమైనఅధామ “ కరుమాణ్కిమలై ” అనుదానిలో జెప్పబడినది. అధామైన యధామను “ నెడుమాల్కడిమై ” ప్రతిపాదించుచున్నది. “ నా నెక్కరియే నల్లెన్ ” (నేను నాకుపయోగించువాడను కాను) అనుటయే సమశ్చబ్దమునకు శాబ్దమైన యధామ. పరుని కుపయోగించుట తనకు దా నుపయోగింపకపోవుట కన్యకయొక్క స్వరూపము. మీదను నారాయణశబ్దార్థమును సాదించిరి. స్వామిత్యము, వాత్సల్యము, ఉపాయత్యము, ఉపేయత్యము, వ్యాపకత్యము మొదలగునవి నారాయణశబ్దార్థములు. మీదనున్న “ పండైనాకారే ” అను తిరువాయిమొడ్డిచే చతుర్ధ్యాధామను సాదించిరి. కైంకర్యప్రాధానయే చతుర్ధికాధామ. ప్రణవాధామ, సమశ్చబ్దార్థము, వ్యాపకత్యము,

అవ్యాపకత్వము యితరవ్యాపకమంత్రములయందుగూడ సున్నవి. అందులో తామాదరించిన విషయము అష్టాక్షరీమంత్రమును సంశయమును “ ఓరాయరమ్ ” అనుతిరువాయిమొత్తచే సాదించుచున్నారు. ఈప్రక్రియను నడువితరువీదిప్పిల్లై సాదించిరి. “ ఓరాయరం ” అనునది (ఉయిర్పాట్టు.)

1. ఓ రాయర మాయ్.

శ్లో. య స్వైకనామ బహుధా భవనాని పాతి
యోవా బిభర్తి శుభనామసహస్ర మిశః,
యః పావృషేణ్యజలవాభతను స్సవవ
నారాయణోఽస్మధదివ స్సకలేష్టదాయా.

శ్లో. గీ. ఒక్కపే రొక్కవేయిగ • నుక్కుమిగిలి
మహిని బోయ సహస్రనా • మములవాడు
కాలమేఘనిభాంగుడు • కమలనేతురై
జైననారాయణుండె మా • కధివ్రుడరయ.

2. అ వ నే య గ ల్ జాలమ్.

శ్లో. సవవ సస్వజే ధరాం ప్రళయతో విదధే బహి
స్సవవ వినిగీర్య తాం పున రధోజ్జగార క్రమాత్,
సవవ విమమే భవం శివవిరించివృత్తాయ
స్సవవ సచరాచరం జగదవిద్యనిస్సంశయమ్.

మ. అతడే విశ్వధరిత్రీ జేసి నిజదం హ్రాగ్రింబున న్నోసినా
డతడే దానిని గుత్తి బెట్టి మరలన్ • హవంబుతో దీసినా
డతడే దానిని గొల్చినా డతడేపో • యబ్బాసమం డదిగ్జా
పతిసు త్తొము డతండె సర్వమును దావద్వాక్షుడే యెంచగన్.

3. అ తిం ద న వే ద వ రుమ్.

శ్లో. దుగ్గ్రాహ్యబోధకపురాణవచ శ్శ్చుతా న్య
ప్యావేదయంతి మనసా య మచింత్యశక్తిమ్,
తం జ్ఞానినో భవరుజాగద మిత్య వేత్య
నారాయణం పరమకారణ మాశ్రియంతి.

తే. గీ. వేదములు వేదవేత్తలు ♦ వేయిగతుల
దెలిసికొనఁజూయి తెలియక ♦ తెల్లఁబోవు
నద్భుతాచింత్యమహిముని ♦ సంబుజాక్షు
దెలిసికొనఁజాలితినివాని ♦ దివ్యకరుణ.

4. మ రు ం దే న ం గ ల్.

శ్లో. భావత్కానుభవాభివర్ధకమహాబాయో ప్రసీదే త్యలం
జల్పంతో దివిజా స్త్వవంతి సతతం య స్మిన్ని బద్ధాశయాః,
తం నీలాబ్ధినిభం మదీశ మమలం జాణం యదోరన్వయే
కృష్ణం పద్మనిభేక్షణం మమ మనో మాజీహవః పౌర్ధయే.

తే. గీ. త్వదనుభూతిమహానంద ♦ వర్ధకమని
నిత్యసూరులు పలవించు ♦ నీరజాక్షు
ముదిరినిభగా త్మగృష్ణని ♦ ముక్తిదాయి
వదలవల దెప్పు డెందమా ♦ వదలవలదు.

5. మ స మే యు న్నై.

శ్లో. తారుణ్యజుప్తతులసీన్రగలంకృతం తం
నిధూతసామ్య మఖలేశ్వర మాశ్రయ త్వమ్,
మన్మాన సేద మనునీయ ముహూ బుక్రవే త్వాం
మా సంత్య జాఘ్రిభజనం మధుకైటభారేః.

తే. గీ. తులసిమాలికి చాల్చిన ♦ జలజనేత్రు
నిస్సమాధికు సర్వేశు ♦ నిఖిలగురుని
విడువకుండుము డెందమా ♦ వేడుకొందు
మరవకుము నేను సెప్పిన ♦ మాట నెప్పుడు.

6. అ డై వ దు మ ణి యా ర్.

శ్లో. యః క్షీరోదతనూభవాభుజలతాశ్లేషప్రియంభావుః
యః పూర్వామర పూగమారణరణవ్యాపారబద్ధోద్యమః,
యో మంధానవసుంధరాధర పరిక్షోభావిలాంభోనిధి
స్తం పద్మాయతనేత్రమేవ సతతం చాధ్యాతి మే మానసమ్.

తే. గీ. ఇందిరాశ్చిష్టపృథువత్సు ♦ నింద్రమహితు
దానవాసుమరుత్పాన ♦ దందశూకు
మధితకలశాంబురాశి నా ♦ మన మజన్
మనుభవించుచునుండు నీ ♦ యవనియందు.

7. ఆ గం శే ర్ న ర సిం గ మ దా గి.

శ్లో. హర్యక్షరూప మవలంబ్య హిరణ్యవత్తో
ద్వేషా విదారితవతో నిశితైస్కాంతైః,
వైకుంఠధిష్ఠ్య మవలోకయితుం మనోమే
బద్ధాదరం సతతముత్సుకతా ముపైతి.

తే. గీ. నిశితకరజ్జాఘపవికృత ♦ నిశితరేశ
వీనవత్తోమహీధుగ్ధు ♦ వీరేముభుడు
గోరి నివసించుచుండు వై ♦ కుంఠ మెపుడు
జూడ నాశించు హృదయంబు ♦ చూడ్కు లలర.

8. ఇన్ని పో గ విరు వి నై.

శ్లో. ఉన్ముల్యా స్తదశేషపుణ్యవృజినా న్యాత్మాభిమానాస్పదే
ష్వేతత్ప్రకృతిదేహచారకచయే ష్వస్మాన సస్యన్ద్రుతం,
యో రక్ష త్యఖిలామరార్చితపద స్తస్యా ధివాసం గిరిం
శేషాఖ్యం ప్రణమంతి యే భువి నరా స్తేభాగ్యవంతుస్సురాః.

తే. గీ. కర్మమూలకప్రకృతినం ♦ గంబు విడిచి
పరమపదమున కేగి త ♦ త్పదమునందు
సేవ్యుడై యుండు శ్రీపతి ♦ శేషశైల
మందు జూచుటే మాభాగ్య ♦ మవనియందు.

9. తొ ట్ట దు మా మ ల ర్.

శ్లో. సాగంధ్యప్రధచూనపుష్పనికరై స్తీర్థాంబునా ధూపస
ద్దీపై స్త్యాం వయ మచయోమ ఇతి యచ్ఛీలస్య తత్తేధికమ్,
సస్యా ద్దేవ తథాపి తే హ్యపయశ శ్రీశో దురారాధ ఇ
త్యేవం త్వచ్చరణాత్తిసాధన మహం నావైమి నాగేశయ.

తే. గీ. పుష్పధూవజలాదుల • బూని వాని
 బూజలొనరించి తీర్ణత • బొందెదమను
 పలుకుమాత్రమే నీప్రీతి • గలుగజేయు
 సిగయశస్కుడ మాధవ • శేషశయన
 యెఱుగ నీయంఘ్రి నొందుట • యెట్టులగునొ.

10. తా శ తా మ రై యా ను మ్.

శ్లో. త్వన్నాభి మావసతి పంకరుహాసనో యం
 త్వత్కాయభాగ మధిత్థివతి శూలపాణిః,
 త్వత్కింకరా స్సకలదేవగణా స్తవేదం
 శీలం కథా స్తుతివచో విషయం మురారే.

తే. గీ. సభినజాతుండు నీనాభి • జలజగతుఁడు
 శర్వుఁడేవేళ భవదంగ • సంస్థితుండు
 దాస్యమును సల్పువారెల్ల • దానవారు
 లహహ నీదగుసౌశీల్య • మద్భుతంబు.

11. శీ ల మె లై యి లా న్.

శ్లో. సౌశీల్యసాగరపదాబ్జసమర్పితం య
 ద్దాధాసహస్ర మకరో చ్ఛతజి స్మనీంద్రః,
 తస్మిన్నిదం దశక మంబుజనాభశీల
 సంవేదకం కలయతాం ఫలతీ హ ముక్తిః.

తే. గీ. నిరవధికసత్స్వభావుడౌ • నీరజాక్షు
 సంఘ్రియుగమున శతరిపుం • డధికభక్తి
 నర్పితముసేసి యతులప్ర • హరణ మొందు
 వేయిగాధల నీపది • విడుపులేక
 చదువువారికిమోక్షంబు • సంభవిల్లు.

శ్రీ మ తే శ శ కో పా య స మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

నవమ శతకము - శాలవ దశకము.

[మైయ్యార్కరుంకణ్ణి.]

అవతారిక :— ఈశ్వరస్వాతంత్ర్యమున కీశ్వరుడే మూలము. వాని కీలా దిగుణములకు పిరాట్టి మూలము. కీలగుణములో బ్రవేశింపగా నీశ్వరస్వాతంత్ర్యము చెడునేమో యని శంకపాడమును గాని అట్లుకాదు. బాగుగా నిరూపింపగా నాస్వాతంత్ర్యముతో దుల్యముగా లక్ష్మీసంబంధము నిత్యమైయుండుటవలన స్వాతంత్ర్యమునకు భంగములేదు. ఏలయునగా శ్రీభాష్యకారమునులు గీతాభాష్యావతారికలో నీశ్వరరూపమును నిరూపించు సందర్భమున “క్రియఃపతిః” “శ్రీవల్లభః” అని ముందుగా సాదించియున్నారు. క్రిందతిరువాయిమొట్టిలో నీశ్వరుని సౌకీల్యగుణమును దానికి మూలమైన క్రియఃపతిత్వము ననుసంధించియున్నారు. శీఘ్రముగా బొందదగిన గుణాధిక్యముగలవాడై యుండుటచేతను, లభింపజేయు పిరాట్టి దగ్గరనే యుండుటచేతను, ఇప్పుడే యీశ్వరుని బొందవలయునని యాద్యార్థ కభిలాషజనించెను అనమయమండే వీరి కీశ్వరస్వాత్మికలుగకపోవుటచే విషయానురూపమగు తృప్తి గలవారైరి. పొందదగిన గుణాధిక్యమై యుండుటచేతను లభింపజేయువారు సమీపమండే యుండుటచేతను వెంటనే పురుషార్థము సిద్ధింపవలసి యుండగా సిద్ధింపకపోవుటవలన నీయాద్యార్థ సహించి యుండజాలక పోయిరి. ముడియానేయిందుండు వాసనచే ప్రత్యేకముగా దమకరణములు తాము కూడ విడాయుగలవారైరి. ఈభావవృత్తి “శంజొల్కవి, వీత్తిరుండేయిలకు, ఎన్నైక్కుమెన్నై, ముడియానే” మొదలగు తిరువాయిమొట్టులన్నిటిలోనున్నది. తొల్లి గజేంద్రాద్వానును రక్షించుటకు మెల్లగా బోయినా డనునట్లు తమయు త్కంతనుబట్టి విలంబము చేయక మున్ను శీఘ్రముగా స్తంభమం దావిభవించినట్లు శీఘ్రముగా వచ్చి కనబడవలెనని యభిలషించిరి. ఇట్లున్న తమదశను, తమకరణములకు గలిగినవిడాయిని తెలుసుకొని వచ్చి ముఖము కనపర్చినందు కాద్యార్థ సంతసిల్లి “నేను కృతకృత్యుడ నైతిని, క్రొంగర్యము చేయలభించితిని, శ్రీవైష్ణవులకందరికి నుపకారకుడ నైతిని, ఇది మొట్టిపురుషార్థలాభము” అని తమకుగలిగిన లాభము ననుసంధించి హృష్టులై దానిని చెప్పి ముగించుచున్నారు. దీనిలో “మైయ్యార్కరుంకణ్ణి” అనుపాకుర (ముయ్యిర్నాట్టు.)

1. మైయ్యార్కరుంకణ్ణి

శ్లో. నీలాంజనాక్షసుదృశా కమలస్థయా

దేవ్యా పరిష్కృత మురస్థిల ముద్వహంతం,

బావలాటిభీషణసువశశానశంఖపాణి

తావం ద్రోష్టు మక్షియుగళం మమ బద్ధతృష్ణమ్.

- ఉ. అంజనలిప్తనేత్రీయుగ • సంబుజసాధవిహారనిర్వృతన్
గంజవిలోచన స్రమను • గౌరవమొప్ప సురస్థలంబునన్
రంజిలజేయు దేవ పరి • రక్షితసామజనాధ కృవ్యభు
కృంజన మద్విలోచనము • భవ్యుని నిన్ను గనంగ గోరెడున్.

2. క క్లే యు నై.

- శ్లో. నేత్రీభూతభవద్విలోకనసముత్కంఠాకులం మే మవ
స్సంఖ్యాతీతమనోరధైకనిలయం విశ్రోశతి త్వత్కృతే,
సూరీణాం సురమానినామపి సుదుర్దశశం భవంతం ధ్రువం
నాదృష్ట్యా విరమేయ మిత్యనుకలం త్వా మాహ్వయామిప్రభో.

- ఉ. నిన్ను గనంగ నామనము • నిచ్చలుగోరుచు మొట్టవెట్టు నా
పన్నశరణ్య పాపచయ • పంకవిశోషణచండభాస్కరా
నున్నబలారి సూనురధ • సూత్నసరోరుహపత్రలోచనా
మిన్నుల నుండు దేవతలు • మేటిసనందనముఖ్యులెన్న నీ
పున్న తెఱం గెఱుంగ రచి • తోద్యములైనను భగ్నయత్నులే.

3. అ తై క్కి న్న వ డి నా యే న్.

- శ్లో. జంఘానిలోపహత గోగణరక్షణోత్క
మోఘీభవే త్రవ దయేతి హృది ప్రదూయే
నేశే నివేదయితు మాతృశుచో యథా శ్వా
న స్వాశయం ప్రధయితుం ప్రభవే దపుచ్ఛన్.

- ఉ. వాలవిహీనకుక్కురము • వాలముదిప్పి నిజేంగితంబులన్
బాలకు దెల్పలేనిగతి • బామరగణ్యుడనైన నేను నీ
చాలికి జేర్చుమంచు బలు • పాలులతో మొట్టవెట్టుచుంటి గో
చాలుడవై నగంబు నొక • బాహువుచే వడినత్తి గోపగో
చాలిని గాచి తీక్యపకు • బాహ్యునిగా నను జేయుటావ్హనే.

4. ఉ రు వ ది దు వె న్ను.

శ్లో. గీర్వాణదానవసుదుగ్రహసింహరూపిన
త్వద్దాస్య మేవ మమ సాంప్రత మిత్యవేత్య,
నిష్క్రించనః కిము లభేయభవత్సకాశా
దిత్యాకులోస్మి భగవ స్భవ జూర్తిహరిన్.

చ. సురలకు దానవానభికిని • జూడగ శక్యముగాని భీతికృ
న్నరహరివై నిశాలవతి • నాశమొనర్చిన దేవదేవ నీ
చరణసరోజశేవతయె • సర్వఫలంబుల నిచ్చునంచు నే
స్థిరముగ నమ్మియుంటినిక • జేతురు అప్పడొ నాదు భాగ్యముల్.

5. అ టి యా య వ మ్నా నై.

శ్లో. సూరిప్రజేశితు రమేయమహామహిమో
నా.గేశః సస్య సవితుః కమలాసనస్య,
నీలాంబుదాభవపుష్పః కుహనాహరేస్తే
పాదం దిదృక్షతి మనో మమ సాభిలాషమ్.

చ. సరహరియాపుడై విబుధ • నాయకుడై మహిమాన్వదుండునై
సరసిజసంభవాదులకు • నృప్తయైనై భుజగేంద్రశాయయై
పరమమునిప్రగేయపద • పంకజుడై నిజభక్తలోలుడై
బరగెడువాని జూచుటకు • బహ్వభిలాషము నామనంబునన్.

6. క రు త్తే యు న్నై.

శ్లో. త్వాం దృష్టుం సతతం స్మృహాపరవశో మన్మానసే న్యక్షిపం
సూరిస్తుత్యపదాంబుజాత కమలాప్రాణేశ విష్ణో హరే,
అత్యర్కానలనైజరు క్తతిదురాలోకే పరే వ్యోమని
స్థాత స్త్వా మనుసంధధాతి హృదయం త్వద్దశనాయాకులమ్.

తే. గీ. నిన్ను జూడంగ నాశించి • నీరజాక్ష
స్థిరముగా నామనంబున • జేర్చుకొంటి

నిత్యసూరులయెకిమీడ • నిత్యదీపి
 వరమపదవాస నామనో • భావ మెపుడు
 నిన్నే ధ్యానించుచుండును • నిశ్చలముగ.

7. ఉ గ ం దే యు నై.

శ్లో. సింహీభూయ శిలోచ్చయాతికఠినాం దై త్యేంద్రవక్షస్థనలీం
 నిర్భిద్య కృకచోపమైః కరరుపై ర్లోకస్యరక్షాంవ్యధాః,
 నిత్యం త్వత్పదకంజచింతనర తే శ్చిత్తే మమా తిస్థిరం
 హృష్టో వాస ముపేయివన్ కమలభూభగ్నాదిసంసేవిత.

తే. గీ. సంతతము నిన్ను స్మరియించు • స్వాంతమందు
 స్థిరనివాసునిగా నేను • జేసికొంటి
 సఖరదంభాళిధారాగ్రి • సుఖవిదీణఁ
 హైమకశిపూగ్రివత్ హ • ర్యతురూప.

8. ఉ రు వా గి య అ టు శ మ యం గ ల్.

శ్లో. అంతర్వసంత మఖలస్య చరాచరస్య
 బాహ్యైః కుదృష్టిభి రచాల్య మనంతకీర్తిం,
 బ్రహ్మాదిదేవనికరస్య నిదాన మూద్య
 మద్రాక్షు కృష్ణ మభవామ చిరాత్కృతార్థాః.

తే. గీ. పరమతాకంవ్యదుజ్జేయ • పరమతత్త్వ
 మఖలవస్తుచయంబున • కంతరాత్మ
 నరసిరుహజాతభగ్నాది • సకలదేవ
 కారణుని గృష్ణు గాంచితి • గన్నులార.

9. క ం డు గాం డె న్క న్ణి టై.

శ్లో. కృష్ణం నిపీయ నయనాంజలిభి నిఁకామం
 నిధూయ వావ మశివం భృశమస్మి తువ్యః,
 శ్రీశాంఘి భక్తవిలతే రమ్యతాయమానా
 సుక్తిసృజో గృధ్రితవా సహమీశదాసః.

తే. గీ. కన్నులారంగ గనుగొని • గర్వమొంది
పాపనందోహమడచి న • వాసనముగ
నిత్యసూరింద దాన్యస • నిష్ప్రసేను
భక్తకంఠసృజంబులై • పరిణమించు
సూక్తిమాలల గుచ్చితి • సూరులలర.

10 అ డి యా ని వ నె న్ను.

శ్లో. దాసో య మిత్యవికలం మయి బద్ధభావా
త్పూర్ణానుకంప మనవద్యయశ్శ్రేణికాశం,
తాక్ష్యాధ్వజా స్వచరిణప్రమితాబ్జజాండం
కృష్ణం ప్రపద్య భవవాధి మహం తరీతా.

తే. గీ. వీడు నాభక్తుడని యెంచి • విమలకృపను
జూపి నన్నేలినట్టిని • స్తులయశస్కు
జన్మగాశనకేరను • బద్ధనేత్రు
కాంతలోకాంఘ్రి గనుగొని • ఘనుడనైతి.

11 అ రా మ ద యా నై.

శ్లో. చోతస్మదద్విపనిషాదన మబ్జనాభం
తుష్టావ యేన శతజి త్కురుకాపురీశః,
తస్మిన్నిదం దశక మధకాయుతం సహస్రే
సూరిప్రజన్య హి విలాసయతే మనాంసి.

తే. గీ. కువలయాపీడగజమును • గూల్చినట్టి
కృష్ణు నుతియించి శతవైరి • కీర్తవలయు
గూచికనసహస్రమున సూక్తి • గుంభితముల
నీపదింటిని జడవంగ • నేపుమీర
సూరిహృదయాళి గరగించు • చోద్యముగను.

శ్రీ మ తే శ త శో వా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

నవమ శతకము - అయిదవ దశకము.

[ఇన్నుయిర్ చేవనర్.]

అవతారక :— “ తొండర్కముదుల్ల చ్చొన్నావైగళి కొన్నేన్ ” (దాసుల కమృతపాఠము చేయించునట్లు సూక్తిమాలారూపమైన తిరునాయిమొదలైన చెప్పితిని 9-4-9) అని గర్వించిన యాయాభ్యర్థు తమయొక్క పాప్రజరక్షణకొరకు తిర్యగ్జంతువులు కాళ్ళమీద బడువారై నారు. “ దేవర్గళ్ళెల్లం కరువగియు కల్లలై కండుగొండేన్ (9-4-8) దేవతల కందరికి కారణభూతుడైన కృష్ణుని సేవించితిని) అన్నట్లు వైశద్యము పుట్టగా బాహ్యసంక్లేపము దభిలాష పుట్టెను. సర్వేశ్వరుడు వీరికి మరింత దశకాంత్యప్లవము గలిగించి ముఖము కనపర్చవలెనని తలంచి చటుక్కున వీరియపేక్షితమును నెరవేర్చలేదు. తాము తలంచినపుడే తమయపేక్షితమునిధింపలేదని తల్లడబాటునొంది లోకపదార్థానుసంధానముచే హృదయము నన్యపరముగా జేసికొని ధరించి యుందామనియు వానితో సదృశమైన పదార్థముల జూచియొనను ధరించి యుందామనియు నెంచి కొన్ని లోకపదార్థములను జూచిరి. అవి వీరి కాశ్వాసపేతువులు గాకపోవుటయే కాక మీదుమిక్కిలి స్వారకములై బాధకములు కాసాగెను. ఏపదార్థము జూచినను వాడు లేకుండ దాని సదృశముండదు గావున నవివానినే కనపర్చుచుండును. వానికి స్వారకములైన లోకపదార్థములు తమ్ము బాధించు ప్రకారము నన్యపదేశముగా జెప్పచున్నారు. స్వామితోగలిసి వియోగమునొందిన యొకపిరాట్టి తనయుత్కంఠావినోదార్థమై వానిబోలిన వస్తువులను జూచి పాప్రజములను నిలువ బెట్టుకొండమని తలంచి యుత్కంఠాపేరితురాలై యుద్వానవనమందు బ్రవేశింపగా నచట నుండు శుకపికమయూరారులు వాని నామరూపములకు స్వారకమై బాధింపగా “ ఇవినన్ను బాధించుట కేమిపేతువు. వీనికి నాకు శత్రుత్వము లేదుగదా. ఇవి నన్నేల బాధించుచున్నవి. ఇందుకు మూల మేమియని యాలోచించి వాడేన్ను జంపుట కిచటికి వానిని బంపియున్నాడని నిశ్చయించి నన్ను వధించుటయే మీముఖ్యోద్దేశమయిన యెడల నిండుకింత ప్రియత్న మేలయని యాపక్షులతో బలికి వాని గుణజ్ఞానముచే ధరించి యుండుటకు నిశ్చయించిరి. ఇందులో “ నన్నెణిగొన్నవర్త ” అనునదిగాని “ కూట్టుండునీంగియ ” అనునదిగాని (ఉయిర్వాట్టు.)

1. ఇ న్ను యి ర్ చే వ లు మ్.

శ్లో. పేకోకిలా స్సహచరై స్సహ సన్నిపత్తి

మన్యానసం క్షీణత దుశ్యేవకూజనైః కిం,

కృష్ణం న మత్ప్రియతమం హ్వయథా త్రయాతు
మాయస్య తే కియదసూ నపహృత్య దాతుమ్.

మ. ప్రియులంగూడి చరించుకోకిలవధూ • బృందంబులారా రమా
ప్రియుని న్బాసి వియోగవహ్నిశిఖల • స్విప్రుప్తునొసన్ను ని
దయలై కూముచుబాధపెట్టెదరికన్ • దాక్షిణ్యమున్నూనినా
నయనానందకరుండు కాంతుడు నెస • న్నాయొద్దకుం జేరగా
రయమొప్ప నిల్చువుండు నన్ననద నేర్చునయత్నమింతేలోకో.

2. ఇ త్త నై వేం దు వ దు.

శ్లో. క్రించః కాంతసమాగమేన సుఖతః కాలం కియంతం రుధ
న్వాంతారుంతుదకూజనై రలమలం సంక్లిశ్య మాం బాధితం,
విశ్వాస్య నహి కస్యచి త్ప్రిణయివాన్ రక్షేతి చాపమబుధా
మత్ప్రిణాశ్చ తదీయహస్తలగితః కావా గతి న్య న్నమ.

ఉ. ఇంత ప్రియత్నమేల నను • నేచగ క్రించవధూటులార మీ
రెంతయు నాధులం గలిసి యింపుగ గూముచున్నవారు శ్రీ
కాంతుడు మాయి వానిపయి • గల్గదు సమ్మక మెట్టివారికిన్
వంత యిక్కేల జీవితము • వాని కరంబున జిక్కె నిత్తరిన్.

3. అ వ న్నై య దే యె న దా రు యి ర్.

శ్లో. క్రించ్య స్తస్య కరస్థితా మదసవః కాంతోవభోగోత్సుకాః
కూజంతః కలనిస్వనం తత ఇతః కిం భ్రామ్యథా వీడ్వ మామ్,
పాపిన్యాః పరిలుప్తభాగ్నవిలతేః ప్రాణాః కిమస్యాం తనౌ
శ్మిత్యా యుష్మ దనక్షరధ్వని మహం నస్యామ ధీరా కథం

ఉ. క్రించి మదీయజీవితము • కంజదళాక్షునిచేత జిక్కెనే
కొంచక నీవు నీప్రియునిగూడి సుఖంబుగ నుంటి వయ్యయో
కొంచము వ్రుణ్యలేశమును • గూర్చని నామన మిచ్చుటుండనే
పంచమనిస్వనోపమ భ • వత్కల భాషితము ల్పొని బడన్
వంచన జేసిపోయె నవ • వారిడసన్నిభగాతుఁ చెంతకున్.

4. కూ క్కు ర ల్ కే ట్టు మ్.

శ్లో. మాయా యాదవపుంగవ శృతిరవో నా యాతి మత్సన్నిధిం
బహిణ్యోభవతీప్రియైస్సహాయుతా మా కూజత పోద్ధతం,
మత్కం వాజ్ఞనసం స మే స్తి నికటే తత్రైవ సంహస్థితం
చాగ్రా వవక్తా చ మధ్యే స్థిమితాః పీడాం భజంతేతరామ్.

తే. గి. మీషలుకు లాలకించియు • మేదినిపయి
శౌరి వెలువడఁజేల మ • యూరులార
సహచరుఁ గూడి కూజన • ల్గులుపవలదు
నాదు కరణత్రయంబు శ్రీ • నాథుఁ జేరె.

5. అం ద రం ని న్న య్.

శ్లో. ముఖాటాట్యం కుర్వన్ శుకగణ కుతైః కణపరుషై
హ్యేదో మే సంతాపం జనయసిహి తే నోఽతమిదమ్,
ప్రదక్ష్య స్వాం మాయాం స్వనశక్యతలోకావళిరసా
రమేశో మాం హంతుం వ్యాజగదదుషాయం పటుతరమ్.

తే. గి. వమ్మునేతల జేయుశు • కమ్ములార
తియ్యవలుకుల నన్న భా • ధింపవలదు
యింద్రజాలంబు గనబర్చి • యీజగంబు
గొన్న శౌరియె నాచాగ్రా • గొడ్డమయ్యె.

6. న న్నే ణ్ణీ నా న్వ శ ర్త.

శ్లో. కుర్యా దాపది సాహ్య మేషథి సప్రీత్యా మయా వధిణ
శ్రీమత్కీర విముక్తకంఠ మసక్పన్యాకూజ మాం పీడయన్,
రక్తస్యా దిననాథవంశతిలకో రక్తాంతనేత్రాంబుజో
రక్తోష్ఠః కమలాసఖః ప్రవిజపశా సంశ్లిష్య మాం నిర్దయః.

ఉ. అపదలోన నడ్డుపడు • దంచు శుకంబ నిను ని్పియంబుగా
నోపకతోడ బెందితి న • యుగ్మశరాశుగవహ్నికీలసం

తాపితగాత్రినై న నను • దద్దయు గూయుచు సేచనహామే
రూపమున న్నినుంగెలుచు • రూపముచే నతిమోహనుండు న
న్నేవున గూడి బాసె నిక • నేమనవచ్చును వాని గీరమా.

7. కూ ట్టు ం డు నీ ం గి యు.

శ్లో. దత్వా స్లేషరసం మమ ప్రథమతః పశ్చా దహసీ ద్విషా
య శ్శోణాబ్జవిలోచనో ఽధరవులు పౌర్ణమాతబిబీఫలః,
య స్సంమృష్టబలారిసీలరుచిర స్తస్య చ్చవే ధాఃరకా
మామేఘాః స్వరుచప్రదశ్శయితమేతత్స్వాధిమేచూరకమ్.

మ. నిజసంస్లేషరసం బొసంగి పిదప • నిర్మోహుడై చన్న నీ
రజనేత్రుండు పురందరోపలరుచి • భ్రాజిష్టుదేహుండు నో
వ్విజతిహేపితతుండికేరిఫలుఁ డా • శ్చర్మైక తానుండునై
ప్రజముగ్నాచిన కృష్ణు బోలిన భన • ద్వాజత్తినూకాంతి నా
కు జనింప న్నెత చూపబోకు జలదాఁకోపింతు నే నీయడన్.

8. ఉ యి ర్క డు కా ల న్.

శ్లో. తన్నే మారకవద్యవేదితి ముహు ర్వో యాచమానామపి
ప్రోచ్ఛా ర్యాచ్యుతనామ మాంనిహథ హేమశ్రేధసః కోకిలాః,
భిస్సాం క్షీరవిమిశ్రితాం దధిముతం సత్కల్యవర్తంచ వః
ప్రాశయ్యా లపితా న్యశిక్షయ దహేనా సాధూపకారః శృణో

ఉ. కోకిలలారి నామనము • ఘోరముగా విదళించుచున్నను
• శ్లోకుని నామము ల్బలికి • శోకము బెంచెను మిమ్మువేడెదన్
నాకవి మృత్యురూపములు • నాచెవిలోఁ బడఁ బల్కుఁబోకుడి
యాకొనియున్న వేళ బ్రయఃమారగ మీకు బయస్సునన్నమున్
జేకొని పెట్టినందుకిక • జేసితిరిట్టి మహూపకారమున్.

9. ప ణ్డు డై న ం డొ డు.

శ్లో. గాయంతో మధురం శిలీముఖచయూ మా గుంజనే తఃవరం
కుంతే నేర్మగు వేధవత్తుదతి మేహృన్మర్మ యుష్మన్మృతిః,

అంభఃపూర్ణ సరఃప్రపుల్లసరసీజాక్షో యదూసాంవతి
ర్మత్ప్రీణా నవమృత్యునిదాయతయా సంత్యజ్య దూరంగతః,

తే. గీ. గాన మొనరించుమధుపనం • ఘంబులార
పాడవలదిక మీపాట • వ్రణములోన
గుచ్చు బల్లెమువలె నాకు • ఘోర బాధ
నిచ్చుచున్నది పంకరు • హేక్షణుండు
గూడి నను బాసి చనియెను • గూరుడగుచు.

10. ఎ య న ణ్ణి నా ము మ్.

శ్లో. హంసాః పద్మసరోవిహార రసికా వై కుంతపాదాంబుజ
ప్రాప్తౌ యత్నపరావయం చ హరిణా నిస్సంశయం సంగతాః,
సంఘీభూయ విచార్య కింకురుధ మే కామోపి శీఘ్రః పత
త్యానందం సముపైతు సర్వజనతా ఋద్ధి భవే త్సర్వతః.

తే. గీ. సారసములార ననుజంప • మీరుగూడి
చేయుజతనంబు విఫలంబు • చెప్పెదనిక
వానిపాదాబ్జముల మున్నె • లీనమైతి
దనువు పతనోన్ముఖుబయ్యె • దనకుదానె.

11. ఇ న్న ం త లై ప్స య్ ను.

శ్లో. ప్రాప్త్యా నందసమృద్ధి మబ్జనయాన్లబ్ధ్యా తదీయాం కృపాం
తత్కళ్యాణగుణానుకీర్తనపరః కార్యాత్మజో భక్తితః
యజ్జగ్గంధ సహస్ర మచ్యుతవరం తస్మిన్ దక్షై తద్వచో
గుమ్భాశ్శ్రోత్వాజనస్య మానస మరం సంలాపయంతిస్ఫుటమ్.

మ. తనకళ్యాణగుణావళు ల్పతతముం • దాబాడుమం చాజ్ఞని
చ్చిన శ్రీకృష్ణుని సంస్తుతించి శతజ • త్సిద్ధుండు సౌశబ్దగుం
భనతోగూర్చిన వేయి నీపది సదా • భక్త్యాత్ములై పాడువా
రనయంబు న్నరంగంగజేయుదురు లో • కాళీమనం బెప్పడున్.

మ తే శ త కో వా య న మః.

శ్రీమతేరామనుజాయనమః.

నవమ శతకము - ఆరవ దశకము.

[ఉరుగుమార్ సెంజన్.]

అవతారిక :— అత్యున్న క్రిందను “ ఎత్తునట్టి నాముకు నననానాడనో దొన్నినోమ్ ” (9-5-10) మేము ఉజ్జీవించునట్లు దగ్గరించి మనము మపద వాసుడైన శ్రియఃపతితో గలిసికొంటిమి) అని తమజీవనము దాశపోయి చెప్పినమాట ఇది. ఈ సమయముందు సర్వేశ్వరుడు వచ్చి ముఖము గనపర్చి వీరిని పొందుట గాని లేక వీరిని విడుచుకొనుట గాని చెయ్యవలసిన దశయయియున్నది. ఈయచస్థయందు మారుతి నెల్లి శ్రీస్వామివారి వృత్తాంతమునంతయు జెప్పగా విని “ సమా ద్వాదశ తత్రాహం రాఘవస్యనివేశనే. భుంజానా మానుసాన్భోగా న్నగ్వకామసమృద్ధినీ ” అని పలికిన పిరాట్టికి పన్నెండుసంవత్సరములు తాను స్వామియు గలిసి యుండి యనుభవించిన భోగసౌఖ్య మీసమయముందు స్మృతివిషయమైనట్లు “ ఇరుత్తుంవియందు ” లో గలిగిన సంతోషము వీరికి స్మృతివిషయమైనది. వీరికి మూలమేమనగా— వీరు పొగ్రంగంభించిన ప్రబంధరచనారూపకైంకర్యము ముగించుటకైన వీరిజీవనాదృష్టమని గాని వీరినూక్తిరచనావిశేషమును విని సంతసించు సర్వేశ్వరుని యదృష్టమనిగాని లేక శ్రీనూక్తులను విని భగవద్విషయముందు గుచిగలిగించుకొను చేతనుల భాగ్యమనిగాని చెప్పవచ్చును. “ ఇరుత్తుంవియందు ” అనుతిరువాయిమొట్టిలో “ మానులగుండన్నెరియా వయి త్తిల్కొందు శిటియేనుడై చ్చిందైయున్లే నిన్నొత్తొందాన్ ” (8-7-8) మూడుభాగముల కొక యుపద్రవము రాకుండ తన యుదరముండుచు కొని క్షుద్రుడైన నాహృదయముందు నిల్చియుండెను.) అన్నట్లు వైసంతట క్రిమముతప్పి పనిచేయలేదు. వీరయొద్దనే క్రమము తప్పి పనిచేసెను. అనగా ఈయాత్మాత్మను శేషిగా దలంచి తన్ను (ఈశ్వరుని) శేషభూసునిగా జేసికొనుట. సంక్షేపదశయందు పక్షేపవ్యసనము స్మృతివిషయమైనచో “ తయో ర్యభాప్రాధికత మింద్రయాధాన్ నానేదుహో స్సద్రును చిత్రవశ్శు. ప్రాప్తాని దుఃఖాన్యపి దండకేషు సంచింత్యమానాని నుభేభభూవుః ” అన్నట్లు సంక్షేపముందున్న సౌఖ్యాతిశయముచే మరువబడినట్లుండును. విశ్లేషదశయందు సంక్షేపావస్థయందున్న సౌఖ్యము జ్ఞాపకమునకు వచ్చినయడల “ అన్మిన్మయాసాధన్ ముదాగిలా శిలాతలె పూన్వ ముహోప విస్తా. కాంతస్మితా లక్ష్మణ జాతహాసా త్వమాహ సీతా బహువాక్యజాతమ్ ” అన్నట్లు తాము పిగాట్టియు జలక్రీడజేసిన స్థలమును తన్వియోగసమయముందుస్మరిం

చినస్వామికి కృతసన మతిశయించుట కుపయోగమయ్యెను. వీరికి నారీతిగానున్న పరిమాత్ర మొక స్మృతిమాత్రమై యుండక తదానీంతనబుద్ధి పుట్టెను. అరీతిగా బరత్యముగలవాఁడు తాను పరుడైయున్నను శేషభూతుడై కనపర్చినగుణమును శరీరసౌందర్యమునుచెప్పి ఇప్పటియనుభవమే యిది యన్నట్లొక బుద్ధిపుట్టి నాని శీలగుణానుసంధానముచే శిథిలులగుచున్నారు.

ఇందులో “ ఆరుయిర్వట్టడెదుయిర్వట్టడు ” అనునది (శ్రియిర్వాట్టు.)

1. ఉ రు గు మా ల్ నెం జ మ్.

శ్లో. రథ్యాంచన్నవపుల్లహల్లకమహాసారభ్యసంవాసిత
శ్రీపుర్యాం స్థితి మ్మాయుజో మురిరిపో ర్మాయావిసో వంచితుః,
అత్యాశ్చర్యనిధిన్ జగద్ధితక రాన్ లీలావతారాన్ శుభా
నామ్నాతు ర్మమ మానసం ద్రవతికింకుర్యా మహం చాపలీ.

చ. తెరువుల నల్లగల్వవిరి • తియ్యనితావుల జమ్ము శ్రీపురిన్
మరిగి వసించు శ్రీధరుని • మాయపుచేష్టలు మాటిమాటికిన్
స్మరణవధంబు జేర మది • సన్నత నొందగజొచ్చె బ్రేమయు
స్మరుగుచునుండె నేమియిక • వెట్టిని జేయునొ నాకు నితరీన్.

2. ని నై దొ రుం శొల్లుం దొ రుం.

శ్లో. వాపీనుండితనిమ్మటాళివిలసచ్ఛ్రీపుర్నధీశ పోభో
పాపధ్యాంతరవీ నృవచ్చుభగుణా స్సంక్షీర్త్య సంస్మర్యచ
ఆనందోర్మిషు మజ్జతో మను మన స్తస్థం లినాత్యన్యహం
కైంకర్యం తవపాదయోః కథమహం కుర్యాం నజానే హరే.

చ. విమలజలాశయాంబురపురి • వేష్టితపుష్పనాభిరామమై
రమకిరవైన శ్రీపురిని • రాజలుసామి మదీయపాపపుం
జముల హరించు నీశుభయ • శంబును బాడెడువేళ నాడుచి
త్తము గరగంగ సాగె పరి • తాపమునొందె మదాత్మనీదుపా
దములను బొందగోరి నవ • తారమసాక్షి హరీ రమాపతీ.

౩. నీ శై యా ల్ నం జ మ్.

శ్లో. వంచిత్వా మయి సంప్రవిశ్య నిజసాశీల్యాతిరేకా స్మనః
కుర్వన్నాదక్రమసాచమామనుభవన్ జాతోంతరాత్మాచమే
వ్యాకోచప్రసవాభిరామసుమనోవాటిలనచ్చీపురీ
ధామోనీలఘనద్యుతేర్యదుపతేనాక్షాయిమాయా మయా.

తే. గీ. సుమవనీరమ్యశ్రీపురీ • సుస్థితుఁడయి
నీలమేఘాభగాతుఁడౌ • నీరజాక్షు
మాయ నెఱుంగంగజాలను • మాయజేసి
చొచ్చె నామన మాతఁడు • చోద్యముగను.

4. అ ఱు గి లే న్ ద న్ను ల్.

శ్లో. సంకల్పభావితసమస్తచతుర్ముఖాండ
స్తేషా మభూ త్పురమశేషితయాంతరాత్మా
ఆకీడశోభితరమాపురనాయకస్య
వ్యామోహ ఏష మయి కస్య వచః పదం స్యాత్.

తే. గీ. నిఖిలజగములు తనలోన • నిండియుండ
నిఖిలమందును దా నుండు • నేర్పుకాఁడు
పరిమళోద్ధారిసుమవనీ • ప్రకరపిహిత
శ్రీపురీవరవాసియకా • శ్రీధరుండు
నన్ననుభవించె నీ కృప • నామ మెఱుగ.

5. తి రు వ రు ల్ శై య్ బ వ న్.

శ్లో. జాతానుకంస ఇన మే హృదయా ప్రవిశ్య
భేజే మమాత్మని తనా వతిభోగ్యబుద్ధిం
శోభాస్పదోపవనశోభి రమాపురీశః
కృష్ణస్య నీలవపుషః కుహనా బలై తాః.

ఉ. సత్యముగా ననుగ్రహము • చయ్యన నాయెడ జూపినట్లు తా
నిత్యచయార్చితాంఘ్రియుగఃసీరజాఁ డయ్యనుజొచ్చినామదిన్

నిత్యమదాత్మునిన్ తనువు • నేర్పున నొక్కపరిస్థుజించె నా
దిత్యశతప్రకాశమున • దివ్యనుతంబగు శ్రీపురంబులో
దైత్యవిమదముం డిటుల • దా రచించిన మాయ లెట్టివో.

6. ఎ స్కన్ధే స్క శ్వమ్.

శ్లో. కృష్ణస్య కైతవమిదం ప్రతిభాతి సత్య
మాత్మాపిమే తదుపభుక్తివశా దసారః,
దైవ్యం ప్రపద్య సతతం యదుపుంగవేతి
చాకృశ్య నాతి కమలాపురవాసదీక్షమ్.

ఉ. ఈశుడు నేయుమాయపను • లెల్ల యథార్థముగాగఁదోచునా
కేశముఖామరాదివిత • తీర్థకీటమణిప్రవేశరు
క్కాశితపాదపద్మఁడగు • కంజదళాక్షుని శ్రీపురీవరా
ధీశుని సర్వకాలముల • నేమరకుండ నుతింతు నామదిన్.

7. కా ట్కరై యే త్తు మ ద ను ల్.

శ్లో. దాస్యం మమ ప్రవితరన్నివ సంప్రవిశ్య
కృష్ణో జహర శతధీ హృదయం మదీయమ్,
ఈప్తే రమాపుర మదస్థిత కేశవేతి
కృంద ద్ధ్రీవ త్యభినివేశరుజా పరీతం.

తే. గీ. మత్ప్రతాఖలదాస్యంబు • మరుగువాని
పగిదినాలోన జొచ్చిన • పరుఁడుతాను
నన్న నుభవించి యంతట • నహముమీర
ననుభవించని గతి నొప్ప నబ్జనేతు
శుభగుణంబుల ధ్యానించి • చొక్కుచుండు.

8. కో భుండా నన్ని.

శ్లో. నాపేక్ష్య కంచిదుపకార మరిష్టనేమి
రాగత్య మామనుబభూవ భృశం ప్రమోదాత్,

నీలాంబుదాభవపుషః కమలాపుర్రశో
దాసో ఒభవం ఖలు కథంచి దదీనవేషః.

తే. గీ. అనుదినంబును నన్నుదా • ననుభవించె
శ్రీపురంబున నివసించు • శ్రీధరుండు
సజలజలదాభగాతుండు • సర్వవేది
వానిదాసుడనైతిని • వన్నెమీర
నాపగిది గట్టమెరిగిన • నరులు లేగు.

9. ఆ రు యి ర్ప ట్ట దు.

శ్లో. బింబాధరోష్ఠ మరవిందవిశాలనేత్రం
ప్రావృట్పయోదరుచి మత్త్రవిభూషణాభ్యం,
లక్ష్మీపురైకనిలయం హరి మాప్తుమాత్మా
సంక్లిశ్యతే మమ యథా సతథాన్యదీయః.

తే. గీ. అబ్జనేత్రుండు • బింబఫలాధరోష్ఠు
డంబుదశ్యామగాతుడ • త్యాగతరు
బాహువై శ్రీపురంబున • వరలువాని
విషయమున నేనుజెందిన • వివిధశ్రమల
నెవ్వరొందిరి తలప నీ • పృథివియందు.

10. వా రి కొం డు న్నై.

శ్లో. దృష్టశ్చే త్వ మహం త్వహంప్రధమికాజుప్త స్త్వదారాధనం
కుర్వం స్త్వానుబుభూషు రస్మి సృహరే లక్ష్మీపురాధీశ్వర,
మత్తోపి ప్రధమం త్వమేవ బహుళం మయ్యా దరం దశకాయ
న్మాం కార్త్యాయ దనుభూతవాససి హరే నీలాంబుదశ్యామల.

తే. గీ. వాని జూచినయప్పుడే • బహువిధముల
సర్వకైంకర్యవిధులను • సలుపునాశ
గలుగు నాకంటెముందర • గడురయంబు
మీరదావచ్చి కృపను నా • మీదజూపి
యనుభవించును శ్రీపురా • ధ్యక్షుఁ డిపుడు.

11. క డి య నా య్ క ం జ నే.

శ్లో. కంసారిం స్తువతా శతారిమునినా యత్పద్యసాహస్రకం
జగ్గింధే నిగమాంతవాక్పరివద స్సంశీతినిశ్చాయకం
తస్మి న్నేతదనూనపద్యదశకం సాధకం పఠంతో జనా
స్తర్వాజన్మనదీం తథా మృగజలస్రాయం భవం ద్యంతిచ.

తే. గీ. కుపితృడై కంసుగూర్చిన ♦ గోపవిభుని
నన్నుతించి శతాగాతి ♦ సాధుఫణితి
గూర్చియిచ్చిన వేయిలో గూడినట్టి
యీపడింటిని జమవగా ♦ నేర్పుభవము.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

శ్రీమలేరామానుజాయనమః.

నవమ శతకము - ఏడవ దశకము.

[అంగనల్.]

అవతాడక:— ఆత్మార్థు దిగువ నప్రీతిగ భజగుణానుసంధానముచే మిక్కిలి
సంతసించిరి. భాగ్యహీనిచే నప్రీత్యంతమే తలయెత్తగా నాపర్యవ్యయని లభించిన
యెడ బ్రతుకుట లేనిచో మృతినొందుట యనదగిన తమదశ నన్యూపదేశముచే
సాదించుచున్నారు. సర్వవ్యయనో సంశ్లేషించి వియోగమును జెందిన యొకపి
రాట్టి వానివిగ్రహసౌందర్యమందు సక్తచి త్తయయి యవసాదమునొందియుత్కంఠితు
రారై ప్రమాదవనమునకు బోయి యచ్చటనున్న పక్షుల నుద్దేశించి “పిన్నా వార్యణం
శోది తిరుమూర్తిక్కళమ్”(తిరుమూర్తిక్కళము తరువాత వారుసేవించు జ్యోతిస్సు)
అన్నట్లు దూతగా పోయినవారికి కష్టపడి వార్తలు చెప్పనవసరము లేకుండ తిరు
మూర్తిక్కళమునకు వచ్చి విచ్చేసియున్నాడు తనకు మంచివారైనవారిని విడువ
జాలనివాడగుటచేతను కృపావంగుడగుటచేతను నాదశను తెలియజేసినయడల
దప్పక నాయొద్దకువచ్చును. మిమ్ములను విశ్లేషించిన వారు భరించియున్నారని
సర్వవ్యయనిక దెలియజేయుడని సవినయముగా బ్రార్థించుచుండెడి యొకపిగా
ట్టిమాటలచే దమదశను సాదించుచున్నారు. అంజరైయడదనారైలో “సర్వవ్య

రుడు నాపట్లనున్న యేపరాధముచే నాయొద్దకు వచ్చుట మానినాడు. వానియపరాధసహత్వగుణమును వానికి దెలియజేయవలెను.” అనితలంచి యపరాధసహత్వమునాధారముగా జేసికొని దూతలను బంపిరి. వైగల్ పూంగ్రహిణివానిలో మంచి వస్తువును జూచినయెడల దానియందు సక్తమనన్కుడగునాడగుటచే తిరువణ్ణం దూరుయొక్క సమృద్ధిని జూచి యచ్చట సక్తుడై నిలిచెను. నునయార్చిని తెలియ జేసినచో నచ్చట నిలుచుకాడుకాదు. అను సంకము నాధారముగా జేసికొని దూతలను బంపిరి. పొన్నులగాలిలో తిరుక్కోళూరుకు పోవుటకు దాను నివసించి యున్న పట్టణమునకు సమాపమందున్న పూదోటవరకు వెళ్లి బలహీనిచే ముగివెళ్లజాలక అగిపోయిన యొకపిరాట్టి నాడురాకపోవుటచే “ వానియొక్కర్యని స్ఫూర్తిచేవచ్చుట మానివేసినాడు. ఆశ్చిరులలో నేకరసుడగుటచే వచ్చును ” అని వికగస్యము నాధారముగా జేసికొని దూతలనుబంపిరి. దీనియందు దనకు మంచివాడై యున్నవారిని విడువజాలక పోవుటచే రాలేదు. అట్టి దివ్యమంగళవిగ్రహసౌందర్యము అట్టికళ్యాణగుణములు గలవాడు కాగా వానితో వియోగమును పొందినవానికి జీవించియుండ శక్యమా? అనితలంచి వాని విగ్రహసౌందర్యమును వానిగుణములను ఆధారముగా జేసికొని దూతలను బంపుచున్నాడు. ఇందులో “ నుమగోడుంపిరియాదే ” అను నది (ఉయిర్పాట్టు.)

1. ఎంకానలగమ్.

శ్లో. పారావారస్య తీరే వనభువి విచరన్సారసా రక్తపాద
త్వాంయాచే దూత్య మేత్యవజవిమలసరోనామకంఠీశవాసమ్,
తత్రత్యం మాళిరాజత్సరభిళతులసీమాల్య మాలోక్య నాథం
• బూహ్యస్యత్తాపమస్మై మమశిరసిమరుత్వత్పదయుష్మదీయైః.

చ. జలనిధితీరకాననము • చక్కిని బారెడునుప్పుకాల్వలో
బలుదెనలన్ యెరిల్వెదుక • బర్విడు సారసపక్షులారై
వలినిపురంబున న్కుసుమ • వారకనత్తులసీనిజాంచితో
జ్వలమణిమాళియా హరికిబంపుడు దూతలగా మిముం జనుం
డలసతమాని నావెతల • నాతనితోడ వదించి వచ్చినన్
దలపయి దాల్చెద న్వినుడు • తప్పక నే భవదీయపాదముల్.

2. ను మ రో డుం.

శ్లో. బంధుగ్రామయుతాః ప్రియైశ్చ కలితా హేమక్కుభా మద్వచ
శ్లోతవ్యం విమలహృదాఖ్యనగరే సంతిష్ఠతో పేక్షితా
నింద్యాచాస్మి మదీయబంధువితతే రత్నస్థితా కింకరో
మ్యాత్మయైస్సహ తత్పురీశితమమునాహామికింపేక్షితుమ్.

ఉ. బాంధవకోటితోడ బిలియ ♦ భర్తలతోడ జరించుచుండు ప్రి
మాంధ విహంగసంఘము ప్ర ♦ హామముతోడ దరంగిణీపురిన్
సింధుపతిప్రియాత్మజను ♦ జేరివసించు మదాత్మవల్లభున్
బంధువులెల్లగూడి యప ♦ వాదము మోపి పరిత్యజింప నా
బంధురగాత్రి పంచశర ♦ బాణపరంపర కొప్పగించి నీ
యంధత జూపుకొంటివిది యహామె యంచు వచించి రండికన్.

3. త క్కి ల మే కే శీ ర్గ ల్.

శ్లో. క్రాంచా శ్శీత సరోవిహారనిర తా దాత్యూహసంఘాహి మే
వాస్తవ్యం విమలహృదాఖ్యనగరే బింబాధరం శ్రీసఖమ్,
రక్తాబ్జోపమపాణిపాదనయనం నీలాంబువాహచ్ఛనిం
త్వాంకిం నాహాతి సా సతీతి సమయం సంవీక్ష్యతంపుచ్చతమ్.

ఉ. కొంగలగుంపులార జత ♦ గూడి చరించుజలాండజౌఘమా
భంగవతీపురీపతిని ♦ బద్ధవిలోచన పాణిపాదు న
య్యంగజుతండి శ్రీవారి నంబున జూచి భవత్కటాక్ష మి
య్యంగనమీద లేదె యని యుచ్చపడంగ వచించి రండికన్.

4. తి రు మే ని య డి గ భు క్కు.

శ్లో. విద్యుద్భాషితవారిదా స్సురుచిరే శుభ్రహృదాభ్యేపురే
బద్ధావాస మదభ్రా రూపవిభవా కృష్ణత్రిలోకం హరిం,
దూతా మత్ప్రేహితా ఉపేత్య భవత స్సంక్లేష మస్యైదిశే
త్యాఖ్యాతాంబరలోభవత్తనురుచింహృత్వా క్షిపే త్కిం సహః.

చ. జలదములార నాయెడల • సత్కృపగల్గి మదీయ దూతలై
విలసిలనిమ్మగాపురికి • వేడుకతోజని శౌరిగాంచి యా
జలజదళాయ తేక్షణను • జాలముసేయక చూడరావలెన్.
జలదనిభాంగ యంచునొక • సారి వచింపగ మీతనుద్యుతిన్
దొలగగఁ జేసికోపమునఁదోయదమాగఁమునుండి త్రోయునే.

5. తె లి వి శుం బు క డి దో డి.

శ్లో. తారావర్త్యని చంచలాంశువలయోన్మేషస్ఫురద్వారిదా
గత్వా శుభ్రసరఃపురీవరకృతావాసం శతార్కప్రభమ్,
నాథం దివ్యపదస్య సూరిమహితం మన్మానసాభ్యంతరం
సద్వీక్రత్య వసంత మబ్జనయనం బూతా శు వార్తాం మమ.
శా. శంపాజాలవిరాజితఃబులగుచున్ • సంఘంబుగా మింటిపై
నింపారం జరియించువారిదములా • యీశ్వరతలంబందు నై
లింపావాససమావగాపురి మహిమా • లిప్తాంగుడై యుండునా
కింపాకప్రతిమున్ హరి న్గని మదు • క్తిం జెప్పగా వేడెదన్.

6. తూ దు రై త్త ల్.

శ్లో. ఝంకారప్రతినాదితాళులహరిద్భృంగోఘసంసేవితో
ద్యానాంచద్విమలహృదాఖ్యవగరే పీఠ్యా వసంతం హరిమ్,
పద్మాలంకృతవక్షసం మధుకరా దృప్త్యా వియోగార్తిత
స్తస్యాః కంకణవాససీ విగళిత స్వస్మిన్నితి భ్యాత తమ్.
మ మధురధ్వానముసేయపట్నదతతీ • మాదూతలైపోయి యా
మధుపానాగతభృంగజాప్తసుమనో • మాన్యావసీజాతస
న్నిధిసంసేవితనిమ్మగాపురివన • స్నీలాంబుదశ్యామునిన్
బుధసంసేవ్య రమేశు జూచి దయతో • బోధింపుడీ మాటలన్.

7. శు డ ర్వ లై యు మ్.

శ్లో. మాం సంజ్ఞివ్య విముచ్య వత్త్రవలయా న్యాచ్ఛిద్యశుభ్రహృదం
సద్వీక్రత్య వసంత మబ్జనయనం కల్యాణకీర్త్యాస్పదం,

దాత్యూహః ప్రహితా మయా ప్రణిధివద్గత్వా ప్రవాళాధరం
మత్సం దేశవచః సకృత్కథయత త్యక్త్వా చ శాలీనతామ్.

చ. జలచరణాయుధోత్కరమ • సంగతుడై ననుకాసి భూషణా
వళులను నత్త్రసంతతిని • వంచనచేగొని నిమ్మగాపురీ
నిలయుమున న్వసించు నవ • నీరజనేతుని జూచి యాశర
జ్వలజముఖన్ స్మరార్త నవ • సన్నగజేసితి వంచు బల్కుడీ.

8. ఎ న్న కొన్ని న్ను ప ణి యీ ర్గ ల్.

శ్లో. ఆహారాయ ననాంతరాటనరతా యుక్తాః ప్రియైః కుక్కుభా
ఉచ్చాట్టాలకవప్రవేప్తసలసచ్చుద్ధహృదాభ్యే పుగే,
శ్శక్తావాన మురోవిరాజితరమం పుల్లాతసీనచ్చనిం
సృష్ట్యా మద్విరహవ్యధాంసువిషమాం చక్షుధ్వమస్త్రీయః.

మ. వెనమేయంగ వనాళికేగు విహగీ • బృందంబులారా కన
ద్వసుధాభృత్సదృశాటమండితమునై • ప్రికారసంశోభియై
వసుధ న్రాజులు నిమ్మగాపురమునన్ • బద్మాక్షు వీక్షించి యీ
చినజాతాక్షిని బోవుమంచనడు మీఁవీర్యంబు తెల్లంబగున్.

9. పూండు త్తాయ్.

శ్లో. కాసారిష్టనమానసారిస భవాన్ శుద్ధహృదాభ్యేపుగే
ప్రీత్యోపాత్తనికేతనం కరగతజ్యోతిర్మయారిం హరిమ్,
గత్వా సా మదనాత్త్రవిహ్వలతను బాహ్మయితాక్షీ కృశా
వై వణ్యంనముపైతి తేవిరహతఃకింన్యాయ్యమిత్యచ్యతామ్.

మ. జలవేణీతరదల్పసారనమ స • చ్చక్రాదిదివ్యాయుధున్
తులసీమూల్యపరీతమాళి నఘభృద్దూరున్ నదీపట్టణా
జ్వలవాసున్గని యామృగాక్షి తనువై వణ్యంబు పెంపెక్కెన
శ్రీలు నిండె న్ననులందు నంచు బలుకన్ శరత్వమున్నునుడీ.

10. త గ వ న్ని న్ను రై యీ ర్గ ల్.

శ్లో. గంభీరాబ్జసరస్తరచ్ఛితగరున్ముఖ్యాః ప్రియోత్కంఠితా
సా త్వయ్యేవ నిబద్ధమానసతయా త్నామాం తనుం చిభ్రజీ

కాంచీముక్తకటిః ప్రజాగరవశా చూనాక్షియుగ్యేతి తం
గత్వా శుద్ధసరఃపురీశ మసక్త ద్భూత ధియేయావతా.

చ. సితగరుదోఘమా తనువు • చిక్కె వివణతహెచ్చె భూషణ
ప్రతతులు జారె గాశ్యమున • ప్రిణమరుత్తులు కంఠసీమకున్
దుర్మగతి జేరె మీరికను • దోయజనేశుని నిమ్నగాపురీ
స్థిత కడకేగి నీకృపకు • జేడియ బాహ్యయె యంచుబల్కుడి.

11 ఒ య విన్ని తిరు మూ శ్రి క్క శ త్తు రై యు మ్.

శ్లో. నిత్యం శుద్ధసరఃపురే నివసతః కృష్ణా ద్వియోగవృథాం
ప్రాప్తా కాచిదుదీణశోభిత శ్చక్రింద ముక్తస్వనమ్,
తత్సర్వం శతజిజ్ఞాసాద దశకే స్వాక్తం సహస్రం గతే
తత్సర్వాని దశా నునందధదిషా చేత్తా మయా సంజనా.

చ. అనయము నిమ్నగాపురస • మాశ్రితునం దనురక్తచిత్తయై
తనువు మనోజ బాధలకు • దార్చిన యాశుకవాణి మొట్టలన్
ఘనముగ జెప్పినట్టి శత • కాలుడుకూర్చిన వేయిలోని యీ
జలనుతిపద్యము ల్పదియు • జువును శౌరివియోగజార్తులన్.

శ్రీ మ తే శ త శో పా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

నవను శతకము - ఎనిమిదవ దశకము.

[అరుక్కుంపినైయాయన్.]

అవతారిక :— తిరువడి పిరాట్టియొద్దకుబోయి యామె యొగక్షేమముకను
గొని మరిచివచ్చిన తిరునాథ పెరుమాళ్లదగ్గరికి బోకమునుసామె కుదయించిన మనో
రథమువలె క్రింద తిరునాయిమొత్తెలో బంపబడినదూత లీశ్వరునిసన్నిధికి బోయి
యాతని దీనుకొనిరాకమునుపు నుభయకాలములో నీయాత్మార్థకు బుట్టిన మనోర
థము చెప్పబడుచున్నది. ఈవీతిగా తమయార్తి దూతలద్వారా వానికి దెలియజే

యించినను వానిరాక కనబడకపోవుటచే నవసాదమునొంది దూరప్రేషణముచేతను, వానిగుణానుసంధానముచేతను, మనఃప్రసాదముచేతను “ వాడువచ్చి మనలగటా ట్లించి స్వనివాసస్థానమైన తిరునావాయకి నన్నుదీసికొనిపోవుట నిశ్చయమని తలంచి కృమముగా బోవుటకు సహింపక “ అచ్చట బ్రావేళింపగలనా- ఎప్పుడు ప్రవేశించెదనో- కన్నులారావాని నేవించి కైంకర్యమొనర్చ లభించెదనా- అని యశేకవిధములుగా మనోరధించిరి. ఉ పాయోపేయములు రెండు నీశ్వరుఁడేయనియధ్యవసాయముగలవారికి బ్రాహ్మణుచి కొరత గాకుండనుండుటచే విలంబమునకు హేతువు లేదుగాన పాప్ర్యసిద్ధివలన మనోరధము ప్రవర్తించుచుండును. యిమనోరధమియాత్మార్థ కన్నడును వదలనిది. భోగ్యమైనది. స్వరూపముతో జేరినది. పెరియముదలియార్ (ఆశ్రమందార్) పాప్ర్యసిద్ధియందున్న త్వరచే నెల్లప్పుడీ తిరువాయి మొత్తినే యనుసంధించువారట. అందుచే నీతిరువాయిమొత్తికి పెరియముదలియార్ తిరువాయి మొత్తయినపేరు. ఇందులో “ కోవాగియమావలియై ” అనునది (ఉయిర్పాట్టు.)

1. ఆ రు క్కం వి నై యా య న.

శ్లో. యే విన్యస్య హృదంతరే మురరిపుంధ్యాయం శ్చనన్యాశ్రయా
స్తేపాం పాప్య సమూలఘాత మఖిలం ఘ్నంతీం బుద్ధై రాశ్రితాం,
ఉస్మైతస్సుమనఃపరీమళర్పురీసంవాసితాక్రీడనం
సేవ్యాం కేనచ సాధనేన జడధీః ప్లావోమి నౌకాపురీమ్.

చ. అనవరతంబు వాని హృద • యంబున సంస్కరియించువాని పా
పనివహ మెల్ల ఖోనడచు • పట్టణమై వివిధప్రసూనవా
సనలుగలట్టి పుష్పవన • సంఘముగల్గిన నౌపురంబు నా
కనులను జూచుభాగ్యమిఁక • గల్గుట యెన్నడు సంభవించునో.

2. కొ డి యే రి డై.

శ్లో. వల్లివలగ్నవిలసద్వనజాలయేశో
నీళావిలోచనచకోరశశాంక మూర్తిః,
యామధ్యవాస సుమనోవనశోభితం తాం
నౌకాపురీ మహ ముపైమి కదాను దాసః.

మ. తనుమధ్య స్కమలాపధూమణి నురో • ధామంబునన్ దాల్చువా
డనఘాత్మప్రజ సేవ్యమానచరణం • డబ్బాయతాక్షుండు పా

వననాముండు వసించునాపురిని నే • పాపిస్తుదీయాక్షులన్
గనుభాగ్యంబు నొసంగువాసరము లి • క్కాలంబునల్లునే.

3. అ వై గొ ల్ అ ణు గ ప్పె రు నా ల్.

శ్లో. ప్రిప్సవ్య మ్యహం కిల క దేతి తదేక చిత్తః
పర్యశ్రనేత్రీయుగళః పరి దేవయే తమ్,
నిధూత హేయక మలాసఖవాసభూమిం
నౌకాపురీ ముపలభేయ కదా తిభక్త్యా.

తే. గీ. చిత్త మైకాగ్నితను బొంద • జేసి సతతి
మశ్రిజలపూణానయనుండ • నైతి నేను
నలినవయనుండు వసియించు • నౌపురాన
భాగవతగోష్ఠి జేరంగ • బడయుటవుడొ.

4. నా లే ల రి యే న్.

శ్లో. నీలాభికాంబుధరచుంబిసుమధ్రిమండ
నౌకాపురీనిలయ దేవవరాచితాంఘ్రి,
అశ్రింతదాస్యకరణోద్యత ఏషదాస
స్నిధ్యే త్కదా నిజమనోరథ ఇత్యుదశ్శ్రీః.

తే. గీ. రమ్యనానాసుమోద్యాన • రాజమాన
నౌపురీవరవాసుదే • వా పరేశ
• నీళపతి సీదుదాస్యక • నిష్ట దగిలి
యున్న నాయాయువిక నెంత • యుండొ నాకు
జెప్పవేడెద గరుణించి • శ్రీరమేశ.

5. మ గా శ ర్మ ల ర్మ ం నై క్కు.

శ్లో. ధాత్రీరమాప్రియసఖో దివిజేశ్వరాణాం
లోకస్థజంతునివహస్య చ సన్నియంతా,
ఆదృత్య యామధివసత్వధిభూమి రమ్యాం
నౌకాపురీం మమ దృశౌ పిబతః కదాను.

తే. గీ. వల్లభుడు కమలవాసినీ ♦ వసుమతులకు
దేవమర్త్యాభిదేవత ♦ దీప్తియుతుడు
కాపురముసేయు నౌపురి ♦ గన్నులార
గనెడుభాగ్యంబదెప్పుడు ♦ గలుగునాకు.

6. కం డే క భి క్కి న్న దు.

శ్లో. సారభ్యలీసమధుశావృతపుష్పవాటిం
నౌకాపురీ మధిచస స్వృజగోపనాధ,
దాసీకృత్ స్మితవ ముక్తసమస్తహేయమ్
దృష్ట్వా కదా మమ దృశావభినందత స్త్వామ్.

తే. గీ. భృంగపూణఃసుమాకీణః ♦ తుంగభూజ
నివహవేష్టితనౌపురీ ♦ నిత్యవాసి
గోపగోపత్సరత్కక ♦ గోపనాధ
నిర్విషయమైనమనముతో ♦ నీకుమున్నె
దాసుడైతిని నినుజూడ ♦ నానగొంటి.

7. కో వా గి య మా వ లి యై.

శ్లో. వైరోచనాత్త్రిభువనం సముపాత్తివాం స్త్వం
దేవాసురాహవభువి ప్రజఘంధ శత్రూన్,
నౌకాపురీస్థిత రమేశ తపస్విసం మా
మత్థా మదీయత్యతి సింహ కృపామృతౌమైః.

తే. గీ. క్షితిపుడైయున్నబలిని వం ♦ చించి భూమి
గొన్నవామన వినిహత ♦ కూరదనుజ
నౌపురీనిశ్యసంస్థిత ♦ సభిననేత్రీ
వీడునాదాసుడని బోవ ♦ వేడుకొందు.

8. అ రు ఖా దౌ యు వా య్.

శ్లో. దీనంమానుగృహాణ మాంత్వ మధవా సద్వస్తుకల్పంహిమాం
వస్తూకృత్య తవాంఘ్రివద్మయుగళే విన్యస్య సంరక్షమాం,

నౌకాపూనీలయా స్మదీశ దయయా జ్ఞానం ప్రదేహి ప్రభో
యేన త్వాం హృదిసన్ని వేశ్య సతతం ధ్యాయా మ్యవిద్యాతిగః.

ఉ. నౌపురినున్న పద్మనయం • నా ననుసీవు కృపాదక్రింది త్తతన్
సీపదయుగ్మమందిడిన • సిప్పుర మొప్ప బరిత్యజించినన్
గోపము లేకు నాకు నిను • గోరిమనంబున నుంచి చింతనం
బేవున జేయునట్లు దయ • నెప్పుడు జూపుము దేవతాగ్రణీ.

9 శే వ ర్మ ని వ ర్మ న్ను మ్.

శ్లో. ఆద్య స్త్రిషు త్రిదశమానిభి రవ్యగమ్యై
లోకత్రయీసృజనరక్షణలంపటశ్చ,
యా మావస త్యతిముదా భగవా న్నదా తాం
నౌకాపురీం సముపయేయు రహీనభాగ్యాః.

తే. గీ. దేవమునిసంఘదుజ్ఞేయం • దివ్యమహిముః
డరయమూర్తిప్రియంబున • కగ్రగణ్యః
డఖలజగముల కధిపతి • యైనవాడు
ప్రీతి నివసించునౌపురి • బీతులగుచు
గ నెడుభాగ్యం బికెవ్వరు • గలుగువారొ.

10. అం దో వ ణ గ ప్పె రు నా భ్.

శ్లో. వ్యాకోచపుష్పకుహళీభరనమృభూజ
నౌకాపురీశీత పురందరసీలకాంఠే,
త్వత్ప్రాప్త్యనేహస మహం ప్రసమీక్షమాణః
క్రందామి సాధి రనిశం భగవ న్నిమేశ.

తే. గీ. కుసుమభూరుహసంవ్యాప్త • గోత్రయైన
నౌపురంబున నుండెడు • సఖిననేత్ర
నిన్నుబొందెడు సమయం • బడెన్నడొనొ
యనుచు మొఱవెట్టుచుంటి నే • సబ్జనాభ.

11. వణ్ణం మణి మాడమ్.

శ్లో. ఉత్తుంగరత్నమయసాధవిరాజితాం శ్రీ)
 నౌకాపురీం శ్రీత మధోక్షజ మచయిత్యా,
 కార్యాత్మజోఽతనుత పద్యసహస్ర మస్మి
 న్నేతద్దశప్రవతతాం కరగా స్సుభోగాః.

తే. గీ. సాధరమణీయనౌపురీ ♦ సారసాక్షు
 వినుతినేయు శతారాతి ♦ వేయిలోన
 నీపదింటిని జదువువా ♦ రిహసుఖంబు
 నొంది తరువార ముక్తిని ♦ బొందువారు.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

నవమ శతకము - తొమ్మిదవ దశకము.

[మల్లిగైకమట్.]

అవతారిక :— అయోధ్యయం దున్న యెడల సత్తమాలు దగ్గరగా నుండు
 టవలన తన స్వేచ్ఛవచ్చినట్లు స్వామితో విహరించుట కడ్డమని తలంచి యరణ్యము
 నకుఁ బోయినచో నేకాంతముగా స్వామి ననుభవింపవచ్చునని మనోఽధించి యడ
 వికిబోయిన అమ్మవారు “ కాంతారమధ్యే విజనే విసృష్టా బాలేవ కన్యా విలలాప
 సీతా ” అన్నట్లు మొట్టబెట్టినట్లు తిరునావాయిలో బ్రవేశించి సర్వేశ్వరుని సర్వ
 విధముల ననుభవించుటకు మనోరధించిన యీయాత్మావర్ణకు బాధకవర్గమును జూచి
 భయపడి మొట్టబెట్టవలసినవచ్చినది. ఒకనాడు పెత్తయను భాగవతోత్తము లొకరు
 (నందిళ్లగారి సఖి)హృచారి. నంజీయర్ శిష్యులు) నందితిరువరంగ నారాయణదాసు
 డనువారికరు నాయొద్ద తిరువాయిమొక్కిగానమును విని అచ్చటికి వెళ్లిరి.
 నేడుపిళ్లగారు పాడిన విరోచమేమియని యడుగగా “ అరుక్కుంబ్బినెయాయన,
 నాలైమల్లిగైకమట్తెన్నలున్, మాలైప్పుళలున్, అని సాదించిరి. ఈయాత్మావర్ణ
 క్రిందతిరువాయిమొక్కిలో పొప్పువస్తువును లభించుటకు మనోరధించిరి. కోరిన
 వెంటనే తనుమనోరథము లభింపకపోవుటచే తిరువాయిప్పాడియందున్న గోవికలం

దరు కీర్త్యుని విశ్లేషించి యొకనాటిరాత్రి పొందిన వ్యసనమునంతయును వీరొక్క-
రేపొందిరి. అని ఆశ్రవందారు సాదించువారట. దీని నెంతెరుమానార్లు విని “ వీరు
మునుపే యుత్కంఠచే బాధనొందుచున్న వారగుటచే నంతమట్టు కవకాశ మిచ్చు
టకు కావలసిన యాశ్రయము చాలదు. కావున వానిని విశ్లేషించి యొకసంధ్యా
కాలముందు పడ్డ బాధను పడుచున్నారని చెప్పవలెనని సాదించిరట. దీనియందు
జేయునదేమనగా ” జ్ఞానము పుట్టినతరువాత గూడ విరోధియగు సంసారమునుండి
మళ్లజాలక పాప్రభూమియందున్న మనోరథముచే బాధకవర్గము బాధించు
నట్లు పడును చేయబడుచున్నది. “ పొయినన్నజ్ఞానములో భగవద్విషయకజ్ఞానము
పుట్టగా విరోధియగు సంసారసంబంధమును ఛేదించివెయ్యవలయునని యీశ్వరుని
వీరు పాప్రధింపనను వీరి నీవిభూతిలోనుంచి, వీరిచే గొన్నిప్రబంధములను జేయిం-
చవలెనని తలంచి సర్వేశ్వరుడు వీరిపాప్రధానము మన్నింపలేదు. అవిరోధియందున్న
యరుచి యంతవరకు ననువర్తింపగా స్థిరముగా నున్నరీతిని చెప్పుచున్నారు. దీనిలో
బ్రతిపాదింపఁబడిన యధామే యుపనిషద్వాక్యముందు బ్రతిపాదింపఁబడుచున్నది.
అనగా- “ ఛాందో-6-14-తస్య తావదేవ చిరం యావన్నవిమోక్షే అథ సం-
పత్స్యే. ” అనువాక్యములో బ్రతిపాదింపఁబడుచున్నది. “ ముడియానే ” యందు
తమకిరణములకు గలిగిన వైధిల్యమును జెప్పియున్నారు. అకరణములకు వానికాశ్ర-
యమైన అవయవికి గలిగిన యవసాదము నిందులో జెప్పుచున్నారు. జ్ఞానేంద్రియ
ములకు కర్మేంద్రియములకు నేకరీతిగా గలిగిన యవసాదము నిందులో జెప్పుచు
న్నారు. తిరువాయిప్పాడియందున్న గోపికలకు కృష్ణచిరహముచే నొకసంధ్య రామా-
వతారముందు గలిగిన పదునాలుగుసంవత్సరముల వియోగముతో సమానమైనది. ఆ
యవతారముందు గుణాధికవిషయమును విశ్లేషించి యుండుటచే పదునాలుగేండ్లు
గడిచినవి. ఈకృష్ణావతారముందు సౌలభ్యములో ముగ్గులగుటచేత నొకపగలు బహు-
కల్పసమానమైనది. గుణములుగుణములై నిబంధించవు. ఆశ్రియమందండుటచే
బాధించును. ఇచ్చట (కృష్ణావతారముందు) ధర్మ యుగమేయుయి యున్నను పెంకె
తననుండుటచే సహింప శక్యముకాదు. లోకులెల్లరు భోగ్యములని యెంచుకొను
శబ్దాదివిషయములు తిరుకుబూణముగా బాధకముకాగా పాప్రభూవస్తువును లభిం-
పలేక పురుషశామూలముడైన భీష్ముఁ జూడఁబాణములచే ఖండితశాత్రుఁడై బాధ
నొందిన క్షీయాత్మార్థ బాధనొందుచున్నారు. తిరువాయిప్పాడియందున్న గోపికలు
కృష్ణుడు పశువులను మేపుటకు వైకి జనగా నతడు మరలివచ్చునరకు వారు పొందు
చిరహవ్యధ నీతిరువాయిమొత్తి చెప్పుచున్నది. గొల్లవాండ్రకు పశువుల మేపించుట
బ్రాహ్మణులకు సంధ్యావందనము వంటిది. జాత్యుచితమైన ధర్మగుటచే విడువ

శక్యముగానిది. ఈరీతిగా గృష్ణుని పశువుల వెనుక బంసి యాతఁడు మరలివచ్చు సంధ్యాసమయముకొరకు నిరీక్షించి యుండును. కాగా గృష్ణుడు పశువులను మేపుటకు బోయినయడల గోపికలు పగటిప్రాద్దు సంతయు సతికష్టముగా గడిపి మామూలుగా వాఁడువచ్చు సంధ్యాసమయమురాగా మొదటిమందలో వాడు కానరాకపోవుటచే మిక్కిలి విరహావ్యధ గలవారగుదురు. ఈగోపికలు తాను రాకపోవుటవలన బడు పాట్లను జూచి సంతోషించుటకు వెనుకమందలో నుండిపోవును. వాఁడు రావలసిన సంధ్యాకాలము వచ్చినది. ఆలయందలుకూడ వచ్చినవి. కృష్ణుడురాకపోవుటచే నాసమయమందునుల్లికానునుమపరిశ్రమ, మలయానిలము, చంద్రిక, సముద్రఘోషము, క్రొంచపక్షి, వేణునాదము మొదలగునవి యాగోపికలను బాధింప సాగినవి. కష్టుని మురళీనాదము వానిగుణములను స్మరింపఁజేసి బాధకే హేతువైనది. మునుపు వేరు వేరుగా పరుషభాషణములను బలికే అమ్మ వారిని బాధించిన ఏకాక్షి, ఏకకణిక మొదలగునా రొక్కపెట్టున నామెవైబడినట్లు బాధకవర్గ మంతయుగలిసి యొక్కసారి వీరిపై బడగా మొట్టచెట్టుచున్నారు. ఇందులో “ ఊనుమ త్తీక్కుర్కేయ్య య్యేన్ ” అనునది (ఉయిర్పాట్టు.)

1. మల్లి గై క మ థ్రి తె న్న ల్.

శ్లో. మల్లీసాగంధ్యజన్తా మలయగిరిభవా వాతపోతా మురారే
గీతి స్సా వైణవీచ ప్రిముషితతపనాయామినీ సాంధ్యమేఘాః
ఏతే కృంతంతి మర్మాణ్యహహవికసితాంభోజవత్ప్రాయ తాత్మః,
సంశ్లేష్య త్యక్తవా న్మా మగతిరహమితః కుత వర్త్యేనజానే.

సీ. సంపుల్లమల్లికా • సాగంధ్యవాసిత

మలయమారుత మొక్క • నలను బలిసి

రాళ్లను గరగించు • రమ్యమా కృష్ణుని

మురళీస్వనం బొక్క • తెరువునందు

అస్తభూధరమస్త • కాగ్రసంవిష్టాక

రశ్మితో గూడిన • రాత్రియొకట

సాంధ్యరాగప్రభా • సంతానభాసిత

వారివాహము లొక్క • వైపు మెఱయ.

తే. గీ. క్షతసమర్పితశస్త్రంబు • గతినినాకు

జీవితారుంతుదములయ్యె • జెప్పనేల

శౌరి ననుఁగూడి యెడబాసి • చనియెనిప్పు
జేమియొనరించుదాన ని • కెందు జొత్తు.

2. పు గ లి డ మ టి గి ల మ్.

శ్లో. కింకుగ్వై లత్ర భజామి కంచ శరణం కృష్ణస్య వేణాద్భవా
గీతి శ్యాక్వరకంతలగ్ననినదద్ధంతాశ్రుతి ద్రారుణా,
రాత్రి శ్చందనకర్దమం పికరుతి రాం దాక్షిణాత్యో మరు
స్మల్లీపుష్పచయశ్చ మర్మసు తుదం త్యేకాకినీచా స్మృహం.

శ్లో. య స్సృష్ట్యా భవనత్రయం ప్రథమతః కల్పోపరామే నిజే
కుక్షౌ న్యస్య తతఃపరం తదఖిలం నిష్ఠేవ్యతి ద్వాగ్భహిః,
మిత్యా విక్రమత స్తదేవ బహుధా రారక్ష్యతే దైత్యహా
మాయా నైతి మదంతికం స మురజి త్స్పృణా న్కథంధారయే.

సీ. వృషభకంఠాలంబి • పృథులఘంటాస్వనం
బహములు మలయనా • తాళి గాత్రి
మురహరుండూదెడు • మురళినినాదంబు
సంధ్య మాఖ్యసుమాళి • చందనంబు
కోకిలపంచమ • కూజనంబులు నన్ను
బాధించుచున్నవి • బ్రహ్మకనీక
పద్మజాండము నెల్ల • బ్రభవింపజేసియు
బ్రళయాన గుడ్డిలో • భద్రపరచి

తే. గీ సృష్టివెలి బుచ్చి క్రమ్మర • నిష్ఠమొప్పు
గాలిచి రక్షించు దేవుండు • కూర్చిరదనుజ
సమితిసంహర్త చక్రి నా • సవిధమునకు
రాడు నాస్పృణ మిక నెట్లు • రక్షితమగు.

3. ఇ ని యి టు ం దె న్ను యి రా క్కు మార్.

శ్లో. వక్షోజౌ పరిముంచతః కఠినతాం మధ్యంచ చంకంప్యతే
దత్వా దుఃఖదమాత్మభోగమజహద్యోమాంముధావంచయన్,

సశ్శీమాన్ యదుపుంగవో మయి రతః పంచాస్యసత్వోనమా
మాయాత్యస్య మహాజ్వలాకృతి రసామన్మానసం వృశ్చతి.

సీ. పంచకుండగు పంచ ♦ బాణునిజనకుండు

పంచబాణుని కేళి ♦ పలు తెఱఱగుల

దేల్చి హఠాత్తుగా ♦ దీప్తివేదన ముంచి

యడబాసి చనియె నో ♦ యింతులార

నడుము కంపంబందె ♦ నళినోపమాక్షులు

వారివాహములయ్యె ♦ వనజనేత్రి

అనయంబు వాని నే ♦ త్రాంబుజయుగ్మంబు

హర్యక్షచుధ్యంబు ♦ సధరబింబ

తే. గీ. మలికులస్పర్థిమూర్ధజా ♦ కులశిరంబు

భుజచతుష్టయ మెప్పుడు ♦ పువ్వబోడి

నిల్చి నాముందుగొంకక ♦ నిష్ఠురముగ

జీల్చుచున్నవి హృదయంబు ♦ జెప్పనేల.

4. పా వి యే న్మ న త్తే.

శ్లో. ఉష్ణా శ్శీతలదాక్షిణ్యమరుత శ్శీతాంశుతా విశ్రాంత
శ్చంద్రోవృష్ణకరాయ తేనుమమయీశయ్యాదహత్యేవమామ్,
స్త్రీత్వాఖ్యం సుమ మా త్రసార మతనోత్తాక్ష్యాసనేందిదిగో
నాహం సోధుమలం విపద్ధణమముం నోమే సహాయం మనః.

ఉ. చల్లనిగాలి పుష్పమయ ♦ శయ్యయు శీతమయూఖరశ్శిజా
లోల్లసితప్రసూనవని ♦ కోజ్జ్వలసాధము కోకిలాదులున్
ఉల్లము నేచసాగె నెటు ♦ లోర్చెద నింక ననంగకేళిలో
నల్లనమాడి వీడె, నను ♦ నుగ్రసురాదివిషదానండు నా
క్షుల్లక మైనమానసము ♦ గూడ పరాజ్ముఖమయ్యె నిత్తరిన్.

5. యా ము డై నెం జ ము మ్.

శ్లో. మా త్యక్త్వా చలితం మనో మమ తత స్తిప్త ద్గువేలాపత
ప్రేయా సశ్మహృదస్యవేణునినద శైచితస్య ముత్కట్యతి,

మత్తః ప్రాగపి మత్సరి మమరుజాం జ్ఞాత్వాపి నిచాగ్రీతీ సా
దుష్ప్రాపా స్య కృపా కిమత్రమదసూం ప్రాతుంభ వేత్సాధనమ్.

శే. గీ. గగనమెల్లను సాంధ్యరా • గంబు గప్పె
గతినవృద్ధయందు కృష్ణుండు • గానరాడు
వేణునిస్వన మెంతయు • బాణహారి
నాయవస్థను వీక్షించి • నాసకియలు
చింతనొందుచు నున్నారు • శ్రీధరుండు
పచ్చువేళకు బాణము • లవ్వుదలు నేమొ.

6. అ వ ను డై య రు ట్టై రు ం బో దు.

శ్లో. దుష్ప్రాపా స్య కృపా సబంధువచనాన్యాశ్వాసహేతు నకమే
యావన్మాందయశే స జీవితమిదం ధర్తుం సతావత్ క్షమా,
శ్రీరుద్రాబ్జభవాశ్రితం వపు రదోమాం బాధతే కింకరో
మ్యాత్మశాణివిధిః కథం మమ రుజః కస్మై బ్రువేమాతరః.

ఉ. ఇప్పటికైన వాఁడు దయ • నించుకయైనను జూపబోడు తా
దప్పిన పేరులేదు మరి • ధారకమెద్దియు నాకు మేనిలో
నొప్పుగ బ్రహ్మరుద్రుల మ • హూదధికస్వను దాల్చినట్టి య
య్యప్ప నుశీలతాగుణ మ • హానిశ మాత్మ గలంచె నెచ్చెలీ.

7. ఆ రు క్కె న్ శో ల్లు గే న్.

శ్లో. నీలాంభోదతనుద్యుతి స్సభగవాన్ జహ్రీ మనో మామకం
తత్రత్రైవ నిమక్త మబ్జ సురభి ర్వాతార్భకో దాక్షిణః,
ఆదాయా గరుధూపచందనలసత్సైరభ్య మావాత్యహం
కస్మాయార్తిమమాంబ్రవీమికిముమాంత్తాతుంభ వేత్సాధనమ్.

ఉ. వారిదవర్ణ దేహుడగు • వారిజనేత్రుని కృత్రిమంబుచే
హరితమైన నానునము • నాతనియొద్దకు బోయినిల్చె వి
స్తారసుగంధచందనము • శ్రావ్యవిపంచికలస్వనంబు నిం

డారగ బూయు మల్లయుల • హరిసువాసన గూడినట్టి యా
మారుతపోతము ల్గవిసి • మర్మవిదారణ జేయ సాగెడున్.

8. పు దు మ ణ ము గ ం దు గొ ం దు.

శ్లో. ఆషాఢాద్రీసముద్భవాశ్చ పవనా స్సంగృహ్య కాండం రజో
మయ్యేవ ప్రకిరంతి రాగగరిమాసాంధ్యః క్రమాత్ క్షీయతే,
ఆచా స్వాప్తిసుఖం వితీర్యతదను త్యాగే మతిం చక్రపః
కృష్ణ స్వాదు మరుంతుదః ప్రతికలం వంశీనినాదో మమ.

సీ. సురభిదక్షిణదిశా • మరుదంకురంబులు

పెరుగుచున్నానైని • వీవజ్జాచ్చ

సాంధ్యరాగవృథా • సంతానరంజిత

వారిదంబయ్యె న • భస్థలంబు

కృష్ణఁడొనర్చిన • కృత్రిమవ్యాపార

మతనికంటెను కూర • మైతనర్చె

స్యందమానమరంద • సంశోభిమల్లికా

మాల్యచందనపంచ • మన్వరములు

తే. గీ. వల్లవీజనసందోహ • వంచనార్థ

గీతమురభీరవామృత • స్ఫీతినాదు

వృదయ మగలిండుచున్నది • సుదతులార

బ్రతుకనియ్యపు నేనెట్లు • బ్రతుకుదాన.

9. ఊ దు మ త్రీ ం కు శ్ర ర్కే.

శ్లో. దివ్యాలంకృతిభాషితో నిజదృశా విష్కృత్య చైకంపరం

సాకూతం మురభీరవేణ నిగద న్లోపీ ర్వినిఘ్నన్ రుషా,

మధ్యే కాన్యపి నర్మగర్భవచనా న్యాసూచయ న్మాధవో

యాం గీతిం కలయత్కృదారమధురాం సా మే మనోధూర్వతి.

ఉ. వేణువునూదుచు న్నడుమ • వేడుకహాస్యపుమాలలాడి వి

న్నాణముదోప నేత్రీముల • నాకు నిజాత్మ నెఱుంగ జేయుచున్

వేణువునూడ గోపికలు • వేమరు బొందెడు దుఃఖమెంతయున్
దానె ముఖాబ్జసంజ్ఞలను • దద్దయు దెల్పుచు బాడుపాటలన్
బ్రాణము నిల్పజాలనిక • వాడును రాడు సరోజలోచనా.

10. మా లై యుం వం ద దు.

శ్లో. ఆసన్నం రజసీముఖం యదుపతి నాఁయా త్యటంతోభిత
స్సంధిన్యో గళబద్ధకింకిణిరవా వేణుస్వనో దుశ్శృవః,
నీలాబ్జాని వగాహ్య కుందకుసుమా న్యాఘ్రాయ భృంగాస్త్వనం
త్యబ్ధి ర్భీమర వేణ నిస్తనతి మాం కోవా ద్య సంతృతి.

తే. గీ. సాంధ్యరాగంబు నిండెను • జడలనిండ
పశుగణంబులు ఘంటికా • స్వనము లెసగ
గోష్ఠమున జేరి యన్నియు • గుంపుకూడె
బి్రియుఁడు రాడయ్యె నికనేమి • వెరవు చెవుమ.

11. అ వ నై వి ట్ల గ న్ను.

శ్లో. తద్విశ్లేషనిపీడితవ్రజవధూశోకోక్తిభంగీ బుక్తివం
స్తద్విశ్లేషశుచార్ధిత శ్శతరిపుః శార్యాత్మజః కేశవే,
యజ్జగ్రింధ సహస్ర మత్రదశకం చైతత్పతంతో హరా
భక్తాః ప్రిప్య తదంఘ్రిపంకజయుగం మోక్షశ్రియం లుంతత.

మ. విరహార్తి స్సహియింపజాలని వ్రజో • ర్వీగోపికాసంఘముల్
ఖరరశ్మ్యస్తమయావసానమున దుః • ఖప్రాప్తి గూపెట్టుశో
కరసావేశము గారిజుండు భువిలో • గంఠోక్తివణింఁచు నీ
సరసంబా దశకం బొసంగు హరిమో • త్కసాన మేపారగన్.

శ్రీ మ తే శ త శో పా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

నవమ శతకము - పదియవ దశకము.

[మాలైనట్టి.]

అవతారిక :— ఈయాత్మాత్మ అరుక్కుంవివైయిలో సర్వేశ్వరుని లభింప వలెనని మనోరథము గలిగియుండిరి. తాము మనోరథించినట్లు సిద్ధింపకపోవుటచే “మల్లినైకమయ్యలో” తమరుపొందిన స్థానమును జెప్పిరి. అది రాత్రివ్యసనమై బాధపడ్డరీతి. ఇట్లు మనోరథించి లభింపకపోవుటచే బాధపడుచుండు వీరియొక్క యవసాదము ననుసంధించి ఈశ్వరుడు, “ఇట్లుపేక్షించువారును, ఆయపేక్షితముసిద్ధింపకపోవుటచే స్థానము నొందువారును మీరా? మిమ్ములను బొందవలయునని మనోరథించినవాడను నేను కానా? మీరు నాకు దొరకనపుడు స్థానము నొందినవాడను నేను కానా? మీకోక కొఱత యున్నదా? శ్రీవైకుంఠమును విడిచి నేను తిరుక్కణ్ణపురమందు విచ్చేసియున్నది మీకొఱకుగాదా? మీశరీరావసానకాలమందు మీకోరికను తీచెడదను” అని ఈశ్వరుడు సమాధానముచెప్పగా సమాహితచిహ్నమై సంతసిల్లిరి. ఇట్లుసంతసిల్లి సర్వసమాశ్రయణీయుడై తిరుక్కణ్ణపురమందువిచ్చేసియున్న యాసర్వేశ్వరు నాశ్రయింపుడు. ఆశ్రయించి వానిపాదములయందు భక్తి సల్పుడు. అందుకుదగిన యధ్యవసాయము మీకులేనియడల నుక్తిమాత్రమైన చాలును. ఆమాత్రముచేతనే మిమ్ములనాతడు వదలడు. కావున మీరందరారతని నాశ్రయింపుడని సగోపదేశమందు బ్రవర్తించుచున్నారు. మూర్ఖులమై పడియున్నప్పుడు తప్ప తెలివిగానున్న సమయమందు పరుల నుపదేశింపక యుండజాలరు.

“శరీరావసానమందు మీయపేక్షితమును నెరవేర్చదము.” అని యీశ్వరుడు చెప్పుటయు అది విని వీరుసంతసిల్లుటయు సందర్భింపదు. ఏలయునగా మోక్షముప్రాగ్భక్తగౌరవసానమందు సిద్ధించునని వేదాంతశాస్త్రసంప్రదాయము. గూర్వాయత్త్వా రీతిరునాయిమొఱియందు భక్తినిజేయుడు అందుకు సామర్థ్యములేని వారు పృథ్వినిజేయుడని చెప్పుచున్నారు. వేదాంతములుపాసకుడైన అధికారిని పట్టి చెప్పుచున్నవి. ఇచ్చట పృథ్వునిగురించి చెప్పుచున్నది. “తస్య తావదేవ చిరం యావన్నవిమోక్షే” అను వాక్యముగదా యీయాధ్యమును చెప్పుచున్నది. ఈవాక్యము శరీరావసానమునుబట్టి చెప్పుచున్నదా లేక కర్మావసానమును బట్టి చెప్పుచున్నదా అని సమక్షించి కర్మావసానమునుబట్టి చెప్పుచున్నదని సిద్ధాంతీకరింపలేదా దానితో విరోధించదా అంటే; న్యాయానుగుప్రసాదమైన వాక్యమే అధిక ప్రత్యాయక మగుచున్నది. ఉపాసకునికి దా నవలంబించినయేపాయము

పక్షమై ఫలింపవలయుండుటచే గ్రామసాసమువరకు న్యాయము నడచును. ఈ పరమస్సుడు మొదటినుండియు “నాసర్వభారములకు నీవే సమర్థుడవు” అని సర్వేశ్వరునిపట్లను భరన్యాయము చేసినవాడు. వీడుచేయవలసిన దొకటియుండి యది పక్షముకాగా లభింపవలెనను నొక విలంబహేతువు లేదు. వీడు భరన్యాయము చేసిన ఈశ్వరుని కీక క్రియుండుటచే విలంబము కాలేదు. కాగా నిట్లు న్యాయములు కనపరుపగా శరీరావసానమందు పురుషార్థానికి ప్రతిబంధకములేదు. గరుడపురాణస్థశ్రీరంగమహాత్మ్యముందు శ్వర్ణతీర్థప్రశంసలో మాధవి యను నొక స్త్రీ విషయమైయుట్లుచెప్పబడినది. “అథ యోషిద్వరా కాచి న్నాథవీతి చ విశ్రుతా విదుషీ సర్వధర్మాణాం సర్వకామ వివర్జితా తపశ్శుచార బహుళం తస్మిన్ తీర్థం వశే కుభే అనాహారా జితక్రిధా సదాచైవాంభసి స్థితా” అని యారంభించి మూడధ్యాయములచే మాధవీతైర్థవమును సవిస్తరముగా బ్రతిపాదించి తృతీయాధ్యాయాంతరమందు “అథా త్ర మాధవీ సాసి తపస్తప్త్యా నుదుశ్చరమ్ భగవస్తం ప్రపన్నా సా భగవంతమవాపసా” అని యీమాధవి భగవత్ప్రీతి చేసిన వెంటనే భగవత్ప్రీతిని పొందినది చెప్పబడియున్నది. నరకయాతనల నొందుచున్న వారు భగవన్నామశ్రీవణసమంతరమందు ముక్తలయిని చెప్పబడినది. “జన్మకర్మచ మేదివ్యమేవయోవేత్తి తత్త్వతః త్యక్త్వా దేహం పునఃజన్మ నైతి మామేతి సోజ్ఞాన” అని యవతారరహస్యజ్ఞానముగలవాడు శరీరావసానమందు ముక్తిని లభించునని భగవద్గీతలలోవక్కాణింపబడినది. అందువలన భగవత్ప్రీతి చేసినవెంటనే భగవత్ప్రీతి కలుగవలదా? ఈవిరోధిని నిగించి నీపాదముల నా కొసగుమనిగదా యీప్రపన్నుడవేక్షించునది. వీరికశభిమతమైన శరీరముతో నుండుట కర్మశేషముచేతనా, లేక ఈశ్వరు డుంచగానున్నాడో అని విమర్శింపగా నీశ్వరుడే యుంచినాడని చెప్పినచో వానిని గొన్నిదోషములు ప్రసంగించును. ఇంతియకాక మివిరోధులను ఖండించి మిమ్ములను మోక్షస్థానమునకు గొనిపోయెదనని నాడుచెప్పినమాటతో కూడ విరోధించును. కావున కర్మవశ్యులతో దుర్లభముగా నీప్రపన్నుడు సుఖదుఃఖముల ననుభవించుచుండుటచే గర్మముచేతనే వీనిదేహము నిలువబడియున్నదని చెప్పవలెను. ఇతనుకర్మయే ప్రధానమైనచో బాహ్యరథ్యైకావసానమువరకు చెట్లటకు బ్రతిబంధకమేమి యనగా సహకారివిశేషముచే దాని యపేక్షలేదు.

ఈచేతనుడు ప్రపత్తిచేసినవెంటనే ముక్తిని పొందినయెడల వివహృదమునకు వలె నీప్రపత్తిబ్రతిచేతనుడుభయపడిభగవద్దాస్యమును బ్రవేశింపడు. ఈశ్వరుడు భీష్ముని యీలాకమందు గొన్నాళ్లుంచి యాతనిచే జ్ఞానమును బ్రకాశింపజేయించి

నట్టి చేతనునిగూడ నిచట గొన్నాళ్లుంచి కొందరి కుపదేశముచేయుంచుదును మఱికొందరి వృత్తమును దిద్దించుదును వీనిచే మంచిపనులను చేయుంచుట కుపయోగించువానినిగా జేయును. ఇది నేను వీనికిచ్చిన చరమశరీరమేని యపేక్షింపజాలదు. ఇందుకు “ సద్ధాంచ యోగో సద్ధదే బ్రహ్మ జైవః॥ రమతే తస్మిన్మృత జీవేణ శయానే॥ నైవం జహా త్యహానుపూర్వైవ (య-వే-ఆరుణంప్ర-3 అను 14 బుక్ 4) ఈచేతనుడు ప్రపత్తిచేయు పనులును “ విరోధినాశపూర్వకముగా నిష్పడే నీపాదములను పొందవలెన ” ని త్వరపడుటకు వీని కవకాశములేదు. దీనిని విడువుచునగా శిశువుముగా నిష్టపడును. ఇక నొక శరీరమును పరిగ్రహించుటగాని గర్భముందు నివసించుటగాని మానివేయవలెను. అందుచేతి తక్కినశ్చాయముగా వీనికి పురుషార్థములభించును. వీనితలంపును బట్టి వీడిందులో చాపలము చేసినయడల నీశ్వరుడు నాలుగుదినము లిచ్చటనుంచును.

ఇచ్చటనుండు దినములలో నాధివ్యాధిపీడ లేకుండ నితరులకంటె వీనినినుఖతరముగా జీవించువానినిగా నెందుకుజేయుడు. లోకులతో సమానముగా గలిగెనలాభమునకు సంతోషించువానిగాను నష్టమునకు దుఃఖము పొందువానిగాను చేయుటయేమి ? అంటే ఈచేతనుడు విరోధులను పోగొట్టి నీపార్తిపై నాకు గలుగజేయవలెను అని యపేక్షించును. ఈసంసారము త్సద్రమైనదని తెలిసియున్నను విడువలేకుండనుండును. వీని నీశ్వరుఁడెందులో నుఖజీవిగా నొనర్చినయడల నిదియే నుఖముగా నున్నదని కొంతకాల మిందులోనుండుటకు గోరుచుండును. ఈశ్వరుఁడు వీనియిచ్చానుసారము జేసినచో యింక నురయొక శరీరముందు గూడ నభిలాషపుట్టవచ్చును. అందుచే వీనిహితమునే చూచునీశ్వరుఁడు వీడున్నట్లే యుండనిమ్మని ఉపేక్షించును. అందువలన నిదివరకు బరిచితమైన యీశరీరము తనంతటతాను నశించియింకొక యితరశరీరముందు రుచి పుట్టమునుపే ఈశ్వరునికి వీనిపని నేర్పుట కవకాశముగా నుండును. ఇదివరకు పరిచితమైన శరీరము తనంతటతానే పోవును. వైవచ్చుశరీరమెట్టిదో తెలియకపోవుటచే దానియందు వీనికి రుచియుండదు. ఈశరీరము త్సద్రమైనదని యీశ్వరునికి జెలియును. వీడు మొదట దీనిని తీసివేయవలయునని పార్థింపించి యుండుటచే నీశ్వరుఁడు వానికొక యపురుషార్థముచేయువాడుగానుండుటకు గూడ నవసరములేదు. చగమదశయందీచేతనుడు కాష్టపాషాణసన్నిభుడై యుండును. కావున వీడు మొదట జెప్పిన మాటను పరిగ్రహించి యీశ్వరుఁడు వీని కార్యమును నెరవేర్చును.

అచిత్కల్పంబై యుండువానిపై నేకార్యభారమునుంచును. నేనే యన్నిపనులను జేసికొందును. అని యీశ్వరుఁడు తొల్లిచెప్పియున్నాడు. “ స్థితే మనసి

నుస్వస్థే శరీరేసతి యోనరః। ధాతుసామ్యేస్థితే స్మృతా విశ్వరూపంచ మామజం।
తతస్తం మ్రియమాణంతు కాప్తపానానస్మిభిమ్। అహం స్మృరామి మద్భక్తం
నయామి పరమాం గతిమ్ ” అను నీశ్లోకద్వయ ముడయవరులకు సవ్యస్వమై యుం
డెనని వాడుక. (స్థితేమనసి) = నిలిచినరీతిగా నిలువనిచునన్ను నొకచోట స్థిరపర్చి
స్వేచ్ఛాసంచాగము చేయుచు దిరుగు పశువువలె నొకచోట నొకక్షణమైనను నిలు
వని మనస్సుగలనా యొకదానియందు బ్రవిర్తింపవేరదు. పురుషార్థమును లభించు
నపుడు స్థిరమైన మనస్సుతోగదా ప్రవర్తింపవలెను. లోకు లూర్వశిసాలోక్యము
నకు సాధనానుష్ఠాన మొనర్చువారై యుండగా నామె స్వయముగా వచ్చి స్వాభీ
ప్రాయమును దెలియజేయుగా నీవువాకు తల్లివిగానా యని ననుస్మరించి దూరముగా
బోయిన పరమవిరక్తుడైన ఆజ్ఞానుడే “ తస్మాహం నిగ్రహం మశ్యే వాయోరివ
నుదుష్కరమ్ ” (వాయువును మూటగట్టుటవలె మనస్సును నిగ్రహించుట మిక్కిలి
దుష్కరమని పలికెను. నుస్వస్థేశరీరే = (పరిణామిద్రవ్యమైన శరీర మొకస్థితిలోనిలు
వగా- ధాతుసామ్యేస్థితే = దానికుపయోగముగా వాతవైత్థ్యశ్రేష్ఠ్యములు మూడును
సామ్యావస్థలో నుండగా నెవడు నన్నిస్మరించునో, ఈశరీరమచిత్తు. దేహదులకంటె
విలక్షణమైన యాత్మయొకటి కలదు. అది యీశ్వరునికి శేషభూతిమైనది. తత్పా
త్తియే యాయాత్మకు మోక్షము. అని స్మరించువాడు(విశ్వరూపంచ మామ్)గర్భ
సంబంధముచే నొకని కాలిలో ముల్లు నాటినయెడల నావ్యసనము తనదిగా భావిం
చునట్లు స్వస్వప్రములకు గలిగినబాధ తనదిగా దలంచునట్లు సకలచరాచరమును శరీ
రముగాగల నన్ను (అజమ్)స్వస్వప్రమైన వస్తువులవలె జన్మనిబంధమైన కాలుష్యము
లేకుండ నున్ననన్ను (తతస్తంమ్రియమాణంతు(దృఢముగా దిరుగుచున్న సమయముం
దీతలంపు పీడికుండును. అచిత్కిల్పిడై పడియున్నపు డీతలంపుండదని గణింపకనే
నేవానినెల్లపుడు స్మృతిలో నుంచుకొందును. (మద్భక్తమ్)రక్షించెదనని ప్రతిజ్ఞతో
బరిగ్రహించి విడిచిపెట్టువానినా వాడు పట్టినవాడు. చిరకాలము కానుకలు పుచ్చు
కొని కార్యకాలమురాగా కానుక నియ్యని దినములను లెక్కపెట్టి విడిచిపెట్టువా
నినా పీడు పట్టుకొన్నది. (నయామిపరమాంగతిం)కళ్ళన్లోలిపిగాట్టిని మనుఁగువేసి
తీసికొనిపోయినట్లు తానేచేయిపట్టుకొని తీసికొనిపోవును. ఆతివాహికులద్వారా
గాని పెరియతిరువడిద్వారాగాని తీసుకొనివెట్టుటగాక ఆతివాహికులలో ప్రధాను
డైనతానే స్వయముగా తనస్థానమునకు గొనిపోవును. ఈతిరువాయిమొట్టిలో “శర
ణమాగుంతతాశ్శడైందార్కల్లామ్ ” అనునది (ఉయిర్వాట్టు.)

1. మాలై సన్దే

శ్లో. అంభోరాశిమహూర్మిధౌతవిపులప్రాకార సంవేష్టిత

శ్రీమత్కృష్ణపురీనివాసనిరతస్యా బాగుణాంఘ్రి ద్వయమ్,

ప్రత్యాసాద్య దివానిశం నిరుపమాం భక్తిం వహంతో దళ
త్వం కేజాదిసుమైస్సమచ్యవిధివత్క్లేశాం స్తరేయ దుక్రితమ్.

ఉ. శీతలవాధిఁపీచితతి • సేవితమై వరణావృతంబునై
గీతయశస్కమై వెలయు • కృష్ణపురంబున నున్న వాబభూ
జాతపలాశశాయిపద • సారసయుగ్మ మహానిశంబు కం
జాతసుమాళి పూజలను • సల్పి తరించుడు మీర లందరున్.

2. క శ్ల వి యై ం మ ల రి ట్టు.

శ్లో. భక్తా గళస్మధుసుమై ర్వరివస్యసంత
త్వాదే విధాయ భవ ముత్తరితుం యతధ్వమ్,
సంవేష్టితాం రజతసాలగభీరభేయ
చకేగి తాం ఝడితి కృష్ణపురీ ముపాధ్వమ్.

శా. ప్రికారావృతమై గభీరపరిఘా • పాథోధిసంవీతమై
నాకాశస్తుతమైన కృష్ణపురము • న్నానాప్రసూనాభితో
వీక న్బూజలసల్పి సంస్పృతిభవో • ద్వేగంబు శాంతింపగా
నేకాలంబు భజింపుడీ నరులు మీ • కిద్దాన మోక్షంబగున్.

3. తొ ఙ్గ ర్ ను స్తవ్.

శ్లో. సారామకృష్ణనగరీశీత మబ్జనాభం
బ్రహ్మాండపాలనక శాచతురం రమేశమ్,
సద్యోవికస్వరసుమైః ప్రవిధాయ పూజాం
పాపా న్యపోహితు మలం శ్రయతా దిదేవమ్.

మ. భ్రమరౌఘధ్వనిఘువృపుష్పవనికా • ప్రిగ్భారసంశోభియై
కమలాధామమునైన కృష్ణపురి భ • క్తవ్రాతసంసేవ్యుడై
యమరాళీనుతిపాతుడై వెలుగు బ్రహ్మాండాధినేతన్ హరిన్
సుమము ల్బెట్టి సపర్య సల్ప దురితస్తోమంబు శాంతించెనున్.

4. మా నే య్ నో క్కి.

శ్లో. సీతాసఖం నిఖలజీవనికాయనాధ
మభ్యుచ్యో వుష్పనిచయై రనిశం స్తువీత,

ఉత్తుంగవశ్రపరి వేష్టితకృష్ణపుర్యా
మానక్తవన మురజి చ్చరణం భవే ద్వః.

మ. హరిణాక్షీమణియైన నీళ కలిహృత్ ♦ ద్యృషియుండైన శీఘ్ర
హరికి న్వాడనిపూపులుంచి సతతం ♦ బౌరాధన ల్పల్పణ్డీ
మరుదధ్యప్రవిచుంబినాలవిలస ♦ స్మాణిక్యహర్మాళిబం
ధుర శీకృష్ణపురి న్వెలుంగుమారి మీఁతోడైనదా బ్రోచెడున్.

. 5. శ ర ణ మా గు మ్.

శ్లో. తాతా నిజాంఘ్రికమలాశ్రియనిభా రాణాం
దాతాఽపవర్గవిభవస్య తదంతకాలే,
దుర్భేద్యవప్రియుతకృష్ణపురీ ముపేత
స్త్రీతుం భువం స్వరతి షూద్యహణేఽనురాగమ్,

చ. తనపదపంకజద్వయము ♦ దప్పక కోరిభజించువారిఁ జే
కొని సతతంబు బోలు మృతిఁకూడినవేళను మీఁకుమిచ్చెడున్
ఘనవరణా వృతంబగుచు ♦ గాఢైడుకృష్ణపురి స్వసించువాఁ
డనయము భక్తవాళియెడ ♦ సత్యధికప్రియుండైనచరించెడున్.

6. అ స్త నా గు మ్.

శ్లో. వాత్సల్య ముద్వహతి భక్తజనేషు చాత్మా
తీర్ణాగ్రపాణిరుహకృత్తసురావతూః,
ప్రాకారసౌప్తవవిరాజితకృష్ణపుర్యాం
బద్ధాదగో నిజపదప్రవణేషు సత్యః.

తే. గీ. హేమకశిపుని జీరిన ♦ కామజనకుఁ
డాశ్రితులకెల్ల బ్రీతుండై ♦ యలరుచుండు
స్వణావరణావృతంబాచు ♦ వన్నెకెక్కు
గృష్ణపురవాసి శ్రితులను ♦ గృహనుజూచు.

7. మ య్య నా గు మ్.

శ్లో. యే నన్యా స్సముపాసతే తమనిశం తైరేవలభ్యాభవే
ద్యేత్వస్యప్రవణా భజాతి సహితే ద్విష్టుం లభంతే హరిం,

మత్స్యేష్టోడనజాతబుద్ధుదరవాక్యాంతాంబశాలేయసం
రాజత్కృష్ణపురీవతి సులభవీవాత్మ స్యనుధ్యాయతాం.

తే. గీ. కృత్రిములకెల్ల దానగు ♦ గృత్రిముండు
సత్కథ క్తుల కెప్పుడు ♦ సత్కుడగును
కృష్ణపురమున వసియించు ♦ కేశపుండు
సులభుడై యుండు నిజపూజ ♦ కులకు సతిము.

8. అ ని య నా గుమ్.

శ్లో. స్వాంఘ్రిశ్రితాఖలజనస్య వంశవదోసా
జన్మాటవీం ద్యతి నిహం త్యఖలలోపతాపాః
స్వణాప్రదీపవరణావృతకృష్ణపుర్యాం
వాస్తవ్యతా ముపయతి శ్చరణం శ్రయధ్వమ్.

తే. గీ. సులభుఁ డాత్మాంఘ్రిసంశ్రిత ♦ సూరిజనుల
కాధిజనిమృత్యువునడంచు ♦ నధికికృపను
స్వణావరణావృతంబయి ♦ వన్నె కెక్కు
కృష్ణపురముననున్న శ్రీ ♦ కృష్ణపాద
కమలమును గొల్చి ధన్యత ♦ గనుఁడు మీరు.

9. పా ద నా థు గ ప ని య.

శ్లో. పూర్వోత్తగాఘవివతి ర్విలయం ప్రయాశి
నిత్యం తదేంఘ్రియుగళే సముపాస్యమానే,
నద్వైదికప్రచురకృష్ణపురీశితం తం
సర్వాది మాశ్రితవతాం సహి శోకమోహః.

తే. గీ. అతినిపాదంబుననుదిన ♦ మాశ్రియింప
గూలు పాపాదుర్లిక నాకు ♦ గొరతలేదు
కృతమతులు వాసమొనరించు ♦ కృష్ణపురిని
సర్వకారణు నుతియింప ♦ సమయు వెతలు.

• 10. ఇ లై య ల్ల ల్.

శ్లో. లక్ష్మీనభాదృతమహూజ్జ్వలవాసభూమేః
పామాణవపరివేష్టితకృష్ణపుర్యాః.
నాన్ని స్మృతే నవిధమేతి న మేఽపిశోకః
కింహీయతే మమ ముకుందకటాక్షలేశాత్.

తే. గీ. లక్ష్మీనివసించువత్తుస్స • లంబువాఁడు
వరగ వసియించు శ్రీకృష్ణ • పురవరంబు
సంస్మరింపఁగ దుఃఖము • ల్పవిధమునకు
జేరవిక నాకు గౌరవతేమి • చెప్పవలెను.

11. పా డు శా రా వి నై.

శ్లో. పాపాని వారయితు మిచ్ఛతచే త్సుగీతే
కార్యాత్మజగ్రధిరపద్యసహస్రకేఽస్మిన్,
గీత్వా నరాదశక మేత దభిష్టువంత
శ్రీశం ప్రపద్య భవభీతి మపాకురుధ్వమ్.

తే. గీ. పాపములబాపుకొన మీకు • భావమేని
కురుకనేలెడు శతకోప • గురునివేయి
పద్యములలోన నీవది • పద్యములను
భక్తిజదువుచు శ్రీవతి • పదము గనుఁడు.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

నవమశతకము సమాప్తము.

శ్రీశతకోపాయనము.

శ్రీమతేగామానుజాయనము.

ఆంధ్రగీర్వాణ శతకోపసహస్రము.

+ ❦ +

—♦ ద శ మ శ త క ము. ♦—

మొదటి దశకము.

[తాళతామరై.]

అవతారిక :— ఈయాత్మాత్ము దిగువను “ నాశేలరియేన్ యెనకుల్లన ”
(నాకున్న దినముల నెఱుగను. అనగా నాకిక నాయువ్యమెంతయున్నదో నేనెఱుగను) అని సాదించియున్నారు. “ ఈశ్వరుడయితే ” మరణమానాల్ ” పేరు పరమపదించినయెడల వీరికిపరమపదము సాదించెదనని నిశ్చయించుకొని యున్నాడు. ఈశ్వరుడు “ చేసెదను ” అని తలమాపినచో నాకార్యము తప్పక సిద్ధించును. అందుచే నాత్మాత్ము స్వయముగా పోవుట కుద్యోగించిరి. పోవునపుడు చిరకాలము భోగాయతినపై యున్న యీశరీరమును విడువకకృత్యముగాని సంబంధముగల బంధువులను విడిచిపోవుటకు నిశ్చయించిరి. పోవలసిన ప్రదేశము మునుపు తామెన్నడె టిగినది కాదు. ప్రతిబంధకము లనేకములు. అవిద్యాకర్మవాసనా రుచులను వాని కవధియే లేదు. వీనివన్నిటి నడచి మాగఁమందు తోడుగా దీసికొని పోవుటకీశ్వరుడపేక్షితుడు. అదియేమి ? తనకేతాను సహాయుడు కాకూడదా ? ఇంతవరకు రాగా సంసరించుటకు కార్యమును చూచినవా డితడే. ఈశరీరముతో నున్న గోజా బలా హితచింత చేసినవాడైనను యితనిపూర్వవృత్తము చూచినయెడల నితడుతనకు దానే సహాయుడు కానేరడు. మార్గమందు లీసికొని పోవునపు డితనికి గలుగువిగోధుల నెఱుంగుటకు సర్వజ్ఞుడైయుండవలెను. తెలిసికొన్నయెడ నావిగోధివర్గమును నివారించుటకు సర్వశక్తియై యుండవలెను. “ యస్సర్వజ్ఞస్సర్వవిత్ ” ఇత్యాది ప్రమాణములచే నీర్వురుడేసర్వజ్ఞుడు సర్వశక్తియనిచెప్పబడుచున్నాడు. శక్తియున్నను పోవుటకునిచో ప్రయోజనము లేదు. “ మాతాపితాభ్రాతా ” ఇత్యాదులచే నీశ్వరుడే సర్వవిధబంధువని చెప్పబడుచున్నాడు. “ ఎమ్మాను మెమ్మునై యుమ్- ” అని ప్రమాణము. మొదట రాగాంధులై పిల్లలగని తరువాత యౌవనవిగోధి యని విడిచి వేయుదురు. వీడు పరిచితమైన ముఖమగుటచే “ అమ్మా ” అను

నపుడు స్త్రీస్వరముతో “ ఏమి ” అనును. “ నాయనా ” అనునపుడు “ ఏమి ” అని పురుషకంఠముతో పలుకును. ఇట్లుతఁడు ముఖమును కనపర్చి తీసికొని పోవుటకు సమర్థుడై యుండును. శరీరము శిథిలమై పాప్ర్యభూమికి బోయి ప్రవేశించు వరకు వెళ్లగా మధ్యనున్న విరోధులను పోగొట్టి తీసికొని వెళ్లుటకు దగిన యాపాయ మెఱిగినవా డీశ్వరుఁడు కావలెను. విరోధులను నివారించి తీసికొనిపోవుటకు సమర్థుడై మైన శక్తిగలవాఁడు కావలెను. తానుతన్నురక్షించుకొనజాలనపుడు వీడుమనకు రక్షకుఁడని వానిచేతిలో దన్నుంచుకొనున ట్లాపుడు కావలెను. ఆతఁడు సర్వజ్ఞుఁడు సర్వశక్తియుని కుగ్రహమాణసిద్ధుఁడు-ఈయాత్మావస్థయై “తంజమ్మగియ తందై తాయెడు తానుమాయ్-(3 పది. 6 తి. మొ. 9 పా.) అనుపాశురములలో తంజమ్ (రక్షకము) అని సాదించియున్నారు.

ఇతఁడు దయావంతుఁడననుంశము నీయాత్మావస్థయై “మయ్యర్వర మతిసల మరుళి నన్ ” అనుతమవాక్యముచేతనే వెల్లడించిరి. శేషియగుటచే నితఁడే పాప్రయై యుండును. కాగా మన విరోధులను బోనడచి పాప్రభూమివరకు మనల దీసికొని పోవువాఁడు కాలమేఘస్వామియని యధ్యపసించి, సాపాయప్రదేశములయందు తమవద్దనున్న ధనమును బలవంతులైన అంతరంగుల చేతిలో భద్రపర్చి నిరపాయత్రదేశమును చేరిగా తిరుగవారిచేతిలోనుండి యాధనమును దీసికొను పథికులవలె శరీరవిశ్లేషసమయమందు కాలమేఘస్వామిసన్నిధిలో తమఅత్మను నిక్షేపముచేసి పాప్రభూమియందు ప్రవేశించినతరువాత తిరుగ తీసికొనెదమని తలంచి మార్గసహాయముగా నవలంబించిరి. ఈస్వభావము లొక్కటియైనను లేకపోయినను ఈశ్వరుడు ముందునడవగా వెనుక నీయాత్మారు పోవుచు వానిశరీరసౌందర్యము ననుభవించుచు వెళ్లుటయే ప్రయోజన మగునట్లు పోవు ప్రకారముగానుండెను. “ వళ్లలే యుండ మక్కెన్నుం నమన్నర్గళ్ కల్లగోల్ ” అన్నట్లు శత్రువులు సుఖించించునట్లు గర్వముగల యొకని నాశ్రయింపవలెను. “ పరిహర మధునూదనప్రపన్నాన్ ” అనియాయముడుకూడ తన దూతతో చెప్పియుండెను.

ఇందులో మాత్తనొక్కవలన్ అనునదిగాని తుయగ్గెడుమ్ అనునదిగానిప్రధానగాధ.

1. తా శ తా మ రై.

శ్లో. కేదారపంకజసరఃపరిమండితశ్రీ)

మోహూర్చురై కవనతిం దనుజాంతకం తమ్,

బింబోష్ట మబ్జదళనేత్రీ మరాళకేశం

త్యక్త్యా నవాంబుదనిభం శరణం కిమన్యత్.

- చ. కమలతటాకపంకరుహ • గంధవహభాక సేవ్యమానమై
విమలమహీసురప్రకర • విశ్రుతమైన మొహూర్పురంబునన్
సమదసురాతిభంజనుడు • సారసనేత్రుడు తప్ప వేరుగా
యమభయవారకుం డెవడు యజ్ఞభుగోఘము నందుజూచినన్.

2. ఇ ల ం గ ది మ త్తొ న్ను.

- శ్లో. నాన్యగతి భావతి న స్సతతం తులస్యా
రాజత్సృజో విమలనామసహస్రీణోఽస్య,
విఖ్యాతవైదికనికాయనివాసశుంభ
న్యోహూర్పురాధిపసతే శ్చరణం విహాయ.

- మ. తులసీమాల్యవిభూషితుండు శ్రీతదు • దోషాధినాశైకని
ర్మలనాముండు సురాతిభంజనుడు వి • ప్రవాతముల్ జేరి ని
శ్చలులై యుండు మొహూర్పురంబుననదా • సక్రీకువజ్జింఁచిభూ
స్థలి లేడెవ్వడు రక్షకుండుమనకున్ • సర్వామరశ్రేణిలోన్.

3. అ న్ని యా మొ రు పు గ లి డ మ్.

- శ్లో. త్వత్పదాబ్జయుగం వినాస్తి శరణం నాన్య ద్రమేశేతి తే
దేవాః కంజభవామరేంద్రశశభృత్పశ్యల్లలాటాదయః
మూఢాన్ యం ప్రణమంతి సర్వజగతీరక్షామణిం తస్య త
న్యోహూరాఖ్యపురీ మనన్యమనసో దుఃఖచ్ఛిదం పాప్నుమః.

- మ. నిను వజ్జించిన రక్షకుండెవడగు • న్ని కేజవత్రేక్షణ
యనిబ్రహ్మదిసురాధి మొట్టలిడి తా • మత్యంతభక్త్యాత్ము లె
• వ్వని జింతింతు రజస్రీ మట్టివిలస • త్పంకేజనేత్రుండు ప్రీ
తిని నిత్యంబు వసించు మోహురుమన • స్తీవార్తి ఖండించెడున్.

4. ఇ డ ర్కె డ.

- శ్లో. నిష్కాన్యఖలదుఃఖ మేహిభగవ న్మహాలయే త్యుజ్జ్వల
జ్యోతీరూప ముపాసతే సురగణా యం మానినో భక్తితః,

తం మోహూర్పురి విస్తృతాయత ఫణీట్వస్యంకనిద్రారతం
స్తోత్రైః ప్రీణయితుం భవోపరతయే భక్తా స్సమాయాత భా.

శా. మాదుఃఖంబు నశించున ట్లరుగుదెమ్మ యంచు దేవక్షిణము
న్యాయుల్పాధానసేయ మోహురుపురంబుందున్ ప్రభాశాలియై
మోదంబొప్ప వసించు నాగశయనానందభూతాంతరాత్మనహన్
వేదైకప్రతిపాద్య గొల్వ దురితం ద్వేగంబు శాంతించెడున్.

5. తాం డీ ర్య మ్మి న్.

శ్లో. తేధాయః కారణత్వంభజతిహి జగతాంయస్తువిక్రాంతలోకో
విమృశ్యేభేవభాస్వత్తనుగుచికలిశః పీతకాశేయవానాః,
శిష్యేక్షుచ్ఛాయగోహత్కలనుచయలసద్వద్రసం వప్తి తాయాం
మోహూర్పుర్యానుగారంనుతిశనిముఖరాస్సంపద్యున్సృత్తమ్.

శా. జ్యోతిఃపుంజమయోరుదేహుఁడు శుచిశ్లోకుండుక్రాంతాంబుజో
ద్భూతాండుండువసించునిక్షువని కాః పూణాంబు మోహూర్పురిన్
జాతప్రీతి భజించి పాడుదము సంగ నారోతథాపంబు జీ
మూతాసారవిసప్తదావముగతిన్ మూలంబుతో పోయెడున్.

6. కూ త్త న్ కో వ ల న్.

శ్లో. శోపాలో ఘటలాసకః కుపధగక్రివ్యాదిభేట్పకల
స్వాంఘ్రిద్వంద్వపరాయణామరముని వాగ్వితస్య నశ్చాంతహః,
శాలేయాచ్చసరఃపరీతసవిధే మోహూర్పురే య స్థిత
స్తస్యాప్తస్య పదాంబుజాన్న శరణం విందేమ కింవాపరమ్.

మ. మదమత్తాసురభూధరౌఘవవి యః స్మశ్నేవ్యపాదుండు కా
మదుఁ డంభోజభవాదిదేవతలకుఁ న్మామ్యండు యోగోదయో
గదశాగమ్యుఁడు శాలినస్యవిలసత్ క్షౌభాగ మోహూర్పురిన్
సదయుండై నివసించు మాధవుఁడె మాః సర్వార్తులన్బాపెడున్.

7. మ త్తి ల మ రణ్.

- శ్లో. సృష్ట్యాగే స్థిరజంగమాత్మక మిదం విశ్వం తతో వేధసం
నాభీవద్మక్షతీరధిష్ట్య మసృజ ద్య స్సర్గకర్తాదృతః,
య స్తస్మై వ్రజిభూయ వేదనినహం తస్య స్ఫురద్వాసభూ
ర్మోహూర్నామక పూప్రతిక్షణమఘోచ్ఛితైః పరీయాన్మహాః.
- చ. తొలి బ్రహ్మతీ స్వహజలము • తోచగ జేసియు నాభినున్న యా
జలజమునందు పంకరుహజాతు సృజించి సుపర్వలోకమున్
గలుగఁగ జేసినట్టి వారి • కంసరిపుండు ముదంబుతోడ దా
నిలయుము జేసికొన్న పురినిష్ఠ భజింపుడు పాయు బాపముల్.

8. తు య ర్కే డు మ్.

- శ్లో. అత్యభ్యా దభిలీలావనతతిసరసీమండితచాంతిభూమా
మోహూర్పుర్యా ముపాత్తావనధమురుదయందైత్యతృణ్యాహు
తాశమ్, భక్తాఘానంతతాపసశమనకుశలప్రాప్తపేణ్యాంబువాహం
క్షీప్రంశ్రీకాశలేయంప్రజతభజతోమఃఖ మేయాత్స్పృశాంతిమ్.
- చ. కొలకుల బూవుదోటలను • గూడిన మోహురున న్వసించు న
య్యలఘు సహస్రనాము • నసురాసుమరుద్ధ్రసనాహినాధునిన్
జలజదళాక్షు చాశరధి • సాముజరక్షకు నాశ్రయింప ని
శ్చలమతి రంప భక్తు లఘుసంఘమునాశనముందు జయ్యునన్.

9. మ ణి త్త డ త్తు.

- శ్లో. యోగిధ్యేయపదాబ్జ మబ్జనయనం బింబాధరాలంకృతం
వృత్తాయానుసుహేతిభూషితచతుర్బాహుం రమాగింతం,
దై త్యానీకవిడారణైకచతురం దివ్యం మహూద్భవ్యతే
యస్యాంతాంభవవాగణౌషధిమహాప్రాప్తాస్సృ మోహూర్పుగీమ్.

తే. గీ. ర క్త నేత్రాంఘ్రియుగ్మండు • ర క్త ముఖండు
వినుమాధరసంశోభి • విమలయశుండు
రమ్య బాహుచతుష్టయ • రాజతుండు
నిరతము వసించు మోహూరు • పురము మనకు
రక్షకము దాని జేరంగ • రండుమీరు.

10. నా మ డై ం ద న ల్ల ర ణ్.

శ్లో. సాధిష్టం శరణం భవే దయమితి వాగ్దానవాహుత్పరం
భీతోజ్ఞాసితధర్మితై స్సురగణై స్సంప్రాప్య య శ్శిశియే,
సోసాయతి రమాపతి ధృతవరాలోహకృతి స్తానవా
త్తస్యానామ జపంతు మామకజనా మోహూరుపుర్యాస్సదా.
చ. మనకగు రక్షకుండని య • మర్త్యులు బోయి ప్రపత్తిజేయగా
దనుజుల గీటడంది విబు • ధవ్రజ మత్తరి బోచినట్టి యా
వనజదళాక్షుడైప్పును • వాసమునేయు మోహూర్పురంబు నా
మనివహ మాత్మ నిత్యమును • మానక సుస్మరియింపమేలగున్.

11. ఏ త్తు మి న్న మ ర్గా ల్.

శ్లో. మత్కా దేవం స్తువీతే త్యసకృదుపదిశన్ శ్రీశతారి స్సహస్రం
యత్పద్యానాం ప్రణీయప్రకటయతినిజాం వాసు దేవానుభూతిం,
తత్రైత చ్ఛోకపంచద్విక మమలపదం తేనమోహూర్పురీశే
దత్తం యేత్వామనంతిప్రజతిహివిలయందుఃఖపూగశ్చ తేమామ్.

ఉ. బంధుపులార మీరతుల • భక్తి నుతింపుడటంచు భక్తన
ద్బంధువు శ్రీశతారి వారి • పైని రచించిన వేయిగాధలన్
బంధుర పాపము ల్దొలుచు • పాటలు మోహూగుబద్ధము ల్నదా
బంధుల గూడిబాడ మన • పాపములన్ని నశించు మేదిసన్.

శ్రీ మ తే శ త కో వా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

దశమ శతకము - రెండవ దశకము.

[కడుమిడ గాయ వెల్లమ్.]

అవతారిక :— “ ఒరువల్పుత్త మెనఘ్కుయిం శొబుళ్ ” (10 పది. 10 తిరు మొత్తి) అను తిరు మొత్తిలో న నేకదివ్య దేశముల నొక్కపగ్గాయము సాదించుట కభిప్రాయ మేచుచు నంతయును భట్టరు నా నకుఁ గా బుట్టింటినుండి యుత్తనా ర్థికి కాపురముననుబోవు నాడుపిల్లలు మేచుత్తనాంటికి బోయివచ్చెననుచి ప్రతి బంధుఁడూహముననుబోయి చెప్పినచ్చినట్టి గూర్వార్లును ప్రాప్యభూమి సన్నిహితము కాగా బ్రతిదివ్య దేశమును బ్రవేశించుచున్నారు. ” అని సాదించినారట.

ఆరీతిగా నీగూర్వార్లును (నమ్మార్వార్లు) తిరుప్పలింగుడి, తిరుక్కాట్టై, తిరుమూర్తిక్కళ్, తిరునానాయ్, తిరుక్కణ్ణపురమ్, తిరుమోగూరు, తిరువనందపురము మొదలగు దివ్య దేశములంగు బ్రవేశించుచున్నారు. ప్రాప్యభూమికి వెళ్లుటకు దోడ్గొించి మధ్యనున్న పృథిబింధకములను బోగొట్టి మాగ్నమును దీసికొని పోవుటకు కాలమేఘ స్వామిని తోడుగా బట్టుకొనిరని క్రింద తెప్పరించినది. “ తా శడైందోర్ తంగుళుక్కు త్తానే వట్టిరుణై యాన్ కాళమేగత్తై గియూక్కి మిగుదలాం (తిరు. నూత్తం 9.)

మన కిచ్చటనే తిరువనందపురము ప్రాప్తమైయుండగా నంతవరకు మనము పోవలేనా? యని తిరువనందపురము ప్రాప్తమని నిశ్చయించి యాదివ్య దేశము— “ పేరుమి న్నూశమిన్ని పెరిమ నీర్వలై శూడందునాశమే కనుఱుం శోలై వయలణియనందపుం” అను పాశురములో నడింపబడిన గామజీయకము గలదియై నర్వేశ్యురనికిఁ గూడ నాదరివివయమై నివసించదగిన నిగతిశయభోగ్యత్వము కలది యగుటచేతను జగన్ని నానుఁడగునాఁడు వచ్చి వర్తించుటచే సంసారదురితగంధముంటని ప్రదేశమగుటచేతను శరీరవిగమనంతరము ప్రాక్రతిదివ్య దేశమునకుఁ బోయి చేయవలసిన కైంకర్యము రుచిచుట్టినప్పుడే యిచ్చటనే చేయవలసిన ఫలమై యుండుట చేతను “ అమరగాయ్ తిగిన్నార్గిళ్ళు ఆదిశైవ సంకల్పగుక్తు అమరగోన చిఱక్కిన్న ” (6-2-10) అన్నట్లు నిత్యనూరులుగూడ విచ్చేసి సర్వేశ్వరునికి సకలవిధ కైంకర్యముల నొనఁచుట ప్రదేశమగుటచేతను “ కలిప్పం కవర్వ మత్తు (10-3-2) నిత్యాభివాంఛితపరస్పరసేవభావై గృధైవత్తెరిపి జనై నైవ సంగమీయ, ” “ వియన్మూవులగుం పెరిమం పోయ్ తానే తానే యానాలుం ” అన్నట్లు భాగవతులతో గూడ వచ్చుననియు, వీరియభిప్రాయము.

ఇంతియకాక యీతిరువనందపురము దివ్యదేశములన్నిటికంటె నధికతరమైన భగవ ద్విషయరచిని బుట్టించునదియై రుచిపుట్టిన పదప “ యే యథా మాం ప్రప ద్యంతే తాం స్తద్దేవ భజామ్యహమ్ ” అన్నట్లు సౌలభ్యమున కెల్లయ్యెందుట చేత సుపాయభావము పూర్ణమై ప్రాప్యభూమికి కొనిపోవునపు డాతివాహిక గణమందు బ్రహ్మచర్యమైనతానే “ తదోకోఽగ్రజ్జ్వలనం తత్ప్రకాశితద్వారో విద్యా సామధాన్య త్తచ్ఛేషగత్యనుస్మృతియో గాచ్చ హాదానుగృహీత శృతాధికయా ” అన్నట్లు మార్గమందున్న ప్రతిబంధకములను బోనడచి తీసికొనిపోవుటకు మొదటివాడు కావడమున కుపయోగించునదియై సంసారబంధము పోయి యాచికి వెల్లి చేయవలసిన కైంకర్యమును విరోధియున్నను కాదాచిత్కిముగా జేయుట కవకాశ మిచ్చునదియై యుండును. కావున రుచిని బుట్టించుట కుపయోగమైనదియై, రుచి పుట్టగానే ఉపాయము కావడమున కుపయోగమై జ్ఞానభక్తివధకమై విరోధియు న్నను దాస్యము చేయుట కుపయోగించునదియు నగుటచే తిరువనందపురమే పరమ ప్రాప్యమని నిశ్చయించి మాతో సంబంధముగల యనుకూలులందరు నచటికి గుంపు గూడి పొండుని యుపదేశింపుచున్నాను. “ తీవ్రనై యుల్లత్తిన్ శార్వల్లవాగి విళుం బేణ లుత్తార నావిసుల్లు ముల్లత్తుల్లు మమైంద తొమ్మిమనుల్లు నవిన్ను యావరం వందు వణంగుం పొమ్మిల్ తిరువారన్వితై యదనై మేవి వలంశెయ్యదు కై తొమ్మి కూడుం గొలెన్ను మెన్ శిందనైయే ” అని యాత్మార్థమసంధించియున్నారే? కాని అన్ని దివ్యదేశములకు నన్నియోగ్యతలున్న నొక్కొకదివ్యదేశము విషయమై యొక్కొక రీతిగా ననుసంధానవిశేషముండును. దానికి దగినట్లు సమర్థింపవలెను.

ఇందులో “ కడుపనైక శైయలాగుమ్ ” అనునది (ఉయిర్వాట్టు.)

1. కె డు మి డ రా య వె లా మ్.

శ్లో. క్లేశో నాశముపైతి కేశనశ్చితి ప్రోచ్ఛార్వమానే పదే
హింసోయామ్యభటోత్కరోపి సవిధంనాయాతుమిష్టేచనః,
వక్త్రోద్వాంతవిషాగ్నిదగ్ధదనుజవ్యాశేంద్రశయ్యాజుషః
కేదారాంచితభూమ్యనంతనగరీం గత్వా విశంతు దురీతమ్.

ఉ. కేశవయన్నామమును • గీర్తనజేసిన దుఃఖమంతయున్
నాశము నొందు యామ్యభట • నాయకులుం దరిజేరలేరు నా
గేశశయానుఁడా దరము నె • ప్పడు జూపుననంతపూర్వరం
బాశు బ్రవిష్టులై మది స • మాదరణంబున నాశియింపుడీ.

2. ఇ న్ను పో యి పు గి ది రా గి ట.

శ్లో. ఉద్వానశీతమాలతీపరిమళప్రాగ్భారసంవాసిత
 పోత్తుంగోజ్జ్వలసాధవీధినిబిడానంతాభిధానే పురే,
 వాస్తవ్యస్యయదేకనామకథసంతుల్యం సహస్రేణ త
 త్సద్యస్తన్నగరం యదిప్రవిశత త్రీయా దఘం వః క్షణాత్.

ఉ. ఇప్పుడు బోయి యాపురిని • హెచ్చగు బీత్రిని జూచివచ్చినన్
 గొప్పవి దుఃఖపుంజములు • గూలు నవశ్యము ధాత్రిలోపలన్
 విప్పగు సాధరాజముల • వెంబడి గన్నులు పూవుదోటలన్
 యొప్పుననంతపూర్వరము • నొక్కరహస్వసియించు మాయిపేర
 చెప్పిన నొక్కదానిఫల • సిద్ధి సహస్రీనునామతుల్యమా.

3. ఊ రుం పు ల్కొ డి యు మ్.

శ్లో. కల్పవాయనిగీర్ణవాస్తజగతి స్పర్పారివాహస్యయ
 త్ప్రేక్షం ధివ్య మనంతనామకపురం త్రిప్రం ప్రవిష్టాయది,
 దుఃఖం నశ్యతి పాపమస్తమయతె ప్రత్యేత సత్యం బ్రువే
 తద్దేవస్య సహస్రనామనిచయే ప్యేకం సముద్భవ్యతామ్.

మ. వినతానందనకేతనుండు భువనో • ద్వేగైకచాగీడు
 దానుజప్రాతవి నాశకుండు హరి నిఃత్వప్రీతితో నుండు స
 ద్వనికాజుప్త మనంతపూర్వరము మీఁపాపంబులం దోలి నుఁ
 ఖనికాయాగు నశింపజేయుడిది నేఁకాన్యోబుగా చెల్పితిన్.

4. పే శు మి స్కూ శ మి న్ని.

శ్లో. అంభోగాశిపరీచినిష్కులలసత్పుష్పాశునంవాసి హే
 శాలిస్తంబకరిత్వైశోభితమహాకేదారసంవృత్తి శే,
 ప్రీత్యా నంతపురే స్థితం మధురిపుం యే పూజయేము స్సుమే
 భక్త్యా తే కృతపుణ్యపుంజసుపరీపాకోజ్జ్వలః కీర్తితాః.

చ. జలధిజలావృతంబగుచు • జాలసుగంధముగల్గు పూవుదో
 పులసలరా రనంతపురి • బొల్పుగనుండు రమేశుపాదమున్

జలజనుమాదికంబు లిడి • సంతసమందుచు బూజనంబులన్
నలిపి నుతించు భ క్తతతి • నల్పెడుపుణ్యము జెప్పశక్యమే.

5. పు ణ్ణీ యం శే య్ దు.

శ్లో. భ క్తిప్రహ్వ విశుద్ధస్థపనజలనుమహితహస్తాః పకేశం
సంపూజ్యావర్తయధ్వంశుభగుణవనతే స్తస్యనామావళింతామ్,
శుష్కే జ్వన్తాంబురాశిధృఢ మహామధునా సంగిరే పుష్పవాటీ
సాంధ్రదానంతాఖ్యపుర్యాశ్రితవిభుషదగా దేవభూయంప్రయాంతి.

చ. మనమున భ క్తిగల్గి నును • మాలికల స్పరిశుద్ధవారియున్
గొని పచరించి యచనల • గోయని పాడిన వానినామముల్
జనినిధనాద్వైవలిని • జానుగనించును నొక్కి చెప్పెదన్
ఘనమగు పూవుదోలగమి • గాల్గెడు శ్రీమదనంతపూర్వరం
బున నివసించు జక్రధరు • బొల్పగు పాదము నాశ్రయించువా
రనుపమనిత్యసూరిజను • లొచు దివంబున నుండు రెప్పుడున్.

6. అ సు ర రా య్ త్తి చి గి న్నా ర్గ భు.

శ్లో. క్రాంతారే జనకస్య పాతకనుదో గోవిందనామ్నాహరే
దేవానాం పృథమస్య పుష్పవనికాశ్రీమత్యనంతే పురే,
ప్రీత్యా తస్మై ఆచరత్య పచితిం సేనాధినాథేఽపరే
దేవాస్తత్రీ సహాయకా శృంగితతాంగచ్ఛామమత్రైఃపురీమ్.

చ. హరునకు బంకజాతభవ • హత్యజనించిన ఘోరపాపముల్
గరుణదలిర్ప మాన్విన ఖ • గవ్రజనాధరధుండు బ్రహ్మశం
కరముఖదేవతాచితుడు • కాంక్ష వసించిన తా వనంతపూ
ర్వరమున సైన్యనాథుండు స • పర్యనొనర్చును వాని కెట్లు కిం
కరులు విరించిముఖ్యులటకల్గునె మాకిటువంటి భాగ్యముల్.

7. తు డై త్ర గో విం ద నా రే.

శ్లో. లోకా న్నామరజంగమ స్థిరతరాన్ సృష్ట్యా పునస్సంహరన్
యః క్రీడత్య హిరాజభాగశయనారూఢః పరేభ్యః పరః,

తస్యా వాస మనంతనామకపురం మతోన్యత్కరోద్వర్తన
ప్రేక్ష్యాంభఃస్థితవప్రమంతమయతేసంమృజ్య తేచేదఘమ్.

చ. భవనముల స్ఫురాసురుల • భూతచయంబు సృజించి కమ్మరన్
లవనము సేయువాఁ డురములక్ష్మి కొసంగినవాఁడు బ్రీతితో
బవనభుగీశతల్పమున • బఁడు నసంతపురంబు వాకిలిన్
శివమగు నూడ్చినన్ భవముశ్రీఘముగానశియించు జూడుడీ.

8. క డు వి నై క లై య లా గు మ్.

శ్లో. సశ్యేత్సర్వ మఘం సుమేఘజనకో యద్వాసలేయంముదా
జగ్రాహేతి వదం త్యనంతనగరం నినిద్రాకోభాస్పదం,
భక్త్యుత్ఫుల్లఘాసహస్రభుజగేట్వర్యంకమౌసేమః
పాదాంభోజ ముపైతు మేత సుదృఢం సేమామకీనా బ్రువే.

ఉ. పాపముల్లు బాయువడి • బంచకలంబుని గన్నతండ్రి నా
ప్రాసగువాఁ డనంతపుర • వాసియటంచు వచింతు రుర్విలో
నేపున నాగశయ్య బవ • లించిన వానిపదాబ్జయుగ్మమున్
ఓపిక జూడ బోదమిక • నొక్కపరిం జనుదెండు చెప్పితిన్.

9. నా ము మ క్క రి య చ్చొ న్న.

శ్లో. ప్రత్యాసన్నా మదుక్తా దివసగణమితిః క్షేమదంవో వనాళి
స్సంశ్లిష్టానంతనామప్రవరపుర మిదం మామకా స్తత్రగత్వా,
ఆదాయో ద్గంధిపుష్పాణ్యగరుపరిమళోద్దామధూపం సదీపం
దత్వాశ్రీవామనాంఘ్రిర్వృజనతతిరియాన్నాశమభ్యుచ్యతేచేత్,

ఉ. నేనును మీకు జెప్పిన • యనేహము డగ్గర చూడుఁడీ యికన్
జానుదలిర్చు పుష్పవన • సాంద్రీ మసంతపురంబు భద్రీసం
తాసము మీకు జేయు సత • లంబు సదీపసుమాళి నించుచున్
బూనిక బూజ సల్పినను • బోవునుమీవృజనంబులెల్లయున్.

10. మా యం ద రు మ్.

శ్లో. ఏనో నశ్యతిమాధవేతిగదితే క్షార్తస్వరాలంకృత
ప్రాకారాట్టపరీతపుష్పననికోద్భాసీ న్యనంతరేపురే,

నిద్రాలోః ఘోషం గవే పదయుగం శ్రీఖండదీపాంబుజై
రభ్యచ్యోస్తుతిభి గృణంతి భువి యేతేమ్య ర్యశోభాజనమ్.

ఉ. మాధవయన్న మాత్రమున • మాననిపాపములెల్ల మానుమీ
యాధి నశించు హేమమయమైన యనంతపురంబునందు మా
నాధుని పాదపంకజము • నమ్మి ప్రసానము లేర్చి తెచ్చియా
రాధననల్పువా రధిక • రాజతక్కిర్తివహింతు దుర్విలోన.

11. అం ద మి ల్పు గ త్.

శ్లో. భక్త్యా నంతపురస్థితం శుభగుణావాసం జగత్కారణం
రమ్యోద్యానపరంపరేద్ధకురుకావాసీ శతారిస్తువన్,
యజ్జగ్రంథ నహస్య మత్ర దశకం చైతన్యణంతోజనాః
ప్రేత్యా ముత్ర సురాంగనాభుజలతా సంశ్లేషభాజోద్యుతమ్.

మ. కురుకానాథుఁ డనంతపట్టణపతిన్ • ఘుష్టోరుక్తిర్తిన్ వచ
స్సురణం బొప్పనుతించి కూర్చిన లనఁ త్సక్తిప్రబంధంబులో
సరసంబీ దశకంబు బాడిననరుల్ • చక్కాంకు ధామంబునన్
సురనారీజనభూషితాంగులగుచున్ • శోభింతు రెల్లప్పుడున్.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

శ్రీమతే రామానుజాయనమః.

దశమ శతకము - మూడవ దశకము.

[వేయమరు]

అవతారిక :— ఈయాజ్ఞార్థు తిరువనంతపురమును ప్రవేశించి తమ రనుకొ
న్నట్లు స్వామికి కైంకర్యము చేయలభింపకపోవుటచే మిక్కిలి శంకింపవలసివచ్చెను.
శ్రీవైష్ణవులు తాముకూడి కైంకర్యము చేయవలెనని యాలోచించిరి. తమ రాలా
చించినట్లూ దివ్యదేశమునకుఁ బోయి ప్రవేశించి కైంకర్యము చేయలభింప లేకపో
యిరి. అప్పుడే వెల్లి యాదేశముందు ప్రవేశింప జాలకపోవుటచేతను, అనుకొన్నట్లు
కైంకర్య మొనర్చుటకు లభింపకపోవుటచేతను, చిరకాలము విశ్లేషించిన వాసనచే
తను, అనాదిగా వచ్చుచున్న యచిత్సంపర్గము ననుసంధించి భయమునొందుటచేతను,

శకుపాలునికి తన్నిచ్చి భరతునియందు వైముఖ్యమాలూనిన ఈశ్వరునియొక్క స్వాతంత్ర్యము ననుసంధించి భయఃపడుటచేతను, సర్వేశ్వరుడు తానేవచ్చి వీరిని గట్లాక్షించుటకుఁ దగినభక్తి తమకు లేదని అనుకొనుటచేతను, వాఁడు నన్ను మరికొంతకాలము ప్రకృతిలో నుంచినయెడల నేమిచేయగలనని భయముచే నవసస్సులై తమకు బుట్టిన దశావిశేషము నొకపిరాట్టిమాటలచే సాదించుచున్నారు. భయనివృత్తి కుఠయోగించు నిదియేపుడు భయహేతువయ్యెను. ఇప్పుడే ఆదేశమునకుఁబోయి ప్రవేశింప జాలక పోతిమని విచారింపనవసరములేదు. వాని ననుసంధింపగా “కాలాక్షుం నెంజ్జియుమ్” అన్నట్లు భక్తిపారవశ్యముచే నిపుడడుగుదీసి యడుగు పెట్టలేదు. దాస్యవృత్తిని లభింపలేకపోతిమనియు భయఃపడనక్కరలేదు. “పుగ్గునల్లారు వన్” అను తిరువాయిమొలైలో జెప్పినప్రకారముగా నున్నస్థలమందేయిండి యేదోయొకదానిని జెప్పగా దానిని తన కైంకర్యముగా గ్రహించు స్వభావముగల వాఁడైన యీశ్వరుడు వీరు తలంచినవానిని చేసినవానిని తనకైంకర్యముగా గ్రహించును. శక్రుడైన హిరణ్యకశిపునికంటె భక్తుడైన ప్రహ్లాదఁడంతరంగుడని స్వామి తలంచియుండగా దేవాసురయుద్ధములో రాక్షసపక్షము నవలంబించి యొదిరించెను.

భాగ్గుతునికి బుట్టిన తెలివవలె నచిత్సంపుష్టానికి బుట్టినజ్ఞానమును నమ్ముగూడదని యాయాత్మాత్మ ప్రకృతిసంబంధమును దలంచి “తేతరెన్నె” అని భయఃపడిరి. “సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి” అని విశోధిని నిరసించి తీసికొనిపోవుట కుపయోగమై యుండుటచే నీశ్వరస్వాతంత్ర్యమును దలంచి భయఃపడ నవసరములేదు. ప్రపత్తి నుపాయముగా నవలంబించినవారగుటచే తమకు భక్తి లేదనుకొన కూడదు “నోపజనం స్మరన్నిదం శరీరమ్” అన్నట్లు దీనిని స్మరింపనట్లు సాక్షాత్కారము లేకపోవుటచే గలిగిన పాట్టివి. ప్రత్యక్షముకూడ నకీంచిత్కరమై తనతో గలిసియున్నను విశ్లేషించినాడని భ్రమ జెందునట్లు విశ్లేషముచే గలిగినవానన అతిశయించినది. యోగ్యతయుండగా పడునట్టిపాట్టివి. “మయ్యర్వరమదినల మరుగినన్” అన్నట్లు భగవత్ప్రసాదలబ్ధమై, పరభక్తిరూపమై, రుచికార్యమై యుండెడు వీరి జ్ఞానమిట్లున్నది. మనుష్యులు వెళ్లలేని యొకప్రదేశమందు వీరునుంచి ఈశ్వరుడు పరిహాసంప నలసియున్నది. కొన్నిదినములు కలిసియుండి చిరకాలము విశ్లేషించినయొక పిరాట్టియొక్క అవస్థగలవారై ఆనాసనచే గృహ్టుడు తనతో గలిసియున్నను పూర్వమితఁడు విడిచిపోయిన ప్రాకారకాలము మరలవచ్చుటచే దక్కలమందు వీరువా యువుల వీరుచుండుటచేతను, కోకిలలు కూయుచు నుండుటచేతను, మయూరము లాడుచుండుటచేతను, ఆవులు పెయ్యలు ఆరణ్యమందంతట వ్యాపించియుండుటచేతను, కృష్ణఁడిపుడు గోవులవెంబడి పోకమానఁడు. పశువులను మరికొందరు కాచు

చున్నను వానినివిడిచియ్యకఁడు మనతో నుండఁడు అని తలంచి కూడనున్న వరఁడు వెల్లిపోయినాఁడని యతని విశ్లేషమును నిశ్చయించి “ ఇన్నయిర్ చేవర్, మల్లి గైకమల్ ” మొదలగు తిరువాయిమొఱ్ఱలలో వరని యపన్నిధియందు పడవలసిన శ్లేశములన్నియు వానిపముఖమం దనుభవించి సర్వశక్తియైన యతనికిఁగూడ పరిహారింప శక్యముగాని యాపద నీయాత్మావర్లు పొందిరి. పోయినయెడల తిరుగవచ్చు వాఁడు కాఁడు. వెల్లిపోవుటకు తలంచినచో వెళ్లుటమానఁడు. ఇట్లు బాధపడి నీవు పశువులమేపుటకుఁ బోవలను. నీపోక నాకిష్టములేదు. అందుచే నీవు పోవలదని నిషేధించుచున్నాను. నీహస్తము నాకిరన్నుపై నుంచవలెను. అరణ్యముందు నీవు పశువులను మేపుచుండగా ననురులవలనను రాక్షసులవలనను నీకేమి ప్రమాదము సంభవించునోయని భయపడుచున్నాను. “ మాతా పితా భ్రాతా నివాస కృరణం సుహృద్గతి నాఁరాయణః ” అను వచనమునుబట్టి వాఁడు సకలవిధబంధువులైనట్లు యీచేతనునికి తత్సంబంధజ్ఞానము పుట్టినచో చేతనునికి వానిపై సర్వవిధ స్నేహము లుండును. “ యదా యదాహి కాసల్యా దానీవచ్చ సఖీవచః భార్యావ ద్భగినీ వచ్చ మాతృ వచ్ఛోపతిష్ఠతే॥ ” అన్నట్లే. కావున పశువుల మేపుటకు నీవడవికి వెల్లినయెడల నేనుండబాలనని పలువిధంబుల దుఃఖపడిరి. సర్వేశ్వరుఁడు వీరిదుఃఖములన్నింటిని బాగుగా నాలోచించి “ నేను పశువులతో వెళ్లను ” అని యీపి రాట్టిని నమ్మించి సహపితచిత్తం జేయగా పౌరాణములను ధరించి నుఖంబుననుండె నని యీతిరువాయిమొఱ్ఱలో జెప్పఁబడెను.

దీనిచేతాదర్శముయొక్కపరమావధి చూపింపబడినది. “ ఎమ్మా వీట్టులూ ” “ తనక్కేయూగ వెనై కొక్కుమీనే ” అని యొకటి నిష్కర్షింపఁబడినది. అది యిందులో పాడుజేయబడినది. నన్ను పరిగ్రహింపవలెనని యచట చెప్పఁబడినది. నాతో కలునుకొన్ననుపరే పర స్త్రీలతో గలునుకొన్ననుపరే అని యిచట జెప్పఁబడినది. దానియందు “ నాకు ” అను సంశయ పురుషార్థము కావడమునకుగాను చెప్పఁబడినది. ఇది అచిద్వాస్యవృత్తి కుపయోగించునది. ఈచేతనుఁడు “ నాకు ” అనునప్పుడు పురుషార్థము కానేరదు. ఈశ్వరుఁడు నాదరముతో బ్రవర్తింప జేయఁడు.

ఇందులో “ ఉగక్కునల్లవరొడుకు ” అనునది (ఉయిర్నాట్టు.)

1. వే య్ మ రు.

శ్లో. మూనిం యాతి మృగాశకోమలమిదం బాహుద్వయం మామకం
మత్పిదా మనవేత్త్య దుశ్శృవరుతై ధున్వంతి మాం కోకిలాః,

గాః పాతుం త్వయి నిర్గతే స్వసదనా దేకోయుగస్సాత్మ్యైః
 స్వామి నిఘ్నాణ రక్తదృగ్విలసితైః కిం మాం క్షిణోవ్యత్రపః.
 సీ. నీవు నన్నిడనాడి • బోవంగ మద్భాహు
 లతికావసాదంబు • వితతమయ్యె
 నొడలు కృశించుట • నొంటరితనమును
 సరకుసేయక మది • పరభృతములు
 కలిసి నీశుభనామ • గణముబల్కుచునన్ను
 గారింపజొచ్చె న • కారణముగ
 బహిణంబులు తమ • బహిణంబులను విప్పి
 యొక్కచో నాడుచు • బిక్కటిల్లె.

తే. గీ. నీవు పశువులవెంబడి • బోవ నొక్క
 తుగ్రియుగంబయ్యె నేమియు • దోచదకట
 కంటిచూపుల నన్నేచ • గడగితీవు
 నన్ను బాసిన నేనిట్టు • లెన్నొవెతల
 పాలబడితిని కృపలేదె • పద్మనయన.

2. త గ వి లై త గ వి లై యే.

శ్లో. కృష్ణ త్వం భృశనిదాయ స్తవతు సంశ్లేషే య ఉద్వేలతా
 మానందాభిరితో వియత్సుధుతరస్సంమోహయేచ్ఛేతనామ్,
 సోఽసౌ స్వప్నఞ్చవాధునా క్షయతి మే చేత సముత్క్రితం
 మాగా శ్చారయితుంపశూన్పుసరపిన్యాద్విపయోగ స్త్వయా.

మ. కృపలేదించుకయైన నీకు కఠినా • కృష్ణా త్వదీయోపభో
 గపరానందము గూడ నీవిరహము • న్నాశంబుగా దల్చగా
 జవలంబై గనుపట్టు స్వప్నముగతిన్ • జకాంక నీప్రేమయున్
 గృహణ న్నన్ను గలంపసాగె పశుచా • కృష్ణుండవై పోకుమా.

3. వీ వ ని న్న శు ని రై.

శ్లో. గాః పాతుం యదిగచ్ఛసిత్వ మధునా మర్తవ్య మత్రైవమే
 తీక్ష్ణోచ్ఛ్వాసవివణితాధరమణి ర్వర్తిష్టు రేకాకినీ,

దగ్ధుం నోపలభే తవాంజనరుచిం ఘ్రాసాపి నావస్యతి
ప్రాగ్దామే నిధనం తవైవ విగహ తస్యద్వల్లవీజస్సనః.

ఉ. ఆశదొలంగి నన్నిడిచి • యావులమేపగ బోయిన న్పతం
గేశరధుండ నిన్నుగన • కిట్టనిమేషములోన నాదుప్రా
ణాశ సశించు గోవికల • మైనమము స్త్రవలేక పాసికీ
నాశునిభంగి ప్రాణివధ • నాధ యొనర్చగ నీకు నాయమే.

4. తో యై యో మ్.

శ్లో. దాసీనాం విరహవ్యధావిధురితాం నా వేక్షసే దుదాశాం
గోవిందా ద్రియసే విహాయ కృపణా గావవసంరక్షితుమ్,
వాసీ త్వత్ప్రదనేందుమండలగళత్పీయూషధారోపమాం
స్మారం స్మార మతీవ తాపమయతే చుచ్ఛాననం కేశవ.

ఉ. నీయెడ మామనంబులను • నెయ్యము నీభువనైక సూహన
చ్చాయయు రూప మాకృతియు • శాశ్వతకీర్తియు ద్రోసిపుచ్చిలే
బ్రాయపుగోవులం గలిసి • పాడుచు నాడుచు నాలవెంబడిన్
బోయిన వేళ మాకడను • బోల్చుగు మాటలనాడియుంటి వా
మాయలమాటలెల్ల మము • మర్మముల న్బగులంగ గొట్టెడిన్.

5. ప ని మొ శ్చి ని నై దో రు మ్.

శ్లో. శుక్రాత్వా శ్వాసకరాణి శేసులపితా న్యాత్మా నిరగ్ని జ్వల
త్యహ్ని ప్రాహుషి ధేనుపాలవర తే శ్వయ్యస్తభావా వయమ్,
అధోఽస్మిలితమల్లికాసుమపరీరంభప్రియంభావుశా
వాతామర్మసు ఘట్టయంతి నియతి వ్యాప్నోతి గాఢం తమః.

సీ. పశువులమేపంగ • బారెకుసమయాన
భవదుక్తసాంతోక్తి • భావమునను
స్మరియించినపుడెల్ల • మన్మనం బంగార
చుంబితమైనట్లు • చురుకుచుండు

సంజ్ఞిష్టమల్లికా • సౌగంధ్యబంధుర
మలయవాతంబయ్యె • మారకంబు
కొస్తుభమణివాధి • కన్యాపరిష్కృత
భవదురస్థలమందు • బరమకృపను.

తే. గీ. జేర్చి మధురాధరామృత • శీధుపాన
మత్తచిత్తను గావించి • మచ్చిరమున
మృత్యుభయహరిభవదీయ • మృదుకరంబు
నుంచినాయార్తి దుఃఖచగ • నెంచవయ్య.

6. అ డి చ్చి యోం త లై మి శై.

శ్లో. అస్మన్ముఖే నిధేహి తావకపదాబ్జాతం సరోజాక్షణే
పాదాంభోజసమాశ్రితాయువతయోబహ్మవ్యవయంత్యదతాః,
ఉచ్ఛానాదుణ మస్తదక్షియుగళం పాదఃపాదాశాయతే
గాఃపాతుం త్వయి నిర్గతే చహృదయం లేలియవే స్సిగ్ధవత్.

శా. అణ్ణరాశిగభీర కృష్ణ భవదీ • యంబై నహస్తంబు సం
పూర్ణార్తస్వహియంచుమచ్చిరమున న్బొల్పొదగానుంచుమీ
కణ్ణాస్వాద్యభవద్యచోఽమృతమనః • కాలువ్యసంవిగ్నతా
పూణ్ణేందు ప్రతిమానన ల్పలుపురీ • భూమి స్భవద్యశ్యలై
తీర్ణా నంగశిరాల్లైరి వెన మత్తీ • వార్తి వారింపుమా.

7. వే మె మ దు యి ర య్త ల్.

శ్లో. సౌనాశీరమణిప్రభాంచితతినో గోపాలనక్షత్రితే
త్వయ్యధ్ధా సుమసుందరాంఘ్రిచలనై ర్దూయే పరంచేతసి,
కాయోమే కృసిమానమేతి వలయైస్సాకంచ కాంచీగళ
త్యస్యాంభఃకణదూషిణేచ నయనే బాహుద్వయం మ్లూయతి.

ఉ. గోగణపాలనప్రసిత • గోపకుమారవతంస గూఢపా
దోగళయాన గోనిచయ • పోషణకై పశుపాళితోడ నీ
వేగ గరస్తకంకణము • లెల్లను జారెను జారెనీవి సా

భోగమదక్షి యుగ్మమున • భోరున సశృజలంబు వెల్వడన్
సాగెను మత్కుచద్యయిని • సాంద్రవివణాత గప్ప గోపికా
పూగమనోబ్జభృంగ వన • భూములలో నడిదాకి దైత్యులు
దేవగము జేతురేమి యని • భీతిజనించు మది నృణిప్పిభా.

8. అ శ ర ర్గ భ త లై ప్పె య్యి ల్.

శ్లో. దైతేయాయది తత్రగోచరగతం త్వాంప్రార్థయేరం ప్రదా
కస్త్రాయేదితి వేపతే మమమనో మాగాః పశూం శ్చాయన్,
త్వత్సంస్తేషరుచిః స్రలోభయతి మాం హతుం సతేయుద్యతే
స్త్రీభిః క్రోడసిచే ద్రసుస్వ పురతి స్సందశేయం స్త్యన్మఖమ్.

మ. దనుజులువచ్చి యుద్ధమున • దాకిన నేమగునోయటంచు నా
మనము భయంబునొందునిక • మానుముగోవుల వెంటబోవుటల్
వనజమువంటి నేత్రములు • వాతెరహస్తయుగంబువస్త్రమున్
కనులకు జూపి యిప్తమగుకంజదళాక్షులగూడి యుండుమా.

9. ఉ గ క్కు న ల్ల వ రొ డు మ్.

శ్లో. ప్రీతా స్వామభృశంహరే యది భవాం స్త్యస్తేయసీరంజనా
దాత్రప్రీతి రతోగవామనుగతో బుద్ధిం వృథామాకృథాః,
కంసేనపౌత్రిచోదితాః పలభుజః కూటాహవోద్వోగినో
ఘోరా స్వామభిధర్షయేయు రథమేవాచంకురుస్వాదరాత్.

చ. సరసుడ నామ్ము గూడనగు • సాంద్రసుఖాతిశయంబుకంటెనీ
తగులులగూడి నీపించట • దద్దసుఖించుట జూచుచుండుటల్
కరము ప్రియంబు మాకిడను • గావగ నాలను బోకుమయ్యనీ
కరులనురూల్ గదాయనుచునాత్మజనించుభయంబుమాధవా.

10. అ వ త్తం గ భ్యి తై యు మ్.

శ్లో. సంగ్రామ ప్రవ రాక్షసైస్సహ భవే త్కంసపౌరుషైఃఖై
రేకాకీచిచరస్య హూ ముసలిసం త్యక్త్వా వచోమేశుణ్,
చిభ్యుర్ద్రానిగణా విశంకిత హృదో ఖద్యత్కలం మేమనో
గోవత్సావన మేవ తేప్రియతరం మన్యే దివఃపాలనాత్.

శా. కంసప్రేరితఘోర రాక్షసతతుల్ • కాంతారహూసీందుర్జిలన్
హింసనైబ్బట్టగ సంచరించెదరు నీ • వేకాకివై బోదు వు
త్తంసీభూతమయూరపింఛ బలభ • ద్రాస్వామి లేకుండ నో
హంసధ్యేయవదారవింద వినుమా • యస్మద్ధిశోక్తు ల్చెవిన్.

11. శైం గ ని వా య్.

శ్లో. శ్రీకృష్ణస్యాంఘ్రినివివృధీ దక్షశతీం యాం కారిజోనిర్మమే
తత్రైతిద్దశకం ప్రియాహృతహృదా ప్రేయోవియోగార్తయా,
వల్లవ్యా ప్రియయా వశూననుసర స్మాగచ్ఛ కృష్ణేతితం
రుంధంత్యా భిహితంసదానిగదతాం ప్రివ్యం మురారేః పదమ్.

ఉ. ఆపులవెంట బోవవల • దంచు ననంగశరా ర్తి గోపికల్
భావమెల్లర్ప గృష్ణునికి • బల్మినవల్కులు శీశ్రీరాం భ
క్త్యావిలక్షణై రచించినన • హస్యములోనిది గాననీపదిన్
యేదిధివైన బాడ నక • లేప్పితిము ల్పమకూసువాకికి.

శ్రీ మ తే శ క కో వా య న మః.

కృనుతేరామానుజాయనమః.

దశమ శ్లోకము - నాలుగవ దశకము.

[కార్యతవనెక్కు.]

అవతారిక :— ఈశ్వరుడు తమ్ము విశ్లేషించుటకు లేశము తలంపు లేని
వాడైయున్నను అద్భుతతీతంకచే వియోగులు పొందు వ్యసనమంతయును పొంది
యవసాదమునొందగా “మిమ్ముల నొకరినమైనను విశ్లేషించను” అని వాఁడా
శ్వాసింపఁగా నందువలన ధరించి క్రిందతిరువాయిమొత్తీలో మిక్కిలి సంతసిల్లిరి.

మొదటి తిరువాయిమొత్తీలో ననగా ఉయ్యగ్రలో తత్త్వవిషయమై చెప్ప
వలసినదంతయు జెప్పబడినది. ఇక నధికతత్త్వము తానే ప్రాప్తమైయుండును.
ఆప్రాప్తవిషయమును ప్రాప్తిఫలముగు కైంకర్యమును “కడు మిడరాయవె
ల్లామ్” అను తిరువాయిమొత్తీలో “పడముడై యరవిల్లబ్ధిపయన్నవన్. కడైత్త

లైకియక్ష్మతైలత్” అను గొండుపాశురములచే ననుసంధించిరి. కడుమిడరులొ నాప్రాప్యమప్పుడే హస్తగతము కాకపోవుటచేతను చిగకాలము నిష్కేషించినవా సనచేతను వీరవసాదమునొందగా నీయవసాదము నీశ్వగుండు చూచి నివారింపగా నాశ్వస్తులైరి. కాఁగా ఉయర్వరలో తత్త్వవిషయమై చెప్పవలసినదంతయు జెప్పి యావస్తువే ప్రాప్యమైయుండుటచే నాప్రాప్యమును లభించుట కుపాయమైన భక్తి యోగమును “వీడు మిన్ముత్తము”చే జెప్పి యాభక్తిమంతులకు సర్వేశ్వరుండు కులభుండైయుండునని వాని సౌలభ్యమును “పత్తుడైయడియవర్” చే జెప్పిరి. కాఁగా వీడు మిన్ముత్తమందు, పత్తుడైయడియవర్ లోను చెప్పఁబడినభక్తి స్వసాధ్యముతో బొందియున్న ప్రకారమును జెప్పి యాతిరువాయి మొత్తీలో భక్తివధాకములుగా జెప్పఁబడిన గుణములను పరామర్శించి తమరు తమయొక్క పురుషాధామన కుపాయముగా మొదటి తిరువాయి మొత్తీయందు జెప్పిన ప్రపత్తితో సమాప్తి నొందించిరి.

ఈయాత్వార్లకు భక్తిప్రపత్తులు గొండుకలిగియున్నను తమపురుషాధామన కుపయోగించునదిగా వీరు తలంచునది ప్రపత్తియే. మొదటి తిరువాయి మొత్తీయందు ప్రపత్తిసూచకమైన శబ్దమున్నదా అనగా “కటాక్షించినాడు” అని సాదించిరి. కటాక్షించినాఁడన్నంతమాత్రీముచే బ్రపత్తిని చెప్పువా అంటే, “అడుపు మనన దిన్నరు శే” అని సాదించియుండుటచే బ్రపత్తికి మూలము భగవత్కృప యగుటచే బ్రపత్తియనే సిద్ధించును. వీరికి ప్రపత్తియే పురుషాధామన కుపాయమగుటయేమి? భక్తికాశూడదా అంటే వీరిభక్తి వేదాంతవిహితభక్తి కాదు. అట్లుననచో నవశూదాగ్రాధికరణవ్యాయవిరోధము ప్రసంగించును. అయిననేమి? అది యీయాత్వార్లయొక్క ప్రభావమున కుచితముకాదా అంటే అది వీరి ఉత్తలతో విరోధించును. అరుళినన్ (కటాక్షించినాడు) అనునవియేకదా వీరిఉత్తలు. “ఉభయపరికర్మిత స్వాంతవైక్రికాన్తికా త్యంతికభక్తియోగైకలభ్యః” అని కర్మజ్ఞానములచే సంస్కరింపఁబడిన అంతఃకరణముగలవానికి కేవలసర్వేశ్వరునియందే యావదాత్మభావిగా నుండునది భక్తి. వీరికా కర్మజ్ఞానములస్థానమందు భగవత్కటాక్షము కలిగినది. దానితరువాత సరభక్తి యుద్భవించినది.

శ్రీమద్భక్తకారులును వీరిమాగఁమునే అనుసరించి వీరిపురుషాధామననే పురుషాధామముగా దలంచి ప్రపత్తిజేసి తరువాత భక్తిని ప్రాప్తింపిరి. సర్వేశ్వరుండు పాపములమైనను వీరికి రుచియున్న నే ప్రాప్యము సిద్ధించును. లేనిచో బురుషాధామము కానేరదు. ప్రాప్యమిదియని నిష్కేషించి యవ్యభిచరితమైన యట్టి ప్రాప్యరుచి గలవానికే సర్వేశ్వరుండు ప్రాప్యపఁడగును. అందువలన నీయాత్వార్ల

భక్తి ప్రపత్తులు వికల్పింపవలసియున్నవి. వీరికి భక్తిప్రధానము లేక ప్రపత్తిప్రధానమాయని వికల్పము.

కాగా వీడుమిమ్మత్తమందు, పత్తుడై యడియవర్లోను పరుల కుపదేశించిన భక్తి తమపురుషార్థలాభమున కుపయోగించిన ప్రకారమును చెప్పి ఇదిసాధ్యవ్యాప్తమని చెప్పి ముగించిరి. పాప్తియుండేగదా యిది సాధ్యముతో జేరియుండుటయన్నచో నపుడు సాక్షాత్కారరూపమైన యనుసంధానమున్న యొడలచాలును. గుణ మనుభావ్యమైనచో నాగుణవిశిష్టముగా నిచటనే యుండి యుపాసించును. కాగా నుపాసనజేయందు నాగుణ మున్నప్రకారము ననుసంధింప బ్రతిబంధకము లేదు. దిగువను “ కణ్ణవైనానక్కండేనే, కండుకొందుయందొళిందేన్ కండుకొండెన్కణ్ణెనైయొగ క్కణ్ణిత్తు ” మొదలగు ననేకపాశురములయందు దీప్రాప్త్యానుసంధాన మేగదా వీరు తరుచుగా జేయుచున్నదిఅంటే- ఆయాఁయితిరువాయి మొఱ్ఱులయందు వానినిపట్టి పుట్టిన కొన్నిరసవిశేషములను చెప్పియున్నారు. ఉపక్రమించినయథాము నుపసంహరించు చేయవలయునను నొక నియమమున్నదిగావున దానినిచట జెప్పిరి.

ఒకసమయమందు పిల్లాన్ “ నీవు పశువులను మేపుటకు బోవవలదని చెప్పగా నయిదెవ్వళ్లును. మానివేసినాను ” అనెను. అందువలన నితనికంటె సులభుఁడుమరి లేడు. ఇతఁడు భక్తిలభ్యుడన్నయంశము నిశ్చయము ” అనిసాదించిరట.

ఇంక మొదటి తిరువాయి మొఱ్ఱియందు పాప్తియమును సాదించియున్నారు. ఆపాప్తియమునకు పాప్తిపకముగా భక్తిప్రపత్తులు రెండు నుపాయముగా విధింపబడినవి. ఆరెండింటిలో భక్తి బ్రాహ్మణత్వత్రయవైక్యలక్షే. ప్రపత్తియందు నాలుగుజాతులవారికి సధికారము కలదు. సర్వాధికారమై తమకిష్టమైన యుపాయముగా తాము స్వీకరించిన ప్రపత్తిని “ వీడుచున్నుత్త ” ములో బ్రతిపాదించిరి. త్రైవిణ్ కాధికారమైన భక్తిని “ పత్తుడై యడియవర్లో ” సాదించినారు. కాగా రెండుతిరువాయి మొఱ్ఱులలోను సాదించిన భక్తిప్రపత్తులు స్వసాధ్యముతో జేరియున్నప్రకారమును శార్వత్రికవనెఱి, కణ్ణక్కణ్ణిత్తై అను నీరెండు తిరువాయి మొఱ్ఱులచే సాదించిరి. వానిలో “ శార్వత్రికవనెఱి అను దానిచే ప్రపత్తి స్వసాధ్యముతో పొందియున్నప్రకారమును సాదించిరి. శార్వత్రికవనెఱి అమాదరన్ తాళ్ ” అనుపాశురమందున్న తపశ్శబ్దము ప్రపత్తిపాదకము. “ తస్మా న్నాస్తిస మేమాం తపసా మతిరిక్త మాహుః ” అను శుక్రివాక్యముచే ప్రపత్తి తపస్సులలో నుత్పన్నమైన తపస్సుని చెప్పబడినది. సర్వధర్మా స్పృత్యజ్య మామేకం శరణంబ్రజా అహం త్వా సర్వపాపేభ్యో మోక్షయిష్యామి మాకుః ” అను శ్లోకముయొక్క అర్థమును “ పండే పరమన్ పణి

త్వపజివగ్నేయే కండేనమలమలర్వాదమ్ కాండలుమే విండేయ్యుడందవినైయాయి నవెల్లామ్ ” అను పాశురముచేతను, “ఇరుమైవినై కడిం దింగన్నై య్కొన్నాన్ ” అను పాశురముచేతను ప్రతిపాదించిరి. “ వీడు మిన్నుత్తమ్ ” అను తిరువాయి మొట్టి ప్రపత్తివిషయమని ఆశపందార్ సాదించిరిని తిరుమలైయాండాన్ సాదించి రట. శ్రీభాష్యకారులు వారీతిగానే యిది ప్రపత్తిపరమని సాదించి శ్రీభాష్య మును రచించినతరువాత రహస్యోపాయమును వెల్లడిచేయకూడదని యెంచి యీ తిరువాయిమొట్టి భక్తిపరమని సమర్థించిరి.

కాఁగా మొదటితిరువాయ్ మొట్టియం దనగా ఉయ్యర్వరలో బ్రతిపాదింపఁ బడిన ప్రియస్వరూపమును ప్రియప్రేమ మైన కైంకర్యమును “ కెడుమిడగ్గోనున్న “ పడముడై యర విల్వల్లిప్పయిన్నువన్, ” “ కడైత్తలై కీయక్క పెత్తల్ ” అను నీరెండుపాశురములచేతను బ్రతిపాదించిరి. ఆకైంకర్యమందున్న దోషభాగమును పరిహరించి ఉండన్ తిరువుళ్ల మిడర్ కెడుందోరుమ్ నాంగళియక్క విన్నురుదుమ్ ” అను పాశురముచే ద్వయమంత్రోత్తరఖండమందున్న నమశ్శబ్దార్థమును వివరించి “ కెడుమిడర్ నేయ్ పరుతోళిలై ” అను రెండుతిరువాయ్ మొట్టులచే ఉయ్యర్వర యొక్క అర్థమును నిగమించి “ శార్వే తవ నెటి, కల్లన్కొల్లిలై ” అను రెండు తిరువాయిమొట్టులచే “ వీడు మిన్నుత్తమ్, పత్తుడై యడియవర్ ” అను రెండుద శకములయందు యథాక్రిమముగా బ్రతిపాదింపఁబడిన ప్రపత్తి, భక్తి స్వసాధ్య ముతో జేసినవని సాదించిరిని ఆశపందార్ నిర్వహించినట్లు తిరుమలైయాండాన్ సాదించిరి. ఇందులో “ కండేనమలమలర్వాదమ్ ” అనునది (ఉయిర్వాట్టు.)

1. శార్వే త వ నె టి క్కు.

శ్లో. నీలాంబువాహనిభ కాయరుచేః పరస్య
కంజాతప్తనయనస్య రథాంగ పాణేః,
భూమ్యగ్ని వాయువియదాదిశరీరకస్య
పాదద్వయో భవతి ముక్తివధస్య నేత్రీ.

ఉ. సాంబుపయోదసాభగుడు • సారసనేత్రుడు భూమిమారుతా
గ్న్యంబునభస్మలాదితను • డద్రీసుతాదయితేస్తుతుండు భా
వంబున గొల్చువారలకు • వాంఛితము ల్గమకూర్మవాడునా
యంబుజనాభుపాదమె జనా • లికి భక్తివధంబు జూపెడిన్.

2. పెరు మై య నే.

శ్లో. మహీయా న్సూరీణాం భవమరుపరిక్షిప్తమనసాం
 దవీయా న్యోద్యద్భ్రమం గదితుమపి వాచా మవిషయః
 సరోజాతావాసీభవదమలవత్తా మురరిపు
 ర్విధూయాఘ ద్విత్వం సమవతి సదా మాంచ కృపయా.

చ. దొరకనివాఁ డభక్తులగు * దుష్టులకు నిర్విభుధాధికుండు నిం
 దిర వసియించునట్టి నిజ * దేహముగల్గినవాఁడు సూరిసం
 పరిచరితాంఘ్రి శోణనవ * పంకజనేతుఁడు నైనశ్రీరమా
 వరుఁడె యఘంబడంచినను * బాయక ప్రాచెడువాఁడునిత్యమున్.

3. ఆల్లి న్నాన్.

శ్లో. చక్రీ రక్షతి మా మపార కృపయా కింమేధునా హీయతే
 సంసారాబ్ధి మతీతరం నచపున స్తత్త్రైశ ఆవర్తతే,
 త్రస్యద్బాల్మ్యగ్రీద్యశః ప్రియతమో నీశావధూటీమణేః
 పాదాబద్విత్తయీం వహామి శిరసా సంసేవ్య శేషామివ.

ఉ. ఏలిక నాకు చక్రీధరుఁ * డిప్పు భవోత్థసమస్తదూఃఖముల్
 గూలెను రాదు దుఃఖమిక * గూడదునాకు గొరంతలేశమున్
 నీలప్రియు నృచూవిభుని * నీరజనేతుని గన్నులారనే
 జాలితి ఘాడ వాని పద * సారస ముల్లలపై ధరించితిన్.

4. తలై మేల్పు నైందేన్.

శ్లో. మూఢాన్మ యస్య వహామి పాదజలజం స్యగోధవశోశకు
 స్సాసౌ సర్వసుపర్వమౌలిమణిభి సేవాజితాంఘ్రి ద్వయః,
 శేషత్కూఢరమస్తకాగ్రవసతిః పశ్చాత్సృజ్య నిశ్చయ దరా
 స్మృతాన్వంతం స్థిరసద్మచక్రీతి భో నిశ్చిత్త్య ధన్యోస్మృహమ్.

ఉ. నాతలమీద వానిచర * గద్వయి చాల్చితి నిత్యసూరిసం
 ఘాతనిషేవ్యచూణపద * కంజయుగుండయి శేషశైలశృం
 గాతతభూమినుండి హృద * యంబున సుస్థిరుఁడయ్యెనంచు నే
 గ నిశ్చయించితి గృ * తాధుఁడనైతిని సాటివారిలోన్.

• 5. ని చ్చి త్తి రు ం డే న్.

శ్లో. జహ్యన్నైవ రమాపతి ర్మమమనో వాస్తవ్యతా మిత్యహం
నిశ్చిత్త్య స్థితవా న్కరాగ్రావిలసచ్చక్షో భృశం వంచకః,
అస్మాకం స్పృహణీయవష ఫణిరాహ్లో గేశయానః పరై
రప్రాప్యో ఋజుశీలవానివ భవేదన్యేషు మాయావ్యపి.

చ అతఃకు మదాత్మవాసము నహనిశము నిష్కడఁడంచు నిశ్చయిం
చితి నరిశంఖహస్తుఁడగు • శ్రీపతి వంచకుఁడౌను తా ననా
శ్రీశులకు దుల్భుండయిన • చిక్కినవాని గతిన్నటించువాఁ
డతని పదాంబుజాస్తి మనఃకాశపడం దగునంచు నెఱచెదన్.

6. నా గ త్త తై యా నై.

శ్లో. స్వానువ్రతతీదశభూరుహ మబ్జనాథం
నాగేంద్రభాగశయనం సురసేవ్యమానం,
చంద్రార్థమాళినమధిష్ఠితవామభాగం
శ్రీశం శ్రితోస్మి దితథ క్తభవోగ్రపాశమ్.

చ. చిలువనుబండువాఁడవును • చిత్తముల న్స్మరియించువారి ని
చ్చలు కృపసేయువాఁడు జలఃజాతదళాక్షుఁడు చంద్రమాళియూ
దలఘుకృప న్వహించి తన • యంగమున న్నివసించేయువాఁ
డెలమినిజాంఘ్రినాకొనగ నెంతటిధన్యుఁడనో తెలంపుడీ.

• 7. ప ణి నె ం జే నా థు మ్.

శ్లో. పాగందరాశ్మరుచిరం జితకాయకాంతిం
చక్రాంచితాగ్రీకర మంబుజపత్రేనేత్రం,
సర్వాధికం మురరిపుం హృదయ శ్రీయస్వ
రక్షేదసౌ భవదవాదితవారిద స్త్వామ్.

మ. హరినీలాభశరీరుఁ డాసురచమూ • హవ్యాతిభీమానలో
ద్గిరదుగ్గారికరుండు దేవతనున • త్కిరిచ్చటాప్రస్ఫుర

ధరిదంతుండు మదీయాజన్మదురితం • బంతంబునొందించె నే
మరకెల్లప్పుడు వానిగొల్పుము మనంబా నీకునేమొక్కైదన్.

8. ఆ శ్రి యా నా శ్రి.

శ్లో. హస్తాబ్జాంచితచక్రహేతి మమర వ్రాతాధికప్రాభవం
సృష్టారం స్థిరజంగమాత్మకజగత్సర్గస్య చాంతేస్థితమ్,
గోవత్సావనలోలుపం నిజభుజప్రాక్షిప్తగోవథానం
ధ్యాయే ద్వేవ మనారతం స్థిరధియూ దూరీభవద్విస్మృతి.

ఉ. సూరిమనోవచఃపథము • సుంతయు గన్దొనలేనిమోహకా
పారమహత్త్వమందిరుండు • బాహుసముద్భృతభూధరుండు శం
ఖారిపరిష్కృతాత్మకరుఁ • డైన పరేశుని పాదపద్మముం
జేరిభజింపుమా మనమ • చేతురు ముక్తిపదంబు నీకితన్.

9. కం డే న్క మ ల మ ల ర్పా ద మ్.

శ్లో. పురాణపురుషః పురా యదుపదిష్టవా స్మృక్తిదం
వచ స్తదనుసారతః ప్రకటభక్తిమాన్ శ్రీపతే,
తదాశ్రయపర స్సదా సముపలభ్య తస్మామలం
పదాంబుజ మహం శ్మణా త్పరివిముక్తచాపోస్మృహమ్.

ఉ. తన్ను భజించున ట్లఖల • దాస్యరుచి జనియింపజేసి యా
పన్నశరణ్యుడైనవారి • భక్తజనాళికి దెల్పినట్టి యా
తిన్ననిమార్గమందు జన • దెల్వెయొసంగి యనుగ్రహించెదా
న స్నిఖలేశుపాదముల • నమ్మితి బాపములెల్లబాయగన్.

10. వ గై యా ల్మ స మొన్ని.

శ్లో. యస్యై కాగ్రధియః పదాంబుజ మమీ విధ్యుక్తరీత్యాసురా
భూపోద్ధారసుగంధిపుష్పనలిలై దీపైశ్చ బద్ధాదరాః,
అచక్షతోఽనుకలం ప్రదక్షిణనమస్కారాదికం కుర్వతే
సస్యామి నిజభక్తరక్షణవిధా వేకోభవేల్లగ్నకః.

మ. మన మేకాగ్రముజేసి నిత్యమమరుల్ * మాను ల్సహాపారుదీ
పనివేద్యంబుల నిచ్చిపూజలనొన * ర్ప న్వారిసర్వాధాముల్
ఘనకారుణ్యముతోనొనంగు కమలాకాంతుండుదారుండు శ్రీ
వనజాతాక్షుండుభక్తసంఘమునకున్ * బ్రావ్యుండు సుండిభువిన్.

11. ప తై న్ను ప త్తి.

శ్లో. చామారభూధరపవిః పరమ స్సవన
ప్రాప్తవ్యతిత్తుపదిశన్ శతజి ద్వ్యధా ద్యత్,
సాహస్రమత్ర దశకం పతతాజనానాం
ప్రాప్యంభ వే త్కమలనాభపదారవిందమ్.

చ. వరదుండు మల్లయుద్ధపలు * బాహుయుగుండు పరాత్పరుండునా
శరయగ బ్రావ్యుడంచు మది * నబ్బినభక్తి శతారి శబ్దవై
ఖరిని రచించినట్టి వెయి * గాధల నీపదిపద్యముల్పదా
దరమున బాహువారలకు * దైత్యరిపుండగు బ్రావ్యమెప్పుడున్.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

శ్రీమతేగామానుజాయనమః.

దశమ శతకము - ఐదవ దశకము.

[కల్లవృత్తి.]

. అవతారిక :— అద్వాయ దిగువతిరు వాయి మొత్తము భక్తి స్వసాధ్యమతో
జేరిన ప్రకారమును సాదించియున్నారు. ఆశ్రమమును సహింపలేక ఈశ్వరుడు
తమ్ముస్వపదమునకు దీసికొనిపోవుటకు త్వరపడుచున్న రీతినిజూచి “ వాడు తీసి
కొనిపోగా మనకింక వెళ్లక తీగడు. కావున నీచేతనులకు భక్తిమంతులయొక్క చిర్య
నుపదేశించెదమని యాలించించిరి. యాయాద్వాయమును ఎంతెరుమానారువలె కృపా
వంతులు. కాబట్టి యీసంసారిచేతనులకు భక్తిగలనారిచిర్య నుపదేశించి వారికొ
రత దీర్ఘవలెననియించి పరోపదేశప్రవృత్తులై ఈశ్వరుండు తమ్ములను పరమపదము
నకు గొనిపోవ త్వరపడుచున్నాడనియు, వినువారికి శిష్యముగా బ్రతిపత్తి కలగ
వలెననియు సంగ్రహముగా నుపదేశించుచున్నారు. భక్తికాలంబనమైనది సర్వేశ్వ

యని తిరునామమనియు నీభక్తియందుదిగువారనుసంధింపవలసిన మంత్రమిదియనియు దానియధాఁనుసంధానమే మోక్షసాధనమనియు, ఆమాఁగఁమునవలంబించి వాని యందుభక్తిగలిగియుండుఁడనియు, కరణత్రయముచేతను వానినేఅశ్రయింపుఁడనియు, ఇట్లాశ్రయించువారికి వాఁడునులభుండుఁడనియు, త్రియఃపతియగుటచే నుఖారాధ్యుఁడనియు, యీచేతనుఁడు సర్వేశ్వరు నాశ్రయించునట్లు చేసి వీనిదైవ్యము నీశ్వరునికి పోధించి వీనిని రక్షించుటకు తగిన పురుషకారము జేయుపిరాట్టి దగ్గరజేయున్నదనియు, అశ్రయించునపుడు చేతచునికధికారసంపత్తి యవసరములేదనియు, రుచిగ లవారందరు సధికారులేయనియు, పుష్పాద్యుపకరణములను గ్రహించి వానినాశ్రయించుఁడనియు, ఇందులో దిగినవారివిగోధులన్నియు నశించుననియు జెప్పి కొన్ని గోజులు మేమింక నిచటనుండకుండ మాపోక సమీపించినది గనుక మీరందరు నాయుపదేశమును స్వీకరింపుఁడని చెప్పియుగించిరి. ఇందులో “కణ్ఠస్కంధలిజై” అను పాకురము (ఉయిర్వాట్టు)

1. కణ్ఠస్కంధలిజై.

శ్లో. భోభో శ్రీకృష్ణపాదాబ్జసమాశ్రియణమానసాః,
నారాయణాఖ్యా సంకీర్త్యా నూనం వచ్చినిబోధత.

ఆ. వె. పరముడైనకృష్ణుడు • పదపంకజంబుల
బడయ మనముగల్గు • భక్తులార
పలుకుచుండుఁ డింక • పలుమారునారాయ
ణాఖ్య పాసనిచయ • మంతమొంద.

2. నారణనెమ్మాన్.

శ్లో. కంసవేదండపారీందో మదీశో భూమివల్లభః,
బీజం సర్వజగత్సృష్టే నారాయణ ఇతిస్మృతః.

తే. గీ. సకలజగదేకకర్త • నాసామి పరుఁడు
భూమిదేవీప్రియుండును • పురుషవస్యఁ
డిభమదాపహరుండయి • యింపుమీరు
వాఁడనారాయణుండని • వన్నెకెక్కె.

3. తానేయులగెల్లామ్.

శ్లో. స్వయం సర్వజగద్రూపీ స్వయం సృజతి లుంపతి,
స్వయం నిగీర్వోద్ధితతి స్వయం రక్షతి కేశవః.

తే. గీ. తాన భవనాళి సృజయించి • తానెమ్మింగి
మరలనుమి సెకువాడు త • న్నాతెయునయి
భవనతనుఁజొచ్చు నందర • బొచ్చువాడు
వాడనారాయణుడని • వన్నెకెక్కె.

4. ఆ శ్వా నా థీ నీ ర్.

శ్లో. శయానస్య భుజంగేంద్రతల్పే వారి ణ్యుదన్వతః,
పాదా వికీర్య పుష్పేష్టై రుపాధ్వం భోజనా స్సదా.

తే. గీ. జలధిజలవిస్తృతాభాగ • సర్పశయ్య
బవ్వలించినవాడగు • బరమపురుషు
పాదముల బూల నర్పించి • మోదమెనగ
బూజగావించి పడయుడు • ముక్తిపదము.

5. నా డీ ర్ నా డో రు మ్.

శ్లో. అమూనపుష్పాగ్రాదాయ పూజయధ్వం హరింసదా,
నిత్యంగాయత తన్నామ ముక్తిర్లభ్యత తావతా.

తే. గీ. పడసి యమూనకుసుమము • ల్బృతిదినంబు
బరుని నారాయణుని బూజ • బరగజేసి
వానిసంకీర్తనంబును • భక్తితోడ
జేయజేకురు ముక్తి మీ • శ్లేమమియె.

6. మే నూ న్వే గ చ వ్.

శ్లో. అతసీపుష్పసంకాశో కూలమాత్మస్తపం ధయః,
రమాశ్లేషలసద్వత్తా శేషభూధరిసంస్థితః.

తే. గీ. అతసికుసుమాభగాతుంగు • వితతకీర్తి
పూతనాగూఢవివవయో • భోజగుండు
దండశూకాదిమస్తక • స్థానమందు
నిత్యవాసంబు జేయుచు • నెగడువాడు.

7. మా ద వ నె న్ను.

శ్లో. నారాయణో రమాకాంత ఇతి వక్తుం క్షమా యది
సశ్యే త్పూర్వాఘృతతి నోత్తరాఘంచ సంస్పృశేత్.

తే. గీ. వెలయ నారాయణుండె శ్రీ * విభుడటంచు
నిత్యమావృత్తిజేయుము * సీమనమున
దుఃఖపుంజంబులెల్లను * దూరమగును
పాపములు సేరవిక నాదు * పలుకువినుము.

8. శా రా వే ద ం గ శ్.

శ్లో. ప్రాప్తపేణ్యపయోవాహవిసీలవపుషా హరేః,
నామాని యేతు గాయంతి తేస్య దేవా గతైనసః.

తే. గీ. పాపములు జేరవిక మీ స * మీపమునకు
సజలజలదాభగాతుడౌ * సారసాక్షు
నామములు నిత్యమెవ్వరి * నాలుకపయి
నాట్యమాడునొ వారెపో * నాకులిలను.

9. అ మ ర ర్క రి యా నై.

శ్లో. అప్రాప్తస్య విరించాద్వైః ప్రాప్తస్య నిజసంశ్రితైః,
పాదం సంసేవమానా యే తే స్యుః ససంత్యక్త కిల్బిషాః.

తే. గీ. కమలసంభవముఖదేవ * గణమునకును
బొందశక్యముగాని ము * కుందు నెపుడు
భజనజేసెనువారల * పాపసమితి
దహనవిఘ్నప్రతూలవి * ధంబు నొందు.

10. వి నై న ల్లి రు శే న్ను మ్.

శ్లో. సద్యఃప్రబుద్ధపుష్పేషై దేవం పూజయతాన్యహమ్,
వృజినాజ్ఞానసంమోహః కాందిశీకత్వ మాఘ్నయః.

తే. గీ. పాపసంఘ మవిద్యస * వాసనముగ
సవలసంఘప్రతూలాఘ * మన సశించు

మాధవాంఘ్రిని మంచిను • మంబులిడుచు
బూజగావించి ధ్యానింపుఁ • డోజమీర.

11. నెడియా నరుల్.

శ్లో. శతగోపమునీంద్రేణ నిర్మితే లక్ష్మి స్సహస్రకే,
దాపయే ద్దశకం హ్యేత స్స రాణాం శ్రీహరేః కృపామ్.

తే. గీ. పరగ సర్వేశ్వరుని కృపా • పాత్రుడైన
శతరిపుండు రచించిన • సారమైన
వేయిగాధల నీవది • విడువకెపుడు
బాడువారలు తల్కెచా • పాత్రులెంచ.

శ్రీమ తే శ త కో పా య న మః.

శ్రీమతేగామానుజాయనమః.

దశమ శతకము - ఆరవ దశకము.

[అరుఁదైరువార్.]

అవతారిక :— “పాయనిష్కళాసమ్” (తిరువిరుత్తము మొదటిపాతురము)
మొదలుకొని యంతవరకు నాఁడ్రార్లు సర్వేశ్వరు ననుసరించినరీతి చెప్పబడినది. ఈ
తిరువాయిమొట్టి మొదలుకొని ఈశ్వరుడే ఆర్వార్లు ననుసరించినరీతి చెప్పబడు
చున్నది.

ఇట్లార్వార్లు చేతులకు భక్తిస్వరూపము నుపదేశించిన తరువాత పూర్వమే
తమయెడల నీశ్వరుని కర్తవ్యతానురాగ మతిప్రవృద్ధమయిన ప్రకారమును జూచియు
న్నార. ఇప్పుడు తిరువార్లుగారి పగఱ్ఱాసము వేంచేయుండి వీరిని స్వధానుము
నకు గొనిపోవుట కధికత్వరగలవాడై యుండెను. పరి కీశ్వరునియందున్న పీఠి
కంటె నీశ్వరునికి వీరియందున్న పీఠి “నదీవేయం క్షణమపి వినా తా మనితేక్ష
ణామ్” అన్న ట్లధికతరమై యుండెను. ఆర్వార్లు నేను కలిసియుండి యనుభవించ
వలెను. అట్లు వారిని నే ననుభవించునపుడా యనుభవమునకు విచ్ఛేదము లేకుండ
నేకాంతమైయున్న యొక దేశవిశేషమందు వాంఛించి యనుభవించవలెనని యాలో
చించి ఈశ్వరుడట్లు చేయునపుడు వారికి దాను పరశంకురైయుండి వీరు నియ
మించినప్రకారము తాను నడచుకొనవలయునని యూహించెను. గాని యార్వార్లు
యనుమతి లేకుండ నేమియు జేయజాలక పోయెను. ఆర్వాగ్నీశ్వరపరశంకురై

గావునతాము వానిని నియమించి లేకపోయిరి. ఇట్లు తమయఁ దత్వంతాభివేశముగల యాశ్వనుని పరత్వము నట్టిపరత్వముగలవాఁడు తమపట్టును పరతంత్రుఁడై తమకు శేషభూతుఁడై యున్న ప్రకారము ననుసంధించి యిట్టిస్థితి ముచ్చటించుటకై సంసారచేతనులను జూడగా వారన్యపరులై శబ్దాదివిషయ పాప్రస్థానముగలవారై యుండిరి. పోనీ ఈశ్వరునితో ముచ్చటింపవలెనని చూడగా వాఁడును తమయందున్న అభినివేశాతిశయముచే నేమియు దోచకయున్న వాఁడగుటచే సలూపగోష్ఠికి దగినవారిని నెవ్వరిని గానరైరి. ఇక దాము తమమనస్సే యుండిరి. ఇక నామనస్సును గురించి- ఓనామనమా- సర్వేశ్వరుని పరత్వమును, అట్టిపరత్వముగలవాఁడు మన యెడల శేషభూతుఁడై యున్న ప్రకారమును మనము వానివలన బొందిన పురుషార్థలాభమును జూచితివామని తమమనస్సుతో జెప్పకొని సంసిద్ధిరి. ఇంతకుమునుపీ యాశ్వాదు సర్వేశ్వరుఁడు స్వనియంతియనియు స్వతంత్రుఁడనియు దలంచి యుండిరి. ఇప్పుడు ఆశ్రితపారతంత్ర్యము వానికి స్వరూపమని తలంచిరి. మునుపు వీరు తమచేతనే తమపారతంత్ర్యమును చెదగొట్టుకొన్నారు. ఇప్పుడేశ్వరునిచే పోగొట్టుకొన్నారు. అసంగతి “ ఇరుస్తుంచియగు ” లో జెప్పలేదా? అంటే- దానికి దీనికి గొంతభేదమున్నది. “ అడియార్చ మృడియనేన్ ” అని పేతువుతో ననుసంధించిరి. ఇందులో “ అరుభ్యేరువాన్ ” అను మొదటిపాశురమే (ఉయిర్వాట్టు).

1. అ రు భ్యే రు వా ర్.

శ్లో. శ్రీమద్భాగవతాంఘ్రిసేవనపరే దాసే నుయి శ్రీవతిః
ప్రొద్భ్యుంక్తే కరుణాంవిధాతు మయమ పృన్వేతిచా స్మద్విధిమ్,
అజ్ఞానావృతసంస్మృతా విహ నమే జన్మోత్కరో రోచతే
శ్రీవాటిపురనేతు గంఘ్రికమలం సేవస్వ మన్మానస.

మ. వనజాతాక్షిశృపారసోక్షితజనః వాఘ్రితాంఘ్రిభక్తుండనౌ
ననుబోధన స్సనుకటియుండె గమలా • నాధుండవిద్యాతమో
ఘనసంసారభవంబు గోరనికనే • కామంబు నజ్ఞానమున్
మనమా వీడుము వాటికాపురవన • న్మానాధు సేవింపుమా.

2. వా ట్టా త్తాన్.

శ్లో. శ్రీవాటినగరిశితు శ్శుభకథా స్సంస్మృత్యజన్మాటవీం
చ్చేత్తుం గీతిశతై స్తుతిర్విరచయన్ పాపం సమూలంకషన్,

త్యక్త్వా దుస్త్యజ దుర్మనోరధదవజ్వాలాపతీతై స్సమం
సంగం మానస సంశ్రితోస్మి చరణం శ్రీశస్య జానాసికిమ్.

- ఉ. భవదుఃఖంబు నశింప మద్విభుని శ్రీ • వాటిపురాధీశుపా
దవనేజంబుల గొల్చి సన్నతులచే • దర్పించి పాపావళి
దవదాహం బొనరించి లోకజనబం • ధంబూడ్చి వైకుంఠమా
ధవునిన్ జేరితి నోమనంబ విను మ • ద్వాక్యబులీ విత్తరిన్
3. న స్థి నం నా రా య జై.

- శ్లో. సంకీర్త్యా న్వహ మబ్జనాభ మధతత్పాదాబ్జమాసేదివాన్
శ్రీవాటీనగరేశితా నరహరి ర్కామేత్య ముక్తించమే,
దాతుం సంత్యరజే ఫలంతి విపులం కార్యాణి నో మానస
శ్రీశాపారక్యపారురీబహుముఖై గ్మాం ప్లావయ త్యంజసా.

- ఉ. నామముల స్మరించి నళి • నప్రతిమాక్షుని బొంది యుంటిమో
నామనమా ధరాస్థలిని • నాకినిపేవితివాటికాపురీ
సేముడు వచ్చి సత్కృపను • దివ్యపదంబును నాకొసంగి ను
క్షేమవిధాయి యాటకును • సిద్ధముగానిట నుండె జూడుమీ.

4. ఎ న్నెం జ త్తు శ్.

- శ్లో. శ్రీవాటీనగరేశితో దితిజరాడ్యక్షుఃక వాటచ్చిదా
కుట్టాకోగ్రాభాయుధ శ్శ్చుతిశిరోవాగీడ్యసద్యైభవః,
కాంతేయావనసంభ్రమా ద్రిణభువిహోత్ ష్టిప్తచక్రో హృది
స్థిత్యాఽగుంఫయదాదరాచ్చుతిమయ్యాంతద్ధ్రావిడీంసంహితామ్.
- చ. కొడుకునుబట్టి చంపు పటు • కూరనిశాట హిరణ్యవక్షుమున్
బుడిబుడి గోళ్లజీరినవి • భుండు వసుంధర వాటికాపురిన్
యాడముగ గొన్న వాఁడుమును • కెల్ల మహేశుల గూల్చుబుద్ధిదో
డ్పడిబవరంబునన్ శ్రితుల బాం • డవులం గృహజాచిన్పటియా
గడనరి నామనంబునను • గట్టిగ నిల్చి ప్రబంధముండు నీ
పుడమిరచింపజేసి నను • బోచె గృహమతి నెట్టిపుణ్యమో.

5. వా నే ఆ వ శ్రి తం ద.

శ్లో. యో వైకుంఠ ముపైతు మాశ్రితజనస్యా ర్పిష్వధం సృష్టవాం
స్తద్వాటిసగరేశీతు • స్తవసుసరన్వాచం విముక్తేః పదం,
ఆహూన్యాస్త్రాకమితుంతిరస్కురుభవంమత్స్వాంతపాదంనిజం
తాత్కారోహణలోలుపశ్చిరశీమేన్యాస్థత్యౌ పాండశ్శయన్.

ఉ. ముక్తినిబొంద మాధవుడు • మున్ను దయామతినిచ్చినట్టి యా
సూక్తినిబట్టి నేనడచి • శోభనధామము బొందనుంటి మ
త్సక్తమనంబ శ్రీతులసి • దామవరివృత్తమాళి సర్వవే
దోక్తిపథాతిగుండు నగు • నుత్తము పాదము నెత్తిజేర్చితిన్.

6. త లై మే ల్ తా ణి డై.

శ్లో. కంజాక్షో నకదాచిదుష్టుతి మమస్వాంతేనివాసం ప్రభు
స్తత్పాదం మమమస్తకేచ నిహితం ధన్యోస్మృతాం తావతా,
శ్రీవాటిసగరే ధరోపమగృహే నాగేంద్రశయ్యాజుషః
కంసప్రేరితదంతిదంతముసలోద్ధర్తుః పదాబ్జశ్రీతః.

ఉ. నాతలమీదనుండె నళి • నాక్షుని పాదము మన్ననంబునన్
బ్రీతిమెయి స్వసించె బృధి • విధరబృందసమానసాధవీ
ధ్యాతలవాటికాపురము • నందు వసించెడువాడు శత్రువి
ఖ్యాతపరాక్రమండు నగు • నాహరిపాదము లాశ్రయించితిన్.

7. కు రై క యి ల్ల శ్.

శ్లో. ప్రాప్తః కృష్ణపదాంతికం మమహృది శ్రీకో నివాసంవ్యధా
దుల్లోలాబ్ధిపరితదక్షిణహరిన్నారీముఖాలంకృతౌ,
శ్రీవాటిసగరే మహీధరవరప్రోత్తుంగసాధాంచితే
నిద్రాలో స్తులసీ సముద్గిరతి మద్దేహేఽధికం సారభమ్.

మ. కటకాలంకృతలత్పదాంబుజము నే • కాంక్షిం ప్రాపించితిన్
స్ఫుటవాధిగన్వసఘుప్తవాటికపురీ • భూషాభవ ద్భక్తలం,
పటశ్రీనాథుని పాదపంకజములన్ • భక్తి స్సమర్పించువి

స్ఫుటసారభ్యముగల్గు శ్రీతులసి స * క్షుప్తేషు మెల్ల స్మృతౌ
త్కటగంధంబుల నీను నాతనువునన్ * గంజాక్షు మాయావిధిన్.

8. మె య్ ని న్ను క మ య్.

శ్లో. దేహంచత్తులసీపరీమళలసన్మాణిక్యమాభిర్యథా
సంకల్పం రిపుకృతనోద్యమచలచ్ఛక్తియధాలంకృతః,
బౌదన్యత్సలిలాంజనాదిశితవార్యాహభకాయఃపరో
మత్స్వంతే లగతిస్మ తస్యతు మయా కోవోపకారః కృతః.

చ. తనువున బర్హు శ్రీతులసి * దామసుగంధము గల్లువాడు చ
కనిహతదానవోత్కరుడు * కాలపయోధరసన్నిభుడు దా
ననయుము వాటికాపురము * నందు జెలంగెడువాడు నామనం
బున వసియించియుండుటకు * బుణ్యము నెట్టిది చేసియుంటినో.

9. తి గ య్ గి న్ను.

శ్లో. వక్షః పీఠసుఖాసికా సుఖతయా లక్ష్మస్త్వ సమం కేశవ
శ్రీవాటివగరే స్థితో భవతి తద్వావాః ఖగానాంపతిః,
గర్వాంధాహవబద్ధదోహలసురద్విప్తజ్జనీ దంతిరా
ణ్మత్స్వంతే స్థిం తాముపేత్య నివస న్నపైతి బద్ధాదరః.

చ. వనజనివాసిని నివృపుల * వక్షమునన్ ధరియించి సౌధసం
ఘనిచితవాటికాపురిని * గాపురముండు పతంగనాథకే
తనుడు మహాయశంబుగల * దైవము రాక్షసమదకానుండునా
మనమున బాయకుండి కడు * మన్ననతో వసియించు నెప్పుడున్.

10. పి రి యా దా శ్చె య్యె న్ను.

శ్లో. చిత్రా మద్భవశృంఖలా నిజపదాంభోజాతదాస్యం దద
త్కింకుర్వాణతయా గ్రహీన్మూరరిపు ర్వాటిపురీనాయకః,
సైంహీం ప్రాప్యతనుం హిరణ్యకశిభో శ్చేత్తా భుజంగేశయో
దిప్త్యాదశకయదాశ్రయేణమహ తాంలభ్యంచమాగంవిభుః.

ఉ. దాసుడవీవు నాకగుము • దాస్యమొనర్చుమటంచు నుజ్జని
తానజరాదుల నైడపి • దానవనాథు హిరణ్యమూర్ఖునిన్
భాసురవజ్రతుల్యనఖ • పంక్తిని జీరినదంభసింహుఁ డా
యాసముదీర శేషభుజ • గాసనశాయిగ వాటికాపురిన్
వాసిగనుండె నాకఖల • వాంఛితము ల్పమకూర్చి యిచ్చుచున్.

11. కా ట్టి త్త న్క నై క యి ల్ల ల్.

శ్లో. తాతారం భవవారిరాశిపతినా త్పాపశ్చ పాదద్వయం
శ్రీవాతీనగరాధిపం శతరిపు స్తుష్టావ యేనాదరాత్,
తస్మి స్పద్యనహస్రికే మధుమచ సూక్తి డ్ శైతాః పరం
శ్రుణ్వంతి శ్శృతియుగ్మమాత్ర ఘటకం నిందంతి దేవావిధిమ్.

మ. ధ్వనదత్యఘ్న సువణానూపురలస • త్పాదాబ్జయుగ్మంబు జూ
పి నికామోగ్రభవంబు మాన్విదయతో • బెన్వాటికం జేరి భ
క్తవికాయంబును బోచుశ్రీధరునిపై • భక్తిన్ శతారాతి కూ
ర్చినవేయింటిని గూడు నీవదిని సంత • సిద్ధుల్లహ సూరులున్
వినికణాద్వయమాత్రదాయయునుచున్ నిందింతు వేధస్సదా.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

శ్రీమతేరామానుజాయనమః.

దశమ శతకము - ఏడవ దశకము.

[శ్లోకాల్పవిగ్రహం.]

అవతారిక :— ఆత్మార్థ “ విదివగైయే ” అని పైతిరువాయమొత్తీలా
జెప్పినట్లు సర్వేశ్వరుఁడు తమకు బరతంతుఁడైయున్న ప్రకారము ననుసంధించివారు
ఆప్రసంగములొకే “ విరైకుఱ్ఱువు నరుంతుళబం మెయేనిన్ను కమఱుమే ” అనియు
“ తలై మేల తాళిజైళ్ ” అనియు సర్వేశ్వరుఁడు తమకరీరమందు బ్రవేశించి
కలిసియున్నరీతిని జెప్పెవారు. వచ్చి తమతోగలిసి తమకు బరత ఁడై తమకరీ
రమును విడువజాలక మిక్కిలి యభినివేశముగలవాఁడై యుండుటను జూచి “ నేను
మొట్టమొదట “ ఇన్నిన్ననీర్మయినియాముటామై ” అని పొగిడించి యున్నను
నన్నీ విభూతిలోనింత తాఁడుంచుటకు నాచేతనేదో యొక కార్యము జేయించుట

కవగా నీప్రబంధమున రచింపఁజేయుటకని యూహించెదను. అంతమాత్రమే కాక యిప్పుడీ నాశరీరము చధికాదరముగలవాడై విడువబాలక కేవలము దేహచపలుడై యున్నాఁడు. నాచేత కవిత్వము చెప్పించుకొనుట యొకవ్యాజము. ఇది యానుమంగికఫలము. నాశరీరము దాదరము గనపర్చుటయే ప్రధానము. వీడు నాశరీరము నాదరించుట నాపట్ల వీనికున్న యభినివేశమే ముఖ్యమేతువు. ఇట్టి మంచి సమయమందే నాపనిని వీనిచే నేయించుకొందునని తలంచి “ దేవర వారిట్లు దానుని శరీరమందిత యాదరము గనపర్చుట కభిప్రాయమేమి యని సర్వేశ్వరు నడిగిరి. వాఁడును మీశరీరము దాదరముగలవాడనై యిన్ని పాట్లు పడుచున్నాను. ఇంత కంటె తురమియు కాదనెను. అందుపై నాశ్వాత్తు దేవరవారి యాదరమును విడువవలెనని విన్నవించఁగా నిది వాని యభినివేశమును మరింత పెంచుటకొరకే మేతు వయ్యెను. ఎట్లనగా- లోకములో గొందరు తమదౌర్భాగ్యము నెదుటివారికి గనపర్చినకొలది వారు వీరిపై పొచ్చుగా నాదరము గలవారగుదురు. ఇదియు నట్లనే-

సర్వేశ్వరుఁడిట్లు తమశరీరమందుజూపుచున్న యాదరమును జూచియాశ్వాత్తు “ నన్నీ శరీరముతోనే యీశ్వరుఁడు తనపదమునకు గొనిపోవనిశ్చయించినట్లు కాన వచ్చుచున్నది. ఇక నీసంసారము మనకు నిత్యానువృత్తమై యుండును. ఎట్లైన నీదేహమును విడుచుకొనవలెను ” అని తలంచి “ నాకిది యభిమతము. నాశరీరము దాదరమును దేవరవారు విడుచుకొనవలయునని విన్నవించగా మీరు మీయద్వేషమును విడువలేనట్లు నేను నాయద్వేషమును విడువలేనని ఈశ్వరుఁడు పలికెను. అందుపై నాశ్వాత్తు శరీరముయొక్క దోషముల నీశ్వరుఁ డెన్నఁడెరుగఁడు గావున దీనియందంత ఆదరమును జూపుచున్నాఁడు. దీనిదోషములను గనపర్చినచో విముఖుఁడగునని తలంచి “ స్వామీ ! యీనాశరీరము పద్యావచికారములతో గూడి న్నదియై మేము మై యుండునది. ఆత్మవలె నాదరవిషయముకాదు. కావున దీనియందొట్టి యాదరమును జూపుట దేవర వారికి దగదని విన్నవించిరి. అభిమత కామినీశరీరగతమాలిన్యము కాముకుని కిష్టమైన ప్లాశ్వాత్తు నిషేధించినకొలది యీశ్వరునికి వారి శరీరము దాదరము హెచ్చెను. సర్వప్రయత్నములచేతను దీనిని విడిపించుకొనవలెనని భగవత్సన్నిధిలో శరణాగతిజేసిరి. ఈశ్వరుఁడు వీరు చెప్పినట్లు చేయువాఁడుగావున నంతటితో నువేక్షించెను. కాఁగా నీప్రకారముగా నారంభించిన పారతంత్ర్యమును నిగమించి సర్వనియంతయు సర్వాధికుఁడునైన సర్వేశ్వరుఁడు తనకు వీరిశరీరము దాదరమున్నను వీరు నిషేధింపఁగా విరమించెను. అందు కాశ్వాత్తు “ ఆహ- ఏమి- యీశ్వరునిసౌకల్యము ” అని కొనియాడినది. ఈవిషయమందొక

మరెవ్వరు దిగకూడదు. దిగి నేపడినపాట్లు చాలునని ప్రీతిప్రకటనే పరులతో జెప్పినిగమించిరి. దీనిలో “ మంగవాట్టున్నామాయై ” అను పాకురము (ఉయి రాపట్టు.)

1. శైంజౌ ల్క వి గా ల్.

శ్లో. రక్షంతః కవయః పరంకవయత స్వాత్మాన మాత్మేశ్వరం
మాయావీ వనభూధరాగ్రవసతి భూత్వాచ మాయాకవిః,
మద్దేహేన మదాత్మ నైక్యముపయన్ భుక్త్వో భయం సాదరం
పూజా మయ్యభిమానితాం దధదిదం శీలం కథం వణ్యతే.

చ. లలితవచోవిలాసగుణః • లాలితసత్కవులార ప్రాణముల్
మెలకువతోడ గాచికొని • మెలగుదాస్యమొనర్పజూకుడీ
వెలయగ వానభూధరని • విష్ణుఁడు వంచకతన్వహించి మా
యలకవియై మదీయహృదయంబున జూచ్చిరమావధూటికిన్
దెలుపక సత్ప్రబంధమును • దెల్లముగా రచియింపజేసి న
న్రవిసియు నేనదానగుచు • గప్తముల న్నెడబాపె సత్కృపన్.

2. తా నే యా గి ని రైం దు.

శ్లో. ఆత్మానం మమకార్తస్య తోఽనుభవితాపూణః ప్రధానశ్చర
స్థాన్ము ప్రాణివిశిష్టసర్వజగతో నేతా సభూత్వా వ్యహం,
ఆత్మానం స్వయమాత్మనైవ నుతిభి న్నత్వా మధుక్షీరవ
స్మహ్యంచ స్వదమానతా ముపగతోవానాదినాథోఽభవత్.

శా. నాయాత్మానుభవంబు నింపొనర దా • న్నావించి నానావిధ
చ్ఛాయన్ లోకములెల్లనిండి జగతీ • సందోహముంజేసి తా
నాయాయీరజంగమాదులకుదా • సంతస్థితుండై సదా
ధ్యేయుండై వనభూధరాగ్రవసతిన్ • దీపించు భక్తార్థియై.

3. ఎ నై ము త్తు ము యి రుం దు.

శ్లో. భుక్త్వాఽత్మాన మధానువిశ్య మలినే మద్విగ్రహే ప్రీతిమా
నా త్మాత్మీయనియంతృతా మధిగతో మాయూ పరేశోహరిః,

యస్యాభ్రంకోషకూట మావసతి తం వానాచలం దాక్షిణం
సత్వాన్యత్ర సరామికిం మురరిపో హాసత్కృపోదారతా.

శా. నాలోనన్ తనువందుజొచ్చి యధికా • నందంబుమీరంగ నా
కేలోవంబును లేక సర్వవిధదా • స్వేష్టాప్తినొందించి యే
లీలందృష్టుడుగాక శ్రీధరుడు ని • ర్లేపస్థితి న్వానభూ
శైలాగ్రంబున నుండె సుస్థిరనివా • సంబాప్త నే గొల్వగన్.

4. ఎ న్నో ల మ్మా న్ తి రు వ రు శ్.

శ్లో. సర్వప్రాణిజగన్నియామకతయా రాజన్నపి ప్రీతిత
స్సాధీయానితి దేహముష్ణ తినమే పత్కాంతలోకత్రయః,
దై తేయాంతకరోఘటాత్మజదిశాయోషిన్ముఖే చిత్రకం
వానత్కూఢర మస్మదీయ మజహ త్కావా కృపా శ్రీపతేః.

మ. జలబాతాసనశంకరాదికృతుభు • క్కంసేవ్యపాదాబ్జుడౌ
బలివిధ్వంసి నను స్వదాసు నధమున్ • స్వాయత్తునిం కేయగా
దలపున్లవనాద్రీమస్తకమునన్ • దానుండె నద్దేశమే
యిలమత్ప్రాప్యము వేరుగాగలడెనా • కెన్నంగదానన్యమున్.

5. స న్ణా వ శుర ర్.

శ్లో. ద్విష్టాశేషపలాదనాశ మఖిలశ్రీశాంఘీభక్తోచ్చయం
సర్వోపాసకమానిపుంగవమహానందైకసంధాయకమ్,
భూత్వా హం విరచయ్య గానవిలసద్గాధానహసం స్తువ
స్వేన స్వం వనభూధరేంద్రవసతి హామేణ తద్గాయతి.

ఉ. పొందనిదానపు ల్పొలియ • బొందినదేవులు వృద్ధి నొంద న
ద్భృందము సంతసిల్లగ గ • విత్వమాన నృలికించి సత్కృపన్
విందొనరింప వీనులకు • విశ్వజనాళికి దాన బాడు గో
విందుడు వానభూధరని • విష్ణుతి నొంది పృహ్లాష్టచిత్తుడై.

6. తి రు మా లి రు ం జో లై.

శ్లో. యం ద్రీమం విశిశంకరా వశకనౌ భక్తివహంతౌ పరా
మీడాతే పదపంకజం నిజమనోభీష్టాధాససిద్ధయే,

యో లోకత్రయ మాత్మకుక్షికుహరే నిక్షిప్త రక్షే స్మహా
కల్పంతే సవనాదిగో మదవన వ్యాముగ్ధచేతాః పరం.

తే. గీ. బహ్మరుదుగ్లిలు నుతియింప • బహువిధముల
వారికోర్కెల దీర్చియు • బ్రళయమందు
కుక్షినిక్షిప్తలోకుండై • రక్షనేయు
బక్షిరధుడుండె వానాది • బరమ కృపను.

7. అ రు కై యీ యె న్న మా నే.

శ్లో. దయస్వా స్మా న్నాన్వమిన్నితి పురహరాజ్ఞాసనశచీ
వతిప్రేష్టాదేవా మునివరగణా శ్చాపియమినః.
స్తునంతో యం భక్త్యా హృది నిదధ తేఽ వన్యమనసా
వనత్కూభృ త్తస్యావనధగిరి రన్యద్యృజనహః.
మ. కృప మమ్మేలుమటంచుబ్రహ్మయశభః • కేశుండు సుత్రాముఁడున్
విపినంబందు దవస్సొనర్చుమునులు • న్వేర్వేరుగా భక్తితో
విపులస్తోత్రము జేతురేవిభుని నా • వేల్పుండు వానాదినా
కువరప్రాప్యముసర్వకాలమును నా • కోర్కె ల్గులించుంజుమీ.

8. తి రు మా లి రు ం శో లై మ లై యే.

శ్లో. వానత్కూధరమస్తకే ఫణిమహీభృచ్ఛృంగభూమా విభు
ర్వైకుంతే కలశాంబుధా వితనుజే యాంప్రీతి మత్కుత్కుటామ్.
తాం ప్రీతిం విదధ స్మదీయతనువాక్కర్మాత్మహృన్మస్తకే
వృద్ధా మాం సజహన్యసా శ్చుణమపి త్రైలోక్యనాథోహరిః.
చ. వనకుధరంబు నాకలశ • వాధిఁయు నాదుశిరంబు మారుతా
శనకుధరంబు నాయొడలు • శాశ్వతధామ మదాత్మ నామనం
బును క్రియ వాక్కు నెప్పుడునుఁబూనికతో విడువంగబోడులో
కనిచయవంది తాంధ్రీసవంకలజయుగుండు మహాద్భుతంబగున్.

9. ఊ శ్రీ ము ద ల్వ నౌ రు వ నే.

శ్లో. కల్పే కల్పే త్రిలోకీం సృజతి వయునతః శ్చాత్తి యోలుంపతేచ
ప్రాకామ్యం యస్యభూతిష్వవితథ మమరాసీక పైగ్యస్సమీద్యః

యో వాధిణ్యామలాంగో వనగిరినిలయంతస్య పద్మావిభో స్త్వం
మాత్యాక్షీ స్వాంతకాయవ్యయమనుభవితం బాధ మంగీకురువ్య.
మ. పృతికల్పాది సృజించి సర్వజగము • ల్పాలించి తున్నాడి శ్రీ
పతి వారాశిసమానవర్ణుడు స్ఫుర • త్పంకేజనేతుండు దై
వతనాధుండు వసించియుండెడు లసద్వానాది నోస్వాంతమా
సతమున్నాయకకొల్పుచుండుమదియే సర్వాధాదంబాసుమీ.

10. మం గ వా ట్టు న్నా మా యై.

శ్లో. వానత్కూఢరనిత్యవాసరసిక స్వామిం స్తవాంఘ్రిశీతం
దాసంత్యద్విహితాద్విమోచయ దృఢాన్మాయామయాద్బంధనాత్,
యస్య గ్రంథివరంపరా మహాదహంకారౌ మనఃపంచక
ద్విత్యభ్యాత మధోభయేంద్రియగణం భూతౌఘమాచక్షతే.

తే. గీ. సన్నరక్షింపవానాది • నున్నవాడ
మహాదహంకార ప్రకృతిత • న్మాత్రవిషయ
లాలసేంద్రియగణబంధ • లగునన్న
వేగవిడిపించి కావనే • విమలచరిత
నాశనముజేసి రక్షింపు • నన్ను వేగ.

11. మా నాం గా ర మ నం గె డ

శ్లో. మానాహంకారదుష్టేంద్రియవిలతిమనోవశ్యతామేనిహత్య
పోద్యత్కారుణ్యనిఘ్నోమమ మనసివిశన్మత్పరశ్చాభిమంతా,
శ్రీశోభాదిత్యుదగ్రంప్రముదితహృదయ స్తంశతారిస్తువన్య
• త్సహస్రంనిర్మమే తద్గతదశకమిదం వానభూభృత్పరంస్యాత్.

ఉ. ఇంద్రియపంచకప్రభుత • నేపడగించి మనోమహత్తులన్
సాంద్రముగాగ దుగించి నను • సాకెడుసారసప్రతనేత్రునిన్
యింద్రమణిప్రభాంచితుని • హెచ్చగుభక్తిని శ్రీశతారిమా
సేంద్రుడు కూర్చివెట్టివెయి • నీపదిమంగళపద్యము ల్వసా
దీంద్ర సుసంగంతంబులని • శ్రీశతవైరి యొసంగె సత్కృపన్.

శ్రీ మ తే శ త శో పా య స మః.

క్రిమితేరామనుజాయనము.

దశమ శతకము - ఎనిమిదవ దశకము.

[తిరుమాలయంకోలై.]

అతఃతాః :- అట్లొక్క అరుఁడైనవారులో సర్వేశ్వరుఁడు తమయెడల జూపిన పారితోక్తియును చెప్పియున్నారు. శృంగేల్లోనిలో నాపారితోక్తియును కొనవగకు నడిపించినప్రకారమును చెప్పిరి. మీరు చెప్పినట్లు చేసెదమనితల యూపిరి. సర్వేశ్వరుఁడు మీని శరీరముతో పరమపదమునకు గొనిపోవుటకునిశ్చయ మీనడును చెప్పఁబడినది. “ శ్రేణుంపరవై త్తానే త్తివాన్ ” అన్నట్లు గరుడవా హానాయాఁడై వచ్చి మీని విషయీకరించెను. ఆగరుడునితో వచ్చి మీని తీసికొనిపోవుట కాలించెను. కొందరి నాతివాహికుల ద్వారా రప్పించును. ముగ్ధులని గరుడుని పంపించి తెప్పించును. గరుడునిమీద నెక్కి వచ్చి తానే స్వయముగా దీసికొని వెళ్లదగినవారు మీరు “ అహం స్మరామి మద్భక్తం నయామి పరమాంగతిమ్ ” అనిపాదించియుండెను గదా. శర్వస్థిలిపిరాట్టిని మనుష్యులను బెట్టి తీసికొని వెళ్లి తేగదా మీని మనుష్యుల ద్వారా తీసికొనిపోవుట. “ నానిలవాయ్ కొండు నన్నీఱ మిన్ను కోతుకొండవే నలంశెల్వాన్ శువైత్తుమిడైపానై కండ పాన్నే ” అన్నట్లు సంసారమనెడు మరుభూమిని దాటిపొతిమి, “ నచపునరావర్తతే ” అని చెప్పఁబడు నేకమును ప్రవేశించితిమి” అని తానే చెప్పియున్నాడు.

కాఁగా సర్వేశ్వరుఁడెట్లు తమ్ముల దీసికొనిపోవుటకు త్వరపడుచున్న ప్రకారము ననుసంధించిరి. ఇతఁడెట్లు నన్ను దీసికొనిపోవుటకు గారణమేమని యాలోచింపగా తమయందేమియు గనపడలేదు. మొదట సర్వేశ్వరుఁడు మీకి దనయందద్వేషమును పుట్టించి దానిమూలముగా మీయందు విశేషకటాక్షమునుజేసి, దానివలన దనయందు మీకిచ్చును గలుగజేసి “ తానే యుపాయము ” అను బుద్ధిని బుట్టించి, అసహ్యపచారబహులైయున్న మీ సకలాపచారములను త్నమించి, శబ్దాదివిషయములందు సాగ్రేవణ్యముగల మీని, “ పలనీ కట్టి పకుప్పాయే ” అని పలుకునట్లు చేసి, తన్నువిడిచి నిమిషముండలేని యవస్థను గలిగించి, తానేవచ్చి స్వయముగా మీని దొడుకొని పోవుటకు త్వరపడుచున్నరీతిని జూచి, “ ఇప్పుడు నాయుండింత యాదరమును జూపుచున్న సర్వేశ్వరుఁడు పూర్వమందు చిరకాలము నన్నువిడిచి యెట్లుండెను. నేటిట్టియాదరము జూపుటకు హేతుమేమియుని విచారించగానే హేతువు మీకి గనపడలేదు. ఈపురుషాధికము తమమూలముగా వచ్చినది కాకపోవుటచే తమయెడల నొకయోగ్యతను మీరు కానలేదు. మరుపటికంటె నిపుడు తమ

కొక గొప్పతనము కలిగినదని తలంచువారు కారు. చిరకాలమునుండి వీరిని లభించవలెనని కోరుచున్న యీశ్వరుడు వీరికిపుడు కొత్తగా నొకఁమియు చేయదలంచి యుండలేదు. సగ్వజ్ఞుడైనవానినే దీనికొక సమాధానమును జెప్పమని అడిగెదమని సంకల్పించుకొని ఆత్మాద్లు స్వామితో నిట్లనిరి. “స్వామీ! దేవర వారునేడింత అపదరముతో జూచునా దేహము నింతకమునుపనాదికాలమునుండి యెందుకు పేక్షించిరి. అందుకీశ్వరుడు “మిత్రున్న అద్వైతమునుబట్టి యిట్లుచేయుచున్నానని అనజాలకపోయెను. అయద్వైతమునైతము తనవలననేకలిగినదని తా నెఱుఁగును. ఇంతియకాక అది పురుషార్థమును సాధించుటకు దగినయుపాయముకూడ గాదు అయ్యో వీరిని సమయమును రక్షింపజాలక వెనుకబడితినే యని లజ్జించుటతప్ప రక్షనునికి రక్ష్యవర్గమును చిరకాలము విడిచియున్నందుకు వేరేమియుక యుపపత్తి చెప్పవలసినది లేదు. అందుచే దీనికిదగిన ప్రత్యుత్తరము చెప్పజాలక తలవంచుకొని కాలి బొటనవ్రేలిచే నేలను వ్రాయుచునూరకయుండెను.

మొదట జగత్సృష్ట్యనులనొవర్చి తనయందిచ్చు పుట్టించుటకు మార్గమును గల్పించెను. ఆమార్గముచే దనయం దిచ్చబుట్టించెను. తనయం దుపాయభావమునా గోపించుకొని “పాయనిన్నజ్ఞానమ్” మొదలుకొని యంతవరకు వీరికి దనయం దాభిముఖ్యమును గలిగించెను పరభక్తి మొదలుకొని పరమభక్తివరకునైన దళావిశేషముల బుట్టించెను. దీనిసంతయును పూర్వమే యెందుకు జేయలేదని యదుగగా జెప్పవలసిన ప్రశ్నయైతర మేమియు వోచకపోవుటవలన నిరుత్తరుడై యుండెను. దీని సంతయును విచారించి యాయాత్మాద్లు- సర్వేశ్వరుడు తమవిషయమై చేసినవిశేషకటాక్షమును దానికిమూలమైన వానికృపాదిగుణముల ననుసంధించి “ఓహో యేమి వాని నిహేళకుకటాక్షము. అనియాశ్చర్యవిధులై సంతసిల్లుచున్నారు. ఇందులో “ఇన్నైన్నైప్పగుళాక్కి” అనుపాశురము (శ్రియిర్వాట్టు.)

• 1. తిరు మూ లిరుం శోలై మలై యెన్నే.

శ్లో. వనకుధరత్తిరీరి తే మయాసా హరిరవిశ స్తమ మూనసే రమేశః, గురుమణినిలసత్క వేరజాయా స్తటభువి నామపురీహ రేణవాసః.

తే. గీ. వానభూధరమంచునే • బలికినవుడె

వనజనేతుండు నిండె నా • మనమునందు

తన్ని వాసము కావేరి • దక్షిణదిశ

వెలయు నామపురంబని • విబుధులంగు.

2. పే రే యు నై గి న్ను.

శ్లో. ఆగత్య సంప్రతిహి నామపురీనివాసీ
ముంచామి నైతదితి మే హృదయం ప్రవిష్టః,
కల్పావసానగిళితాఖిలసప్తలోకీ
దుష్పూరతుండకుహరం దృఢ మాశ్రితోస్మి.

తే. గీ. నామపురవాసి హరి నామ ♦ నంబునందు
వదలననిచెప్పి వసియించె ♦ వాఘులేడు
పర్వతములేడు జగముల ♦ పంక్తి పరవి
మెనవి నిండనియుదరంబు ♦ వనజేలంగు
వనజనాభుని బట్టితి ♦ వదలకుండ.

3. పి డి త్రే న్ పి ర వి కె చు త్రే న్.

శ్లో. పోత్తుంగధ్వజమాలినీం పృథుగృహప్రాసాదన ప్రాచితాం
నామాఖ్యాం నగరీ మధిష్ఠితవతః పాదం సుఖే నాప్తవాసే,
తత్పాదాశ్రియణా దియంభవరూరీ శుష్కా నివృత్తానుజ
స్సంసారస్య నిదాన మాపవలయం మాయేవ చాభాతిమే.

ఉ. మేడలు మిదైటిండ్లు మణి ♦ మేదురగోపురసంచయంబుల
గ్లాడిననానుపూర్వరము ♦ గూర్మి వసించువరేశుపాదముల్
వాడనిపూలబెట్టి వరి ♦ నస్యలజేసి వశంబు జేసితిన్
విడఁగ నంబుమాయయును ♦ వెన్నుని సత్కృపనొంది ధన్యుడన్.

4. ఎ ళి దా యి న వా ర్.

శ్లో. హృష్టో భవామి హృది పాదసరోజయుగ్మం
విష్టో స్ఫులభ్యమితి బాష్పజలావిలాక్షః,
శౌకస్వనప్రకటపుష్పవనోపగూఢ
శ్రీనామపత్తనవిభు ర్వితరే త్వపాదమ్.

తే. గీ. సులభమయ్యెను దత్ప్రాప్తి ♦ చోద్యమిదియె
యనుచు మనమున నానంద ♦ మందుచుంటి

శుకపికధ్వసముఖరిత • సుమవనాళి
నామపురవాసి యొసగును • నాకుముక్తి.

5. వా నే త రు వాన్.

శ్లో. పుష్పాసవాద్యోవననామపురాధివాసీ
దాతుం స్వకీయ పద మాశ్రితవా నృమేశః,
మజ్జాస్థిమాంస బహుళం వపు రాస్థితోమే
కూర్రాణినుష్కృతశతా న్యలునాద్దయాభుః.

తే. గీ. మధురసాపూర్ణసుమ • వనీమాన్యనామ
పురనివాసి యొసంగగ • బరమపదము
ప్రీతినజేసి మదీయాత్మ • బరగజొచ్చి
ప్రపములనెల్ల బాపెను • వరదుడగుచు.

6. తి రు ప్పే ర్న క రాన్.

శ్లో. వనకుధరనివాసీ నామపూర్నిత్యసంస్థా
మమసవిధమిదానీ మేత్య మచ్చిత్తపీఠే,
న్యవనదధ తదీయానంతశుంభద్గుణౌఘా
మృతసరసి నిమగ్న స్సావలేపోస్మి జాతః.

తే. గీ. నామపురవాసి వానాద్రీ • నాధుడైన
సామి మన్మానసంబు సం • స్త్రాయముగను
గొనెను దట్ప్రీతిపాత్రిత • గూడనాకు
దుద్గుణానుభవం బెపు • దనరజేతు

7. ఉ ం డు క లి త్తే ర్కు.

శ్లో. సంసేవ్య తోషమయతో మమ నేత్రీయుగ్మా
న్నాపైతి నామపురవాససుఖ ముకుందః,
కింలుప్యతే సుఖవతో హరిమేవనిత్య
మంత్యంస మోవచన మవృతిమం ప్రయంతే.

తే. గీ. భృంగరుంకారముఖరిత • తుంగపుష్ప
వనవిరాజితనామపూ • ర్వనవిహారి
మరిగి సేవింప నాకన్ను • మరువఁడెపుడు
కొరతలిక నేమి తద్దోప • కులజశృంగు.

8. క ణ్ణ లో ని న్న గ లా సే.

శ్లో. నిత్యం మదక్ష్మివిషయో మమ ముక్తిదానే
సన్నహృతి ప్రధితనామపురాధివాసీ,
వాచామగోచరమహావిభవో లలిభాగ్యో
నిహేతుకం మమమనః ప్రవివేకరాగాత్.

తే. గీ. కంటినెడబాసి కదలఁడు • కమలనయనుఁ
డవ్యయవదంబు నాకియ్య • నభిలషించు
రమ్యహర్మ్యఘనామపు • రస్థితుండు
ప్రీతితోజేరె నామనః • పీఠినిపుడు.

9. ఇ న్నె న్నె హ రు ఖా క్కి.

శ్లో. అనత్కల్పం శ్రీశ సృవదిగమయ న్వస్తువదపిం
మదస్తశ్చత్మానం నిదధ ఇథరాజావనపరః,
పురా కింమాం క్షేత్తం బహిరిహ నిమిత్తం దదృశివా
నితి ప్రప్తం నామాహ్వానగరనాథం వ్యవసితః.

తే. గీ. క్షితిని నన్నొకవస్తువు • జేసి యతఁడు
జొచ్చెనాయందు సంప్రీతి సూరులలర
పర్వతోపమసాధవి • భాసియైన
నామపురమున వసియించు • కామజనకు
విన్నవింపగ నొకటినే • వేడుకొందు.

10. ఉ త్రే ను గ ం దు.

శ్లో. కింకృత్య తేఽంఘ్రికమలం భగవన్నృపన్న
స్తుప్తస్మి వాంఛిత మితః పరమేతదేవ,

సద్భూసురౌధ్యపితనామపురీట్పదాబ్జ
భృంగాయమాణమనసోఽభిభవేన్నదుఃఖమ్,

తే. గీ. పాపముల బాపునీపాద ♦ పద్మములకు
దాస్యవృత్తిని బచరించి ధన్యుడైతి
వైదికోత్తమవైష్ణవా ♦ వాసమైన
నామపురమునవసియించు ♦ నభిననాభు
దాసులకు దుఃఖమెంతయు ♦ బాసిపోవు.

11. నిల్లావల్లల్.

శ్లో. సస్యాధ్యనామనగరీం ప్రతికారిసూను
ర్యాం ప్రాణాయ ద్దశశతీం ఫణితిప్రగల్భామ్,
తస్యా మిదం దశక ముచ్చరతాం నశోకః
ప్రాప్యం భవేత్పరమఖం కమలాస్తదీప్రమ్.

తే. గీ. అనులభక్షుల కాటప ♦ టైనకురుక
వెలసినశతారి కూర్చిన ♦ వేయిలోన
నీవదింటిని జదువంగ ♦ నింపుమీర
భక్తులకు దుఃఖముండదు ♦ పరమపదమె.

శ్రీమతేశతకోపాయనము.

శ్రీమతేశరామానుజాయనమః.

దశమ శతకము - తొమ్మిదవ దశకము.

[కూర్మ్యకుంబు.]

అవతారిక :— పరమయోగులకు బుట్టదగిన పరభక్తి వీరికి జనించినది. ఆ ప్రకారముల నీతిరువాయి మొదలవర కనుభవించిరి. ఇక నీవిభూతిలోనుండి యను భవింపదగిన దెద్దియు భోజపోవుటచే బరమపదమునకు బోవలెనని మనోరధించిన వీరిని దీసికొనిపోవలెనని వీరికంటె నధికతరత్వరగల యీశ్వరుడు వీరికి బరమపదప్రాప్తియందు పాచ్చుత్పన్న గలిగించుటకు దనయొక్క స్వరూపరూపగుణవిభూతుల గంటితో జూచినట్లు విశదముగా బ్రకాశింపజేసి యనుగ్రహించెను. అనగా

వేదాంతములయందు లగ్నిసిద్ధమైన అచిద్రాదిమాగ్నమును, శరీరవియోగసమయమందు సంభవించు క్షేత్రకుంతయు కాంతించునట్లు తానువచ్చి ముఖము గనపర్చుటయును, అచిద్రాదిమాగ్నమందు బోవుము క్తపురుషులకగు సత్కారములు, ఆమాగ్నముగుండా పోయి ప్రవేశింపదగిన పరమపదమును నిత్యమూరులువచ్చియీ ముక్తపురుషుని యాదరించుప్రకారమును, పిరాట్టిమార్లు, శ్రీవైకుంఠనాథుడు ముక్తుని కెదురుగావచ్చి యాదరించువిధము, నిత్యమూరులు సేవింపగా నీశ్వరుడు పిరాట్టిమార్లతో వేంచేసియున్నరీతిని పరమపాపిపురుషులైన నిత్యమూరుల మధ్యను తామానందనిభావరై యున్నప్రకారమును గనపర్చగా జూచి సంతుష్టులై దాని నన్యూపదేశముగా జెప్పి యనుభవించుచున్నారు. ఇచట నన్యూపదేశమనగా- నీ యాభ్యాసము సర్వేశ్వరుడు కటాక్షించిన పురుషార్థమును శ్రీవైష్ణవులందరు పొందునట్లుచెప్పినది. ఈవిధాతిలోనున్న మనకుగూడ నాభ్యాస లభించిన పురుషార్థములప్పుడని నమ్మియుండుటకొఱు. ఇందులొ “వందవరెదిర్ కొల్ల-” అను పాశురము (ఉయిర్పాట్టు.)

1. శూర్వ శుంబు.

శ్లో. ఆనందావహతుంగమంగళగుణగ్రామస్య మత్స్వామినో
దృష్ట్వా భక్తజనా నివకుంతనిలయం చాచిచ్ఛధేనాగతాన్,
హాహా డంబరభూషణా జలధరా స్థూర్యస్వనం చక్రిరే
ఉద్వేల స్సరితాంపతిః ప్రముదితో హల్లిసకా నాతనో
త్సప్తద్వీపగతా స్సమహాణపరా స్సన్నేహితే సోపదాః.

చ. శుభగుణకీర్తిమందిరుని * సూరిజనస్తవనీయ శ్రీధరున్
యిభసతిరక్షకు స్సతము * నింపుగగోల్పెడువారి జూచి యా
నభముననుండు మేఘములు*నమ్రితజేసెను తూర్య రావముల్
రభసమెలర్ప వాధులు త * రంగకరంబుల నెత్తియాడగన్.

2. నారణన్తమై.

శ్లో. దృష్ట్వా శ్రీవతిపాదభక్తినిరతా స్మక్తే రియాసూ స్పదం
జీమూతా స్సజలా హిరణ్యకలశీశోభా ముదూహుః పరామ్,
అణ్ణోరాశితతి జుఘోష జనతా బద్ధాంజలి స్సాదరం
కేతూకృత్య మహామహీధరచయం భక్త్యా నిషేవేచ తాన్.

మ. హరిభక్తాఘము జూచి సంతసముతో • సంభోదనరఘాతముల్
భరితాంబూజ్జ్వలహేమకుంభములతో • భన్బునిరాజుల్లగా
స్థిరతందాల్చి పయోధులెల్ల నొనరించె దూర్యఘోషంబులన్
ధరలో దోరణపంక్తిగట్టిరి నరుల్ • దండంబుల స్పృట్టుచున్.

3. తొ యు ద న రు ల గ ర్.

శ్లో. కృమత్రయమితావనేః పదనరోజ మాసేదుషా
ముపర్యదితినందనాః కుసుమవృష్టి మాన్యస్మదా
వికుంత మువసేదతా మయమయం సుపంథా ఇతో
ముఖం ప్రసరతేతి తాన్మనయ ఊచు రభ్యుద్గతాః.

మ. ధరణి గొల్చినవానిభక్తులకు నూ • ధ్వస్తానగుల్ దేవతల్
పరమామోదముతో సుగంధభరధూపంబిచ్చి నానాసుమో
త్కరవషణంబుల వారిపైగురిసి హస్తంబెత్తి మృక్కస్సరల్
సరణి న్వారెదురేగి రండిమియె మీసంపాప్యమాగంబనన్.

4. ఎ ది రె ది రి మై య వ ర్.

శ్లో. ప్రత్యుద్గమ్య రమేశభక్తినివహన్ శ్చైవకార్యా స్సురా
స్తేభ్యో మూర్ధ్ని నివేశితాంజలిపుటా స్సందళితప్రీతయః,
భగ్యః కల్పనిరామమేఘవివరప్రదీర్ణభీమాశని
వ్రాతాపాతవిదీర్ణ మేరుశిఖరాస్ఫూటారవా దధ్వనుః

చ. పరిమళవాహిమాల్యవిని • బద్ధకిరీటుని భక్తకోటికిన్
కరము సపర్య సల్పుమతి • గల్పనసేసిరి వాసభూములం
బరచరు లన్యలిద్దిచను • మాగమటంచునువారితోడ జె
ప్పిరి జలధు ల్మృదంగరవవృత్తి వహించుచుమోసెనత్తరిన్.

5. మా త వ న్ త మ రె న్ను.

శ్లో. శ్రీవైకుంఠ ముపేయమాం దివిషదో మధ్యేపథం సంస్థితా
యుష్మత్పాదరజఃకణేన వసతీ నా స్సంపునీత కృమాత్,
గృహీతా స్మదనుగ్రహాయ పదవీం న స్సత్వరం యూయమి
త్యూచర్యజ్వగణో దదా క్రతుఫలం గీతం జగః కిన్నరాః

చ. తెరువుననున్న దేవతలు • దేవునిభక్తులటంచు మున్ననన్
గరుణను మానివాసముల • గమ్యభవత్పదయుగ్మముంచుడి
చిరధృతమైన మాపదవి • జేకొనుడంచును గారవింపగా
గరుడులు కిన్నరు ల్గలిసి • గానముపాడగ నాడి రచ్చరల్.

6. వే ర్వి యు శ్మ డు త్త లు మ్.

శ్లో. శంఖా నిదధ్దు రతివేల ముదగ్గిధూపై
రానమ౯ రుజ్జ్వలవిభూషణభూషితాంగ్యః,
దివ్యా స్త్రియః పదమిదం పరమాశితవ్యం
యుష్మాభిరి త్యభిధదు ర్విహితాశివ స్తాన్.

ఉ. వైదికులెల్ల భక్తిజని • వారికి యాగఫలంబొసంగ ధూ
పాదినపర్యల న్సలిపి • హావభరంబున కాహళంబులన్
నాదముగల్గు శంఖముల • నల్లెసలందును బర్వ నూదగా
నాదెన నప్పరోజనము • నచ్చటికేగి యలంకరింపుడి
యీదనుజారిధామ మని • యెంతయు సన్నతిజేసి రత్తరిన్.

7. మ డ ం దై య ర్ వా త్త లు మ్.

శ్లో. విష్ణోఃపదం జిగమిషూన్ హరిభక్తవర్యాన్
దత్తాశిషో ముముదిరే త్రిదశాబ్జనేత్రాః
అస్వీయ దైవతగణా వసుభిస్సహైతా
స్సంతుష్టపు స్తుతివచోభి రమందభక్త్యా.

చ. జలనిధిశాయియైన జల • జాతదళాయతనేత్రశోభికిన్
కులగతిదాసులైన జన • కోటికినచ్చరలెల్ల దీవనల్
సలిపిరి దేవబృందవసు • సంఘమువారిని వెంబడించి ని
శ్చలమతి సన్నతించిరి సుఃపంస్కృతవాక్కుల బద్ధహస్తులై.

8. కు డి య డి యా రి వ ర్.

శ్లో. ఏతే కులశ్రీమవశా త్పముషాత్తదాన్యా
విష్ణోరితీత ముకుటాంచితసూరివర్గః,

ప్రత్యుద్గతో ధ్వజపరివృత్తవప్రశోభి
ప్రాసాదగోపురభవం సమయా చచాల.

ఉ. వీరుకులక్రిమాగతులు • వెన్నునిదాసులటంచు భక్తితో
సూరిజనంబు భూషణసు • శోభితులై యెదురేగివారికిన్
శౌరివికుంఠమందిరము • జయ్యనజేర్చుటకై మణీధ్రపా
కారవిశోభిగోపురప్ర • ఘోషసమీపము జేరి రత్తరిన్.

9. వై గుం దం పు గు ద లు మ్.

శ్లో. ద్వారాపస్థితనిత్యసూరినికరో దృష్ట్యా ముకుందాశ్చితాన్
యూయంన స్పృహణీయతాపద మలంకుర్యాత వేశ్మాని నః,
ఏతై తత్పథగాఢతి ప్రియవచాం స్యూచే ధరావర్తినాం
దిప్త్యా మోక్షపదాప్తిరి త్యురుతరానందా స్సురా మానయః.

శా. వైకుంఠాంఘ్రిసరోజభక్తు లపుడా • వైకుంఠముం జేరగా
వైకుంఠంబున నున్న సూరిజనముల్ • వైకుంఠభక్తులృదా
మాకున్ ప్రాప్యలురండ మాగృహముకున్ • మన్నింపమేమంచుబ
లీకన్బల్కిరి మానులు నిర్విబుధులున్ • పృథ్వీజనవ్రాత మీ
వైకుంఠంబున జేరుటెంత వినుతింప • న్నాగ్యమోయంచనన్.

10. వి ది వ గై పు గుం ద న ర్.

శ్లో. ఏతే స్మద్భాగ్యయోగా దిహసముపగతా ఇశ్యనల్పప్రమోదా
స్తాన్వాద్యాఘ్నాదిదానాద్విధివదుపచచారామలస్సూరివర్గః,
ప్రత్యుద్గ మ్యేందుముఖ్యః కనకమయపయఃకుంభవిస్తాతకస్య
ద్విపన్నానియహస్తాః పరిచరితు మమూ స్సంగతా విష్ణుభక్తాన్.

మ. ఘనతా వీరిటకేగుదెంచుటిది భాగ్యంబంచు సూరుల్ వరా
ససమందుంచి తదీయపాదముల బ్ర • క్షులించి రవ్వేళ స
ద్యనితాసంఘము పూజాకుంభనుమనో • దామప్రదీపాదులన్
గొనియాభక్తులు వచ్చుతోవకెదురై • కూర్చి స్సమర్పింపగన్.

11. వ c ద వ రె ది ర్ వా శ్చ.

శ్లో. ప్రత్యుద్గమ్య రమావతిః కమలయా సంవేశ్య ముక్తా స్త్రహా
మాణిక్యస్థగితం స్వమంటపపదం సానందనూరివృజైః,
తా న్నాపయ్య యథాశయత్యభిమతా న్నామాన్యతారిస్తథా
శ్లోకై ర్వైనిజగాద తే శృతిసమే సాహస్రకే ముక్తిదాః.

చ. ఎదురుగనేగి వానికి ర ♦ మేళుడు నూరులతోడగూడి స
త్పదమున రత్నమంటపని ♦ వజ్రులజేసి యథాహాగారవం
బదనునజేసి యుస్తసరు ♦ ప్లోదము నొందినరీతి కారిజం
డదగదుభక్తి జెప్పిన య ♦ హీనసహస్రములోన నీవదిన్
హృదయమున నృతించునరు ♦ లీళుగుణానుభవైకతత్పరుల్.

శ్రీ మ తే శ త కో పా య న మః.

శ్రీమతే రామానుజాయ నమః.

దశమ శతకము - పదియవ దశకము.

[మునియేనాన్ముగిశే.]

అపతారిక :—పరమపదమును బ్రవేశించి “ అస్తమి ర్వేరిన్పత్త డియగోడి
రుందమై (నిరవధి కానందముతో గూడియున్నయొనికి) అన్నట్లు నిరతిశయానందయు
క్తులై భక్తగోష్ఠిలో నుండునునికి కేవలమానసికమై బాహ్యసంశ్లేషమున కుపయో
గింపకుండ నున్న యీశ్వరికి వైగా “ ఇల్లైకండీ రిప్పమ్ ” “ పిరచ్చాం పొల్లావరు
విన్దై మాయవన్ శేత్తళ్లల్ పోయన్నిలమ్ ” అని పరుల కుపదేశించు తాముకూడ
సంసారమందు బ్రకృతిబద్ధులై యున్న ప్రకారమును జూచి మేరుపర్యతశ్చిరమందు
నిడుకొని యున్నామని యెరుఁదైయుండువాడొకడు దుఃఖిబహుళమై, దుస్తరమై, అత్య
గాధమైయుండు పాతాళములో బడిపోయి బాధలనొందుచు నవసన్నుడైనట్టి యా
త్మారు నవసన్నులై తమకీర్త్యురండు మునుపు చెయిలొంగిన ప్రకారమును, తన్ను
పొందుటకు దాశీ యుపాయమైన ప్రకారమును సాధనానుష్ఠానము సలుపువానికి
నశేషియై సర్వరక్షకుడై యున్ననీతిని అనుసంధించి, యాత్మజనుండే తమ అశేష
తమును లభింపక పోవుటచే “ ఇట్లున్న సర్వేశ్వరుండు నన్ను విడిచిపెట్టుటకు మేళు
వేమి ” అనిదుఃఖిత్తులై తల్లిదండ్రులు దగ్గిరనున్నను ఆకలిచేతను, దప్పికచేతను

వీడింపబడుచున్న శిశువు ఆ ర్యతిశయముచే తల్లిమేరుచెప్పి మొట్టబెట్టినట్లు “వశ
 కేఘ్నులగు” లో శిష్యులడిన స్థితిగలతాము తమస్వరూపము ననుసంధించుకొనుటకు
 శక్తులుగాక దూతలద్యాగా రప్పించుటకాక యీశ్వరుని కదురుగానిలువబడి పిరా
 ట్టిపై నొట్టుబెట్టి లజ్జనుబడిచి చెప్పదగిన యుత్సాహంతో వయాహీనుల వృద్ధ
 యములయందుగూడ కనికరముపుట్టునట్లు వాడు తమ్ములరక్షింపకుంక పరమపద
 మందు నివసించుటకూడ దులభమగునట్లు కాచిఉచ్చుగా దగులుకొన్న వారివలె
 పెద్దగొంతికతో మొట్టబెట్టి “లే వధ్యమానాః పతితాశ్చవీగా నానద్యమానా
 భయశల్య విద్రాః కాళామృగా రావణసాయకార్తా జగ్ముశ్చగణ్యం శరణంస్మ
 రామమ్” అన్నట్లు ధరింపలేక వానిపాదములయందు శరణాగతిచేయ గా వీశ్వ
 రుడు పరమవయాశువుగావున “అయ్యా- ఇట్లుబాధపడుచున్నవీరిని బడిచి పెట్టి
 యుంటి నే” అనివీక్షించె హెచ్చుగా వ్యసనముకొంది గరుడవాహనారూఢుడై
 పిరాట్టిగోకుండ వీరపేక్షించినట్లు వచ్చి కనపడి వీరి ప్రకృతినిబంధమును భేదించి
 “అడియార్గళోకుఙ్గాంగ శుభస్కూడువ దెన్నుగోలో” అని వీరాశపడినట్లు
 భక్తసంఘముందు వీరిని ప్రవేశ పెట్టి “నిన్న వావఱిచ్చుటందాయే” అనియు,
 “అనావత్తువీడుకెత్తు” అనియు వీరంతటవీర చెప్పుకొనునట్లు వీరిత్పన్నను దీర్చి
 తనత్పన్నను దీచుకొని వీరితో సంశ్లేషించెను.

ఈ ప్రబంధమునకు బ్రమేయము వీశ్వరుడు. ఈప్రబంధము నిదుకొప్ప
 మైసఅంతానిప్రబంధము. ఈశ్వరునివలనభక్తిరూపాన్నభావమునుపొందినయాత్మాత్మ
 రచయిత. సర్వేశ్వరుని ఆవతారమువలె వీరి యవతారముకూడ సాధువుల సుకృ
 తఫలము.

1. ము ని యే నా న్ము క నే.

శ్లో. సశ్వత్సాల ముచే చతుర్ముఖ లనద్భింబోష్ట నీశేజద్య
 జ్జీర్వేధోజ్వలనీలరత్న కుహక పాశ్రాపమ శ్రీవనే,
 సుత్యాశ్శ్వం సముపేత్యమాం తవగుణాస్వాదేనసంమోదయన్
 కుత్ర భ్రామ్యసి నోదిశామిచలితుం మాం మాతినంధేహి భో.

చ. అలభవనీరజాసనుల * కంతరవస్థితినింది లోకముల్
 గలుగఁగఁజేసియు స్మరల * ఖండనసేయుచు నొప్పువంచకా
 బలరిపునీలకాంతితను * బంధుర కంజదళాక్ష నిన్ను ని
 శ్చలముగ బట్టికొంటి నిక * చాలు నను నిద్దబోకుమయ్యతా.

2. మా యం శె య్యే ల్.

శ్లో. త్వద్వత్స్థస్థలమండనాయితరమాకాంతాసుభి శ్యాపిత
ప్రవృత్త్యాజైరపి శాపితోసి నృహరే మావంచకో భూగ్మయి,
స్త్రీహా స్త్రే భవతానహైక్యమదదా నిధూయ భేదం హరే
మాం త్వత్పాదయుగం నయా త్రవనతి ర్లోకే నమే రోచతే.

ఉ. వంచన సేయబోకుమిక ♦ వారిదనన్నిభగాత్ర యొట్టు సు
మ్మించిత పీనవక్షమున ♦ హాషమున స్వసియించు లక్ష్మితో
డంచగ నన్నునీవు కృప ♦ నేలి మదంతరమందు జొచ్చితో
పంచశరాయుతాభ యిక ♦ బాయక చేచుము నన్నునీదరిన్.

3. కూ వి క్కొ ల్లా య్.

శ్లో. నిర్వేధాసితరత్నసుందర భవత్పాదాశ్రితాబ్జానన
త్య్రజ్ఞేంద్రాదినిదాననాభిసరసీజాతాదికందాయితి,
సూరివ్రాతవతే త్వదంఘ్రిసవిధం క్షిప్రం నయైనం జనం
సాహంవేద్మి పరం మమేహ శరణం త్వాం దీనబంధుంవినా.

చ. అనవరతంబు భక్తిమెయి ♦ యచాననల్పుచు నుండుపంకజా
ననమృడజంభవైరులకు ♦ జన్మపదంబగు పంకజంబు నా
భినిగలవాడ సూరిజన ♦ బృందనిషేవ్యపదారవింద నా
కనయము నీవుదక్క మరి ♦ యన్యముగానను బట్టుకొమ్ము జ
య్యన నను బిల్చుకొమ్ముకమలాయతలోచన తావకాంఘ్రికిన్.

4. ఉం బ రం ద ణ్బా థే యో.

శ్లో. త్వం మూలపృథ్వితి స్త్యమేవ పురుషో యస్యాత్మదంతస్థిత
స్త్యం తేజోఽమ్బరశమ్భరాభిరశనావాయ్వాదిభూతావళిః,
త్వం తద్భూతమయాండమధ్యపతితా వీరాబ్జసూతీ విభా
నిర్వక్ష్యామి భరంతవేతి నిగద స్సంత్యక్తవా న్నాంముఖా.

చ. పృథ్వికి నన్యతత్త్వనిక ♦ రంబున కాత్మలకు ని్వరించిత్వ్యం
బకముఖదేవతావళికి ♦ మానవజాతికి నన్యవస్తురా

శికి బరికింప నీవె శ్రుతి ♦ శీర్షపదో క్తసమస్తకారణం
బకలుష నన్ను గాచుభర ♦ మంతయు నీదె యుపేక్ష నాయమే.

5. పో ర వి ట్టి ట్టె న్నై.

శ్లో. ఆభీలేషు సకశ్మలేషు విషయే హ్యవ్యక్తిస్తు మేవేహసే
త్యక్త్వామాంయదితహింకంసముపయన్గింసాధ్నుయాంమేవత,
కింవక్తవ్య మిదం మదీయమితివా కింస్యామహం శ్రీహరే
తస్తాయోఘనచూషితాంబుకణవ న్నాం కృతస్సశో భుక్తవన్.

శా. సంతస్తాయనచూషితోదకకణ ♦ చ్చాయ స్మదీయాత్మ నీ
వంతస్తాపముతో గ్రసించినయత్మ ♦ ప్తామర్త్యపీయూష వే
శంతప్రఖ్య యనాదరంబున ననున్ ♦ శబ్దాదులం ద్రోసినన్
వంతంజెందుదు నేసహాయమున నా♦వాంఛార్థములే దీరెడున్.

6. ఎ న క్కా రా వ ము దా య్.

శ్లో. అంభోజాయతనేత్రీ పుల్లదతసీపుష్పచ్ఛవే శ్రీమనః
పద్మాహ్లాదనపద్మమిత్రీ విలసద్భింబాప్త మద్ధారక,
సాహిత్యాజనకామృతద్రవరుక్మిభాగ్య ప్రభో మత్రనుం
చాత్మానం పరిభుక్తవానసి పరం సాధూపభుక్త్వా చ్యుత.

మ. అతసీపుష్పసవణా వంకరుహప ♦ త్రాక్షా సుశోణాధరా
సితపంక కేరుహవాసినీప్రియ మదా ♦ శ్లేషైకమోదాస్పదా
సతకారుణ్యపయోధరా సుధవతె ♦ న్నాకెంతోభోగ్యుండ నీ
వతిమాత్రప్రవణుండవై కనుము ♦ పాయ న్భోకు నన్నీశ్వరా.

7. కో ల మ ల గ్నా వై క్కు.

శ్లో. నీరేజాయతనాతిహృద్య శశభృత్తండద్వయాంచన్ముఖ
హృద్యస్మిలశిలోచ్ఛయోపమకిటిభూత్వాస్ఫుటాబ్జాతదృక్,
దంష్ట్రోన్నతధరా స్మదీశ మధితాకూపారల బ్ధ్యా భవ
త్పదాంభోజ మితేపరం కిముజహమ్మా ర్తేభసంరక్షక.

మ. కలకాంభోధినుతాహృదంబురుహభృం • గా'సర్వదేవప్రియా
జలజాతాహితఖండయుగ్మవిలస • జ్వంభారినీలాద్రినా
చెలువొప్పారెడు కోలరూపధరుడై • క్షిత్వంబుజాక్షి నివసి
శృలతన్ దంష్ట్రను నిల్పినట్టి సరసీ • జాతాక్షు తండ్రి వయో
జలధిన్ దృచ్చినదక్షు చేరినిను నే • శక్తుండనే వీడగన్.

8. పెత్తిని పోవు క్కు వ నో.

శ్లో. ఈశ స్సర్వాత్మనాంయో జగదిదమఖలంజంగమాజంగమంయ
స్సృష్టౌష్టతద్వ్యాప్ను వానోయమయతిమమయఃప్రాకృత్వభక్తిందిదేశ,
యః పుణ్యపుణ్యకర్మానుగుణఫలతతిం జీవసంఘాయ దద్వ్యా
త్తంత్యామాసాద్యభక్తావననిపుణమతినాంప్రతింకింత్యజేయమ్.

చ. పురుషకృతంబులై గలుగు • పుణ్యముపావము దత్ఫలంబులై
బరగెడు సౌఖ్యదుఃఖములు • వావిరినీవలనన్ జనించు నో
పరమ జగత్ప్రియాటవిని • బన్ని తదంతరమంచు జొచ్చి నీ
నరయగ దాగియుండెదవు • హా నినుబొందితి వీడనేర్తునే.

9. ముదల్లని విత్తేయో.

శ్లో. సంఖ్యాతీతాండకోటే త్రివిధమపిభవ స్కారణం విశ్వకాయో
బుద్ధ్యాద్యాత్మంతితే త్స్వప్రకరనియమనవ్యాపనవ్యాపృత స్వప్న,
పుంసాం భోగాపవర్గప్రవితరణరతం యత్ప్రధానం ప్రతితం
తస్యావీశం రమేశంశుభగుణనిలయం త్వాంకదాహంప్రపశ్యే.

మ. త్రిజగత్పాళికి గారణత్రికమవై • దేవేద్యలీలుండవై
నిజస్మష్టాఖలకార్యకారణదశన్ • నిజాన్తరూపుండవై
యజగూఢంబుగ జొచ్చియుందువు ప్రకృత్యాదిప్రధానుండ వీ
వజరుద్రాదులెరుంగ లేరు భవదీ • యంబైనమాయా సదా
సుజనైకస్తుత నిన్నుగూడిసుఖముల్ • జూడంగ నెన్నుండొకో.

10. శూంధగన్ము.

శ్లో. యావ్యాప్తీసర్వతత్వేష్వఖలమనుగతా సర్వత సర్వధాయా
తస్యా మూలపృక్వత్యా భవనిచ భగవన్నంతరాత్మాత్వమేవ,

నిత్యప్రజ్ఞానీదీప్రప్రవిమలవిలసజ్జీవసంఘాస్తరాత్మాన్
జ్ఞానానందస్వరూపత్వదధిగమతృమాపూరమన్వగ్రహీ ర్మామ్.

చ. దశదిశలందుదానయ్యి • తద్దజనించు వికారపాళికిన్
వశమయియున్నయాప్రకృతివస్తువు నీకు నియామ్యమెప్పుడున్
వశిజనచింత్య జీవతతి • వశ్యమునీకు విశుద్ధరూపికిన్
యశమగుగాక నన్నుగృహ • నాశఫలింపగఁజేసి పోచినన్.

11. అ నా వ ర చూపు త్తి రి యై.

శ్లో. అంతర్యామిణ మబ్జజేందుధరయో రాకృత్య నాథం హరిం
తల్లాభాభి నివేశితాంతి పరమం నామ్యం శతారి ర్గతః,
తత్సందృభబిముక్త శబ్దఘటితప్రాంభవద్యాత్మకే
సాహసే దశకం త్వదం పిపతిషు నాహ్వాతి లోకేజనిమ్.

మ. తనకోర్కె ల్పలియింపఁగూడి తనతో • దాసంతసంబండు న
వ్వనజాతాత్ముఁడు దివ్యధామ మొసగెన్ • భద్రంబునేగంటినం
చు నిజానందము వెల్లడించిన నుత • శ్లోకుం డనన్యాశ్రితుం
డనఘుండైన శతారికూర్చిన మనో • హారిప్రబంధంబునన్
ఘనమా నీవదిపద్యము ల్జదువ నీ • క్షౌమండలి న్నిత్యనూ
రినిభావాత్వము నొందిపూజ్యులు సదాహృష్యన్మనోవృత్తులై.

శ్రీ మ తే శ త శో వా య న మః.

—♦ చంపకమాలిక. ♦—

పరపదవాసియై తనదు ♦ భవ్యచరిత్రము బాడువారి కె
 ల్లరకును దివ్యసౌఖ్యతతు ♦ ల న్న మకూర్చెడు వాసుదేవు న
 చ్చరితముల న్నుదంబాదవ ♦ సంస్తుతిజేయదలంచి తొల్లి శ్రీ
 కురుకనివాసియైన శత ♦ కోపుని ద్రావిడసూక్తిసంతతిన్
 వరలెడు దివ్యగాధలిల ♦ వణక్యములొనని యెంచి భక్తితో
 సురమృదుభాష నాంధ్రమున ♦ సూరిజనాదరణీయరీతిగా
 నరసి రచించితి న్బుధుల యాదృతి యెల్లురహించునొక్కొయం
 చురియుదు శ్రీశతారివిమ ♦ లోక్త్యమృతానవపానమత్తులొ
 నరులకు నన్యకావ్యమని ♦ నన్నది కింపు జనింపనేర్చునే
 పురుడిలలేని యందముల ♦ పోవయి తావయిశౌరిభక్తికిన్
 దిరిసెనపూపునుంబలె మృ ♦ దిప్తగుణంబును దేనవోనిమే
 లిరుచియు గల్గి శౌరిశుభ ♦ లీలల నన్నెడి శ్రీశతారిభా
 సురకవితావిలాసముల ♦ చొప్పుల నేర్పడనుగ్గడింప నా
 తరమగునే ? యథామతిని ♦ దప్పక దీనిరచించి యెల్లవా
 రరయగ శాలివాహనశ ♦ కాబ్జము లభిశరేభచంద్రము
 స్ఫురుచిరసంఖ్యలన్ దనరు ♦ చో విభవ స్మధుశుక్లపక్షమం
 దిరుదుగలెక్క యౌ తిధి ది ♦ నేశుని వాసరమందు నేడు శ్రీ
 వరుకరుణన్ ముడుంబకుల ♦ వాధిసుధాకరుడౌవరాహస
 ద్దురుననుకంపచే హరికి ♦ గోరి సమర్పణగా నొసంగితిన్.

తే. గీ. ఆమలశ్రీవత్సకులకల ♦ శాద్ధితుహిన
 దీధితివరాహదేశికు ♦ దివ్యకరుణ
 కలిమి పేరోడయై పోవు ♦ గల్గ శతజ
 దుక్తివారాశి విహరింప ♦ నోపితిటుల.

కం. ఇంబయి సామాగమసా

రంబగు శతవైరిసూక్తి ♦ రాశి దెలుగుగా

సంబరమునరచియించెను

వెంబరవీ త్రీ తడనక ♦ వే గనుడు బుధుల్.

పాలకొండ తాలూకా రుసింగి అగ్రహారవాస్తవ్యులు మావీ
యమిత్తులు శ్రీమత్తిరుమల పల్లెర్లమూడి నారాయణాచార్యులగారు
నాగ్రంధముపై నిచ్చిన యభిప్రాయము.

శే. గీ. ఆంధ్రగీర్వాణశతజిత్న ♦ హస్తకృతిని

లీలమెయి సంతరించె బ ♦ లేయనంగ

మేడెపల్లవ్వయాభితి ♦ మీకశత్రు

రమణుడై నట్టి వేంకట ♦ రమణబుధుడు.

కం. మాధుర్యాన్వితశతజి

ద్లాభాకవితాంధ్రపద్య ♦ కమలగణలస

తీర్థధురసచాయి మధుల

టాంధర్మ్యమునొంది తనియు ♦ సవి నాకొదవెన్.

మ. సుమహద్ద్రావిడవాధి- ద్రచ్చి తనక ♦ చో శ్రీశతాధివా

గమృతంబబ్బిననంస్కృతాంధ్రమయభాషామాత్రముడుంచియెం

చి మహత్సంస్మృతిగుగ్భయాతురులనుజ్జీవింపగా జేయు శ్రీ

రమణాచార్యఫణిట్టయానునియుదా ♦ రత్వంబు సామాన్యమే.

కం. సహృదయహృదయాహ్లాదక

బహుళాలాపముల మృదుల ♦ భావములను భా

మహితాలంకృతులను ధర

సహహా యిక్కవిత రామ ♦ యన నింపొసగున్.

మ. వరవంశోద్భవమై విశుద్ధగుణసం • భావ్యంబునై నిర్మలా
 దరనువ్యక్తకళాప్రపంచమయి వృ • త్తభ్యాతమై విశ్వసుం
 దరమై యొప్పు సనఘామాక్తికము వింతా భూపమాళిస్సు
 ద్వరరత్నంబులవియ్యమందుటలుభ్యాతంబా నయెండై నచోన్

శ్రీ మ తే రా మా ను జా య న మః.

దశమశతకము సమాప్తము.

ఆంధ్ర గీర్వాణ శతకోప సహస్రము

ఉత్తరార్థము

